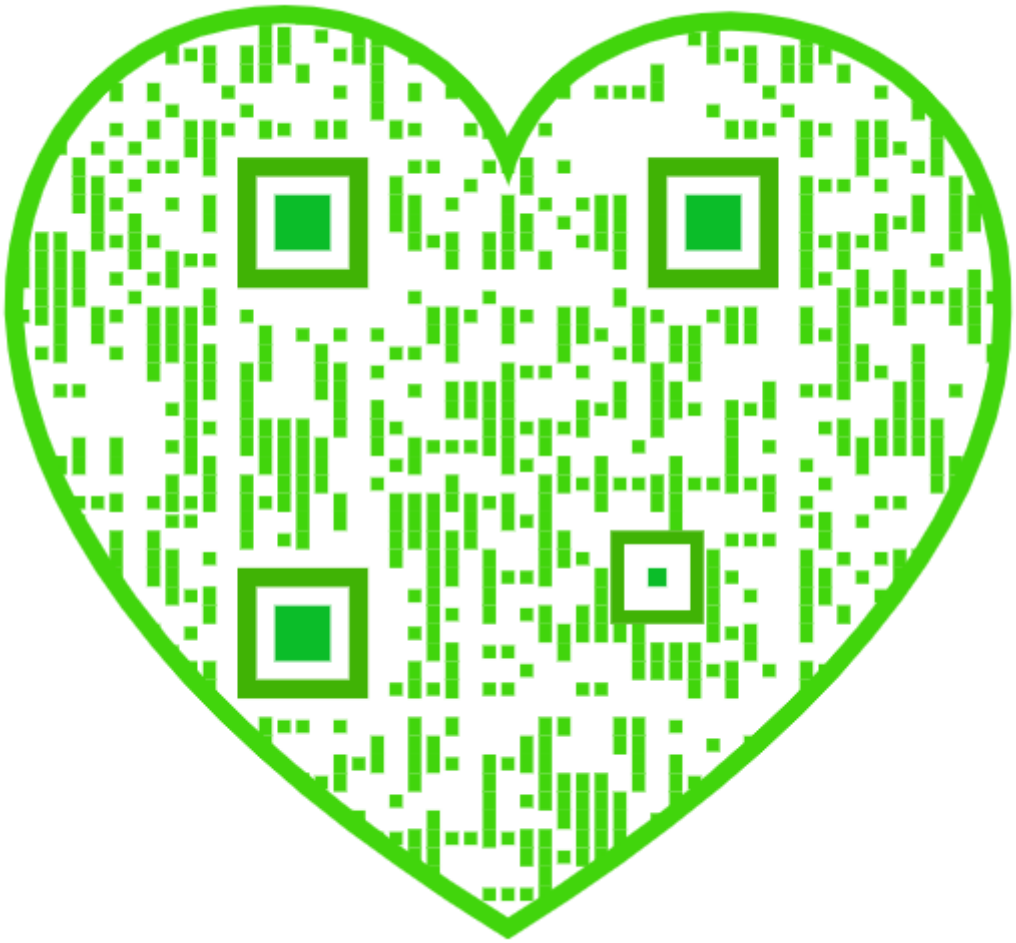

DE RACE

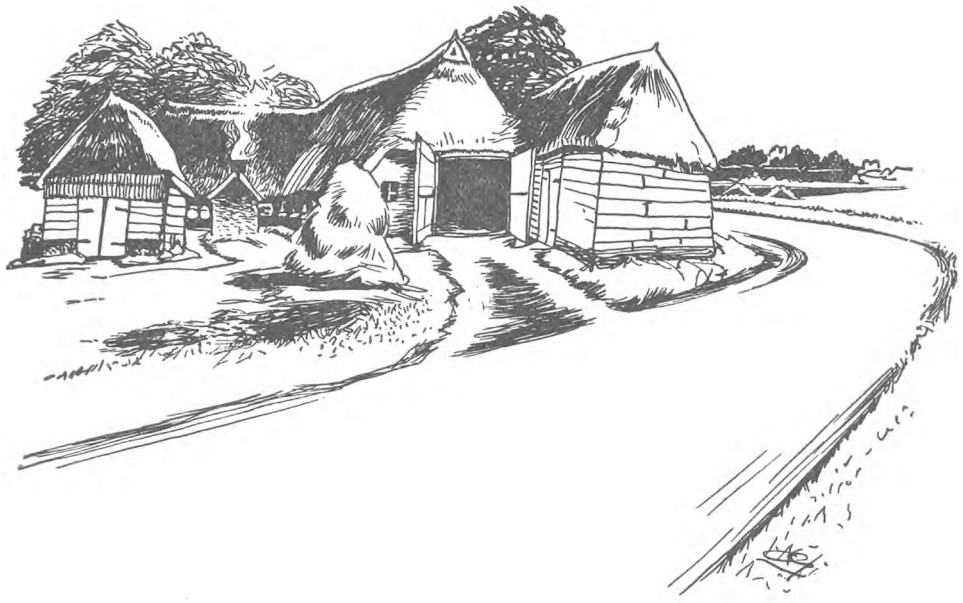

OMSLAGTEKENING V. D. SCHRIJVER
BOEKVERSIERING VAN J. DE VRIES

DE RACE

DOOR

JOH. HIDDING

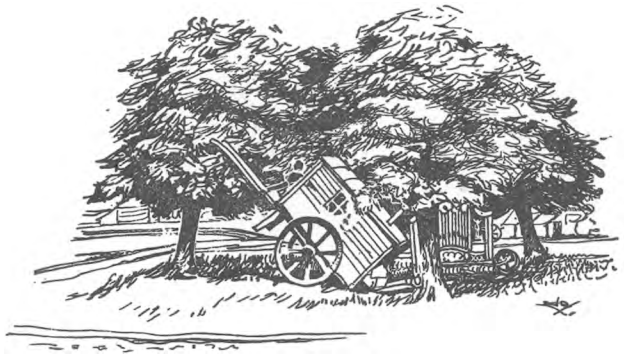

N.V. UITGEVERSMIJ J. H. KOK — KAMPEN

Opgedragen aan mijn Moeder

VOORWOORD

Dit is, ofschoon de titel het niet zou doen vermoeden, een boek van een Drentse jongen over de Drentse hei. En al houd ik niet van het schrijven van een inleiding in een boek, nu dit werk in mijn nabijheid is gegroeid, wil ik er hier toch wel mijn blijdschap over uitspreken, dat er weer een stem uit Drente aandacht vraagt voor dit schone, nog altijd te weinig bekende deel van ons land en dat die dat doet op een wijze, die in overeenstemming is met het karakter van het land zelf: bescheiden, eenvoudig, gemoedelijk en zuiver.

In deze moeilijke dagen kan het niet anders dan een verkwikking zijn, om in verbeelding de rust van het oude landschap te ondergaan, zoals steeds meer „Hollanders" in werkelijkheid doen.

ANNE DE VRIES

HENDRIK-JAN hoedt de schapen.

Hij leunt op zijn staf en staart naar een vogel die overvliegt. De wulp schiet ineens omlaag en scheert langs het bleke veen. Hij wacht zijn wijfje.

„De eerste," mompelt de scheper tevreden. De hond wendt de kop en kijkt hem vragend aan. Wat zegt de baas?

Een zwak lokgeluid... Het wordt aan de horizon herhaald.

Zij toeft niet; een stip nadert snel haar bestemming. Hij duikelt en danst haar tegemoet. Een wilde kreet, en in een blij herkennen stormen de vogels op elkander in. Twee wulpen vullen de lucht met luid ge-orgel en spelen boven de grafheuvels, die als schedels in de heide liggen verspreid.

„Dat bent ze, Turk." De baas praat nu toch zeker tegen hem.

Turk kwispelstaart, in zijn schrandere ogen glanst een stil genoegen. De goeie dagen zijn op komst.

Hendrik-Jan geniet van deze eerste voorjaarsvogels. 't Is Maart. Uit het veen stijgt een muffe turflucht; een werkelijke lentebode. Zo goed kent Hendrik-Jan de wildernis en het weer, dat ze aan hem steeds hun geheimen vertellen.

Hij had vanmorgen een loomheid gevoeld in zijn benen, o niet veel, maar voldoende om hem te zeggen dat het voorjaar niet ver meer was. Blij heeft hij de kudde gebracht tot achter in het lage veld. Hier wachtte hij een halve dag op de vogels, die komen moesten. Nu zijn ze er!

Hij bepaalt de tijd — denkt aan de lange terugweg. — „Ja, toe maar Turk."

De hond verstaat en brengt de schapen bij elkaar; de dieren verzamelen zich.

Ze gaan.

Onder het lopen neemt Hendrik-Jan de lucht eens wat nauwkeuriger op. Er heeft een grijze bank gestaan boven de kim; de hele dag al. Maar nu klimt die bank langzaam op tegen het Westen. De zon werpt nog een scheut rossig licht over de vlakte, om daarna weg te zinken achter de wolk. Meteen wordt het killer.

Verwonderd heeft de scheper dit snelle verloop gevolgd, niet

wetend wat hij daarvan moet denken.

De kudde schuddert door de roestige hei, roffelt kort en dof op een zwarte korst, waaronder zich veen bevindt.

Gaandeweg treedt een vreemde stilte in. Rondom begint het waziger te worden...

Het is voor Hendrik-Jan een overrompeling. Hij vertrouwde zo vast op zijn weerkennis, dat hij nog zijn vergissing niet erkennen kan. Er komt weer wind, beeldt hij zich in, doch zijn ogen zien, hoe de nevel steeds grijzer wordt en van alle kanten op hen aan komt schuiven...

Mist...

De hond snuffelt — er is geen drift meer in de lucht.

Maar Hendrik-Jan kent het terrein; hij is een kundig scheper. Hij weet de weg: Kijk, deze heuvel... dat berkeboompje?

Daarachter komt een plek stuifzand... ja, met heesters hier en daar...

De jeneverstruiken doemen op als gedrochten.

De kudde trekt voorbij.

Nu moet een kaal gedeelte worden overgestoken...

Bedachtzaam, scherp oplettend, stuurt hij de dieren voor zich uit.

Het duurt lang, te lang...

Eensklaps verneemt hij in de verte het grof gekok van een fazant. Die zitten in het eikenhakhout, weet Hendrik-Jan; dan moet hij dus meer naar rechts aanhouden...

Minder zeker kiest hij die nieuwe koers...

Hij kruist een karrespoor, volgt het een korte tijd; want allengs komt hem alles zo onwezenlijk voor, dat hij het pad weer verlaat. Hij kan misschien beter hier binnendoor...

Het wordt een eindeloze tocht, zonder regelmaat en richting. Een bekende struik groeit op een plaats, die Hendrik-Jan nog nooit betreden heeft; hij heeft geen begrip meer van de windstreken. Hij is de kluts totaal kwijt. Zweetdruppels parelen op zijn voorhoofd... Onafgebroken tuurt hij in de muur van mist. Hunkerend tast hij naar een herkenningsteken. — Hei, niets dan hei!...

Hij zucht — ziet meteen weer strak voor zich uit: schemert daar

iets? Hij strijkt ongelovig langs zijn ogen — nee, geen gezichtsbedrog, een fletse vlek begint zich af te tekenen...

Water?...

Dan, met ontzetting beseft hij wat het is. Het veen...! Ze hebben in een wijde kring gelopen...

De hond rent blaffend en verward heen en weer.

De herder neemt de hoorn, zet hem aan de mond, blaast. Zijn noodroep op dit dode spoor doet een huivering over de schapen varen.

Een kudde en een herder, verlaten op dit uitgestrekte veld...

In al zijn levensdagen heeft Hendrik-Jan zich nimmer zo alleen geweten.

Het schimmen van de lichte plekken en 't diepe glinsteren van het veen...

De grafheuvels, die een oeroude beangstigende heerschappij schijnen te voeren...

Het kreunen van een kreupelend schaap...

Het snoert zijn keel toe.

Hoe kàn dit, vraagt hij zich af. Hij verricht dit werk toch al meer dan veertig jaren... Heeft hij zich verlaat?...

De schemer verdicht zich; het grote Hingsteveen glimt met een verdorven licht. Het drabbige water schijnt in 't verborgen te borrelen... Hendrik-Jan beleeft ineens heftig de historie van deze plaats: Altijd, voor enkele jaren nog, doolde hier een vale hengst, naar verluidt zonder kop. Late boeren, die de veldwegen volgden om sneller thuis te zijn, hebben hem gezien, van dwaallichten omringd, in een gestadige galop met dreunend hoefgestamp en zompige geluiden.

Met verwilderde ogen is menig man van hier gevlucht... De grond heeft zijn geheimen hier begraven en in een starre stand ziet Hendrik-Jan uit het veen een gedaante rijzen...

Nevelig staat een gestalte, roerloos. Het gillen van een wilde vrouw... Een uil?

In zijn verbijsterende angst praat Hendrik-Jan hardop: „'t Is een olle boomstronk, 't moet kienhout wezen"...

Als vastgenageld staat hij daar met wijdgesperde ogen, sidderend. Dan grijpt hij wild weer de hoorn, stoot de tonen er uit! De mist keert zich met sterker zwijgen tegen hem. Radeloos ziet hij rond. Hij mòet hier vandaan. Voort! Blindelings dwaalt hij het veld weer in met de kudde; er is geen wil meer, noch verweer. Ze lopen als gestraften. En waar ze komen, wijkt de mist — om hen van achteren af te snijden; het wordt een volkomen omsingeling. Hier baat geen verzet.

De avond is gevallen.

Strompelend door struikgewas, onverwachts diep stappend in een verborgen leemkuil, zo zwalkt hij achter de schapen aan. Hij volgt traag het ruisen van hun voeten. En dikwijls nog doet zijn droefgeestig getoeter hem huiveren...

Komt er geen hulp?

Ze zijn slap en doorweekt.

Ze naderen de nacht.

Daar verschijnt een zwart gevaarte... Dat is... dat is de oude steen...! Verslagen zet hij zich neer; hij duizelt van deze ontdekking. Hoe komt die steen hier? Waar zijn ze aangeland?...

Hij is ten einde raad. Hij veegt langs zijn gezicht, dat klam is en kleverig van zweet en nevelwater; uit baard en wenkbrauwen sijpelt het.

Daar zit hij nu. Vroeger heeft hij hier twee maal een vuurstenen mes gevonden; er zou een heidense offerplaats zijn geweest. De steen is aan de bovenkant zwart en merkwaardig gesinterd...

En dan beseft hij plotseling, dat ook in deze oude plaats de Vader aangebeden kan worden...

„Ik weet niet meer wat de weg is, waar of ik langs kan. Het zit mij zo benauwd in de borst... O help mij, Heere."

Daarna wacht hij geduldig af. Ze zullen hem stellig gaan zoeken!

Toen de mist die middag op kwam zetten, had men er aanvankelijk in het dorp weinig aandacht aan geschonken. Men kon immers nog alles verwachten in Maart?

Doch toen het later werd en de mist nog al maar dichter het dorp insloot, had een enkele zo terloops eens opgemerkt, dat Hendrik-Jan ook niet vroeg was. Hij zou er nu wel gauw wezen, had het natuurlijk wel aan zien komen.

De tijd verstreek, maar Hendrik-Jan bleef uit. Dat was nog nooit gebeurd . . .

Het begon donker te worden. Bij Bassies Jan duwden ze nog een laatste wagen op de deel, dat ratelde even gezellig, maar daarna stond de stilte nog drukkender tussen de verweerde boerderijen. — Bij het brandspuitenhuisje groepten mannen saam, ze praatten zacht en bezorgd, telkens luisterden ze; en naarmate de mist lager op de daken daalde, nam de beklemming toe.

De volmachten beraadslaagden.

Toen kwam er iemand haastig op hen af. Een vrouw . . . De vrouw van den scheper.

„Is Hendrik-Jan er nog niet weer uut 't veld?" vroeg zij gejaagd.

„Wij verwachten hem ieder ogenblik," antwoordde de oudste volmacht. „Ik zou mij nog maar niet ongerust maken" . . .

„Och nee . . . dat doe ik ook nog niet, hij is er door en door bekend, maar hij wou helendal naar 't Hingsteveen, was zijn bedoeling, en geloof maar, dat is een eind . . . En nou weet ik wel, het is nog nooit gebeurd dat hij de weg niet wist, maar zo'n dikke mist als nou . . ."

Naast de spanning groeit de saamhorigheid. De oudste spreekt dan ook voor allen, wanneer hij zegt: „Nou lui, wat moeten wij? Ik zou zeggen, geen beter raad dan dat wij hem in tegen loopt. Hij is toch in ieder geval wel op huus aantrokken, zou 'k denken. Maar ja, 't kwam slim onverwachts . . . As elk nou een stallanteern meeneemt, dan zal ik 't boerhoorn halen. Het is misschien wel goed, dâ j' bovendien nog een boterham in de zak steken, want wij weten vanzelf niet hoe laat of 't wordt."

De mannen reppen zich. „'t Lanteern."

„Hier, je brood nog!" — Klaar.

Een lange hoornstoot, angstig en vertrouwd.

Verzamelen.

„Bent wij er allemaal?"

Ze gaan op weg.

„Hendrik-Jan zit nog in 't veld." De achtergeblevenen lopen onrustig in huis en komen weer buiten. Het avondeten staat onaangeroerd; kinderen blijven op. Mensengroepjes mompelen en zwijgen en men drentelt naar anderen toe om hetzelfde te zeggen. Dat Hendrik-Jan nog in 't veld zit...

Het wordt acht, het wordt negen uur.

De mist begint wat op te trekken. Er komt wind; uit de heide drijven geluiden aan. Een hond blaft kort. „Turk!" herkent men. Daar klinken twee hoorns en stemmen in de verte.

„Ze komen er an!"

Kinderen vliegen af op de troep met de lichten. — En even later dringt ieder schaap haastig door de open deur in de stal. Veilig. Gelukkig allemaal.

Neen, niet allemaal! Bij Berend Vedelaar wordt een schaap gemist... De scheper hoort er van en dan herinnert hij zich, dat een van Berends schapen vanmiddag wat kreupelde, het heeft nog geblaat bij het veen; ja wis, dat schaap moet in de duisternis achtergeraakt zijn. Er was in 't laatst geen oog meer op te hechten. Maar morgen zal hij dadelijk gaan zien. Hij vermoedt, dat het ergens in 't hoge veld gebleven is; er zijn daar van die oude kuilen en gaten, daar is nou geen zoeken aan, hè?...

„Dus dan ga ie morgenvroeg dadelijk, kieken," zegt Berend.

„O ja jong, zo gauw as 't maar licht wordt ga ik er op af. 't Is voor de andere dieren toch ook beter dat ze morgen wat later op de dag er uut komen"...

Hij praat luchtig en verwijdert zich onderwijl.

Thuis krijgt zijn vrouw een heel verhaal te horen: Ze hadden hem eerst niet kunnen vinden; hij was in 't lage veld, meenden ze, en daar was hij ook geweest, maar hij raakte de weg kwijt, er kwam geen eind aan, en zodoende was hij in 't laatst bij de steen beland, zij weet wel, daar waar de schepers van Peppelte en Schattenberg en hij soms bij elkander komen. Die grenssteen

tussen hun veld. Daar had hij een hele poos gewacht, net zolang tot ze mekaar betoeteren konden. Toen vonden ze hem al gauw.

Zijn vrouw knikt dankbaar. Dan kijkt zij veelbetekenend naar de klok.

Ja, het is een latertje geworden; ze kruipen er in. Maar al is het laat, en al is Hendrik-Jan ook nog zo moe, hij kan vanavond toch slecht in slaap komen. Hij ligt met gesloten ogen te luisteren naar de wind — en naar de klok. De klok tikt statig op en af... Maar door de lichtste sluimering blaat een schaap, dat vraagt om onderdak. De wind gromt schor in de schoorsteen. Over de zolder trippelt een muis — en het bed kraakt. Hendrik-Jan woelt, werpt zich weer eens om. Hij zweet. Het kalm, gestadig ademhalen van zijn vrouw doet zijn onrust nog toenemen. De wind wakkert aan, het wordt compleet storm. Hoor toch eens, er kon wel hagel bij doorzitten...

Nee, hij doet zo geen oog dicht; hoe kan hij slapen, terwijl een arm ziek schaap op de kale heide in de kou...

Hij grijpt naar de beddelichter, met een ruk richt hij zich op.

„Och Hendrik-Jan, wat ben ie toch ongedurig..."

Ja, dat is hij, ongedurig, maar hij weet nu wat hem te doen staat. Hij klautert het bed uit en begint zich aan te kleden.

Dan wordt de vrouw opeens weer wakker. Zij schrikt. „Hendrik-Jan, ben ie niet al te goed, wat scheelt je?" Zij komt al overend...

„Blief maar liggen, vrouw," zegt hij met een wondervaste stem. „Ik zal 't je allemaal vertellen." — In sobere woorden verklaart hij haar alles. Zo'n schaap, moet dat daar nou blijven liggen? Want liggen doet het zeker met die zere poot. Het dier verkommert in de kou. Daarom, hij gaat, en dadelijk! Hij is scheper, Jantien! Dat is een verantwoordelijk werk, daar mag hij zich zo maar niet afmaken. Zo'n schaap...

Zij begrijpt. Zij geeft hem brood, een dikke das — 't is koud in de nacht! De lantaarn nog. Zo, nu is alles gereed.

Hij staat op en luistert... De wind is wat bedaard, het zal een bui geweest zijn.

Als hij naar buiten treedt, welft de hemel schoongewaaid over

het veld en sterren vertellen, dat er nog vorst zal komen.

Hij is zijn vermoeidheid vergeten, nu hij zich op weg begeeft.

Laag aan de grond breekt de maan door de wegtrekkende wolken. Een kat sluipt door een sloot.

Hij heeft het heipad ingeslagen. Geschrokken buitelt een konijn over de kop, snelt weg. Het licht van de lantaarn valt over struikjes en geel zand — en plotseling plant een man zich voor hem op de weg. — „Halt!"

Een andere lamp beschijnt zijn gezicht, een argwanende stem spreekt: „Hendrik-Jan, wat is dat nou, ben ie nog zo laat bij 't pad?"

O, 't is een jachtopziener, die meende dat hij met de lichtbak liep. Hij stelt hem gerust. De man gelooft zijn woorden maar half. Hendrik-Jan voelt dat wel. Het is nacht, nietwaar? Een zonderlinge tijd om te zoeken. Hoe kan die man verstaan, dat liefde voor een verloren dier hem drijft?

„As ie mij niet geloven wilt, zou 'k zeggen ga maar mee, dan kun ie helpen."

De jachtopziener begint te lachen. „'t Is je wel toevertrouwd, hoor. Ik blief op mien post, ga je gang maar."

Het doodeerlijke gezicht van Hendrik-Jan en zijn vertrouwelijke toon hebben afdoende de onschuld van zijn bedrijf bewezen. Zo'n scheper toch, hè? Je zou zeggen...

Hendrik-Jan bereikt het hoge veld; hier is in de bodem een duidelijke afscheiding tussen hoog en laag. Vaardig beklimt hij de paar meters hoge helling en staat dan licht hijgend op een nieuwe vlakte.

Deze kant uit. Wacht even — ja, achter gindse stuifzandheuvel is de oude steen. Daar eerst maar op af.

In de richting van Schattenberg blaft een hond tegen de maan. In Peppelte blaft een hond weerom. Pas nu bedenkt hij, dat Turk is thuisgebleven; zozeer is hij zich van zijn persoonlijke schuld jegens het schaap bewust... Och, de hond was toch ook moe, allicht had hij er weinig hulp aan gehad.

Hij komt bij de zwarte steen en kiest daar een nieuw spoor.

Hij doorkruist het veld in verschillende richtingen.

Hij onderscheidt een langgerekte schaduw: het hunebed. Het granieten graf staat daar zo rustig; het ontroert Hendrik-Jan even. Hij zag dit nooit bij nacht. Hij is dus vlak bij zijn grens, want het hunebed is van den Schattenberger scheper . . .

Op een afstand gaat hij de doden voorbij. Hij zoekt het levende. Hij geeft nauwlettend acht op elk geluid. Speurt. Zijn klompen knarsen over grint, soms glijdt hij uit op gladde planten. De bodem is hier schraal. — En dan . . . hij luistert, houdt zijn adem in . . . Het schaap blaat! Daar ligt het, bij een bosje. Hij laat het licht er over schijnen . . . De rechtervoorpoot bloedt.

Hij knielt neer en gaat de wond met zalf bestrijken; behoedzaam behandelt hij het gekwetste deel. Het dier staart hem aan met grote ogen. Vanmiddag is het wild geweest; het was jong, drong zich door de stekels, driest en dolzinnig. Later heeft het gekreund bij het veen. Hij was toen zelf beducht . . . en vluchtte met de kudde. Hij vond een onverdiende veiligheid en dit besef heeft hem opnieuw doen gaan. In zijn handen nam hij een lamp en zalf, en liefde in zijn hart. Hier ligt nu het dier, levend maar gewond; het kan niet opstaan.

Hendrik-Jan huivert. Hij verneemt, nu hij rust, dat de nachtvorst fel is. Nu voelt hij ook zijn vermoeidheid, zijn benen beven.

Het schaap rilt.

Dan, in sterk-makend mededogen, bukt Hendrik-Jan zich naar het dier, beurt het op en legt het op zijn schouders. Onder de levende sterren draagt de herder het schaap stalwaarts.

KLEIN JOPPIE VEDELAAR zit achter de oude schaapsschuur te prutsen en te zuchten. Hij haalt daar de wekker uit elkaar. Alle raadjes legt hij op de krooi, wat een verschil van grootte! Hier, nog zo'n heel klein kamraadje. Zo.

Aandachtig bekijkt hij het wekker-ingewand; hij wil eens weten, hoe dat nu eigenlijk in z'n werk gaat bij zo'n ding...

Opwinden... Een zacht geknars. Nee, 't wil niet. Niks gedaan zo. Hij kan misschien beter eerst de wieltjes er weer een voor een indraaien. Angstvallig brengt hij elk onderdeeltje terug op de plaats waar 't hoort. Voorzichtig... dat zat daar, dit grote hier... Ziezo.

Weer opwinden... Verduld hij doet 't! Tikke tikke...

Hè, dat is toch wel een hele opluchting. Joppie haalt verruimd adem.

Hij durft anders heel wat wagen. Alles wat „vanzelf" beweegt, elke machine, wordt door hem grondig onderzocht, eerder is hij niet gerust.

En nu had hij vandaag de kans schoon gezien, om de wekker te bemachtigen. Vader en moeder waren 's morgens weggereden met de koets; een dag uit gasten. Leris en Luchien zaten in school. Oldert, de knecht, was in de hof bezig. Niemand die hem op de vingers keek.

O, hij heeft vandaag al meer nuttige dingen gedaan!

Elke zomer hing er aan het kozijn van de keukendeur een half kilo's gewicht te bommelen. Dat zat vast aan een touw en dat touw liep weer over een katrol van een leeg garenklosje. Een erg ingewikkelde beweging! Kijk, dat was hiervoor: Wanneer er nu iemand de deur uitging, dan viel die vanzelf weer achter hem dicht, doordat dat zware gewicht er aan trok. Want bleef de deur 's zomers openstaan, dan was 't maar even, of de vliegen zwermden zo regelrecht van de varkenshokken de keuken in en dan op de tafel... Tegen de winter, als de vliegen verdwenen, maakte vader die snelsluiter er altijd weer af; Joppie stond dan steeds vol aandacht toe te kijken. Hij wist precies waar alles geborgen werd. En nu had hij vandaag bedacht dat het al Maart

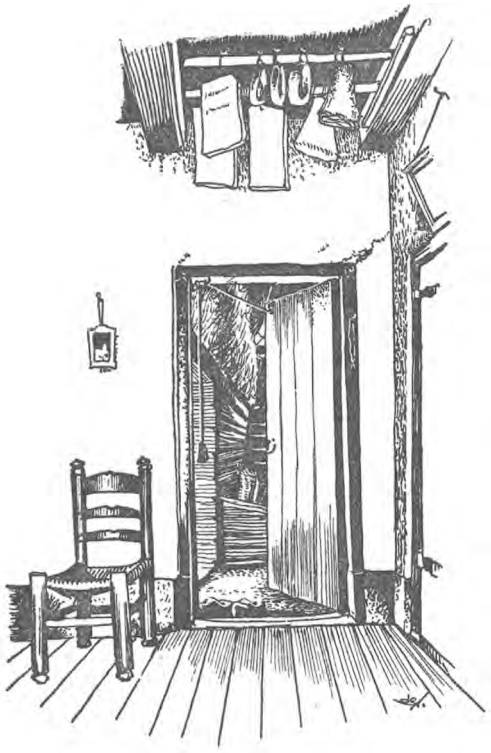

was, met een poosje werd 't weer zomer. Dan kwamen de muggen terug, daarom zou hij de installatie maar alvast klaar zien te krijgen. Dan was vader meteen vrij; die had zich verleden jaar toch nog zo kwaad gemaakt, toen hij zich met de hamer op de duim sloeg!

Zie je, met dat karwei heeft Joppie het vandaag ook al geweldig druk gehad. Maar het is klaar gekomen. De zaak loopt weer als een lier. Wat zullen ze vanavond grote ogen opzetten! Vanavond, maar wacht eens, hoe laat is het al? Ze kunnen ieder ogenblik terug komen! En vóór die tijd moet de wekker weer op de schoorsteenmantel. Maar dan zal hij eerst nog even bijgezet moeten worden, want hij heeft immers een poosje stil gestaan?

„Oldert, hoe laat is 't?" roept hij naar de hof.

Oldert ziet op zijn horloge. „Half vief!"

Deksel, dan mag hij wel opschieten! Hij draait de wijzers bij, rijst dan haastig overeind — wat is dàt nou? Daar ligt nòg een wieltje op de krooibodem... Maar dàt is mooi! Nu kun je toch zien, dat die klokkenmakers er zelf ook geen verstand van hebben. Geen spier. Want dat raadje doet er niks in, in de hele wekker. Of loopt hij soms niet goed? O nou, daarom! Nee dat raadje steekt hij in de zak. Het komt altijd van pas, voor een tolletje of zo!

Dan brengt hij vlug de wekker in de keuken.

Nog maar net is hij klaar, of hij hoort de koets al aankomen. Hij naar de baanderdeur.

Het ratelen staakt. Oldert helpt vader al met het paard uitspannen. Eerst springen Leris en Luchien, Joppie's grote broer en zus, op de grond — die hebben uit school wel een tijdje omgehangen bij de weg, voor een ritje in de koetsewagen — en daarna daalt moeder Wemeltien omlaag; voorzichtig, denk om 't oorijzer!

„Dag mien kereltien, heb ie goed oppast vandaag?"

O ja, hoor, Joppie kon zich wel vermaken. Hij heeft zich niks verveeld!

Hij dribbelt ongeduldig voor zijn moeder uit over de deel. Hij opent de keukendeur en houdt die vast, tot moeder de klink van hem overnemen wil. Maar de klink ontglipt haar vingers. Bom!

Moeder kijkt verbaasd, eerst naar die dichte deur, dan naar het glundere gezicht van Joppie...

„Of heb ie dat daan?" vraagt zij op ongelovige toon.

Hij knikt ijverig. Meteen komen Leris en Luchien binnenstuiven. Bom! Ze staan versteld.

„Ja, dat heeft Joppie nu vandage opknapt," vertelt moeder.

Ze staan paf.

Moeder deelt de appels uit, die zij heeft meegebracht. Joppie krijgt de dikste. Voor zijn werk en hij heeft bovendien niet in de koets gezeten. — „En nou eiergaren, kinder."

Als ze afgetrokken zijn, staart Wemeltien nog even in gedachten naar de deur. Toch wonder zo vernuftig als dat kind is. Leris zou er de handen vol aan gehad hebben... Zij denkt aan haar broer Lamert. Die is smid. En als jongen was dat ook net zo'n knutselaar als Joppie nu. Die wou beslist geen boer worden; fietsenmaker, dat was zijn ideaal. Nu heeft hij dan een smederijtje.

Berend Vedelaar komt jachtig binnen. Gauw zich verkleden. 't Is melkenstijd. Hij is druk. Berend is altijd druk. Zodoende ontgaat hem ook de verandering aan de deur. Maar Wemeltien maakt hem er opmerkzaam op. Zij ziet zijn gezicht wat betrekken. „'t Is nog veel te vroeg in tied," zegt hij.

„Och, nou ja, ie moet niet vergeten, hij is nog klein. Hij dachte vanzelf, het wordt weer zomer. En hij heeft 't toch handig voor mekaar kregen, is 't niet?"

Berend knikt, schiet zijn werkbroek aan en verdwijnt naar de stal.

Wemeltien gaat de tafel klaarmaken. Wat later eten ze.

Na 't lezen en danken mogen de kinderen nog eventjes buiten spelen. Niet lang. Dan roept Wemeltien ze binnen.

„Hè, nou al?"

„Verlos!" gilt Luchien nog achter 't stookhok.

„Aankomen Luchien, naar bedde!"

De jongens slapen in het opkamertje. Daar is het eerst vaak nog een gestommel van wonder en geweld. Eén staat bok en de ander met een aanloop er overheen gewipt, zo pardoes in bed.

Vanavond ook weer, een lawaai dat ze maken. Het helpt niet of Wemeltien al waarschuwt en dreigt. Dan moet Berend nog maar eens wat zeggen.

„Jonges, is 't nou aflopen, ja of nee! Of moe'k nog even bij je komen?"

Daar wordt het rustig op. Maar het is al te schemerig om kousen te stoppen.

Berend zit kalmpjes te roken voor het raam. Hij ziet, dat Oldert over het hek hangt te dampen en te praten met Zwaantien van de buren. Zij heeft hem de krant overgereikt. Hoe vaak heeft zij hem die al overgereikt? Zwaantien is enigste dochter; zij woont alleen met haar vader, olle Geert Stobbe. En hoe lang is Oldert nu al bij ons? denkt Berend. Met Mei, dat duurt nog een week of zes, wordt het drie jaar. Zo lang hebben ze dus wel al verkering — en geduld! Want Geert is een rare. Niet dat hij anders wat op Oldert tegen heeft, maar hij wil zèlf liefst nog de baas blijven spelen. En hij weet best, dat Oldert niet bij Zwaantien wegloopt. Ja, wat toch een standpunt van zo'n man... Zoveel last zou hij van Oldert anders niet hebben. Het kan Berend begroten, maar doe er eens wat aan.

Het prille voorjaar ligt stil in deze avond. Ergens in het veld klokt en orgelt een wulp z'n jubeltonen uit. Het wijfje schreit.

Ze zitten hier in de keuken te luisteren naar de oude geluiden. Het leven gunt een mens niet veel rust. Tenminste niet, wanneer je altijd zo druk in de weer bent als Berend. Wemeltien is kalmer. Wil Berend nog wel eens kwaad worden, zij niet gauw. Zij neemt alles even gemoedelijk op. Zulke mensen groeien mettertijd naar mekaar toe; ze hebben houvast aan elkander. Op een oude boswal steunt de ene tak ook wel tegen het hout van een heel ander soort boom; en samen staan ze stevig in de wind...

Oldert heeft zijn pijp weer leeg gepraat. Zwaantien gaat in huis, het wordt haar zeker te kil om daar te staan keuvelen. Het

is wel heel ander weer dan laatst, met Hendrik-Jan zijn tocht, maar zomer is 't nog niet.

Oldert komt binnen met de krant. Dan moet de lamp maar aan. Kerel, dat 't al zo laat is, Berend kan 't haast niet geloven. Maar ja, 't was een heldere dag en bovendien, ze gaan de goeie kant uit. De dagen beginnen al aardig te lengen!

De wekker jakkert — vijf uur: ring ring, opstaan!

Berend zet hem stil. Steunend trekt hij zijn kousen aan.

Gek, wat heeft hij 't in de benen; hij zegt tegen Wemeltien, hij heeft het zo in de benen! — Ja, hij vernam wel, dat zij 't de eerste keer niet hoorde. Zij was zo weer in slaap gezakt. Maar dat Berend 't zo in de benen heeft, zal wel van het voorjaar komen. Zij is er zelf ook niet vrij van.

Als zij een poosje later op de pompstraat komt om koffiewater, stort Oldert juist een emmer melk uit in de bus. Hij zegt, dat ze gezwind klaar zijn vanmorgen; de koeien geven niet veel. — Dat laatste zal wel verbeelding van hem wezen.

Onder het eten, een dik uur daarna, ziet Wemeltien ineens dat Joppie de ogen haast dichtvallen.

„Joppie jonge, eten! Ie bent toch niet ziek? Anders moe' j' vanavond maar wat eerder naar bed."

Maar daar voelt Joppie niet veel voor. Hij doet zijn best om pienter rond te kijken.

„Ik ben bang, dâ w' weer buien kriegt," verbreekt Berend de stilte. „Het blijft zo donker in de lucht." Hij neemt een fikse hap van zijn brood en loopt dan, al kauwend, naar het raam. Hij stoot de blinden op een kier, loert weer eens naar de lucht. Nee, men kan op 't weer niet veel aan om deze tijd van 't jaar. Zo wisselvallig. Gister was 't haast een zomerse dag en nu blijft het maar grauw. Maar ze konden zich bij de buren ook wel eens verslapen, hij ziet tenminste nog geen licht. Het was misschien wel goed, als hij ze even opklopte.

Hij loopt er even heen.

Hier, net zoals hij dacht, ze slapen daar nog rustig.

Een bons op de ruiten, twee keer... Dan komt er binnen wat gerucht. Olle Geert steekt zijn hoofd door de blinden.

„Jonge, Geert, ie verslaapt je!"

„Ie wordt bedankt."

Langzaam begint daar een lampje te branden.

Berend is net weer bij huis, dan roept hem iemand. Hij wendt zich verwonderd om. In de baanderhoek staat Geert tegen hem te schreeuwen.

„Heui Berend, ben ie nou niet goed? Ie bent dik met de tied in de biester! 't Is ja nog maar half vier!"

Berend is glad veraltereerd. Hoe kan dat nou... hoe is het mogelijk dat zij zo voorlijk zijn... Dus dáárom bleef het almaar donker... Hij hoort niet eens, dat Geert er nog steeds over doorzeurt en zegt, dat ze de klok zeker van de regel hebben. Dat laatste dringt dan eindelijk tot hem door. „De wekker, ja, maar die is altijd goed bij. Daar heeft nog nooit wat aan mankeerd..."

Geert haalt de schouders op. „Ja, dat zal wel zo wezen, maar mij dunkt toch, het mankeert hem eerder aan de wekker dan aan de zon." Hij grinnikt wat en sluit de baander. Hij kruipt er nog een poosje weer in.

Met een kregel gevoel draait Berend zich om. Dat heb je er van, als je een ander wilt gerieven. Nu weet het hele dorp vanavond wel, hoe zij hier vanmorgen in de bonen zijn geweest.

Nog wel eerder dan vanavond!

Want als Oldert en hij die voormiddag aan 't mesten zijn op de zandakker, komt Frerkien uit de Zandhoek daar voorbij. En Frerkien, dat is er een, die doet niets liever dan een ander mens de gek aansteken. „Ik heb hoord," roept hij tegen Oldert, „dâ j' met de Meitied bij Berend weggingen; Berend kon wel een knecht uutwinnen, zeden ze. Maar ik zou zeggen, dan mag hij 's morgens wel wat eerder opstaan, want anders..."

„Anders kun ie wat op de ribben kriegen, wat doe j' zèlf 's morgens zo vroeg in 't veld? Strikkenzetter!" O, Oldert is er al lang zat van, hij mag er niet meer van horen! Maar Berend kalmeert hem. „Laat ze toch praten, man. Ie kunt je veel beter wat on-

nozel houden."

Dat doet hij zèlf ook. Wanneer hij 's middags onderweg wordt aangeklampt door Manus, die hem vraagt of 't een vaarskalf was, — hij hoorde dat ze vannacht bij Vedelaars gewaakt hadden — dan scheept hij dat handelskereltje handig af.

„Nee jong, dat is deze keer niet wat voor je; maar laat es kieken... met een goeie veertien dagen ku' j' nog wel es weer aankomen."

„'k Zal d'r om denken, saluut!" galmt Manus en hij smakt weer op zijn rammelkast van een fiets. Berend gnuift.

Na het eten stapt Oldert op de fiets, om de wekker naar de klokkenmaker in Assen te brengen. Joppie kijkt hem een beetje bedrukt na, als hij het erf afrijdt — daar gaat de wekker... Jonge, hij zou er gister toch niks aan verknoeid hebben? Het ding liep toch weer goed... Och kom, alle klokken zijn wel eens kapot, hij zal zich er maar niet dik om maken. — Kijk eens aan, zoals dat eksternest al opschiet. Ze zijn al bezig met de kap. Zulke eksters, dat zijn toch loze vogels, het hoogste takje kiezen ze uit. Daar zal geen enkele jongen zich aan wagen. Zie, ze zitten er allebei in. Misschien overleggen ze wel, waar de keuken moet komen, of zo. Wacht, hij weet wat. Hij zal ze eens fijn verschrikt maken, die kuikenvreters. Hij zal met een dikke knuppel heel hard tegen de boom slaan!

Rap klautert hij op de wal, wringt zich door het kreupelhout... Rrrt... pf, daar heb je 't te doen! De broek kapot... Dat is mìnder. Dat lijkt niet best! Moeder is vandaag tòch al zo foeterig, door die wekker. Alles komt ook bij elkaar. Wat moet hij nou...

Als hij eindelijk toch in de keuken verschijnt, ziet Wemeltien onmiddellijk zijn benepen gezicht — en meteen de scheur.

„O, is 't weer zo wied? Zeg eens op, waar heb ie inzeten!"

Hortend doet hij zijn verhaal.

„Maar ie wisten toch wel, dat 't daar vol stekels zit. Kan 't je dan niks schelen, dat je arme moeder nou vanavond weer an 't werk moet, om die broek te maken? Nee, daar geven zulke jonges niks om"...

Joppie begint te snikken.

„Nou, trek maar gauw uut, die broek. Dan moe' j' maar zolang een olle van Leris aanhebben. Hier."

Daar loopt hij nu in de wijde broek voor de baander. Juist komen Leris en Luchien uit school. Luchien lacht. Zij port Leris aan.

„Verjoppie!" roept Leris. „Heb ie een nieuwe broek? Die is nog niet beknepen."

„Niet doen!" gilt Joppie. Maar Leris heeft hem al te pakken. Die knijpt maar achter in de broek, wat te ver. „Auw!" Joppie wordt kwaad. Luchien springt hem bij. Gezamenlijk kunnen ze Leris wel hebben. Maar dan roept Oldert, dat ze ogenblikkelijk uitscheiden moeten. Foei, is dat een werk! Wat, of is Oldert er nu al weer? Dat is handig. O, heeft hij de wekker daar gelaten. De klokkenmaker kon 't zo vlug niet vinden...

„Wij zult zien, dat de grote klok ook weer klaar komt," moppert Wemeltien. „'t Is een gesukkel zo. Geen wekker, geen klok, niks dan 't horlozie. Gelukkig dat 't maar een dag zaak is."

Joppie heeft geluisterd. Hij herinnert zich plots dat ene raadje. Deksel, als dat er toch eens wat in „deed"...

Hij zucht. Hij zal wel oppassen dat hij 't niet vertelt, want dan waait er wat!... Bedrukt denkt hij aan de gevolgen... In deze omstandigheid kan hij niks beter doen, dan koest en heel aardig wezen. Dat doet hij dus. O hij gaat die avond zo zoet naar bed. Dat staat moeder ook best aan.

Nu neemt zij de broek onder handen. Maar zij kan die slecht hanteren, want Joppie heeft de zakken boordevol gepropt. Zij haalt de spullen er uit en legt ze achteloos op de vensterbank. Wat een rommel.

Berend zit er uit verveling in te grabbelen. Touw, allerlei soorten spijkers, een veer uit een wasknijper. Nu neemt hij iets op, een kamraadje. Hij wil het al opzij schuiven, maar dan, op onverklaarbare wijze, vat een gedachte post bij hem. Hij verwerpt die ook weer — het wil er niet in. En toch... Het denkbeeld dringt zich opnieuw aan hem op.

Wemeltien vraagt, wat hij daar heeft; het kon wel uit een klok vandaan zijn.

„Wat voor klok?" polst hij. Vorsend ziet hij in haar ogen.

Zij schrikt op. De bedoeling van zijn woorden begint tot haar door te dringen. Het wordt haar duidelijk: hij verdenkt Joppie van 't wekkermankement...

„Zou hij al slapen?" Berend hoeft geen naam te noemen.

„Ik denk het wel. — Joppie, slaap ie al?"

„Nee."

„Kom dan eens hier."

Nog is er geen angst op zijn gezicht te lezen, als hij wat aarzelend binnenkomt. Maar nu hij de ogen op vaders handen richt, slaat een koude vlam door zijn hart. Zijn hoofd wordt heet — hij bibbert. 't Is mis! Een dikke ezel is hij, om dat ding in de zak te laten zitten...

Vader gaat recht op zijn verwarring in. „Heb ie dit uut de wekker haald, Joppie?"

Ontkennen kan niet baten. Hij hoort, dat vader zegt: „Ik dachte 't wel, maar ik had 't niet van je verwacht"...

Hij kijkt hem boos aan. Moeder bedroefd...

Nu krijgt hij klappen. — 'n Geluk dat Leris al slaapt, schiet het door hem heen... Hij weet niet meer hoe zeer het deed en of hij schreeuwde. Hij ligt al weer in bed. Hij hikt.

Heeft hij er spijt van? Wemeltien vraagt het zich af.

Het is zo'n zonderling kind. Niet flikflooierig — haast hard bij tijden. Maar toch ook wel goedig; hij deelt alles altijd eerlijk met de anderen. En toch... het is net, of er af en toe wat onverschilligheid bij is...

„Dus dat heeft hij gister uutvreten," zegt Berend. „Oldert had hem immers haast niet gehoord? Ik zal dat rad er morgen voor de wissigheid maar even heenbrengen. Het past er bij en anders zoekt zo'n man misschien nog alles af."

Wemeltien slaat geen acht op zijn woorden. Stil en in zichzelf gekeerd poogt zij de scheur te helen...

AAN de schapedrift, dicht bij de boerderij van Berend Vedelaar, staat een vervallen huisje. Tegenwoordig zit daar vrouw Kampies in, maar vroeger jaren is het een tijdlang bewoond geweest door een ouwe oostganger en zijn zoon. Dat was een windhapper, die kerel, en zijn zoon een grote garenklopper en zodoende lagen ze gedurig met elkaar overhoop. En dat werd in 't laatst zo erg, dat die jongen er vandoor ging. Pas jaren later, zijn vader was toen al lang uit de tijd, is hij weerom gekomen. Ja, en hoe! Hij ging de deur uit zonder een cent op zak en nu keerde hij terug met een woonwagen, een vrouw en een stuk of wat kinderen. Alleen het paard ontbrak er nog aan; zelf trok hij het zaakje voort. Maar goed. Ze stonden hier misschien een halve dag, toen kwam de veldwachter al aan de deur en die zei, dat de baas eens even mee moest komen naar den burgemeester, want hij was toch die en die? — „Juistement!" — Nou, of hij dan maar meegaan wou. Welja, hij mee naar het gemeentehuis — dat was een goed uur lopen — en daar werd hem dan verteld, dat zijn vader overleden was, toen en toen al, en kijk, dit was de erfenis, die was bestemd voor... „William?" — Ja juist, voor William, had zijn vader gezegd, zei de burgemeester, en hij stelde hem een zak met geld ter hand...

Toen William weer op de stoep stond, had hij de tranen in de ogen... Maar met kreeg hij de herberg in 't vizier, — die staat vlak tegenover 't gemeentehuis, dat is voor een boel mensen zo bar geriefelijk wanneer ze moeten wachten — en hij stevent zo rechtuit rechtaan naar de vergunning in. Hij had nu zo onverwachts een kapitaal gebeurd, dat was een buitenkansje! — Ook voor den kastelein. Want nog geen half uur later klonken er al zulke vreemdsoortige versjes naar buiten... En na verloop van tijd, daar zwaaide hij de straat weer op, mèt de zak — nou die was nog lang niet leeg! En maar zingen!

Waar of hij toen daarna nog overal gezeten heeft, is niet bekend, maar midden in de nacht zijn hier de mensen van kant af aan wakker geraakt van een schrikbaarlijk getier. Een deur sloeg dicht en toen was 't afgelopen.

De andere morgen in de vroegte kwam Berend Vedelaar voorbij. Daar lag de baas te slapen, languit op het bedauwde gras. De vrouw had hem niet binnen willen laten!

Ze zijn er een dag of wat blijven staan. Daar staan wel vaker woonwagens op de Bedeldiek; daarom is dat de Bedeldiek ook; wat verderop wordt dat het Schooierspadje.

De kinderen, Joppie vooral, waren dadelijk familiaar met die lui. En ieder jaar wordt die vriendschap vernieuwd, dat is geregeld in de Meitijd. Dan trekt William zeker en gewis naar 't groot Asser markt met zijn draaiorgel. Want is dat al verteld? Het jaar nadat hij hier voor 't eerst terugkwam, had hij een hitje voor de wagen en een draaiorgel op sleeptouw. — Dat spul was zeker van de erfenis gekocht.

Door de vroege Meimorgen lopen Joppie en Leris met de koeien naar het land. Leris met die van hun vader en Joppie is drijver geworden voor olle Geert Stobbe. Hij krijgt voor dat werk iedere week een gulden in de spaarpot en nog een boterham bij elke reis, maar het is allesbehalve makkelijk verdiend. Als je nagaat: Alle morgens voor dag en dauw met de koeien op stap naar de veenkampies, dat is beslist wel drie kwartier, en dan nog terug, en 's avonds weer opnieuw.

En bleef het daar nog maar bij, maar als 't wat verder in de tijd komt, worden de beesten verweid naar de stukken. Dan komt er nog wel, zeg maar, een dik half uur overheen!

Halfweg de veentjes gaat een zandweg af, het veld in. Daar kun je langs naar Schattenberg. Maar je kunt het beter niet doen, want het zijn daar grote bandieten van jongens!

Als ze die zandweg dicht genaderd zijn, stoot Leris Joppie aan. „Moe' j' es kieken."

Er zijn daar wat begroeide wallen aan weerszijden, braambossen en brem en een paar eikebomen, met mekaar een dichte bosschage. En daartussen staat, half verscholen, een witte woonwagen. Een bekende. William! Het is er zo doodstil, ze slapen allemaal nog als marmotten. De schraagjes zijn onder de beide wageneinden

gezet; want het is zo'n wagen op twee wielen en daarom hebben ze onder de einden van die steunders staan.

Joppie spiedt eens door een raampje. Ja, daar achterin ligt de familie. Henri met zijn buik tegen een tafelpoot. — Henri is de jongste; hij is van dezelfde leeftijd als Joppie.

Onverhoeds trekt Leris Joppie terug. „Hoor es . . ." Hij grinnikt. Ze hebben immers nog een appeltje met die zigeuners te schillen? Of weet Joppie niet meer, dat die Williams jonges verleden jaar tegen hen gezegd hebben, dat zij maar boeren waren? Daar hebben ze toen ja nog dikke ruzie om gehad?

Nou, òf Joppie dat nog weet. Wat toch een verbeelding van zulk volk. Net of zìj nog wèl zoveel in tel waren . . .

Ja, en Leris fluistert verder over het draaiorgel, daar achter de wagen, zitten daar geen twee liedjes in, of drie?

Joppie meent van drie: „'s Morgens vroeg als 't haantje kraait gaan de boerenmeiden . . ." en „Moeder onze kraai is dood" en . . . Dat laatste, daar kan hij zo niet opkomen . . . Nee.

Maar Leris vindt dat eerste wel goed toepasselijk, van dat de boeren 's morgens zo vroeg uit de veren zijn . . . Want nu moet Joppie eens luisteren: „Wij maakt het kleed van 't orgel af, en dan draaien wij samen aan 't rad, want dat gaat nog al zwaar. — Nee stil nou es — Dan zal ik eerst een touw om de achterste stut binden en dan . . ."

„Dan trekken wij die d'r met geweld onder weg, verduld!" roept Joppie.

„Stil toch, jong. Moeten ze eerst wakker worden? — Maar wij speelt maar één regel en dan er vandoor, achter de wal langs, door die droge sloot en als wij maar zo ver weg bent, kennen ze ons toch niet meer, en ze kunt er ja ook onmogelijk zo gauw uutkomen?"

Joppie vindt het wel wat een gewaagd karweitje, maar hij wil voor Leris niet onderdoen. Hij sluipt mee naar de wagen. De koeien zijn al bijna uit 't gezicht, die zullen zich wel redden. — Het hek is van de dam . . . — Leris legt nog een stevige knoop in het touw, ze maken het orgel klaar . . . Zo!

Spontaan zet de muziek in: „Vader ik ga reizen . . ."

Langzaam helt de wagen . . . dan reist de kachel met een vaart naar achteren, de tafel boldert er bovenop en daaronder en daartussen spartelt en gilt de huishouding van dien William, dien mosterd !

Maar zij zijn al weg, ze hebben nog nooit zo gelopen als nu. Pas als ze honderden meters verder zijn, durven ze om te kijken. En dan gaat net de deur daar boven in de lucht los, de kop met 't gele haar van William komt er uit . . . Eén voor één tilt hij al zijn kinderen naar buiten . . .

„Kerel," zegt Leris, „wie kon ook denken dat 't eerste versien er niet opzat."

Joppie zwijgt.

Wanneer ze, nog hijgend, de hekken gesloten hebben, kijken ze elkaar eens aan. Nu wordt het minder. Nu moeten ze terug langs de wagen. En dat is niet vertrouwd. Stel je eens voor, dat ze hen toch herkend hebben. Nee, dan maken ze nog liever een grote omweg.

„Wij gaan dwars door het veld, over Schattenberg," stelt Leris voor.

Joppie knikt. Het is van twee kwaaien het beste . . .

Ze praten weinig, onderwijl ze het lange pad naar Schattenberg aflopen. Want Schattenberg mag overigens maar een plaatsje zijn van hoogstens tien boerenhuizen, de waakhonden die ze er houden zijn niet voor de poes en de jongens die daar wonen zijn wijd en zijd in 't ronde berucht. En nu gaan die wel in een ander dorp op school, maar evenzowel zijn er geregeld redenen om te vechten. Om bramen en vogelnesten, noem maar op. Leris is al een paar maal lelijk door hen toegetakeld . . .

Geen wonder dat ze onwillekeurig wat langzamer over de weg gaan, nu ze de eerste huizen naderen. Ze hebben zich al een stok gesneden, een flinke dikke, maar ook weer weggegooid. Het leek te vechtlustig. Ze kunnen beter wat vriendelijk kijken.

Ze slaan de hoek om en — een verlammende schrik trekt door hen heen; daar, op een pleintje, temidden van melkbussen en

mestbulten staat een troep jongens, de koppen bij elkaar. En in die kring staat... Henri van William... Hij doktert er lustig op los met z'n schelle stem... De omstanders knikken zwijgend...

Joppie rilt. Henri is natuurlijk gauw binnendoor gegaan; hij had geen betere bondgenoten kunnen bedenken!...

Plotseling gluurt een jongen achterom... Henri wordt opmerkzaam... — Ha! Dat zijn oude bekenden! Goeie vrienden van 't vorig jaar! — Hij komt op hen af, ratelt, toont zijn marmotje, — de anderen hebben 't daarnet ook al gezien.

Nu mag Joppie 't even vásthouden. Ze praten er met elkaar heel kameraadschappelijk over; Joppie en Leris zijn buitengewoon aardig, o 't is allemaal koek en ei. Zonder letsel trekken ze door het vijandige Schattenberg op huis aan en Henri houdt hen nog een eindje gezelschap. Hij rept nergens van. Joppie ziet, er zit een dikke buil aan zijn voorhoofd, maar hij waagt het niet, te vragen waar Henri die opgelopen heeft... Hij schaamt zich een beetje...

Die avond staat de wagen op de Bedeldiek. Joppie blijft er spelen, tot hij naar bed moet. En als hij de volgende morgen naar school wil gaan, staat Henri al aan de weg op hem te wachten. „Ik mag vandaag mee naar school," vertelt hij trots. „M'n moeder zei, 't mocht best."

Joppie kijkt bedenkelijk. Henri's moeder kan wel meer zeggen, maar in school zijn meester en de juffrouw baas. In dit geval de juffrouw. Joppie zal haar eerst moeten vragen, of Henri komen mag. Maar 't zal wel loslopen, vermoedt hij. Hij staat bij haar in een aardig goed blaadje. Toen hij de eerste dag op school kwam, had hij voor de aardigheid een ruiker paardebloemen voor haar meegenomen. Ook maar één keer, want de andere jongens maakten hem toen uit voor meisje en die naam had hij er niet voor over gehad. Maar de juffrouw schijnt die bloemen erg aardig te hebben gevonden, waarom heeft hij anders nog steeds een streepje bij haar voor?

Henri mag er in, als hij eerst zijn handen even gaat wassen. En dan mag hij de hele morgen plaatjes kijken uit een boek. Hij

gedraagt zich keurig netjes, prijst de juffrouw. Henri grijnst tevreden. — Maar 's middags, als ze buiten komen, bederft hij het meteen weer. Er staat een telefoonpaal bij de school, en voordat Joppie er erg in heeft, is Henri daarin geklommen. En dan wandelt die waaghals doodgemoedereerd over de onderste draden en houdt zich daarbij aan de bovensten vast. De kinderen gillen. Meester komt naar buiten gestormd. En als Henri zich langs de volgende paal weer naar beneden laat glijden, krijgt hij eerst een draai om de oren en dan een trap voor de broek, en nooit hoeft hij hier weer te komen. 't Is hier geen instelling voor kunstenmakers en koorddansers, wat denkt hij wel. Mars!

Henri steekt de tong uit en trekt dan met een plezierig gezicht zijn vriend Joppie mee naar de wagen.

Samen onderzoeken ze het orgel. William legt het mechaniek uit. Joppie probeert het in zijn geheugen te prenten; het is de moeite van 't onthouden wel waard!

Maar ook nog om iets anders zoekt hij het gezelschap van de zwervers: Hun verhalen!

In roerloze avonden op de Bedeldiek, als Henri's mager gelaat door de ondergaande zon fel is belicht, zit Joppie ademloos te luisteren. — Wanneer er wordt verteld van Brabant en van Amsterdam, en 't trekken langs de grenzen.

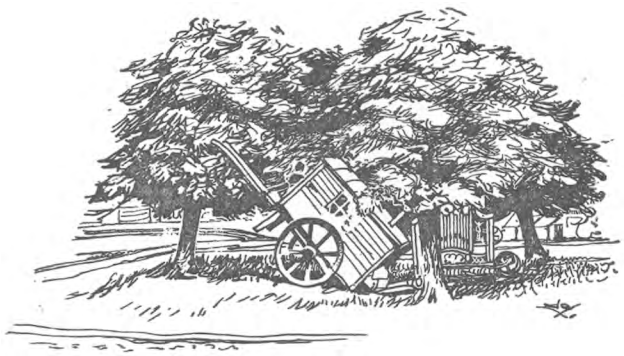

ELKE zomer, een poosje voor de hooitijd, komt opa Vorrelkamp uit Oostenesch een week te gasten. Vader haalt hem met de koets en als die in 't zicht is, staan ze allemaal al in de baanderhoek.

Opa daalt voorzichtig uit de wagen, glunderend geeft hij de hele familie een hand, daar hoort ook Oldert bij, en dan wil hij allereerst de pijp maar eens stoppen. Hij haalt zijn tabaksdoos voor de dag — en dat treft nu ieder jaar zo singulier, dan is de doos net toevallig helendal leeg. Geen spier tabak meer in... Maar vader heeft zijn doos immers al lang open. Pak maar an! Dat weet opa toch wel, gasten hoeven zelf geen tabak te hebben!

„Nee, wacht maar," weert opa af, „ik weet beter raad. Die van je is mij te licht, ik rook liefst goeie zware. — Joppie, mien jong, ie wilt wel een boodschap voor mij doen, hè? As ie dan eens heengingen en haalden mij een pond tabak; zeg maar, van de allerzwaarste. Kiek, hier hè'j centen; er bent misschien wel wat te veel, maar dat is niks, voor wat er overblieft koop ie dan maar wat voor jullie met elkander. Ku' j' dat wel onthouden?"

Maar Joppie is al weg. Hij boldert de winkel binnen.

„Zo Joppie," zegt het magere mensje, dat hem helpen zal, „wat moest 't wezen?"

Met een kennersblik speurt Joppie alle flessen langs. Zuurtjes, pepermunt en ulevellen... Ten lange leste bepaalt hij zijn keus bij van-allerlei-boontjes-door-mekaar.

Als hij het zakje in zijn broekzak probeert te proppen vraagt de vrouw: „Is je opa Vorrelkamp altemet komen?"...

„Verduld ja, nèt, en ik moest een pond tabak halen van de alder-alderzwaarste moet 't wezen!"

Hij telt het geld op de toonbank — mooi gepast...

En als hij dan thuis in de keuken komt, zit daar die opa al te dampen en te trekken als een baviaan. Hij heeft zich dan toch maar zolang met vaders spul beholpen.

„Ja," zucht opa, „ie bleven zo'n poos weg, ik denk hij komt niet weer."

Maar je kunt zo wel zien, dat hij er niets van meent, want er

zit zo'n grappig lichtje achter in zijn ogen.

„Ach jong," zegt Leris later, „hij neemt je er tussen, heb ie dat nog niet in de gaten? Toen ie nog in 't hobbelpeerd zaten, was 't al net zo. Toen was ìk 't, die altied dadelijk om tabak naar de winkel moest; óók al met te veel centen."

Dat kan Joppie niks schelen. Opa Vorrelkamp is een beste man! Daar wil hij geen verkeerds over horen.

Het wordt er zo echt gezellig van, dat hij er is. Met dit warme weer zit hij meestal onder de lindeboom voor het huis te roken en te redeneren; vaak met olle Geert. Dat is nog een vroegere schoolkameraad; die woonde eerder ook in Oostenesch. En zodoende kunnen ze nu uren zitten praten over de oude tijd. — Toen was de wereld stukken beter!

Maar opa heeft hier nog meer bekenden zitten in het dorp: Helemaal aan 't andere eind wonen opa en opoe Vedelaar. En daar gaat hij ook alle jaren een middag heen op visite. Joppie mag mee, want het is Woensdag, dan heeft hij 's middags vrij van school.

Daar gaan ze dan. In 't begin sjouwt Joppie wat te vlug, opa kan hem niet bijhouden en loopt geleidelijk aan wat langzamer. Zodra Joppie dat merkt, matigt hij zijn stap. Zo, nu gaat het beter.

Een paar jongens uit Joppie's klas plagen hem en lachen hem uit, omdat hij daar zo bedaard op zijn dooie gemak over de straat gaan moet. Hij kan lekker niet harder om zijn opa!

Eerst houdt Joppie zich zo doof als een kwartel. Dan eensklaps kan hij zich niet langer inhouden, roetst een klomp van de voet en smijt hem naar die lelijke uitschelders.

„Hier, wou ie mien opa Vorrelkamp uutlachen omdat die niet zo hard meer lopen kan!?" schreeuwt hij woest en hij beukt er zo op los, dat opa zelf hem er in 't laatst nog aftrekken moet.

„Joppie, Joppie, moest dat nou zo?" zucht hij.

Joppie hikt nog van ergernis.

Maar daarginds komt opa van 't andere einde al aanzetten. Hij lacht. Ze roepen wat tegen elkander, de opa's. Even later schudden ze de handen plechtig op en neer.

„Jonge jong, dat was ja best, en moest Joppie de weg wiezen?"

„Ja jong, wat wordt 't al een grote kerel, hè?"

„Merakel! Nou, en hoe was 't in huus?"

„Best hoor, de groeten. En je vrouw, kan die d'r nog wat tegen? — O, ik zie 't al wel!" Opa Vorrelkamp zwaait tegen opoe in de deur.

Een poosje daarna zitten ze om de tafel. Ze drinken koffie, behalve Joppie dan. Maar hij krijgt wèl het vierdepart van een koek. Gaat hij niet fijn op visite? Hij hapt, kauwt en luistert. Ze hebben 't over de zwienen en dat 't er zo buitengewoon schraal was van 't voorjaar. En koud! — Maarten-biddag, wat was 't toen een weer, niet? Bar. — Maar nu lijkt het aardig anders; er staat een dik stuk gras!

Joppie kijkt uit het raam. Ja, gras genoeg — en wat is 't buiten mooi weer! Hij drentelt de deur maar eens uit.

Een van de jongens waar hij straks mee gevochten heeft, staat aan de weg en fluit hem. Wat of die nou wil? . . .

Zou 't al weer in de doofpot wezen? Joppie is op alles voorbereid, als hij dien vent nadert, maar Harm schijnt de hele herrie al vergeten te zijn. Hij zegt op gedempte toon:

„Joppie, hoor es . . . ie hebt ja jonge knienen?"

„Ja, negen . . ."

„Nou daarom. Kiek es, ik ben overmorgen jarig en dan wou ik zo geern een knien hebben. Een hok heb ik al maakt. Van een kist, die heeft mien va mij geven. Maar ik moest zelf maar zien, dat ik er een knien in kreeg, zee mien va" . . .

„En die wou ie nou zeker van mij kopen!" zegt Joppie gevat.

„Juust! — Maar ik heb vanzelf geen centen" . . .

Och nee, dat zal ook wel zo wezen. Zijn vader is een ruige knuppel, een stroper en een zuiper. Waar zou Harm de centen vandaan moeten halen . . .

„Mien moe zegt: 't geld groeit mij niet op de rugge en ik kan 't ook niet uut de benen snieden . . . — Maar nou had ik wat anders bedacht. Ie weten wel, Joppie, dat ik en mien broertien altied een hele bende eier vinden; kievitseier en van wulpen en

allerhande vogels, wij hebt er van 't voorjaar dertig gevonden, alles bij mekaar."

„Dertig?"

„Ja, net dertig. En nou dachte ik, as ie 't daar es voor doen wilden, voor dertig eierdoppen... Dat is een hele partij!"

„Jawel... maar mij dunkt, ik mag er nodig een stuk of vief-en dertig voor hebben; jonge, ie moet niet vergeten, 't bent mooie knienen!"

„Maar 't bent ook griezelig mooie doppen! — Doe 't maar, Joppie. Ie magt ze eerst wel zien, kom maar mee."

„Nee jong, dat kan niet, ik moet op mien opa wachten, die komt zo aanstonds weer buten, en as ik dan bij je in huus ben..."

„Dat liekt mij wel een aardige opa, die van je"...

Die erkenning is wel vijf eierdoppen waard, taxeert Joppie rojaal. Maar dat laat hij niet merken. Hij knikt en zegt dan haastig: „Maar kun ie die doppen niet even ophalen, Harm? Dan wacht ik hier wel zolang."

Of dat kan! — Er zal aan weerskanten geen sprake zijn van een kat in de zak. — Hij holt naar huis, dat stropertje.

Eventjes later, daar komt hij weer terug met een oude pet. Z'n kleine broer loopt er naast, het gaat hem mee aan; vol verwachting kijkt hij naar Joppie's gezicht. Hoe zal die er over denken?

Nu, die denkt er nog al goed over. Het zijn werkelijk mooie doppen. „Wat is dàt voor een ei?" vraagt hij.

„Van een —" wil de kleine verklaren, maar Harm legt hem snel het zwijgen op. „Van een botervogel," zegt hij.

„Die heb ik ja nog nooit zien, botervogels," belijdt Joppie.

„Nee, dat zal wel, ie hebt àlles ook nog niet zien. Ze nestelen altied onder boterbloemen... zodoende. — Maar wil ie ze meenemen? Dan haal ik vanavond de knien wel even op. Goed hè?"

„Ja..." stemt Joppie toe. Tegen zoveel handigheid is hij niet opgewassen.

Daar het vervoer der doppen nogal bezwaren oplevert, krijgt Joppie de pet er bij. Als alles geregeld is, draagt hij de schat eerbiedig naar binnen. — Daar zitten ze juist achter 't glaasje.

„Mien lieve tied !" roept opoe. „De streuper zien olle pet, ja wis, die had zo'n vale rooie. Hoe kom ie daar in de wereld an — ho ! ho ! niet op tafel dat vieze ding, wat denk ie wel !"

Vlug vertelt hij wat het is. Hij stalt de doppen uit en noemt de namen.

„Maar botervogels bent er niet," merkt opa op — opoe's opa — „Dat hebt ze je wies maakt, mien jonge."

„Niet ?" vraagt Joppie onthutst. „Waar is 't dan 'n ei van ?" . . .

„Nou, ik zou zeggen, van een patries, daar hoef ie dat volk niks te goed voor houden. Maar ze bent veel te bang dat ze de jachtopziener op 't dak kriegen en daarom hebt ze maar een naam bedacht."

Joppie voelt zich bedrogen. Dat zal hij dien Harm toch nog eens eventjes onder de neus wrijven ! Is dat een manier van doen ?

Dit is de laatste avond al dat opa er is. Morgen wordt hij teruggebracht. Ze kunnen hem niet langer missen, meent hij. Overmorgen beginnen ze te hooien. De drukste tijd van 't jaar komt aan en zou een boer, al is hij oud, dan wegblijven ? Hij maakt zich immers heel verdienstelijk ? Hij past op kinderen en kippen, brengt koffie naar het land en is zelfs in staat de deel wat aan te vegen, wanneer hij dat nodig oordeelt. Hij kan niet gemist worden.

Vanmiddag heeft Joppie hem nog meegetroond naar de kerseboom. Daar was wat te bewonderen. Een vogelverschrikker. Elk jaar gingen de spreeuwen met een deel van de vruchten strijken. Dat had Joppie op het denkbeeld gebracht, een spook in de boom te maken. En daar hij wist, dat de dieren niet licht aan de haal gingen, had hij iets aparts bedacht. Een ingewikkeld stel van stokjes en draadjes, waardoor de ledematen van den man beweegbaar waren. Schapebellen tingelden bij de geringste aanraking; vanuit de keuken werd het ding door middel van een lange lijn bediend.

Opa had het verrast bekeken. „Hoe krieg ie 't voor mekaar !" riep hij. „Net zo'n knutselaar as je ome Lamert in zien jonge jaren. Die wist ook zuiver overal een mouw aan te passen. Wonder !" . . . Hij schudde verbaasd met zijn hoofd.

En nu ze hier voor de laatste keer allemaal samen onder de lindeboom zitten, nu de avond hen met een inniger band verbindt, schiet opa dat van vanmiddag zeker weer te binnen. Hij komt er tenminste op terug, door te zeggen, dat Joppie de vorige maand bij hen in Oostenesch had moeten zijn, daar had hij zijn hart kunnen ophalen.

„Wij hebt bij ons de leste tied zo'n stoomwagen had," vangt opa aan. „Dat ding dat kwam geregeld een paar keer op een dag door 't dorp. Het was een nieuw soort omnibus, die liep op pieter-eulie; daar stookten ze hem mee. Een stuk lawaai en stinken! 't Leek nergens op. Ja, en bleef 't daar nog maar bij — het allerslimste was, dat de hele straat er aanging. Geen weg bleef heel. A jong, dat is wel na te gaan, as ie daar met zulke zware iezeren raden overratelt, daar is ja geen straat tegen bestand.

Toen hebt ze dan bij ons de koppen eens bij malkander stoken, want dat ging niet goed zo, dat ding joeg alles kapot. En de boeren konden 't gelag betalen, die zaten aanstonds zonder straat. — Toen zegt er een: maar as wij nou eens zorgden dat dat ding zèlf geen straat meer had... Ik bedoel dit: hij komt 's avonds als 't donker is weerom. As wij nou eens de straat opbraken, halfweg, midden in 't veld, dan kan hij van nood niet verder!

Nou, toen bent er nog diezelfde avond een koppel jongkerels heen gaan, om de stenen er uut te breken. Dat wou vlot genoeg. En toen dat klaar was, bent ze daar in de dennen naast de weg gaan liggen en ze hebt net zo lang wacht, tot 't ding er aankwam... En ja hoor, daar hâ j' de poppen aan 't dansen. 't Was vanzelf pikkedonker en ineens een gestoot en gestamp en geraas, dat horen en zien verging. 't Hele geval was vast'lopen in 't zand. Al 't volk er uut, wat of er toch te doen was. Ja wat was er nèt te doen, de straat hield hier op, zo maar ineens, ze konden niet verder. Dat was verduld ook een mal gebakkien, ze konden hier toch niet best blieven vannacht. Dan maar weerom, er zat niks anders op. En met al 't martelen hebt ze 't spul weer los'kregen en toen terug naar Achterveld. Ze bent er nooit weer langs komen; 't was een goeie afleer weest.

Maar net zoals ik zeg, dat had Joppie zien moeten, daar was 't net wat voor."

Dat wil Joppie graag geloven. Het spijt hem al lang, dat 't nu afgelopen is... Jammer man.

Langzaam zakt de zon lager. Een paar late vogels zingen nog. Dan valt er plotseling een grote schaduw op de bleek — een ooievaar zweeft laag over, zoekend naar een geschikte plaats. Een eikeboom op de wal achter het huis wordt uitverkoren. Hij strijkt er neer en neemt de omgeving op. In de verte vliegt het wijfje. Het wacht. Meteen stijgt hij weer omhoog, kringt om de kruin van de eik en verdwijnt snel.

„Kerel," verbaast zich opa, „daar heb ie 't al! Ik zou er maar een rad inbrengen, Berend. Dat moe' j' niet uutstellen, jong. Morgen, voor ik wegga, kan 't nog wel even. 't Is ook zo mooi voor de kinder, een ooievaarsnest kort bij huus."

Berend denkt, dat het al wat ver in de tijd is. Maar daar wil opa niet van horen.

„Dan komen ze 't ander jaar vanzelf weerom; ze hebt dudelijk genoeg om een plekkien vraagd."

Het wordt donker. Vleermuizen fladderen. In de lucht is het huilen van een uil. Mugjes springen zingend onder de linde en achter het dorp heeft een kikvorsenkorps een fors stuk ingezet.

„'t Is het mooiste weer van de wereld," beaamt opa, als had hem dit iemand verteld.

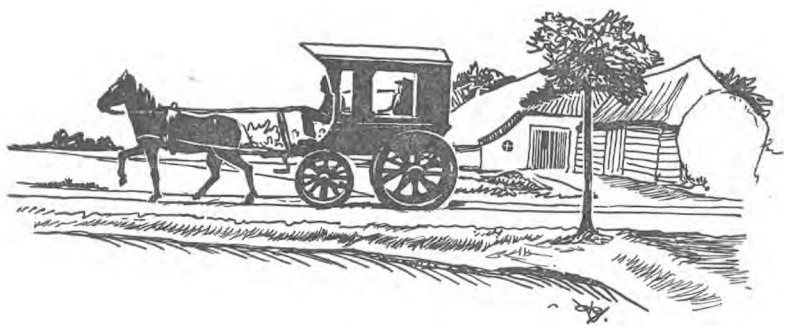

„EN wou ie nou in de zomervacantie ook een paar dagen bij ons in Oostenesch komen, Joppie?" heeft opa Vorrelkamp gevraagd, toen hij afscheid nam.

„Nou — graag natuurlijk!" riep Joppie. Moest opa dat nog vragen? Oostenesch ... was er nou mooier plek te bedenken om naar toe te gaan? Daar verveelde je je geen minuut, dat herinnerde hij zich nog wel van de vorige keren! ...

Zodra dan ook de vacantie begonnen is, begint hij te bedelen om weggebracht te worden; zijn mond staat de hele avond niet stil en om van het gezanik af te zijn, zet zijn vader hem de volgende morgen maar gauw voor zich op de fiets en trapt met hem weg naar het Oosten. Dan moet Oldert hem er over een paar dagen maar weer vandaan halen.

Wat Joppie betreft, hij bleef er liefst de hele vacantie. Want wat zijn nu een paar dagen, als je zoveel te vertellen, te bekijken en te maken hebt als hij ... Ja, te maken!

Aan het ene eind van Oostenesch woont immers oom Lamert, de smid — en al is hij, Joppie, feitelijk de gast van opa, die bij oom Jan en tante Willempien inwoont, daarom is hij toch nog niet verplicht om zijn kostbare uren met niks doen door te brengen? Bovendien zijn de jongens van oom Jan veel ouder dan hij en Antje van oom Lamert is ongeveer van zijn leeftijd, dus ... als opa 's middags een dutje doet, smeert Joppie 'em naar de smederij, waar hij door zijn oom en Gerrit de knecht allerhartelijkst wordt ontvangen. Vijf minuten later is hij al druk aan het werk. Hij moet twee hoepels maken van oude fietsraden — één voor Antje en één voor zich zelf — daar ratelen ze dan de hele verdere middag mee rond over het erf. Hij blijft hier 's avonds ook maar eten — want tante Dien had er met het broodsnijden al op gerekend, zie je — en de volgende morgen om zeven uur is hij al weer present, tot grote vreugd van Antje. Maar ze spelen zo wild en maken zo'n herrie in de smederij, dat tante ze 's middags wegstuurt naar opa toe; het gaat toch niet, dat zijn gast maar aldoor bij hem wegloopt? ... Nee, dat is ook zo, dat kan niet.

Die middag brengen Joppie en Antje dan maar door naast opa, op de bank voor het huis. Trouwens, zo heel slim vervelend is dat nog niet, want opa heeft een oud boek voor de dag gehaald, een boek met mooie versjes. Alleen zijn de letters een beetje lastig te lezen; de s en de f daar is geen onderscheid in en de ij lijkt wel oorlog. Maar Joppie komt er wel!:

„Daar was een zek're Goliath,
Een reus van zeven voet,
Die stevels aan zijn benen had
En veren op zijn hoed;
Hij droeg een ijz'ren schubbejak
En was een norse bullebak."

„Ie leest al best, Joppie," roemt opa. „Ie kunt wel voorlezer worden in de kerk, jong."

Joppie worstelt dapper verder, o 't is zo'n lang gedicht. Maar men wordt er eens weer wat nieuws over Goliath uit gewaar.

„Hij had een rode knevelbaard," — Antje heeft rood háár, denkt Joppie snel. Of rood is 't eigenlijk niet, meer bruinig, vast veel mooier dan die snor van Goliath! — Waar was hij nu gebleven?... O ja, hier.

Even later komt er wat, daar is Antje het niet mee eens. Er staat:

„Hij sloeg de kind'ren bont en blauw,
En stapte heen gelijk een pauw."

„Dat is toch heel anders as in de Biebel, opa," merkt zij aarzelend op.

„Nee," zegt Joppie, „dat heb ik ook nog nooit hoord, dat hij de kinder zo afranselde. Waarom hebt ze dat niet in de Biebel zet, opa?"

„Och..." zegt opa, „de man die dit versien maakte, heeft alles uut de Biebel haald, kinder. De Biebel was er vele eerder en wat daarin beschreven is, dat is grif waar. Maar deze dichter

wou 't nog wat mooier maken en toen heeft hij dit er bij bedacht. Ie hoeft er niks van te geloven hoor, van zien geriemsel. Doe dat boek maar dicht. Ik wil je wel es een versien horen zingen. Daar maar, in 't gras onder de kerseboom, dan kan ik 't hier mooi horen."

Goed, dat zullen ze doen. Nu is het alleen maar zo'n toer, Joppie kent liedjes bij de vleet, mooie en malle, maar Antje kent haast geeneen . . .

„Jawel hoor, zat genoeg," roept Antje een beetje beledigd. „Maar 't bent weer anderen as die ìe kent . . ."

O, nou dan zal Joppie nòg wel een partij opnoemen, 't zal hem benieuwen of er een bekend liedje bij is . . .

Ja — ho ! „Ver boven 't prachtig sterrendak." Dat heeft Antje op de Zondagsschool geleerd.

Mooi, dan beginnen ze.

„Opa, wij begint !"

„Toe maar, kinder."

Het klinkt aardig zuiver, Antje heeft een heldere stem. Ze zingen het twee keer.

Opa steekt de loftrompet. „Ei !" zegt hij, als het uit is. Dat betekent: „Merakel mooi !"

„Ja," zegt Joppie, „maar zaligen, opa, wat bent dat? Engelen? Daar in die regel: Waar zaligen in hun blank gewaad."

„Ja, mien jonge, wat moet 'k daar van zeggen . . ." opa zucht even. „Dat kun ie allemaal nog niet begriepen, denk ik — maar het is wel best dâ j' 't vraagt, hoor," zegt hij vriendelijk. „De zaligen, dat bent de mensen die in de hemel 'komen bent; de mensen die hier beneden den Heere dient, die een boel van Hem houden, zulken komt later in de hemel, dat weet ie wel, en die worden hier mee bedoeld. As ie groter bent, dan zul ie dat wel beter begriepen . . ."

Joppie knikt een beetje verlegen. Maar hij hoeft helemaal niet verlegen te wezen, want opa lacht vriendelijk tegen hem . . . !

VIJF December komen ze uit school — en wie zit daar in de keuken voor 't glas? Opa van 't andere einde. En dat met die sneeuwboel? denkt Joppie. Dan moet er vast wat bijzonders wezen...

„Zo, jonges!" begroet opa hen, „dat hâ j' niet dacht, hè?"

Nee, dat hadden ze zeker niet gedacht. Opa is anders altijd zo voorzichtig met gladdigheid bij de weg en nu komt hij er zomaar aankuieren?

„Ja," zegt opa, terwijl hij zijn pijp aansteekt, „ik wou je ophalen..." Hij knikt Joppie ernstig toe.

„Ik zal je vertellen, hoe de zaak zit. Vanmiddag was ik even naar de bakker weest, en wie komt mij daar op de terugweg in tegen? Sinterklaas! Ik zeg: Hé! Hij zegt: Ho! Het peerd stond stil en ik stond stil en Sinterklaas stak mij de hand toe. Hij was bliede dat hij mij zag, volgens zien zeggen, want hij wou mij geern eens even spreken. Hij klaagde, het was van 't jaar haast geen doen, met al die sneeuw. Het peerd gleed nou op straat al om de haverklap uut en dan vannacht tenminste op die schuine daken. Vooral dat huus van Berend Vedelaar, zegt hij, dat is zo butengewoon steil, ik zie beslist geen kans om daar bovenop te klimmen.

Ik denk bij mijzelf, dat is toch ook wat, die kinder hebt nog wel zo best oppast en nou zullen ze d'r zo kaal afkomen? En toen zeg ik zo: Maar òns huus dan, Sinterklaas, dat is aardig plat en laag bij de grond...

Ja, zegt hij, dat zou nog wel gaan, maar wat schiet ik daar mee op, 't is mij niet om olle mensen begonnen. — Hij lachte een betien, toen hij dat zo zee. —

Ik zeg: Nee nee, dat begriep ik ook wel, maar ik wou maar zeggen, as de kinder van Berend nou eens bij òns sliepen vannacht, dan zouden ie 't gemakkelijk even in de schoorsteen kunnen smieten..."

„En wat zee Sinterklaas?" vraagt Joppie gespannen...

„Hij zee: Verduld ja, Vedelaar, dat is een..."

„Uutvinding?" vult Joppie aan.

„Nee, 't was een vreemd woord, Spaans vanzelf, 't had wel

wat van tralala."

Leris en Luchien brullen van 't lachen, maar Joppie houdt zich liever wat onnozel, dat lijkt hem nog wèl zo voordelig. Hij weet trouwens ook niet recht, wat hij van Sinterklaas moet denken, want één ding staat vast, er is wat bìj . . .

Opa is opgestaan. „Mij dunkt, dan moesten wij nou meteen maar opstappen, niet?"

„Mag 't moe?" roept Joppie.

„Ja, 't zal wel moeten, opa heeft 't immers al beloofd?"

Daar gaan ze dan. Opa leunt op Luchiens arm, dat scheelt, want het is door de rulle sneeuw een gebagger van belang, en hier en daar zijn glijbanen.

Wat is het dorp nu stil, vindt Joppie.

Opoe staat in de deur en licht bij met een lampje. Zij lacht. „Kom er maar gauw in."

En daar zitten ze nu bij de kachel, de jongens, opa en de ouwe kat. Luchien helpt opoe. Wat of ze nu vanavond het liefst lusten? heeft opoe gevraagd.

„Stip in 't gat!" roept Joppie verrukt.

„Leris ook?"

Ja, Leris lust ook niks liever dan stip in 't gat.

„Het is ook best eten en lekker eten en gezond eten en . . ." opa weet niet meer. 't Leek de dominee wel. Opa kan zo grappig vertellen. En meteen vraagt Joppie: „Opa, wil ie nou straks vertellen, na 't eten?"

Nu kijkt opa zo benauwd, om medelijden mee te krijgen.

Of kan hij niet best vertellen? Ze willen 't anders allemaal zo graag . . .

„Ja hoor, opa vertelt," beslist opoe.

Fijn, jongens! Ze schurken heen en weer, de kat en de kachel snorren van de warmte. Opoe is aan 't kokkerellen: spekvet knettert. Luchien loopt met de strooppot.

Even later is 't zo ver! Ze zitten om de tafel en opoe schept op ieders schotel een portie van de zware meelkost. Middenin maak je een kuiltje, dat komt vol met vet en stroop en daar doop je

dan maar in, telkens een hap: stip in 't gat.

En daarna krijgen ze rijstebrij; dikke rijstebrij met bruine suiker. Ha, dat is gastpot! Opoe neemt een handvol suiker uit een zakje en dan komen haar vingers even boven de borden te wriemelen. Geel zand op de sneeuw, daar lijkt het wel wat op.

En als het eten gedaan is en de tafel afgeruimd, gaat opa vertellen. Dat is het mooist van allemaal! Voor de gezelligheid draait opoe de lamp wat lager en in die halve schemering kruipen ze in een kring om de kachel, terwijl opa zijn pijp met bedachtzame bewegingen stopt. Hij prakkizeert klaarblijkelijk waarover het zal wezen. De keuken vult zich met een warme spanning. Zelfs opoe schijnt, ofschoon zij opa's verhalen uit den treure heeft beluisterd, toch nieuwsgierig te zijn... Nog onverwachts begint opa. Er is al dadelijk een enigszins andere klank in zijn stem te bespeuren, want over deze gebeurtenissen ligt het eerbiedwaardig grijze waas van de tijd. Opa bouwt hier in het vertrek een stemming, waarvan op allen zo'n sterke invloed uitgaat, dat niemand er zich aan vermag te onttrekken. Joppie leeft weer in het verleden, toen de Vedelaars als zwervende muzikanten alle landen bezochten en speelden in ieder paleis. Ja, dat waren nog eens heerlijke tijden! Maar gevaarlijk ook. Want de wegen waren toen heel wat eenzamer dan tegenwoordig, je kon uren reizen zonder dat je een levend wezen tegenkwam. En zo moet het een keer gebeurd zijn dat zo'n Vedelaar, toen hij van de ene stad naar de andere trok, tegen de avond bij een bos belandde. De zon was al ondergegaan en hij zou nog meer dan vier uur moeten lopen voor hij de stad had bereikt, bovendien kon hij zijn benen wel voelen, dat, hij dacht er niet lang over na, hij strekte zich uit op het mos onder de bomen — en sliep.

Maar midden in de nacht wordt hij wakker. Hij denkt, wat is dat... net of daar wat beweegt tussen de stammen... Hij tast om zich heen naar zijn viool — of wat het dan maar was — hij voelt niks, vliegt overeind... Nee, niks meer te vinden... En zo'n duur instrument... — Stil eens, maakte zich daar iemand uit de voeten?... Ja, hoor... daar ritselden de struiken, dat moest die

rover zijn ! Hij hem na, lopen wat hij kon. Hij haalde in . . . Nog even, daar grijpt hij dien schooier in de schobben, ontrukt hem de viool en met een stok moet hij dien kerel toen zo netjes bewerkt hebben, dat die in 't laatst lag te kermen op de grond. — Ja, die Vedelaars, die stonden hun mannetje !

Maar toen later de tijden veranderden en die reizende muzikanten uit de mode raakten, toen heeft een van hen de kunst vaarwel gezegd. Hij zocht een nieuw beroep om aan de kost te komen. Ergens in de wildernis tussen Brabant en Limburg, in die buurt, liet hij een herberg bouwen, een logement zeg maar, waar reizigers overnachten konden en dat kwam nog al eens voor. Daar woonden toen de Vedelaars; verscheiden geslachten hebben daar gewoond, want het zaakje floreerde, er zat een beste broodwinning in en ze hadden er een rustig leven. — Ja, en toch, op een goeie dag kreeg een van de jongens 't in de kop, om 't ouwe zwerversbedrijf weer op te vatten . . . Ja, waarom niet, hij woonde hier immers moederziel alleen, zijn ouders waren gestorven en zijn beide broers getrouwd, die zaten op een boerderij, maar hij had kind noch kraai, wat deed hij hier nog langer? Hij was muzikaal genoeg. Hij vond de viool terug op zolder, er mankeerde wel een kleinigheid aan, maar dat was niks, dat konden ze in de stad wel verhelpen. Toen de lente in het land kwam, doekte hij zijn zaakje op, hing de viool over de schouder, zei de buren goeiedag en daar stapte hij de wijde wereld in. Die kerel is gek, zeiden de buren, maar daar stoorde hij zich niet aan, wat konden hem die praatjes schelen? Dit leven beviel hem best ! Best — ja zolang het zomer was. Want toen het herfst begon te worden, met wind en buiïg weer, zodat het water hem bij tijden in de schoenen stond, toen begon hij er al minder aardigheid aan te krijgen . . . Maar toch, hij zette door. Wat moest hij ook anders? Hij kon toch slecht weerom gaan.

Die winter trok hij Drente in, daar sjokte hij van 't ene dorp naar 't andere en 't spelen met die stijve vingers was lang geen grapje meer. In een dichte sneeuwstorm zwierf hij deze buurt af en toen het dan tegen de avond liep, vroeg hij aan een boer, of

hij daar die nacht in het hooi mocht blijven slapen.

Natuurlijk mocht dat, met alle soorten van genoegen, maar het was immers nog lang geen beddegaanstijd? zei de boer. Hij wou maar zeggen, de muziekman mocht eerst nog wel een poosje in de keuken komen, dan kon hij zich warmen en tevens wat vertellen van zijn reizerij.

Nou, dat wou Vedelaar wel graag; dat waren hier nog eens gulle boeren! Hij kreeg een plekje bij de haard, naast hem zat de oude boer en tegenover hem diens dochter. Ze praatten gezellig over en weer. Hij had het over zijn tochten en noemde de plaatsen op, die hij onderweg had aangedaan.

En waar het nu op aan zou? vroeg de boer, toen hij zweeg. Wat was zijn plan?

Ja, wat was zijn plan... Hij had, eerlijk gezegd, geen plan. Hij reisde maar zo wat raak.

Hu! En dat bij winterdag? griezelde de dochter.

Ja, men moest het nemen zoals 't was, nietwaar? Men kon aan 't weer al heel weinig veranderen. Maar het was wel net zoals zij zee, tegenwoordig kon men beter boer wezen. Vrij wat beter!

O, dat wou zij ook hebben. Zij knikte hem meewarig toe en stond op, om koffie te zetten.

Hij stond ook op en pakte zijn viool. Hij zou maar eens een deuntje spelen, want muziek hoorden ze hier zeker alle dagen niet.

Zo stond hij daar dan op de stenen vloer van die grote keuken en speelde het ene wijsje na het ander. De boer vergat zijn pijp en zijn dochter had tranen in de ogen. Wonder, zoals die man spelen kon. Wonder!

Toen hij een paar uur later in het hooi was gekropen, kwam zij hem nog na met een verhitte kei, voor kouwe voeten.

En toen zij de volgende morgen zag, dat er een laag sneeuw lag van meer dan een halve meter, toen kon zij er niet toe komen om hem weg te laten gaan. Hij moest nog maar een dag blijven.

Nou, dat stond hem wel aan, hij hielp den ouden baas een beetje bij het werk in de schuur en 's avonds stond hij weer te spelen. Tussen de verzen in was het stil. Maar buiten raasde de winter-

wind over het land en rukte aan de luiken.

„Morgen weer geen weer om te reizen," zei de dochter bezorgd.

„Nee," antwoordde hij met een zucht.

Hij trok die avond weer naar zijn slaapstee in het hooi — en ook die nacht daarop.

Afijn, om kort te gaan, hij is er maar gebleven. Dan was de dochter gerust en hij onder de kap. En de boer was er niet tegen. Toen ze in de Meitijd trouwden, vierde het hele dorp de bruiloft mee . . .

„Nou," onderbreekt opoe, „mij dunkt, het is nou mooi genoeg, ie moet niet vergeten, dâ j' 't an kinder vertelt."

Joppie duikt op uit zijn verbeelding. Hij was er helemaal in weg geweest. Wie kan zo vertellen als opa? En moet opoe daar nog aanmerkingen op maken?

„Ach mens," verweert opa zich lachend, „wat meen ie nou, dacht ie, dat kinder niet weten wat een bruloft is? Heb ie nog nooit een trouwerij zien, Joppie?"

„Natuurlijk wel!" roept Joppie verontwaardigd. „Maar opa, is dat eerlijk waar gebeurd van die muzikant?"

„Ja, eerlijk waar, het is gebeurd in 't zelfde huus waar ie nou woont . . ."

Allemaal schreeuwen ze nu verbaasd door elkaar heen en Joppie wil er nog meer van weten, maar opoe sust en waarschuwt dat het dan werkelijk te laat wordt. „Kiek maar eens naar de klok. En ie magt er ook wel een betien om denken, vannacht komt Sinterklaas! . . ."

Verroest ja, dat is waar ook! Je zou het helemaal vergeten . . . Sinterklaas! Wat zou hij brengen?

Maar dat Sinterklaas zóiets zou kunnen brengen, had Joppie nooit gedacht! Het is zo gek, dat hij het niet eens durft te vertellen; ze zullen hem er stellig mee plagen op school . . . Daarom blijft hij op de morgen van deze vreemde zesde December zo lang mogelijk talmen; een kwartier nadat Leris en Luchien naar school zijn gegaan, loopt hij nog op de deel te drentelen. Tegen Oldert,

die hem vraagt of hij niet weg moet, zegt hij, dat het hem te koud is, zo vroeg op het plein. Dat is vanzelf niet waar, maar hij hoeft Oldert toch niet alles aan de neus te hangen? . . .

Hij komt bij school, als de laatste kinderen juist naar binnen glippen. Net op 't nippertje, dat heeft hij hem handig geflikt.

Maar het valt anders uit. Want als hij in de bank schuift, is het om hem heen nog zo'n geroezemoes van stemmen, dat de juffrouw wel een paar keer tikken moet, aleer ze bedaren. En wanneer dan even later de les beginnen zal, zwelt het rumoer weer aan, zo nieuwsgierig zijn ze, om te horen wat elk gekregen heeft . . . De juffrouw besluit daarom, het even op de rij af te vragen, dan is ieders hart gerust . . .

Deksel, dat is een lelijke tegenvaller, denkt Joppie. Nu moet hij het toch nog vertellen? . . .

Hij luistert afwezig naar de opsomming die de anderen maken: suikersinterklazen, kralen, snoepgoed en een horloge — een blind alarm vanzelf — er is tot nog toe niet veel verschil bij vorige jaren. Allemaal doodgewoon spul.

Maar dan komt de juffrouw bij Jans van Knelies en die bekent haperend, met een hoogrode kleur, dat hij een nieuwe broek heeft gekregen . . . Hij verwacht nu natuurlijk een oorverdovend gelach, maar eer dit los kan barsten komt juffrouw al tussen beide met te zeggen, dat zij een broek een nuttig cadeau vindt. Erg nuttig! En nu de juffrouw er zo over denkt, durft niemand nog te lachen . . .

Kijk, denkt Joppie, je kunt er toch vooraf niks van zeggen; grote mensen houden er altijd een andere mening op na . . . Dan kan hij er eigenlijk ook gerust mee voor de dag komen.

„Nu, Joppie?" vraagt de juffrouw.

Hij aarzelt niet langer. „Een taaipop en een klein broertje, juffrouw."

Het is een moment zo stil, dat je een speld zou kunnen horen vallen. Hier zinkt al het andere bij in 't niet! . . .

En de juffrouw vindt een broertje ook het allerfijnste! Joppie is er zeker wel erg mee in z'n schik?

Hij veinst van ja, trekt een verheugd gezicht. Laat hij hier maar niet vertellen, dat het z'n voor en z'n tegen heeft. Een van zijn kameraden kreeg verleden zomer een zusje en die moet er nu altijd op passen, wanneer de anderen melken. Dat is alle avonden maar zo een uur dat hij niet spelen kan. Joppie vindt het geen mooi vooruitzicht, want het staat immers wel zo goed als vast, dat ze hem ook zo'n baantje op de nek zullen draaien? . . .

Hij merkt maar half en half dat er rondom druk over gepraat wordt. Men kan toch van Sinterklaas ook alles verwachten!

„En nou hebt ze bij Vedelaars nog wel het ooievaarsnest achter 't huus," zegt Harm van den stroper.

O, maar dat is dom van hem, want 's winters dan bent er ja geen ooievaars? Daarom doet Sinterklaas het toch zeker? Harm wordt van alle kanten uitgelachen. Zo'n sufferd!

Iemand trekt Joppie aan de jas. Hoe het nieuwe broertje heet, vraagt hij.

„Oldert? Naar de knecht?"

„Nee jong, luster dan, ik zee van Kobes. Jacobes."

„Dat is nog een biebelse naam."

„Ja, maar ik heb ook een biebelse naam!"

„O ja? Ja verduld, Joppie dat is van Job."

„A nee, rare. Van Jacob natuurlijk. Zo heet opa Vorrelkamp ook en opoe Vorrelkamp — die leeft niet meer — maar die heette Jacoba en daarom hebt ze nu van het breurtien een Jacobes maakt, en . . ."

De juffrouw kucht. Zij hielp de kleintjes, maar kijkt nu waarschuwend Joppie's richting uit . . .

Ja, stil maar, hij werkt al weer. Hij zal wel oppassen en zorgen dat hij geen straf krijgt op Woensdagmorgen.

Maar toch dwalen onder het schrijven zijn gedachten voortdurend af . . . Dan zit hij weer over Sinterklaas te prakkizeren. Eén ding blijft hem een raadsel: ze sliepen vannacht bij opa en opoe, omdat dit voor Sinterklaas wat geriefelijker was. En daar heeft hij ook wel wat gebracht: de taaipoppen. Maar het broertje niet. Dat had hij dadelijk aan huis bezorgd, zagen ze vanmorgen.

Hij heeft het natuurlijk niet door de schoorsteen gegooid, er zal wel een achterdeur losgestaan hebben, maar alles goed en wel, had hij dan die taaipoppen niet veel gemakkelijker meteen mee kunnen nemen? Dan was het toch immers één moeite voor hem geweest? ... Nee, het is weer net als alle jaren, er is wat bij! Het rechte schijn je niet gewaar te worden ...

Maar och, wat kan het ten slotte ook schelen, hoe alles precies in z'n werk is gegaan. Hij heeft een taaipop en een broertje, dat is het voornaamste! Het broertje, wacht eens, 't schiet hem te binnen, dat hij door alle drukte vanmorgen nog vergeten heeft om te kijken hoe zulke oogjes of het had: blauwe of bruine. Vanmiddag dadelijk even zien!

Hij hòlt om twaalf uur naar huis. Maar daar staat de hele boel op stelten. Kobes krijst, Zwaantien van de buren draaft af en aan, zij helpt een beetje met het werk, want moeder ligt nog in bed, die voelde zich vanmorgen reeds niet al te lekker, en nu kookt vader Berend beschuitenbrij. Luiewijvenkost, zegt hij daartegen. Het is niks anders dan melk en beschuiten, maar als je hem er over hoort, o dan steekt het zo nauw! Je kunt er geen ogenblikje bij vandaan.

„Waar is Oldert?" vraagt Joppie.

Oldert? Die is naar opa Vorrelkamp toe, om het te vertellen van 't broertje. Hij zal er vanmiddag wel blijven eten.

En ja, midden op de middag, daar is Oldert weer terug. Hij brengt verslag uit. Opa was zo blij geweest, hij had tranen in de ogen. En morgen, was zijn bedoeling, wou hij komen met de plas. Ze konden de koets van de buren wel meekrijgen ...

Och, och, wat een lawaai komt er nu los. De jongens roepen en schreeuwen, Joppie trekt Oldert opgewonden aan de broek. „De plas, Oldert!? ... Zo'n gruwelijk groot krentebrood, zoals ze toen verleden zomer bij Knelies ook hadden? Oldert? Toen Jans een klein zussie kregen had?" ... Het is een herrie, een spektakel. Wemeltien kan zich vanuit de bedstee bijna niet verstaanbaar maken. Of Willempien ook mee kwam, vroeg zij ...

„Nee," zegt Oldert, „alleen Jan. Willempien was zwaar ver-

kouden."

„O. Nou an de ene kant is dat maar goed ook," verzucht Wemeltien. In zo'n bendeboel zou zij haar schoonzuster eerlijk gezegd niet graag ontvangen. 't Manvolk kijkt daar vanzelf niet naar; die zien niet eens, hoe 't er bijstaat. As die maar een plekje vrij hebben bij de haard, pijp an, tabakspot bij de voeten, dan is 't hun al lang naar de zin. Al hangen de spinnewebben ook an de lamp, daar kunnen ze evengoed om praten . . .

Berend heeft haar redenasie aangehoord. Nu komt hij los: „Wie heeft beschutenbrij kookt? Wie heeft koffie zet en eerappels schilt? Hoe denk ie toch over de mannen, zeg es, wat heb ie wel voor 'n gedachte van ons? Wij zullen 't hier best klaarspelen, hoor, met mekaar! Luchien heeft vanmiddag met 't afwassen niks anders broken as een paar van die olle kommen en een stuk of wat schotels."

„Ach, Berend, wat ben ie toch een malle . . ."

„Wemeltien, ik waarschuw je: Stil, of anders de beddedeuren dicht!" Hij lacht plagend.

En daar komt Zwaantien al weer aan. Zij had gehoord dat ze morgen gasten kregen . . .

„Gasten?" Berend vraagt verwonderd, wie haar dat wijsgemaakt heeft. Hij steekt zijn hoofd om de deeldeur. „Oldert! Oldert! Nou moe' j' es kieken wie er is!" Het klinkt zo blij-verrast, Oldert komt er op een drafje aanlopen. Hij loert nieuwsgierig naar binnen . . . grabbelt haastig naar z'n zakdoek en zegt met een rare stem, dat het zulk ongezond weer is, hij kon het best eens te pakken gekregen hebben op de fiets . . .

„Ja, ie praat tenminste wel een betien hees," gnuift Berend.

Maar Zwaantien heeft zich al hersteld. „Nou, ga maar zitten, wij wilt koffiedrinken" . . .

Goed, dan drinken ze koffie.

„Hoe wil ie dat nou morgen maken met de eterij?" vraagt Zwaantien vanachter haar kopje.

„Wij eet beschutenbrij!" geeft Berend verontwaardigd te kennen. Beschutenbrij, wat anders? Of is Zwaantien bang voor vellen?

Anders, hij kookt er altijd wel zulke lekkere dikke slobberige vellen in, net de pastoor zijn hemd. Oldert, die is er gek op, dat moet zij maar goed onthouden...

„Maar alle gekheid op een stokkien," — hij gaat op ernstiger toon verder — „wat hadden ie dan dacht? Soep? Nou dat liekt mij best toe, wicht. Kippesoep? Wij hebt wel een kip. Het treft zo mooi, ja singelier, d'r is ons vannacht net een kip doodgaan."

Oldert stort de helft van zijn koffie over zijn broek van 't lachen. Maar Berend troost hem, 't hindert niet, er is nog een pot vol en mochten de mensen vragen wat die natte plek betekent, dan moet Oldert maar zeggen, dat hij 't poppie even op de knie heeft gehad, dan snappen ze 't wel. Zoiets kan iedereen overkomen...

Grinnikend verdwijnen de mannen in de schuur.

Joppie heeft met verbazing naar de gekheid van zijn vader geluisterd. Kerel, zo moest die altijd zijn! Zo'n vader, daar kon je lol mee beleven...

De deur gaat los. Opoe komt binnensloffen. Vanmorgen is zij hier ook al geweest, herinnert Joppie zich. Zij gaat naar de bedstee en praat met moeder. Dan roept zij Zwaantien er bij, om samen te overleggen wat die morgen koken zal. Dit is te taai en dat kan opa niet kwijtraken... maar eindelijk worden ze het toch eens. Natuurlijk komt Zwaantien haar vader hier morgenmiddag ook eten, merkt moeder nog op, dan heeft opa meteen wat aanspraak. Zullen ze 't zo maar afspreken?

Joppie staat op en wil de deur uitgaan. Maar dan hoort hij moeder vragen: „Ben ie daar nog, Joppie? Kom es hier."

Als hij bij de bedstee staat fluistert moeder hem in het oor, dat hij en Leris morgenmiddag niet naar school hoeven. Vader zal straks even vrijvragen aan de meester, want Luchien moet morgen toch óók thuisblijven om te helpen bedienen.

Joppie krijgt een kleur van plezier. Dat kan wat worden! Hij vliegt naar de deur, grist in 't voorbijgaan zijn taaipop uit de spinde, en zoekt dan het hele huis af naar Leris, om die deelgenoot te maken van moeders bericht. Maar Leris is nergens te vinden. Hij zal wel bij zijn kameraden zijn. Joppie gaat neuriënd

langs de koeien, hij krauwt de behaaglijk kreunende blaarkop vrolijk tussen de horens en hipt dan op de haverkist. Terwijl zijn klompen in een uitbundige roffel de wand bewerken, peuzelt hij langzaam en genietend zijn taaipop op. Jongens, dat zal een feest worden, morgenmiddag! 't Is te hopen dat moeder dan ook weer klaar is, opa komt bijna nooit en als zij nu net in bed lag, dat zou toch al te sneu wezen...

Het wordt schemerig in de schuur. Aan de ruitjes kleven kleffe sneeuwvlokken. Het begint ook een beetje te regenen.

„Ja, 't is voorgoed dooi!" roept Oldert buiten tegen olle Geert. „'t Zou mij niks verwonderen, as morgenvroeg al die sneeuwrommel weer vertrokken was!"

En Oldert krijgt gelijk.

De volgende morgen zijn de straten schoon. Bovendien breekt, als Joppie nog maar net in school zit, de zon triomfantelijk door de wolken. Wat later ratelt een rijtuig voorbij. Ongemerkt richt Joppie zich een beetje op, zodat hij naar buiten kan kijken. Zie je wel, oom Jan ment, en achter in de koets schemert het grijze hoofd van opa. Hij treft prachtig weer. Alles is prachtig vandaag, behalve dat ene, dat moeder nòg ziek is en in bed moet blijven. Dat is toch wel zo begrotelijk...

Opa Vorrelkamp staat bij de wieg te kijken. Niemand die hem daarbij stoort. Achter zijn rug praten de anderen — hier slaapt Jacobes. Jacoba treedt terug uit haar afwezigheid, nu hij in het kindergezichtje bekende trekken ontdekt. Door een waas ziet hij het ronde mondje. Zijn vrouw breide, buiten speelden de kinderen: Wemeltien, Jan en Lamert. Hij zat achter de koffie. En zo tevreden kon zij hem dan aanzien... Tot nu toe was zij niet vernoemd, want Lamert en Dien hadden hun enigst kind, hun dochtertje naar Diens moeder genoemd, omdat die toen al niet meer leefde, en bij Jan en Willempien hadden ze twee jongens... En nu is het toch nog gebeurd: Jacobes! Als Jacoba dat nog eens beleefd had... Opa bukt zich en drukt voorzichtig een kus op het kopje. Dan schaart hij zich glimlachend in de ring.

Die lach is nog in zijn ogen, wanneer om twaalf uur de jongens thuiskomen. Joppie vliegt op hem af, vertelt in een oogwenk allerlei wissewasjes. Maar Luchien trekt hem aan de mouw en toont de grote plas die opa meebracht. O, wat een monster ! En stijfvol krenten ! Verrukt staart Joppie naar het grote krentebrood.

Ze gaan eten. Zwaantien heeft eer van haar werk; de gasten prijzen haar kookkunst. Lege borden en afgekloven botten, dat blijft er over. De lippen en vingers glimmen van het vet. O, dat is niks, wacht maar. Zwaantien neemt de grijze schoteldoek, veegt er haar mond en haar handen aan af, geeft dan de doek door aan opa, Geert, Jan, Berend, Oldert, de kinderen — Wemeltien wil hem ook nog geern even hebben op bedde.

Ziezo, dat hebben ze weer gehad.

Om een uur of twee komen opa en opoe van 't andere einde. Opoe met de tipdoek om, men pakt zo gauw wat.

Opa zit al druk te redeneren en grappen te verkopen; telkens barst hij uit in een daverende schaterlach.

„Hè, 't is ja net of ie 't malle vel aanhebt," pruttelt opoe. Zij poogt hem vergeefs te kalmeren, zij heeft geen invloed op hem.

„Ach mens, het gaat ja allemaal maar in de gek."

In stilte zit Joppie de twee opa's met elkaar te vergelijken. Allebei zijn ze aardig, maar opa Vedelaar is veel wilder; tegen hem durf je vast niet te zeggen wat je aan opa Vorrelkamp met een gerust hart toevertrouwen zou. Die lacht je nooit uit, wanneer blijkt dat je 't niet bij het rechte eind hebt . . .

Als de mannen zich wat gaan vertreden op de deel, waar ze het vee bewonderen, loopt Joppie achter opa Vorrelkamp aan. En bij de varkens gelukt het hem, opa apart te krijgen. Samen leunen ze over het lage schotje. Heel diepzinnig beschouwt ook Joppie de logge lichamen in het stro. Onverhoeds draait hij zijn hoofd om, zodat hij opa recht in de ogen ziet en dan, eerst nog aarzelend, vertelt hij wat hij op het hart heeft: Hij had het zo jammer gevonden voor moeder, als zij nu juist ziek zou zijn — want gister was zij al niet goed — en daarom . . . daarom had hij gisteravond, toen hij zijn gebedje opzei, nog gevraagd — stille-

tjes vanzelf — of moeder morgen weer klaar zou wezen... en nu heeft het niks geholpen, zij kan er nog niet af... „Was dat gek van mij, opa? Màg men zulks niet vragen?" Dringend kijkt hij opa aan. Op hetzelfde ogenblik weet hij, dat het niet gek was: Opa lacht. Ja, maar niet plagend, nee blij! En hij strijkt even over Joppie's hoofd als hij warm en zachtjes zegt: „Ie bent een beste jonge, hoor."

Meer zegt hij niet, maar het is ook voldoende. Joppie voelt, dat daarin alles opgesloten ligt. Want opa, daar kun je op aan! Opgelucht volgt hij hem naar de keuken.

Eten, praten, drinken, lachen, zo gaat de dag er langs.

De rook stijgt tot aan de zolder; de spekzijden, de bonte worstentrossen, 't hangt alles in een blauwe mist.

Maar de zon kruipt in een nest; daar zit ander weer achter; het wordt tijd van vertrek.

De woorden worden bezadigder. Ze vallen schaarser in de meerderende schemer. Dan vraagt opa Vorrelkamp, of ze nog een versje zullen zingen. Het is 't plan om te vertrekken; nu zitten ze hier nog bij elkaar na een blijde dag. Ze behoren dankbaar te zijn, daarom stelt hij voor om de avondzang te zingen.

Ze zetten in, een zware toon maakt zich los — de mannen zijn in de meerderheid — lichter gaat het verder.

Opa Vorrelkamp begint laag bij de grond en met aanloopjes bereikt hij moeizaam de hoogte. Zo was zijn leven. Maar vandaag viel hem een late zegen ten deel. Als een kind klampt hij zich vast aan de regels. Een Vader zorgt voor mij!

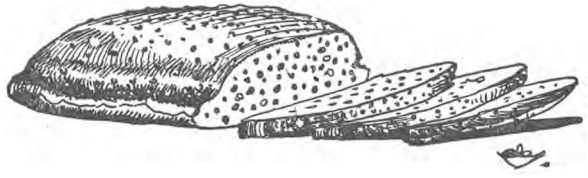

JACOBES werd gedoopt. Joppie zat vlak vooraan, zodat hij alles goed opnemen kon. Hij was druk aan 't luisteren, met zijn hals uitgerekt en schrok toen plotseling hevig van een zacht geschrei, dat aanzwol tot schreeuwen. Kobes zette een keel op in de kerk, zo erg, dat je in 't laatst zowat geen dominee meer verstaan kon... Joppie schaamde zich natuurlijk, maar wat kon hij er aan verhelpen?...

Naast hem zat een jongen, ongeveer even oud als hij. Die stootte hem aan. Joppie keek in een vrolijk lachend gezicht, waarvan de mond fluisterde: „Wat een blèrbek, hè?"

Het was een onbekende jongen — de kerk stond in Peppelte — en zodoende wist hij niet, dat er verband bestond tussen zijn buurman en dien schreeuwerd. Hij voelde echter eensklaps een ellendige pijn, die hem deed opveren in de bank. Vechten was hier verboden, vermoedde Joppie; daarom gaf hij maar alvast een onzichtbaar voorschot, door dien vent eventjes flink in de bil te knijpen. Wacht maar tot de kerk uit is!

Dat dacht de ander zeker ook, want toen ze buiten kwamen na de preek, vlogen ze elkaar meteen in de haren. Het ging aanstonds hard om hard; de tegenstander bleek sterk te zijn, maar Joppie was radder en razend als een getergde tijger sloeg hij den vent in een ogenblikje bont en blauw.

De kerkgangers in hun turfkleurige kleren stonden er met verontwaardigde gezichten om heen en staken hun ergernis niet onder stoelen of banken... Maar ze deden ook geen moeite om de vechtersbazen te scheiden.

Toen kwam Berend er bij. Hij had eerst het paard aangespannen. Wemeltien zat met de andere kinderen te wachten in de koets — waar bleef Joppie?... Hij sprong in de kring, greep Joppie bij zijn kraag en sleurde hem mee. — Juist schreed de kerkeraad ter deure uit. — Berend zeulde met een spartelend kind naar de koets, hij schaamde zich de ogen uit het hoofd...

Thuisgekomen gaf hij Joppie een gevoelige straf, maar die toonde niet het minste berouw...

Het werd Wemeltien bang om 't hart. Zij kon er geen hoogte

van krijgen. Was dat kind zich dan nooit van zijn schuld bewust? Zij nam hem nog eens apart onder handen — Joppie gaf stuurse antwoorden op haar vragen of hij er geen spijt van had. Ten slotte kwam zij er achter: Hij had de belediging, zijn broertje aangedaan, willen wreken. Maar hij veroorzaakte daarmee een schandaal, waarvoor zijn ouders zich diep schaamden, begreep hij dat nou?

Hij knikte wat met zijn hoofd; het was hem niet duidelijk, hoe hij het dan eigenlijk wèl had moeten aanpakken. Hij kon toch alles niet over zijn kant laten gaan, Kobes was immers nog maar heel klein... Als het nou geen Zondag geweest was, of in elk geval niet vlak bij de kerk, dan had moeder het zeker wel goed gevonden?

Nee, dan nog niet. Die jongen kon toch niet weten, dat het Joppie's broertje was, dat daar zo schreeuwde? Bovendien was die hele schreeuwerij ook nog niks, vergeleken bij het spektakel dat Joppie gemaakt had!...

Goed, Joppie zal het niet weer doen. Hij heeft er anders voor geen greintje spijt van. Och, och, wat ging die jong te keer! Zo'n uitschelder...

Soms, als er niemand anders in de keuken is, kan hij stil bij het broertje staan kijken. „Ie hoeft niet bang te wezen, hoor Kobes"... Voorzichtig aait hij over het kale kopje — er nadert volk!... Hij neemt de fopper in z'n hand, bukt zich naar de vloer, om, wanneer de deur opengaat, overeind te rijzen en het ding zo opvallend mogelijk weer in de wieg te leggen.

Moeder ziet het, als zij binnenkomt. „Dat is best hoor, dat ie de fopper opzoekt!"...

Kijk, zij draait al weer bij! Net zoals hij verwacht had. Moeder blijft nooit zo heel lang kwaad, tenminste niet wanneer je geen schuld hebt...

En een week later neemt zij hem helemaal weer in vertrouwen, dan moet hij voor haar de buurvrouwen uitnodigen op de kraamvisite. Zij legt hem een regel in de mond, die moet hij glad van buiten kunnen opzeggen: „Of ... morgenavond bij moe op visite

komen kon." Daarna noemt zij hem de namen die hij invullen moet. Die en die en laat Joppie er goed om denken, dat hij bij Hendrik Brunting 't olle mens èn de vrouw van Harm nodigt, want die is daar bij in getrouwd, zodoende. En vooral opoe van 't andere einde niet vergeten en Hillechien, dat is na familie, een nicht van Berend nog wel. En — „Joppie, wacht eens! — er bij zeggen dat 't mooi lichte maan is, dat scheelt zo'n stuk met 't lopen!"

Joppie rent weg, schiet ginds een baander binnen — kippen stuiven naar buiten. Daar komt hij weer voor de dag, met een dikke appel in de hand. Hij zet zijn tanden er al in, maar bedenkt dan, dat hij beter alles bewaren kan voor later...

Telkens propt hij wat bij in de zak, meelkoekjes, een homp koek, klontjes! Hij schiet al flink op. — O, wacht, hij heeft daarnet vergeten te zeggen van de maan, nog even terug... Hij rabbelt haastig... „Mooi," zeggen ze en lachen.

Verder maar weer.

Bij ouwe vrouw Kampies hoort hij een langdurige klacht aan. Zij heeft dit en zij heeft dat, in de rugge en onder in de botten en gedurig zo'n kopzeerte. Zij zal nog wel eens zien. Wat kan hij al goed boodschappen doen voor zijn moeder, nou, nou. Zij sloft naar de bedstee en zet de deuren wagenwijd open...

Joppie schuifelt nieuwsgierig wat naderbij; of zou 't zo slim met haar wezen, dat zij nou opeens weer naar bed moet?

Zij grabbelt in iets op de beddeplank... O, een kakei!

„Dankjewel, vrouw Kampies." Vort.

Met kleverige handen komt hij thuis. Moeder hoort hem de vragen af. Zij herhaalt alle namen; heeft hij die en die gehad? Geeneen overgeslagen? Mooi. — „Vrouw Kampies?! Daar ben ie toch niet weest? Nou, dat is nou ook wat, dat mens hoort niet eens bij de buren...! Hoe moe 'k daar nou in de wereld mee an... Dat komt er van dat ie zo hard weglopen bent! Helendal niet lusterd naar wat ik je bestelde... Ie dachten zeker, dat er wel heelwat afvallen zou, daarom was ie zo gezwind vertrokken...

Och och, hoe moet ik dat nou toch maken... Wat zee 't olle mens?"

„O, zij jammerde 't uut, overal had zij 't ìn en zij zou nog wel eens zien..."

„O, maar dan heeft zij wel begrepen dat 't jè schuld was. Nee, dan komt zij vast niet, zo goed ken ik haar wel. — Maar dat is nou eens een goeie afleer voor je. Zul ie nou later beter lusteren? Want anders moet Luchien 't doen."

Met een mokkend gezicht gaat Joppie naar buiten. Goed, laat hij zich deze keer dan vergist hebben, had vrouw Kampies dat niet even ronduit kunnen zeggen, inplaats van daar tegen hem te staan flikflooien? Zo'n oud mens nog wel...

„Heui, Joppie! Wacht es!" Leris komt hem achterop. Hij kijkt somber. „Zal ik je es wat moois vertellen? Morgenavond komt de hele keuken vol olle wieven en dan moet wij al om zeuven uur naar bed..." Onheilspellend ziet hij Joppie aan...

Maar die begint te lachen. „Olle wieven? Nou, wat zou dat, ìk heb kòek!" Als bewijs laat hij uit een van zijn uitpuilende broekzakken het puntje van een stuk sukadekoek te voorschijn komen.

Leris schiet er als een hond op af.

„Nee, afblieven! Ik weet wat moois..." Fluisterend ontvouwt Joppie zijn plan. Naar diens gezicht te oordelen, vindt het bij Leris veel bijval.

Zoveel zelfs, dat hij op de visiteavond haast geen geduld heeft en om zeven uur met een gelukkig gezicht Joppie volgt naar het opkamertje.

Moeder verbaast zich over die grote gewilligheid van Leris. Dat komt natuurlijk omdat zij niet weet wat er achter steekt...

Om geen argwaan te wekken, gaan ze eerst een poosje rustig liggen luisteren naar het oorverdovend gekakel in de keuken. De hoge stem van Hillechien komt boven alles uit. 't Is af en toe net of er een spreeuw aan 't woord is.

Ze vangen brokstukken van zinnen op: — „zo'n makkelijk kind, niks geen werk mee" — „Nou, dan d'onze, die sleept alles overal,

grif alles! d'Olle baas zien pantoffels, d'olle baas had al een dag of wat zien pantoffels verloren en waar kwamen ze gister vandaan? Uut de kalverstal! Och, daar had dat kind ze heen sleept, vanzelf."

Ineens klinkt kindergeschrei. Kobes. Nee, Kobes niet! 't Is een andere stem... Hoe is dat nou mogelijk...

Joppie probeert door een kier te gluren, maar er zit een rug voor. De deur zou een eindje los moeten; voorzichtig, dat ze niet tegen die rug aanstoten. Het is nu net even stil. Als het weer een groot kabaal is, wanneer ze aanstonds allemaal door mekaar heen schreeuwen... Nu!... Met het versterkte stemgeluid valt een smalle lichtbaan naar binnen. In dat moment hebben ze al gezien wat het is. Een vrouw zit met een klein kind aan de borst, zij heeft het meegenomen omdat zij er niet zo lang af kan, volgens haar. Ja, dat moet je maar geloven. Zij wil 't laten zien, dat is de hele opzet! En daar wordt nu maar al van achter af aan over gepraat, over dat kind. Het zuigt gulzig, onderwijl de vrouw alles wijdlopig ophaalt van toen en toen...

„Ja-wisse," beweren de anderen. Zij schuiven dat „ja" omhoog met de mond en laten 't „wisse" er weer afglijden. O, ze zijn zo vriendelijk, ze zijn zo buitengewoon benieuwd.

Dikke aanstellerij, vindt Joppie het. Gedroom en anders niks.

Hij sluit de deur.

Ziezo. En nu moet hij maar eens laten zien wat hij allemaal heeft, want dat hadden ze immers afgesproken, brengt Leris in herinnering.

Ja, wacht maar. Joppie kruipt naar de beddeplank, verschuift er een wit ding en daarachter diept hij uit een hoekje de hele voorraad op.

Er dringt een beetje schemerlicht door het raampje.

Ha! Eerst een stuk koek. Hij deelt het eerlijk middendoor, daar liggen ze dan een hele tijd op te kauwen. Maar Leris kan er het vlugst mee overweg.

„Wat komt er nou?"

„Appels."

Vier appels heeft Joppie, dat treft mooi. „Welke hand?"

Ze pruimen maar raak. Pepermunt, meelkoekjes — daar komen nog al aardig wat kruimels van —, vijgen, kakeien, klontjes, zuurtjes... Hè, Joppie is nu zuiver zat!

„Is 't op?" informeert Leris...

Joppie tast nog eens over de plank en vindt zowaar twee suikerballen. Kerel, dat is nog een buitenkansje! Nu zullen ze doen: „wie hem 't laatste opheeft," want je kunt er lang op zuigen.

Tegelijk in de mond!

„Een, twee, drie!" — Hap — „Bah! Oe bah, kàmfer!" Ze spuwen 't spul op de vloer, klagen over een vieze smaak in de mond... Hoe kan dat nou... Joppie wist het zelf toch evenmin, want anders zou hij 't niet gedaan hebben, concludeert Leris...

Nee, hoe kon Joppie weten dat zijn moeder daar daags van te voren juist twee kamferballen had neergelegd? — Het was ja zo'n duister hoekje...!

Even voor het hooien komt opa Vorrelkamp, zoals gewoonlijk. Maar hij brengt dit keer wat nieuws mee voor Kobes. Een rammelaar. Wat een fijne! Dat vindt Kobes ook: hij knelt zijn knuistjes er krampachtig omheen, slingert het hoofd opzij en terwijl hij opa dankbaar aanstaart wringt hij de handen vaneen, waardoor het speelding in twee stukken springt. Daarna ligt hij tevreden te knorren.

Opa staat er verslagen bij. Zijn handen beven.

Joppie ziet het aan met diep medelijden en de delen oprapend loopt hij er mee naar de schuur. Daar heeft hij een bakje met roestig ijzer, raadjes en draadjes: knutselmateriaal. Handig verbindt hij de helften door middel van een blank metalen bandje. Hij kreeg dat een keer van zijn oom Lamert en was er altijd uiterst zuinig op. Voor dit doel is het als 't ware bewaard. Hij toont de gerepareerde rammelaar aan opa en Kobes. Die zijn alletwee blij. Opa 't meest...!

HOOITIJD!

Nu steekt Jan en alle man de handen uit de mouwen. Lege wagens met losse wezebomen ratelen naar het land. Kreunend keren ze weer. Aan de boomtakken slingeren slierten hooi, de weg is glad van afgevallen vlokken. En nog meer rept men zich, want Geert Stobbes eksterogen hebben ander weer voorspeld en die voorspelling pleegt grif uit te komen.

Vanmiddag — het is Woensdag — kunnen Joppie en Leris mooi helpen aanharken in 't land. Na het eten wippen ze naast Oldert op de wagen en voort gaat het in volle galop. Maar als ze langs het brandspuitenhuisje daveren, staat daar net de veldwachter en die plakt een papier aan de deur. Wat of dat nu wezen mag? Oldert moet er het zijne van hebben en houdt het paard in. „Ga even kieken," zegt hij gejaagd tegen de jongens. Ze hollen er heen, Joppie klimt op Leris' rug en gaat het nieuws ontcijferen.

„Automobielen . . . wat bent dat?"

„Weet ik niet, vooruit," grauwt Leris, „opschieten!"

„Nou?" roept Oldert.

Joppie heeft genoeg gezien. Onder het verderrijden vertelt hij, dat er morgen een dikke dertig van die automobielen door het dorp zullen komen. „Wat bent dat, Oldert?"

Oldert haalt zijn schouders op. „Ik heb er nog nooit ene zien, maar 't moet op dezelfde manier wezen, as die stoomwagen, waar je opa 't een keer over had."

Joppie stoot een kreet uit van verrassing. Het paard steigert geschrokken omhoog. Oldert verkoopt Joppie zo'n opstopper dat die achterover in de wagen tuimelt, maar daarmee is hij niet gekalmeerd. Hij blijft de hele middag ongedurig en wou maar dat het morgen was!

Intussen is hij uit Olderts verklaring niet veel wijzer geworden. Maar diezelfde avond nog, wordt hij er meer van gewaar. Dan staan daar voor het spuitenhuisje een hele troep boeren bij elkaar en die doen niks dan mopperen en grommen. Bassies Jan heeft het woord, maar telkens onderbreekt hij zijn nijdig betoog om grim-

mig op de grond te spuwen. „'t Is een schandaal!" schreeuwt hij tegen Knelies van 't andere einde.

Knelies is een bijster bezadigde man. Hij leest het biljet eerst eens bedaard van a tot z. „D'r staat, er mag geen mens op de straat komen, tenminste, het is beter van niet, volgens de burgemeester. De burgemeester zien naam staat onder 't stuk."

„Juust!" onderbreekt Bassies Jan. „Maar ik wou de burgemeester wiezer hebben. Niet op de straat komen? Wij moèt over de straat! Maar ja, het bent vanzelf allemaal van die rieke lui uut de steden en wat kan 't zulken schelen dat de boeren nou net midden in de hooiïng zit?" Hij kijkt woedend om zich heen. Overal ontmoet hij instemmende knikken.

„Ik heb twee keer zo'n ding zien," zegt Harm van Hendrik Brunting. „Maar 't is ongelukkig goed. En een spektakel, as ze d'r mee rieden!"

„En voor zo'n gekkenwerk zullen wij opzied?" schreeuwt Bassies Jan. „Ik zeg, dat gebeurt nooit van zien levensdagen! Nooit! Ik blief op de straat en dan zou ik wel eens willen zien wie 't wint. As wij doodgewoon met de wagens over de weg ment, dan moet ze vanzelf wel wachten tot de avond. Maar ie moet natuurlijk nooit opzied gaan!"

Bassies Jan heeft de spijker op de kop geslagen, er wordt goedkeurend gemompeld.

„A jonge!" roept Oldert. „Ie zult es wat beleven. As wij daar met 't volle voer over de straat komt, weten ze niet waar ze heen moeten krupen. Nooit uut de weg!"

Berend is het er roerend mee eens.

Maar Joppie niet. Hij luistert verontrust naar die steeds driftiger wordende stemmen. Kerel, als het nu toch eens mis loopt... Als de boeren het eens winnen. Hun gezichten staan zo vastberaden en gram...

Maar de volgende morgen staat hij toch weer hoopvol aan de weg te wachten. Het is nog best mogelijk, dat die automobielen de boeren te vlug af zijn en er al langs gaan, voordat ze er erg in hebben. Want het is nog vroeg op de dag; pas half zeven.

Hij slentert maar alvast naar school, daar zullen straks wel meer kameraden komen. Maar hij is niet de eerste; er staat zowaar al een clubje jongens achter uit het veld op post, die zijn vanmorgen voor alle zekerheid maar een paar uur eerder dan gewoonlijk van huis gegaan. Een van hen heeft in de haast zijn boterhammen vergeten. Hij kan ze natuurlijk nog zat ophalen, maar hij denkt er niet aan, want stel je voor dat de automobielen in die tussentijd eens net voorbij snorden ... 't Is veel te riskant! Dat vinden de anderen ook. Dan kan hij vanmiddag beter honger lijden.

Joppie knikt. Het is waar, men moet er wat voor over hebben. Hij tuurt de weg weer eens af ... Nog niks te bekennen ... Om zijn onrust te verbergen en tevens voor tijdverdrijf, vertelt hij van de stoomwagen, die bij zijn opa Vorrelkamp langs kwam. „En op zo'n manier gaan die automobielen er ook over. Een bombarie, man!" Hij raakt meer en meer in vuur bij zijn eigen voorstellingen. Niemand zit er zo vol van als hij. Hij kan het hele plakkaat uit zijn hoofd opzeggen en noemt een stuk of wat merken, die mee zullen doen. Rare namen! Gek, wat rare namen ... „Spyker"-automobielen zijn er ook bij!

„Ja," zegt Harm van den stroper. „Die lopen op spiekers."

Joppie is een ogenblikje overbluft. Wat, hoe komt Harm aan die kennis? ... „Ach wat, jong, op spiekers? Dat kan ja niet ..."

„O nee? Op gloeiende spiekers, kan dat niet?" vraagt Harm meesmuilend.

„Nee!" zegt Joppie beslist. „Dat bestaat niet! De stoomwagen liep op pietereulie en daar stoken ze deze dingen ook mee ... tenminste, het zal wel nattigheid wezen — spiekers in geen geval."

Harm begint schamper te lachen. „Dat zulle wij dan zometeen nog eens zien!"

„Best," zegt Joppie. Hij laat zich door Harm niet langer ophitsen.

Maar wat ze zien — geen automobiel. Wèl Bassies Jan, met een trein van drie wagens achter het span dravende paarden. Hij staat fier rechtop en kijkt uitdagend de weg over. En achter

hem komt Berend Vedelaar en daarna Bruntings jongens en Knelies van 't andere einde, lange Leffert en klein Frerkien uit de Zandhoek met 't peerd in de sprong, ze bolderen voorbij. Ze trekken uit om slag te leveren.

Joppie komt er van onder de indruk. Het wordt mis...

De meester komt aangewandeld. Hij raadpleegt zijn horloge en klapt dan in de handen, ten teken dat het tijd is. Ze gaan beginnen.

Maar Joppie heeft zijn aandacht vanmorgen niet bij de les. Telkens zit hij weer met gespitste oren te luisteren... Je kan immers nooit weten... De anderen zijn trouwens evenmin erg gedwee, het is een geroezemoes, juffrouw kan wel aan 't verbieden blijven.

„Sst!" zegt Joppie plotseling.

De stilte staat strak.

„Jij hebt straf, Joppie!" zegt de juffrouw geprikkeld, maar zij is nog niet uitgesproken als Joppie woest naar het raam vliegt en op de vensterbank klimt, om de straat af te spieden... Ja, kijk kijk! Ginds stijgt een stofwolk op, een dikke stofwolk! Dat moet hem wezen. Vast!

Nu is er geen houden meer aan. Door de gang rennen reeds jongens uit het grote lokaal. Joppie komt er met de kleine klas achteraan stormen, maar bij de weg deinzen ze meteen terug — er kleppert snel een paard voorbij; 't jonge peerd van Knelies is op de loop. Toe maar. Aan 't andere eind zullen ze 't wel opvangen. De automobiel nadert! Gruwelijk, wat een ding, wat een geknars en wat rammelt 't mirakel er over! Dat daar nog volk in zitten durft... Ja, je kon ze duidelijk zien zitten!

Niemand die nu nog belangstelling voor de lessen heeft. Joppie zit met zijn buurman hardop te redeneren over het wonderding. De juffrouw kan straf uitdelen en de meester klappen zoveel hij wil, het heeft geen uitwerking.

„Heui jonges, alweer ene!" Naar de straat. Gauw gauw.

Meester is geen baas meer. Er komt van 't leren niets terecht. Hij begint dat zelf ook in te zien en besluit ten slotte, om maar vrij te geven. Hij heeft het verspeeld.

Maar de boeren net zo goed!

Gisteravond hadden ze zo'n dik woord over hun eigen moed, dat ze die van de paarden vergaten. Want de dieren zijn wild van schrik, er is geen huis mee te houden. Ze willen er vandoor, het paard van Knelies achterna. En of de boeren nu al vloeken en ketteren en te keer gaan, en of Bassies Jan een van die ongelukkige autokerels al precies in 't gezicht weet te spuwen, het helpt hun allemaal geen steek, ze moeten het loodje leggen.

Twee voer slechts heeft Berend Vedelaar gehaald en toen kon je bij de weg al haast niet meer verkeren. Twee voer. En nu staan de lege wagens op de deel — het overige hooi staat daarginder in oppers, zoo droog als een hoorn, maar zij worden verhinderd om 't in te halen... En dan te bedenken dat er ander weer op til is. O, het is om uit je vel te springen!

Met een van woede verbeten gezicht staat hij in de baanderhoek naast Oldert het gejakker aan te zien. En zo onregelmatig rijden die dingen, het derde part is nog niet voorbij. Het kan wel avond worden, als het niet harder opschiet, want er zijn er verscheiden.

„Is 't geen schandaal?" vraagt Berend bitter aan Wemeltien, die bij hem is gekomen.

Zij knikt. Dat is 't, een groot schandaal!

Berend wil nog meer zeggen, maar zijn stem wordt onverstaanbaar door 't geraas van een nieuwe automobiel. In de volgende stofwolk holt een troep jongens voorbij, Joppie vooraan. De schrik slaat Wemeltien om 't hart. Zij wil nog roepen, vlug, maar het stel is al verdwenen om de hoek bij Hendrik Brunting...

Een half uur buiten het dorp zwerven Joppie en consorten de monsters tegemoet. Joppie is vandaag met alles haantje de voorste, hij durft te zwaaien tegen de stuurlui en heeft lak aan Leris' waarschuwingen.

Mensenkinderen wat is 't toch prachtig spul! Hij zou er best eens in willen. — Hier, een grelrooie, sjonge wat dampt dat ding!

En dan gebeurt opeens het grote wonder. De rooie automobiel

houdt stil en de man achter het stuur roept wat tegen Joppie. Wat, dat dringt in 't begin niet tot hem door, zo verrast is hij ... Vaag hoort hij Leris gillen: „Joppie, Joppie, pas toch op!" ... Of hier water te krijgen is? ... Die man vraagt, of hier in de buurt ook water is te vinden ... O ja, water zat, hoor! Joppie wijst naar het veentje, naast de weg. Maar nee, dat is niet de bedoeling, schoon water moet 't wezen, want de machine wil haast heetlopen en nu moeten ze die afkoelen met nieuw water ...

„O, pompwater," begrijpt Joppie. „Nee, dat is hier niet, maar bij ons in 't dorp wel; op 't schoolplein staat een pomp met heel lekker water." Hij praat en legt uit ... De andere jongens zijn naderbij gekomen en staren hem met open mond aan. Joppie werpt een snelle blik naar het inwendige van de wagen ... „Zal ik even meegaan, om de pomp te wijzen?" biedt hij gedienstig aan.

De man knikt. „Kom maar hier," wenkt hij.

Dat laat Joppie zich geen twee maal zeggen. Fluks klautert hij naar boven, in het gammele vehikel. — Prrrt! Knerpen, knallen, geschreeuw van de jongens. Ze rijden al! Ze rijden!!... Het is als in een droom ... Joppie wuift uitbundig achterom naar de verlaten kameraden. Leris ziet lijkwit ...

Zuchtend van genot zit Joppie om zich heen te kijken. Kerel, wat een gang! En zie eens hoe zo'n rookwolk of er achterblijft!... De man zit aldoor aan stangen te wrikken, nu draait hij het stuurrad rond. Een bocht. Nog een. De machine steunt en brult vervaarlijk en breekt herhaaldelijk uit in een kwaadaardig gesis ... Daar hebben ze het dorp al te pakken! Nu uitkijken bij huis, of ze hem ook zien. Wacht, hij zal met zijn zakdoek zwaaien. Kijk, daarginder staan ze, allemaal in de baanderhoek. Nog even ...

„Daar komt er een an," roept Oldert, „die kon wel in de brand zitten!"

En ja, dat is ja slim, zoals dat ding er uitziet, dampen en een branderige stank ...

Met afgrijzen staren ze naar het naderend gevaarte ...

„Joppie!" gilt Wemeltien. „Berend, Berend, ons Joppie zit d'r in!" Hij hangt er met zijn hele bovenlichaam uit en wuift als

reed hij in de koetsewagen... Wemeltien leunt tegen de muur. Zij voelt zich duizelig worden van angst. Zij hoort, als door een wand, de opgewonden stemmen van de buren...

Berend ziet, hoe zij het zich aantrekt. Even staat hij besluiteloos, hij kan het zo snel niet verwerken... Maar dan rakelt hij zijn kwaadheid op. Hij zet de sokken er in, achter dat ding aan. Joppie zal er zo meteen wel uitkomen en dan zal Berend eens eventjes laten zien wie er nou eigenlijk baas is, hij of die bandiet! Kerel, het is toch toppunt. Daar zit je zelf je ergernis om die smerige dingen te verbijten en intussen kruipt je jongen er bij in... Het loopt toch de spuigaten uit. Wat moeten de mensen wel denken. Maar wat deksel, hij zal tonen dat hij van Joppie's gedrag niet gediend is!

Bij de school hangt een damp, daar staat het ding te stinken. Mensen lopen te hoop. Op het plein zijn Joppie en een man bij de pomp bezig... Berend schiet toe. In een flits ziet Joppie z'n vader naderen. Op 't zelfde moment beseft hij, wat stommiteit hij uitgehaald heeft. Dan ligt hij al over de knie. Klets, bats! Mensen roepen wat en lachen... Maar uit Joppie's mond komt geen geluid. Want bliksemsnel is het door hem heengegaan, dat hier ouders van zijn kameraden bij staan te kijken. Vanavond wordt het verder verteld en als hij dan geen kik gegeven heeft, zullen ze zeggen: „Ja, hij kreeg een gevoelig pak rammel, maar schreeuwen? Geen sprake van, hoor!" En dan zal hem morgenvroeg op school geeneen uitlachen, want allemaal weten ze dan, dat hij er die klappen best voor over had, dat hij zich er geen sikkepit van aantrok, hoe zeer het ook deed... Want zeer doet het terdege. Hij voelt het schrijnen, nu zijn vader hem voortduwt. En thuis wil moeder hem niet eens zien, zo kwaad is die. En hij wordt op klaarlichte dag naar bed gestuurd...

In 't opkamertje is het stil. Rustig na al dat geraas. Joppie ligt wel in bed, maar telkens duikt hij even omhoog voor het raampje. Daar gaat weer zo'n automobiel! Hij zag nog net een glimp!

Midden in de nacht hoort Wemeltien Joppie snikken...

Behoedzaam, om de anderen niet te wekken, gaat zij naar hem toe en vraagt wat er aan scheelt . . .

„Ik heb zo'n honger."

Zuchtend smeert zij hem wat boterhammen. Zij ziet, hoe Joppie er met een tevreden gezicht in hapt . . .

„Schreiden ie, omdat ie zo'n honger hadden, Joppie? Of is er nog wat anders?" . . .

„Ja . . . ik moet d'r ook even af . . ."

Komt het van de kille nacht, dat Wemeltien huivert? . . .

Joppie krijgt plotseling met haar te doen. Zo'n beste moeder toch, om zich zo voor hem uit te sloven. „Ga maar gauw weer op bedde, moe."

„Zul ie dan nooit weer zo ondeugend wezen?" . . .

„Nee," zegt hij spontaan. Als hij zijn moeder daar zo'n plezier mee kan doen . . .

Kijk, wonderlijk zoals zij daarvan opfleurt. Zij knuffelt hem nog eventjes en helemaal niet moe gaat zij terug . . .

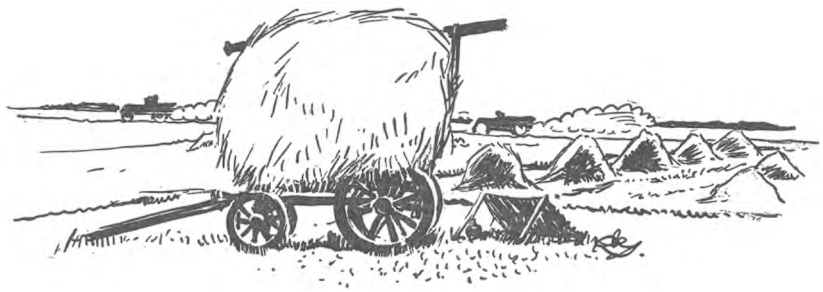

IN het lokaal van den meester, tegenover de bank waar Joppie zit, hangt een plaat. Een plaat, zo mooi, — men moet die eigenlijk zelf gezien hebben. Joppie kan daar vaak naar zitten kijken, naar die vrolijke zonbeschenen weg, met aan weerszijden aardige boompjes en bloemen op de berm. Een vrouw in bonte kleren, die een paar kleine koeien meevoert aan een touw. Een blauwe zomerlucht boven de bergen — ja, die bergen sluiten de verte af. Wat daarachter is, kun je pas zien, wanneer je de top bereikt hebt. Feitelijk bederven die bergen de plaat een beetje; ze belemmeren het uitzicht. Want dit staat vast: wat achter die begroeide en besneeuwde glooiïng ligt, dat moet het allermooiste wezen. Dat valt uit alles af te leiden, dat weerspiegelt reeds vaag in de lucht. Ja, zo dikwijls heeft Joppie zich al in dat lichte landschap verdiept, dat ook dat onzichtbare gedeelte langzamerhand voor de dag is gekomen. In zijn verbeelding ziet hij het voor zich, zo duidelijk, hij zou het wel kunnen tekenen.

En op een goeie dag maakt hij die tekening ook. De weg, de boompjes, de vrouw met de twee koeien — de bergen niet. Die laat hij weg. Daar kijkt hij doorheen, bij wijze van spreken. Alles wat zo lang geheim was, wat zich slechts liet vermoeden, dat tovert hij nu zomaar te voorschijn. Groene weiden, waar het pad tussendoor kronkelt — daarheen zijn de koeien zeker op weg — een dorpje met rode daken, wat afgelegen huisjes, bomen en in 't verschiet een kasteel van witte stenen en puntige torentjes op elke hoek. Dat heeft hij uit een oud prentenboek onthouden.

Zo, 't is klaar.

Als hij de kleurpotloden weer op de lessenaar legt, kijkt meester op z'n horloge.

„Nu, jongens, 't is tijd. We gaan rekenen."

Hij haalt de tekeningen op. Hij neemt die van Joppie in de hand, kijkt er naar, eerst van dichtbij, dan op een afstand, hij houdt zijn arm gestrekt en tuurt, tuurt maar naar die tekening ... Hij zegt geen woord ...

Joppie voelt zich warm worden. De meester vindt het natuurlijk erg gek ... Kijk, hij begint al te lachen ...

„Dat is kranig werk, Joppie!" prijst hij. „Dat heb je prachtig getekend, jong. Een tien!"

Hij klopt hem goedkeurend op de schouder en over die doorzichtige bergen kikt hij zelfs niet. Wel ziet hij tijdens de rekenles nog een paar maal Joppie's richting uit en als die dan toevallig opblikt, ontdekt hij in meesters ogen een zacht licht, een warm lachje en dat is vreemd, want nog maar even geleden hebben diezelfde ogen Harm van den stroper streng beschouwd...

Het moet zó zijn: meester heeft die tekening begrepen!

Als dit nu bij de juffrouw gebeurd was... Joppie herinnert zich nog goed die keer, toen hij een locomotief had getekend. Een grote zware locomotief in volle vaart, met stoom- en rookslierten. Trots had hij zijn tekening aan de juffrouw getoond, brandend van nieuwsgierigheid wat die daar wel van zou zeggen... En wat zei ze? Wat zei dat flauwe mens? „Een spoor, Joppie? Dat is leuk. Keurig, hoor. Maar de wagens heb je nog vergeten. Die moeten er nog achter, hè?" En verder trippelde ze alweer, naar een volgende. „Een bloem in een pot? Keurig zeg. En jij dan, Mientje? O wee, valt dat leuke kaboutertje omver? Die stakker..."

Bah! Joppie had zich nijdig omgedraaid en was allesbehalve keurig gaan zitten. Een spóór... een leuk spoor... maar de wagens zijn vergeten... Och ja, daar kijken zulke kinderachtige juffie's alleen maar naar; hier is de wagen, stap maar in, deurtje dicht, ziezo en nu maar rijden. En wat er voor loopt te trekken, een locomotief of een paard, dat doet er niet toe, daar gaat het niet om, als ze maar flink vooruitkomen!...

Bah, bah. Keurig!... Als hij, Joppie, de kans kreeg, dan ging hij toch zeker naar den machinist toe om te vragen, of hij mee mocht op de machine. Hij zou wel flink helpen onderweg, kolen opgooien en wat er verder maar te doen viel, hij zou er heus de kantjes niet aflopen, daarvoor had hij die sneltreinmachinisten te vaak benijd!... Keurig, leuk, zijn dat nu woorden voor zo'n woedend voorbijdonderend gevaarte? Dan weet je toch immers niks anders meer uit te brengen dan: geweldig! en: monsterachtig!

Met den meester kan Joppie het van nu af aan opperbest vinden. Allerlei karweitjes knapt hij voor hem op.

Eens — Joppie zit dan in de vijfde klas — als meester wat op het bord geschreven heeft en dat omhoog wil schuiven, loopt er boven aan de stelling wat los. Joppie er bij en in minder dan geen tijd heeft hij het euvel verholpen.

Of de meester grote ogen opzet!

En de andere kinderen hebben 't er 's avonds in huis waarschijnlijk over gehad, want het gebeurt de laatste tijd nog al eens, dat hij ergens binnengeroepen wordt. Of hij dìt misschien ook weer klaar kan krijgen, ze hadden gehoord, dat hij wel vaker zowat deed . . .

Och, de lui zitten er meestal om verlegen, want er woont geen smid in het dorp en daarom is het al een uitkomst wanneer ze zich althans voorlopig weer behelpen kunnen met het noodverband dat Joppie legt; een schroefje, een draadje . . . Soms is het een lastiger geval, zo lastig zelfs, dat ook hij met de handen in het haar zit; een bakje met oud roest, daar kun je nu eenmaal niet alles mee uitrichten.

Toch zal hij het nooit eerder opgeven, dan nadat hij de zaak van alle kanten bekeken heeft. Als hem dan blijkt, dat z'n middelen niet doeltreffend zijn, zegt hij met een zucht en een teleurgesteld gezicht: „Ik heb er geen gerak voor, maar ga er maar eens mee naar mien oom Lamert. Die kan alles!"

En dat is waar. Maar die is ook duurder! Bij hem vergeleken werkt Joppie spotgoedkoop en dat moet men niet uit het oog verliezen. Slijpstenen en kinderwagens behandelt hij voor een appel en een ei. Meestal voor een appel. Maar eens wordt hij voor het herstellen van Bassies Jans bascule beloond met een zestal droge bokkingen. Daarbij valt een appel in het niet. Joppie besluit daarom, in het vervolg zijn diensten aan te bieden tegen vastgesteld tarief: zes bokkingen of zes appels en wie geen van beide heeft, betaalt met een dubbeltje . . . Daar staat tegenover dat hij, wanneer een ding door hem niet weer op gang gebracht kan worden, al heeft hij er ook drie avonden aan besteed, deze arbeid

als gratis verricht beschouwt.

Dat Joppie in dit werk zo opgaat, is Berend een doorn in het oog. Wemeltien beweert wel, dat het niks om hakken heeft, maar daarmee draait zij hem geen rad voor ogen. Als dat zo doorgaat, komt Joppie bij zijn oom Lamert terecht en dat wil Berend toch warempel niet graag. Daarom stelt hij alle pogingen in het werk, om Joppie's belangstelling voor de boerderij op te wekken. Vaker dan voorheen neemt hij hem mee naar het land.

Op een zachte herfstmiddag staan ze zo weer met z'n beiden gebukt over het knollegroen. Regelmatig rukken de handen een hap uit het late gewas waarop de zon warme tinten tovert; rood en hel oranje gloeien de kleuren in het loof.

Soms, als hij een knol aantreft met een extra dun steeltje, richt Joppie zich eventjes op om die te schillen. Want dat is juist het mooie van dit werk, dat je er meteen van eten kunt...

„Maar knollen ku' j' in de boek niet hollen," onderwijst Berend. „'t Is niks anders as water en wind."

Dat er echter ook nog wel een smáákje aan is, blijkt een poosje later. Dan staan ze naast elkaar te knabbelen, onderwijl hun ogen de oude es overzien. Hier en daar duiken de blauwe ruggen op van andere plukkers. In de verte zwerft Bram de broodjager; af en toe lost hij een schot. Boven het akkermaalshout stijgen de tengere berken waarachter opa woont en dichterbij staat het gore huisje van den stroper.

Berend is juist van plan om eens te gaan kijken of opoe de koffie bruin heeft, als er een vrouw op hen afkomt. De vrouw van den stroper.

Zij zegt wat, onduidelijk, alsof zij moeilijk uit haar woorden komen kan.

„Koffie?" vraagt Berend. „Of wij komen koffiedrinken? Anders wel geern, maar de olle lui rekent er op dâ w' daar een bakkien haalt. Wij zouden er net naar toe."

Het vrouwtje staat daar zo teleurgesteld. „Ik heb ze al inschonken," voert zij stamelend aan.

Berend kan het niet over zijn hart krijgen om te weigeren. Hij heeft er natuurlijk weinig mee aan de pet, maar men kan zo'n mens toch niet voor het hoofd stoten, met botweg te zeggen: Ik wil niet...

„Nou, dan lope wij mee!"

Joppie volgt zijn vader en de kleine vrouw over een schraal bleekveldje, waar twee geiten staan gekluisterd aan hun stik. Ze kijken verstandig naar de gasten en blèren van Bèrend, alsof het oude bekenden zijn.

Joppie moet lachen om deze vertoning: zij bij den stroper achter de koffie! Hij strompelt mee over het schemerige deeltje. Boven, achter de spanten, fonkelt koperdraad: strikken!

Dan staan ze in de keuken.

De vrouw wijst naar een paar wrakke knopstoelen. „Ga maar zitten."

Zij zwaait de scheurkalender van de aaneengeschoven koffiekopjes, die heeft er zolang op gelegen om de warmte te bewaren. Als zij hem aan de spijker hangt, ziet Berend dat de blaadjes van het blok allemaal zijn omgekruld. Zou dat van de wasem komen, of...

„Ja," verklaart de vrouw, „onze Harm zit er altied bij te trekken, zo nieuwsgierig is hij naar de verhaalties an de achterkant."

Berend knikt. Hij had hier geen kalender verwacht... Steelsgewijs oogt hij het kale vertrek eens rond, alles is aftands en versleten, maar smerig is 't er niet. En de koffie smaakt best!

„Nog een koppien?"

Haar zwarte ogen vragen, terwijl de vingers reeds met een vanzelfsprekend gebaar het deksel van de glazen klontjespot lichten, waar zij een flinke dikke uitkiest, die in haar mondhoek stuwt en daarna gekraakt weer terugspuwt in haar holle hand. Uit dat gruis pikt zij twee fikse brokken...

Maar Berend weert vriendelijk af: „Danke, mij maar geen suker. En Joppie mag maar één koppien hebben, anders krijgt hij rood haar."

De vrouw knikt begrijpend en werpt de kandij weer in de pot.

Zwijgend schenkt zij Berend nogmaals in. Maar als de tuit vervolgens boven haar eigen kopje komt, sijpelt er niet meer uit dan een mager straaltje, dat weldra overgaat in druppen...

„Ik zie, 't treft wel goed, dat Joppie niet meer kregen heeft," verbreekt Berends luidruchtige stem de ietwat beklemmende stilte.

„Ja," verontschuldigt zij zich, „dat merk ik ook... Och, ik had anders wel meer koffie zet, maar d'r was niet zoveel 'malen, en de meule is kapot, vanmorgen brak de slinger d'r af onder 't malen, dat, zodoende had ik er niet meer in."

Zij heeft onderdehand de molen van de schoorsteenmantel genomen en op de tafel gezet.

„Zo'n beste meule, nooit kapot, altied best 'wild... Hij is nog van ons trouwen." De woorden komen er uit als snikken; zij staat hier bij een dierbare, gewonde metgezel.

Joppie heeft hem al onder handen genomen. Hij ziet, dat er een schroefje mist, waardoor de slinger losraakte. Hij morrelt er wat aan...

„Ja, zo heeft 't zeten," helpt de vrouw. Op de deel ontstaat gestommel, de deur vliegt los, Harm stormt naar binnen, zijn broertje bongelt er achteraan.

„Sst!" waarschuwt hun moeder, alsof het onderzoek een mens gold...

„Kàn Joppie die meule niet weer maken?" vraagt Harm hijgend.

Door de verkeerde klemtoon wordt Berends opmerkzaamheid gewekt... Er kon wel al eerder over Joppie gepraat zijn, denkt hij achterdochtig... Ja vast, die koffie was niks anders dan lokkebrood!

Wrevelig staat hij op; samenzwerings, daar moet hij niks van hebben!

Joppie zit nog ingespannen te passen...

„O moe, gauw gauw!" gilt Harm bezwerend. Een snelle greep, een geweer. — De vrouw schoof geluidloos het raam omhoog — Buiten scharrelt een koppel patrijzen; ze hebben 't op dat groen voorzien... De loop ligt op de vensterbank. Harm mikt, trekt

af. Een slag, alsof het huis door de glazen gaat ! Een dichte damp hangt in 't vertrek — de jongen schiet weg, slaat woest om in de fladderende beesten . . .

Berend en Joppie zijn gevlucht voor de verstikkende walm. Op de bleek komt Harm hen tegen met een aantal dode vogels in de vuist. Hij lacht zelfbewust. Zijn vader heeft een waardigen plaatsvervanger !

Terug bij de knollen ontdekt Joppie pas de koffiemolen onder zijn arm . . . Hij zet hem bij zich op de grond, vanavond zal hij hem meenemen ! Hij is heel vereerd met deze opdracht van de stropersvrouw.

Maar als Berend zich een paar minuten later omwendt en ziet, hoe het ding daar dwaas staat te blinken op de zwarte akker, dan weet hij niet, of hij lachen moet of zich ergeren. De hele verdere middag is hij wat in zichzelf gekeerd.

Joppie merkt dat niet eens, zo vol zit hij van het nieuwe karwei. Hij plukt met verdubbelde ijver, om vlugger klaar te zijn en tijdens de tocht naar huis zoekt hij in gedachten zijn rommelkist al door naar een geschikt schroefje. Als hij het niet heeft, moet er wat anders op gevonden worden . . .

Hij heeft het ! Na tien minuten gescharreld te hebben, loopt de molen weer als gesmeerd !

In schemeravond holt hij er mee naar het oude huisje. Daar stijgen twee gestalten op van de bleek: stroperszonen. Ze ontvangen hem allerhartelijkst; Harm slaat zijn arm om Joppie's hals en voert hem triomfantelijk in de keuken. Nu kan zijn moeder toch zelf zien, hoe knap Joppie is !

Zij ziet het. En zij toont haar dankbaarheid. Op de deel voelt Joppie zich twee paar vogelpoten in de handen geduwd.

Twee vette patrijzen brengt hij thuis !

„Mooi," zegt zijn vader. „Stop ze maar in de pot" . . .

Net of hij er helemaal niet blij mee is.

Zelfs zit hij er de volgende middag met een donker gezicht bij, als de anderen om het hardst pochen over de gebraden vogels.

„Ik heb er niks mee op," mompelt hij.

Joppie vindt, dat zijn vader er een rare smaak op na houdt. Dan is moeder verstandiger. Die lust best een stukje van Joppie's zonderling loon. Daarbij kijkt zij soms naar hem, met een eigenaardige vraag in haar ogen. Alsof zij denkt: „Wat ons Joppie worden moet, ik weet 't niet" ...

Geen wonder! Zelf zou hij dat ook nog niet kunnen zeggen ...

MAAR nu weet hij het!

In de paasvacantie logeerde hij bij oom Lamert. — Ja, dat mag achteraf beschouwd nog wel een wonder heten, want vader had er eerst weinig oren naar, dat Joppie daar heen ging. Het kon net zo goed eens een keer overgaan, vond hij ... Maar gelukkig was moeder toen tussen beide gekomen, zij had vader weten te bepraten en hem ten slotte overgehaald, dat hij Joppie maar liet gaan. Die wist toen vanzelf nog niet, wat hij bij oom Lamert zou beleven, maar àls hij dat geweten had, wel hij zou het toch zeker altijd betreurd hebben, wanneer hij thuisgebleven was.

Want wat was het geval?

Oostenesch, waar oom Lamert woont, is een grote plaats, er zitten verscheiden boeren en er was ook al lang een boterfabriek. Maar die werkte door middel van handkracht, een paar arbeiders draaiden doorlopend aan een slinger en op de duur beviel dat niet. Het werd te schadelijk. Daarom besloot men, het bedrijf om te bouwen, zodat een stoommachine de draaiers vervangen kon. En zo werd dan de oude fabriek verbouwd en uitgebreid met nieuwe gedeelten, zoals een machinekamer en een ketelhuis; daar hoorde ook een schoorsteen bij, die was zo hoog haast als de toren! Vervolgens kwamen de machines en toen die gesteld moesten worden werd daarbij onder meer de hulp ingeroepen van Lamert Vorrelkamp en zijn knecht. En van Joppie natuurlijk, want die werkte immers ook in de smederij? — Ja, dat trof toch wel toevallig.

Joppie keek zich de ogen uit het hoofd. Bij de stoommachine was hij eenvoudig niet weg te slaan, telkens weer moesten zijn vingers voorzichtig de glanzende, gepolijste delen strelen. En al snapte hij er lang niet alles van, de hoofdzaak, zoals de werking van het excentriek, had hij al handig door. Wat was dat prachtig! Hij had niet geweten, dat er zoiets heerlijks bestond ... Maar nu hij het dan zag, nu wist hij ook meteen wat hij worden wou. Want bij die machinerij hoorde een man, die deed niks anders dan zeggen hoe het moest gebeuren. Dit onderdeel hier op deze

plaats en dat andere daarginds. Zo'n man moest er dus helemaal mee op de hoogte zijn, anders kon hij hier niet de lakens uitdelen, waar de directeur en oom Lamert en allerlei àndere hoge omes bij stonden. En er hoefde ook niemand wat op te merken, bijvoorbeeld of het wel goed kwam op die manier, want dan vroeg die man, of zij met mekaar er soms kaas van gegeten hadden en dat hij voor de drommel wel wist hoe hij dat varkentje wassen moest! En dan beten de boeren van het bestuur op hun lip en hoestten verlegen en de directeur paste wel op, dat hij niet van leer trok tegen dien kerel, want daar was geen beginnen aan. Die man was met zijn mond al even rap als met zijn vingers, niemand die er een speld tussen kreeg. Niemand. En toch was het helemaal geen beroerde man, Joppie kon zelfs goed met hem opschieten. Ze waren beste maatjes. Maar dat kwam ook, omdat Joppie net deed wat hij zei en nooit de kop er tegen hield, zoals de anderen. Die hielden hun eindje vast en daarom mòest zo'n man wel om de haverklap uitvaren. Och och, wat had Joppie soms een plezier, als hij daar rustig zat te poetsen en Karel wreef een dikke boer onder de neus, dat die geen idee had van dit werk... Dan begon de boer een dik stuk op te spelen en gooide hem voor de voeten, dat hij een ruige knuppel was en een brutaal stuk vreten!

Dat zei oom Lamert de tweede avond al. „Die kerel," zei hij, „die heeft ja een bek as 'n scheermes. Vloeken en ketteren, de hele dag aan één stuk door."

Toen vroeg tante Dien, of het dan wel goed was, dat Joppie daar mee naar toe ging. Kon hij niet beter een beetje knutselen in de smederij? Of wat met Antje spelen? Want Antje had zo helemaal niks aan hem.

Maar Joppie had geprotesteerd: „Ik ga vast weer mee, hoor, want Karel zee vanmiddag nog, hij kon mij niet missen!"

Karel? Heette die kerel dan Karel? Oom Lamert vroeg verwonderd hoe hij dat zo wist. Tegen hem zei die vent geen fatsoenlijk woord.

Nee, dat zou wel zo wezen. Dat kwam alleen, doordat oom

Lamert niet toegeven wou, wanneer hij de plank mis had en daar nam Karel geen genoegen mee. Die zag geen enkel vergrijp door de vingers, dat had Joppie al lang bekeken. Daarom poetste hij, wanneer hem dat besteld was, smeerde en vette in, al naar gelang Karel hem dat opdroeg. En al achtte je dat werk zelf vaak overbodig, pas op, niet over kankeren, want dan trok je toch aan het kortste eind, omdat je er per slot van rekening weinig verstand van had. Dat oom Lamert dat niet erkennen wilde moest hij weten, maar daarvoor lag hij dan ook voortdurend met Karel overhoop. Die duldde geen inmenging. Gezodemieter, noemde hij dat. Je kon zo echt horen, dat hij uit Holland vandaan kwam, want de woorden ratelden er af. En hij zat ònder het vet en smeer, maar dat hoorde er bij. Joppie zag er al spoedig net zo uit! Dan zei Karel, dat hij een prima sjeffie was en daarbij klopte hij hem heel kameraadschappelijk op de schouder.

Eén keer slechts heeft Joppie een uitbrander van hem gekregen en dat was, toen hij eventjes zijn hoofd tussen de spaken van het vliegwiel stak, om er beter bij te kunnen. Zoals die man toen te keer ging, bar! Joppie was helendal verbouwereerd geweest. Later, ja toen begreep hij wel, dat er wat anders achter zat. Karel wilde hem voor eens en voor altijd inpeperen, dat je nooit, onder geen enkel beding, je hoofd ergens tussen duwen mag. Als je er tenminste prijs op stelde, niet tot mosterd gemalen te worden. Hij, Karel, had het toch immers twee keer meegemaakt, dat een kerel op die wijze gekraakt werd! Nou, Joppie had toen de schrik voorgoed te pakken, het zou hem vast nooit weer overkomen dat hij op zoiets stoms betrapt werd. Goed beschouwd mag hij Karel voor die waarschuwing wel dankbaar zijn, wie weet hoe hem die later nog te pas komt. Want dit staat nu bij hem vast: hij wil hetzelfde worden dat Karel is!

Goed, laat het dan geen naam hebben — Joppie weet er althans geen ander woord voor dan machineman, en dat klinkt veel te kinderachtig — wat doet het er toe? Dit is zijn ideaal. Dat stelt hij zich, nu hij weer thuis is, steeds voor ogen. Eens zal ook hij machines uit elkaar halen, nazien en regelen. Dan zal hij haar-

fijn weten te vertellen, hoe alles in z'n werk gaat. Daar zit vanzelf een dik stuk studeerderij aan vast, dat heeft Karel zelf gezegd toen hij er hem naar vroeg, maar leren doe je in zo'n geval toch zeker met plezier? Daar komt bij, dat hij nog alle tijd heeft om te leren. Voorlopig oefent hij zich alvast, door nog meer dan eerder allerhande rommel te repareren. Als het er op aankomt, is hij al een flink eind in de goeie richting. Aan de andere kant mag hij echter wel eens beginnen met wat beter te praten. Want al ben je ook nog zo'n Piet, maar je kunt je met de mond niet redden, dan is het toch maar halfgebakken werk. Daarom gaat hij van nu af aan uit een ander vaatje tappen. Ruwer, net doen of je de hele rotzooi niks verrekken kan! . . . Zie je wel, daar kijken ze van op. Leris begint al respect te krijgen!

Maar vader zet Joppie op zijn nummer en brengt hem aan 't verstand, dat hij zulke taal niet horen wil! — Waar of hij die geleerd heeft, vraagt moeder met een bezorgd gezicht. Toch niet bij oom Lamert? . . .

Hij slingert balsturig het hoofd heen en weer, houdt zich groot, maar bedenkt intussen dat oppassen de boodschap is, wil hij niet de kans lopen dat moeder hem een volgende maal ook thuis houdt. Hoor, zij zeurt er nog maar over door, zij wil toch niet geern, dat Joppie net zo'n onverschil wordt als Harm van den stroper . . . En dat komt er zo ernstig uit, dat hij zich werkelijk even afvraagt, of de manier waarop hij het aanlegt wel de ware is. Om met Harm op één lijn gesteld te worden is nu juist geen eer . . . Hij hoort maar half en half, hoe vader aan zichzelf, aan moeder en aan hem belooft, dat hij er wel een stokje voor zal steken. En als vader zoiets zegt, kun je er wel op rekenen dat hij korte metten maakt.

Het wordt Joppie eenvoudig verboden om nog langer te prutsen . . . en met Harm spelen mag hij evenmin. Afgelopen!

Ja, maar in Mei komt William weer aanwaaien en daar loopt Joppie nu zoo mogelijk nog vaker dan vroeger naar toe, want waar kan hij voor het leren van een gepeperd taaltje beter terecht dan bij die zwervers? Met Henri maakt hij een wandeling langs

de akkers, terwijl die van hun laatste reis vertelt. Vlaanderen — dat is in het buitenland, Vlaanderen — daar hebben ze gespeeld op de grote feesten. En zulk afgezanikt plezierig volk als het daar is, dan zijn het hier in het Noorden allemaal droogpruimers ! Joppie knikt beschaamd. Hij kan bij lange na niet op tegen Henri Williams. Die schudt de krachttermen maar zo gedachteloos uit z'n mouw. Die heeft de halve wereld afgelopen, alles heeft hij meegemaakt ... Wat is Joppie daarbij vergeleken? ... Die weet van niets ... Maar och, hoe zal dat ook anders, wanneer je nooit verder komt dan tot aan Oostenesch en Assen een enkele keer ... Vroeger, ja toen was het een ander geval. Toen reisden ook de Vedelaars de wereld rond, maar nu ... Och, wat is het toch begrotelijk, dat die ene er het bijltje bij neergelegd heeft en rustig ging wonen in een eigen huis, want daardoor zijn z'n kinderen en allemaal die er nog kwamen boer geworden. En nu zit je met de gebakken peren. Nu moet je het aanhoren, hoe een ander doodgewoon over dingen redeneert die je meestal alleen maar in de boeken kunt lezen ... Brugge, Gent, wat maakt het uit voor Henri Williams? Hij leeft met die buitenlanders op één voet. Hij doorspekt zijn taal achteloos met gekke en vreemdsoortige woorden, alsof ze in zijn mond tussen de Nederlandse kost zijn verzeild geraakt ... En dan gebeurt eensklaps het vreselijke: Voor Joppie er bij denkt laat hij, op een gezegde van zijn vriend, een woord ontglippen ... Was het een vloek? Of toch niet helemaal? ... Hij voelt zijn hart bonzen ... Henri zwijgt.

Dat simpele woord dobbert daar zo opvallend in de ruimte. O, zelf heeft Henri die uitdrukking wel tien keer gebruikt deze middag; daar lette niemand op, het was gewoon. Nu niet ! Omdat Joppie het zei ...

„Zeg-er-es, mag jij wel zulke dinge zegge?"

Met een ruk keert Joppie zich om en kijkt in een brutaal grinnikend gezicht. Henri fluit zacht en tartend tussen z'n tanden ... Hij knipoogt vol leedvermaak.

Dan, plotseling, in een onverklaarbare angst, maakt Joppie zich uit de voeten. Dwars door een haverakker, hij let er niet op. Hij

holt. Henri roept hem wat na. Hij luistert niet en ziet niet om, voordat hij bij de baander is. En dan durft hij nog niet naar binnen. Dan is het, of ze thuis al zijn ingelicht...

Sluipend trekt hij zich terug in het hofje, tussen de hoge heggen. Daar staart hij voor zich uit...

Hij denkt na... Dat woord... Het was er uit, eer hij er erg in had. Hij kon het niet helpen; 't ontsnapte hem zomaar... Trouwens, wàs het op de keper beschouwd wel zo erg? Een vloek kun je 't toch eigenlijk niet noemen... Kom, niet meer aan denken, hij zal voorzichtiger zijn in het vervolg.

Hij drentelt wat door het tuintje. Het ziet er verwilderd en verwaarloosd uit; de laatste tijd is er de hand niet aan gehouden. De wortels onder anderen, kijk toch eens aan, ze kwamen zo mooi op, een poosje geleden, en nu... één en al onkruid. Joppie kan zich hier nog heel verdienstelijk maken! Hij knielt neer in het pad en begint te wieden. Maar mooi werk is dat niet. Het wil niet opschieten. En bovendien, er is bijna geen onderscheid te bespeuren, tussen de jonge wortelplantjes en het schadelijk gras...

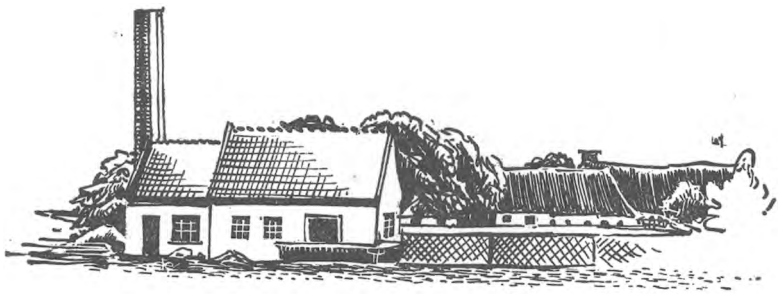

WARM is het in de smederij van oom Lamert. Joppie strijkt zo nu en dan met een hand de kriebelende zweetdruppels van zijn voorhoofd, waar zwarte vegen achterblijven. Maar daar stoort hij zich niet aan — de fiets, die hij onder handen heeft, eist al zijn aandacht. Wat is 't een heksentoer, om zo'n ouwe rammelkast weer klaar te krijgen ! Hij slingert met sleutels en schroevendraaiers, grijpt nijdig naar een onderdeel — hier kon wel een doorkneed vakman bezig zijn, inplaats van een schooljongen. Vastberaden en zeker, in een handige houding, ploetert hij halsstarrig door.

Lamert Vorrelkamp gluurt onder het vijlen af en toe verstolen opzij. Zo'n schitterend gezicht is het, dien jongen daar te zien werken, met een volharding en een ijver die bewondering afdwingt. Maar vooral dat doortastende, die vlugge kijk op de zaak, dat is iets wat je jaloers zou maken.

Telkens weer dwalen zijn ogen Joppie's richting uit.

En dan te moeten bedenken, dat zo'n jongen straks achter de ploeg zal lopen, want dat wordt er van. Zo goed kent hij Berend wel, om te weten, dat die zich met hand en tand zal verzetten tegen elk ander plan. Zelfs die enkele dagen in de vacanties, waar Joppie maandenlang op vlast, worden hem door Berend nog misgund. Die wil en zal hem met alle geweld opfokken tot een boer. En dat wòrdt Joppie niet, geen boer met hart en ziel tenminste, daarvan is Lamert overtuigd. Zie hem daar nu eens geroutineerd te werk gaan. Dit is zijn lust en zijn leven, hier zou hij het ongetwijfeld ver in brengen, als zijn vader geen boer was . . .

Met een spijtig gezicht staart de smid voor zich uit. Hoe lang is Joppie hier nu? Misschien een week — nog niet eens helemaal. Maar gisteravond kwam Berend er al weer aan, om hem terug te halen . . . Waarom zo gauw? Gauw? Wel, hij kwam hier toch toevallig langs op de fiets en nou kon hij Joppie ja heel geriefelijk weer meenemen? Dat bespaarde hem een reis . . .

Joppie had erg sneu gekeken. Als je er op rekent, nog een week te zullen blijven en dan zo onverwachts naar huis . . . Het was Lamert aan het hart gegaan. Snel had hij gezonnen op een

uitvlucht . . .

„Kerel, wij kunt hem krapaan missen," zei hij met een knipoogje naar Berend, die hem een beetje nors aankeek. „'t Is zo'n flinke knecht, ik wou hem eigenlijk nog geern een dag of wat houden. En nou had ik zo dacht: Kiek es, een knecht die bij een ander op de stang moet rieden, dat liekt niet. Mij dunkt, Joppie heeft met al zien gesloof wel een fietse verdiend; er moet in de smederij nog ergens een olle dameskar wezen, daar mankeert wel 't een en ander an, maar dat is niks, hij zal hem wel weer opkalefateren."

En zonder op Joppie te letten, die niet wist hoe hij 't had: „Maar dan moet hij hier natuurlijk nog een dag of wat blieven, om 't ding weer op gang te kriegen" . . .

Ja, dat moest toen wel van nood. Als Joppie dan zorgde, dat hij tegen de andere week weer thuis was, want dan trokken ze in de bouw . . .

Best, dat kwam in de bus, Zaterdag zouden ze hem wel zien aankomen op de nieuwe fiets!

En daar zwoegt hij nu tegen. Om zes uur vanmorgen, nadat oom Lamert het ding had opgedolven vanonder staal en stof, is hij er mee begonnen. En hij schiet al mooi op ook! Jongens, het is toch wat, als je daar maar zo een fiets verdient. Ja en nog wel zo'n fijne! Een lastdrager, nieuwe ouwe trappers, wie heeft ooit van zo'n rojale oom gehoord? Hij wordt er voor de zoveelste keer bij geroepen. „Hoe wordt 't?"

„Kolossaal, kerel! As ie d'r straks nog eens een kwassien lak overheen striekt . . ."

Joppie straalt. Het kan niet op! Aanstonds steekt hij er alle kameraden de loef mee af.

Oom Lamert heeft het over de eerste fietsen, het heugt hem nog best, dat die er kwamen. Alles liep naar de straat: Een filesepé, een filesepé! Die er een had, placht hem in de keuken te zetten, zo zuinig waren ze er op. 't Was net als nu met de automobielen; och en daar is 't nieuwtje ook al weer af. Zo gaat 't met alles.

„In wat klas zit ie nou, Joppie?"

„In de zevende."

„Zo, ja dat meende ik al, ie bent net een jaar voor ons Antje an. En as ie nou van de school af bent, wat wou j' dan worden? Boer, net as je va?" ...

„Boer? Schei uut, d'r is wel mooier werk op de wereld!"

Daar luistert oom Lamert van op. Hij veronderstelde, dat Joppie zich al min of meer verzoend had met het vooruitzicht, later boer te zullen worden. Inplaats daarvan blijkt hij echter welbewust een eigen doel voor ogen te hebben, een doel dat hij, zo het maar eventjes kan, ook nastreeft. Of zou het misschien zo zitten, dat hij niet vermoedt wat zijn vader met hem voorheeft? ...

Voorzichtig onderzoekt hij: „Wil je va dat wel hebben?"

Een ogenblik staat Joppie na te denken. „Dat", zei oom Lamert... Hij schijnt zijn geheim zo'n beetje geraden te hebben... „Dat ik dat word? Natuurlijk wel, waarom niet?"

Lamert gaat er niet verder op in. Men moet geen slapende honden wakker maken.

„Hier in de buurt woont een jonge, die gaat op de ambachtsschool, in Assen"...

„In Assen? De ambachtsschool? Wat leert ze daar dan?"

„Nou, een ambacht vanzelf. Ie kunt er timmerman worden en verver — en smid"...

„Heb ie 't daar ook leerd, oom Lamert?"

„Nee, bij 'n baas; in mien jonge jaren waren die scholen d'r nog niet."

Buiten vlamt een haardos in de zon: Antje komt binnenhuppelen.

„Is hij al gauw klaar, Joppie?" Zij bekijkt de fiets van alle kanten.

„Nee hoor, nog lange niet. 't Is een heel werk! En hij moet ook nog lakt worden!"

„Lakt?"

„Ja zeker!" Hij ziet haar veelzeggend aan. Zij wist vanzelf niet, dat er zoveel aan vast zat.

Als hij klaar is, zou Antje er graag eventjes op willen, mag

dat wel?

Natuurlijk! En dan mag zij ook een keer bij hem achterop. Want 't is een sterke!

„Nou!"

Oom Lamert staat er lachend bij. Wat kunnen ze toch best met elkaar overweg, die twee. Het zijn feestdagen voor Antje, als Joppie eens weer op komt duiken. Voor Antje — ja maar voor Joppie zelf is het nog veel groter feest. Die kan hier zijn hart ophalen. En opnieuw besluipt Lamert dat sombere gevoel van daareven, nu hij weer aan de toekomst denkt van zijn kleinen vriend. Is het niet begrotelijk? Zou daar nu niets aan te veranderen zijn? Hoe ging 't hem zelf vroeger? Bovendien, hij was toch ook niet de enige uitzondering op de regel, er zijn er wel meer die hun vader niet opvolgen. Neem nu bijvoorbeeld Jan Stut — Lamert heeft hem nooit anders gekend dan in 't vestje. — Dat was een halfgebakken boer, die zijn spul slecht behartigde; hij had er geen aardigheid aan. Waar hij helemaal in opging? In de boeken. Avond aan avond zat Jan met de neus in de boeken. En daar haalde hij heelwat uit. Dat bleek op een goeie dag, toen was Jan Stut dokter geworden! Kwakzalver, zeiden een heleboel die 't hem niet gunden. Het doet er niet toe, hij had verstand van alle kwalen, daar gaf hij raad voor en 't hielp grif. Als er vroeger, toen hij nog boerde, iemand een paard had dat kreupelde, noem maar iets, dan was 't altijd: Ga er maar mee naar Jan Stut, die is als boer geen cent weerd, maar voor zere peerdepoten weet hij een best remedie! Daaraan kun je zien, het heeft er altijd al ingezeten. Later is hij verderop getrokken, ergens in Holland woont hij nu en verdient daar geld als water. Kan het met Joppie niet evengoed zo gaan?

Lamert Vorrelkamp neemt zich voor, om er werk van te maken. Dat hoeft niet op slag te gebeuren, dat heeft nog de tijd. Maar het zou ongelukkig zijn, wanneer zo'n jongen boer moest worden tegen wil en dank. Een boer zit er niet in. Dat zal hij, als het zo eens in de praat te pas komt, Berend ook ronduit zeggen. En dan zal hij hem meteen vertellen, wat er wèl in Joppie zit.

Een enkele maal, als hij in gedachten reeds dat gesprek met Berend voert, komt diens gezicht voor zijn ogen zweven, wat stug, onverzettelijk bijkans. Maar dan ziet hij weer Joppie's argeloos optimisme en dat zegt hem, dat hij zich er niet bij neerleggen mag. Hij moet hem helpen.

Joppie zelf ziet nog geen hinderpalen. Die is al lang tevreden, nu hij hier nog een paar dagen mag blijven prutsen aan het oud vehikel.

's Zaterdags komt hij er inderdaad mee klaar; de bel heeft hij van Gerrit, den knecht, gekregen. Een splinternieuwe bel!

En dan vertrekt hij op zijn eigen fiets! Maar niet, dan nadat Antje en hij, om beurten en tegelijk, de deugdelijkheid er van beproefd hebben. Antje gilde, Joppie schreeuwde, maar de kar gaf geen kik. Door en door solide, net zoals oom Lamert zei...

Hij rijdt over de zonnige zomerweg, de koning te rijk.

Als een pauw staat hij daarna met zijn product te pralen op de deel, waar ze beiden om het hardst bewonderd worden. Eerst de fiets, wat een fijne fiets is dat! — „Wat, of heb ìe die maakt? Hoor ie dat, Berend?" Moeder is zichtbaar trots op Joppie's bekwaamheid. Hij aardt beslist naar Lamert, zij heeft het altijd al gezegd.

Vader staat er wat stumperig bij, vindt Joppie. Hij zegt geen woord en als hij, na even met een donker gezicht gekeken te hebben, zich omdraait naar de paardestal, klinkt van daaruit zijn onderdrukt gemopper.

En die hele verdere middag en avond heeft vader de bokkepruik op.

Tevergeefs tast Joppie naar de reden; het blijft een raadsel voor hem, maar dat het met zijn thuiskomst in verband staat, is zeker...

Dan, plotseling, stil eens, wacht eens even... begint hem daar een licht op te gaan? Oom Lamert, wat zei die onlangs ook nog weer, hoe drukte die dat toch uit, laatst, toen ze 't er over hadden wat hij worden wou... Was 't niet op die manier: of vader dat wel goed zou vinden? Net of die toen al lont rook...

Joppie voelt zich koud worden. Snel gaat hij in gedachten het gedrag van zijn vader na en zonder moeite ontdekt hij nu verschillende feiten die oom Lamert in het gelijk stellen; op veel gebeurtenissen valt nu een ander licht...

Ja wis, dat zat er achter, toen hij een poos niet prutsen mocht, natuurlijk, daarom waren die patrijzen niet lekker... en om dezelfde reden mocht hij in de vacanties niet naar oom Lamert toe...

Dat is een bittere ontgoocheling voor Joppie. Hij voelt zich diep teleurgesteld. Nu gaat er geen bekoring meer uit van zijn fiets, die hij zo triomfantelijk vertoonde; hij taalt er niet naar, de eerste tijd. Hij ziet, hoe Leris er woest mee om het huis en door de hof jakkert — het laat hem koud.

In die neerslachtigheid blijft hij enkele dagen rondtobben. Dan bespeurt hij eindelijk een lichtpunt: Wie zegt, dat vader voet bij stuk zal houden? Hoe ging het vroeger met oom Lamert; daar heeft opa Vorrelkamp zich toch ten slotte ook bij neergelegd, dat die smid werd... Oom Lamert! Hij zal hem vast niet aan zijn lot overlaten, waarom had hij het anders zo over die ambachtsschool? Daar wil hij hem natuurlijk naar toe hebben. Hij spant zich er vóór! Is het feitelijk niet kinderachtig, om dadelijk zo in de put te zitten, terwijl je weet dat oom Lamert op je hand is?

Altijd heeft Joppie tegenover anderen beweerd, dat zijn oom alles kon — en zelf twijfelt hij daar nog niet aan — maar heksen en blauwverven tegelijk kan niemand. Daarom, geduld hebben en afwachten. Mettertijd komt alles wel voor mekaar. Wie weet, misschien komt oom Lamert wel spoedig eens een avond praten en vader uitleggen hoe de zaken staan...

De oude geheime plannen, die luchtkastelen, ze ontstaan weer nu de zon doorbreekt. Ze gaan weer leven. En Joppie voert ze mee, de donkere najaarsdagen in. Ze geven aan die trieste Novembermaand een glans, die alleen hij ziet en die hij herkent als dezelfde van toen hij nog aan Sinterklaas geloofde... Dat warme, hunkerende gevoel waarmee hij steeds de winter inging; die hoop snijdt alle naderende bezwaren de pas af.

En toch — ja dat is vreemd — toch kan het voorkomen, dat hij die dromen een moment uit het oog verliest; op stormachtige winteravonden gebeurt dat... Dan zijn in de vroege schemer op de deel de stallantaarns ontstoken. Tussen de windstoten in klinkt het rustig ruisen van de melk, die in de emmers plenst — dan stort de storm zich opnieuw in de eikebomen, met zo'n geweld dat ze 't uitkreunen, en valt vandaar dreunend op het rieten dak. Maar de zware gebinten geven geen kamp, onwrikbaar staan hun stijlen op de gele deel, vol duistere hoeken. Daar sluipen de zwarte katten rond, op jacht naar een muis. Straks krijgen ze hun portie melk van Luchien.

Nu is het zo gezellig in de schuur, met de vertrouwde geuren van melk en hooi en die van mest daar doorheen. Soms verschikt een kip op de hilde, op het zoldertje boven de goeie koeiekoppen. Een emmer rengelt. Een gure regen klettert op de ruitjes van de stal — maar de wind drijft als het ware de warmte bij vlagen naar binnen...

Kobes knaagt aan een ongeschilde knol. Hij heeft honger. Maar dat is toch geen smakelijke eterij; wacht, Joppie zal hem even schillen.

Zo. Kijk!

Leris loopt eigenwijs met het melkstoeltje naar een volgende koe. In zijn ogen is Joppie weinig meer mans dan Kobes, dat laat hij duidelijk uitkomen. Omdat hij zelf van school af is, zeker; och heden! Wat een verbeelding toch... „Pas ie maar op, dâ j' niet in de groep trapt," smaalt Joppie. Daar heeft Leris weinig van terug, met een rood hoofd hurkt hij onder de bonte, naast zich hoort hij Oldert grinniken. Een week is het geleden, dat 't hem overkwam; zo met beide benen er in... Ja, dat was lekker!... Ze plagen hem nog regelmatig met die misstap.

Luchien schiet van onder een koe vandaan. Het achtereind van Kobes vult het kippenluikje in de baander — buiten klinkt zijn woedend geschreeuw: „Ze houdt mij vast, pappe! Pappe!" Luchien lacht zich slap. Dat was een vaste gewoonte van Kobes om te ontkomen wanneer de baander dicht was. En nu is het

misschien wel al een half jaar geleden, dat hij het voor 't laatst heeft aangepast en in die tussentijd is zijn achtereind in omvang toegenomen... Zij vat hem bij zijn benen en trekt hem voorzichtig terug. „Ie met je dikke gat."

Maar vader troost het ventje. „Dat is wel makkelijk hoor, mien jonge, dan kun ie later overal best op zitten."

Kobes trekt een minachtend gezicht en zet opnieuw en vastberaden zijn tanden in de knol. Ho! dat kan zo niet, daar heeft hij buiten mee door de modder gegraaid, Joppie zal hem eerst even afspoelen.

Achter Kobes' dribbelpasjes drentelt hij over de deel; zoals hij nu over de deel drentelt voelt hij zich echt behaaglijk temidden van dit alles; het oude huis, onder de bulderende storm gedoken, sluit als een stolp al zijn verlangen af.

Maar dat verandert, als ze na het avondeten samenhokken om de haard. De vlammen ranken vluchtig opwaarts langs de plaat en in de wind is nu een hoge toon gekomen... Grillige vuurtongen kronkelen begerig om de zware eiken stobbe; wat geeft dat ding een hitte af! „Zo'n stobbe, maar dan nog veel dikker, moet ze vroeger jaren es een keer had hebben in Peppelte," zegt vader hees — hij schraapt zijn keel. — „Dat ding, dat brandde al een dag of drie aan één stuk door en nog konden ie niet zien dat-e wat afnam... Slim, zo'n genot as ze daarvan hadden. De hele huushouding zat er die derde avond weer om toe, ze zitten bedaard te praten en opeens beweegt er wat in de stobbe — daar stormt een dikke kniene de keuken in; die was 't er in 't lest toch te benauwd worden in die olle stronk. Nou, vanzelf, eerst waren ze glad veraltereerd, maar dat duurde niet lang, wacht even. 't Werd een complete klopjacht! Het beest sprong verwilderd in 't ronde, dan onder 't kabinet, dan stiekum achter de stoelen langs, maar 't eind van 't lietien was, dat de vrouw de tang greep en toen het dier recht op haar afkwam, sloeg zij 't met één slag morsdood... En de andere dag hebt ze de knien boven zien eigen stobbe braden!"

Hierzo, dus dat is echt gebeurd — als je het nu maar geloven wilt, dan is 't voor mekaar.

Vader doet het niet zo dikwijls, maar als hij goed op dreef is, vertelt hij even boeiend als opa van 't andere einde. Nu is hij goed op dreef! Hij diept wonderlijke histories op uit de oude doos, die krijgen ze nu te horen. Als 't een beetje wil, denkt Joppie, komt hij nog met de moordverhalen van Ellert en Brammert op de proppen... Die reuzen, die het veld onveilig maakten, alles ombrachten en de buit verborgen in hun diep uitgedolven hol. Daar, bij het flakkerend schijnsel van harsfakkels, gloeide het geroofde goud: oorijzers, kettingen en geld lag daar bij bulten in een hoek!...

En ja, het gebeurt! Joppie reist mee met de boerenwagen die voortjaagt door de zwijgende nacht. De hei is eenzaam; hij voelt de dreiging in die eenzaamheid. Hij schuilt rillend weg achter de brede rug van den boer, die op de voorkist zit en het paard aanvuurt met klakkende geluiden. De vrouw, ongerust, schikt dichter naast haar man. Haar oorijzer schiet vonken; aan de doorbuigende takken van een berkeboompje schommelt de maan als een lampion... Van een opfladderend korhoen wippen ze geschrokken omhoog — er gebeurt niets. Ze worden gaandeweg wat kalmer. Dan, een geschuur, het paard steigert wild tegen een over de weg gespannen touw — bellen bengelen in de verte... Nog poogt de boer, het mes tussen zijn trillende vingers, het koord door te kerven... Te laat. Dreunende passen op de veenbodem, voor de maan verrijst de reuzengestalte van een man met een geheven knots... Een gil! — Gedaan.

Maar Joppie is snel van de wagen gegleden, hij vlucht ijlings weg van die gevaarlijke stee. En dan struikelt hij onverhoeds over een nieuwe lijn en weer bengelen de bellen. Hij springt op en dan... dan kan hij toch zijn nieuwsgierigheid niet bedwingen, dan moet hij even kijken hoe dat kan, hoe die kerels dat klaarspelen met hun draden. Gespannen als een spinneweb over de hei, voeren ze allemaal naar dat hol in het midden. Wanneer er wat tegenaan spartelt horen ze het daar meteen; de bellen brengen de boodschap over... Lopen die lijnen aan korte palen langs met potjes, zoals de telefoon? Of over katrollen misschien?... Zo

verdiept is Joppie in dit probleem, dat hij van het verdere verhaal geen woord meer opvangt. Pas wanneer moeder zijn naam noemt, keert hij terug tot de werkelijkheid. Hij moet naar bed; 't is bedtijd voor hem, hoorde hij dat niet?

Ja, hij gaat.

Terwijl hij zich langzaam uitkleedt in 't kleine opkamertje, ziet hij door het raam naar buiten, over het zilverig verlichte veld, waarboven de wolken worden voortgedreven. Hij kijkt naar de telkens te voorschijn schietende maan. Hij luistert naar de wind. De wind, dat is geen vijand meer, hij brult niet meer, hij zingt. Een vriend, een vrijbuiter, die van zijn tochten vertelt... Het klinkt als een meeslepend lied in Joppie's oren. Het wakkert zijn verlangen aan. Bij dat onwezenlijk, toverachtig schijnsel en dat fiere juichgeluid opent zich opnieuw het land van zijn verbeelding; zijn ideaal, hoe vaag en onbestemd ook, is toch weer in de verte zichtbaar, als de zacht pinkelende lichtjes van Peppelte.

OP een zachte middag in de voorwinter is Berend Vedelaar bezig de omtuining van zijn hof te herstellen. Als hij weer een nieuwe paal met driftige slagen in de grond gedreven heeft en opziet, staat de meester naast hem. Ze maken een praatje — over het weer, over dit werk, meester wrikt eens wat aan de juist ingeheide paal en weet zo langs een paar omweggetjes het gesprek op Joppie te brengen. Op bijna achteloze toon vraagt hij, wat ze in de Meitijd met hem van plan zijn; hij zit nu in de zevende . . .

Er komt niet dadelijk antwoord. Berend trekt met heftige halen vuur in zijn pijpekop.

„Och, wat zâ 'k zeggen meester, wij hebt er eigenlijk nog nooit over praat . . ."

Hij blikt op in de vaste ogen van den meester en weet niet hoe hij verdergaan zal . . . Hij heeft zo'n voorgevoel, dat zich achter dat oppervlakkige geredeneer een bedoeling verbergt . . . Daar komt nog bij, het is niet helemaal waar, wat hij daarnet beweerde. Ze hebben 't wel degelijk al eens over Joppie's toekomst gehad. Lamert is hier een keer geweest en die heeft bij die gelegenheid op de ambachtsschool gezinspeeld. Met andere woorden, hij vond, dat Joppie daar naar toe moest . . .

„U had hem voor de boerderij bestemd, is 't niet?" vraagt meester plotseling zo openhartig dat Berend als vanzelf ja knikt. „Ik kan 't me wel enigszins indenken, maar vòelt hij daar voor? U zal evengoed weten als ik, dat Joppie er een bijzondere liefhebberij op na houdt . . ."

Hij praat op zo'n gemoedelijke toon, die meester; alsof het hier over de prijs ging van een ouwe kip, die hij van Berend kopen wou. Ja ja, Berend weet wel beter! Hij is op zijn hoede.

„Ik sprak onlangs uw zwager, de smid," herneemt meester, „en die was van oordeel dat de jongen naar de ambachtsschool moest" . . .

Zie je wel, allemaal doorgestoken kaart, denkt Berend bitter. Hij hoort nauwelijks wat er nog volgt — voordat hij 't weet heeft hij den meester wrevelig toegevoegd: „Maar 't is toch

Lamert zien jong niet ! Moet diè altemet over Joppie beslissen ?"

Hij wil nog meer zeggen, maar dan staat Wemeltien in de baanderdeur. „Koffiedrinken !"

Meester wijst vragend op zijn buik. „Ik ook ?"

Zij knikt vrolijk.

Goed, meester drinkt een kopje mee, dan kan hij meteen eens horen, hoe Wemeltien er tegenover staat. Zij heeft ook een stem in 't kapittel. Berends uitbarsting heeft hem blijkbaar niet eens bereikt; hij loopt mee naar binnen en neemt met een vergenoegd gezicht plaats achter het dampende kopje. Hij knippert met zijn duim naar Kobes, die zich schuchter op een afstand houdt, en zet vervolgens het onderbroken gesprek op dezelfde gemoedelijke toon voort. Over Joppie, over de ambachtsschool — en nu wou hij Wemeltiens mening ook wel eens vernemen. Vedelaar zelf, wat die er mee voor heeft, dat is hem al wel bekend. Maar nu zijn vrouw. Kijk eens, het is niet zo, dat Joppie absoluut niet gemist kan worden. Leris is er immers ook . . .

„En wij hebt nog een knecht op aanwas bovendien," lacht Wemeltien, op Kobes wijzend . . . „Geef meester es een hand, mien jonge. Zo."

„Ja, daarom juist," vervolgt meester, zich weer oprichtend. „Ik zou zeggen, Vedelaar, dan is er geen wolkje aan de lucht !"

„Best mogelijk, maar waarvoor is 't nodig ?" komt Berend korzelig uit de hoek. „Ik kan 't niet inzien !" Hij schuift met een vastberaden gebaar de tabakszak over de tafel.

Meester tuurt naar Luchiens letterdoek. „Maar ìk zie niet in," werpt hij tegen, „waarom Joppie persé hetzelfde moet worden als u. Zeker, ik weet wel, het is de gewoonte en het valt moeilijk — dat kan ik me voorstellen — om met die gewoonte te breken, maar 't gaat hier toch niet in de allereerste plaats om u zelf ?

Afijn," — hij staat op — „u moet er nog maar eens een nacht over slapen."

Opa Vorrelkamp heeft er van gehoord. Meester had Lamert

gesproken en zodoende kwam dat verder.

Opa heeft niet veel te doen, kàn ook maar weinig meer doen, waar het op lichaamskracht aankomt. Op ander gebied echter, op dat der ondervinding, is hij door de jaren heen gestadig sterker geworden. En zo houdt hij zich nu, in z'n grote leunstoel bij de haard gezeten, bezig met Joppie's aangelegenheid. Aan de hand van Lamerts gegevens, gaat hij 't verloop na van het gesprek, dat meester had met Wemeltien en Berend. Wemeltien heeft er waarschijnlijk niet veel van gezegd; zij is er misschien wel vóór. Het zit hem meer op Berend vast, die wil er met alle geweld een boer van hebben.

Och, opa kan er wel inkomen, hoe ging 't hem zelf met Lamert indertijd?

Maar toch, één ding moet men in zo'n geval niet over het hoofd zien: het betreft hier gaven!

Toen hij dat rammeltje aan Jacobes gaf... Jacobes mocht er mee doen wat hij wou — maar ondertussen was opa knap verdrietig geweest, toen de jongen 't onmiddellijk stuk maakte. Dat was de bedoeling niet.

En die gave dan die Joppie kreeg, mag die maar zo verwaarloosd worden? Werd hem daarvoor zo'n talent verstrekt? Of moet hij dat gebruiken?

De vraag houdt het antwoord reeds in, opa kan 't niet anders zien. Maar dan ligt het ook op zijn weg, om Berend diens verkeerde houding onder het oog te brengen. Daar gaat nu eenmaal niets van af, daar is hij opa voor!

Hij overlegt met Jan en Willempien, om Berend en Wemeltien een dag te nodigen. Volgende week, komt het Willempien dan 't beste uit? Accoord.

En als ze op de visitedag allen bij elkaar zijn in de grote keuken, stalt opa zijn opinie breed en overzichtelijk uit voor Berends blik. Hij licht toe — zo zit het in elkaar — en vestigt de aandacht ten slotte op één punt.

Allen stemmen toe, opa heeft het bij 't rechte eind. Zelfs Berend moet dat in 't laatst erkennen. Hij geeft zich gewonnen.

En nu hij toegegeven heeft, wil hij met z'n oude voortvarendheid alles ook zo spoedig mogelijk in kannen en kruiken zien.

Dat kan; meester geeft hem de verzekering, voor alles zorg te zullen dragen. Hij zal Berend waarschuwen, wanneer de gelegenheid voor aangifte van leerlingen er is.

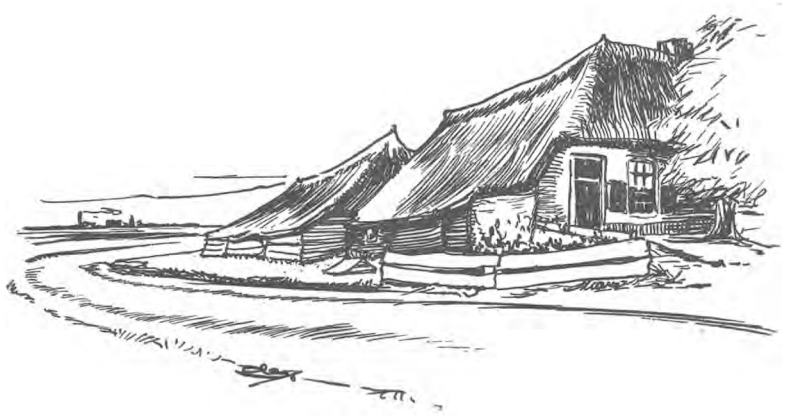

EN Joppie zelf?

Die kan zijn oren niet geloven. Zo stil werd alles achter zijn rug om bedisseld; er is geen woord van uitgelekt. In zijn hart had hij de hoop reeds opgegeven — en nu hoort hij daar ineens, dat meester en oom Lamert en Jan en alle man zich voor hem het vuur uit de sloffen gelopen hebben, maar dat de grootste eer toch toekomt aan opa Vorrelkamp; die joeg de kogel door de kerk!

De ambachtsschool!... Nog een paar maanden en dan is 't al zo ver. Het lijkt wel een wonder, vindt Joppie.

Hij krijgt tegen die tijd ook nog een nieuw manchester pak met blanke paarlemoeren knoopjes aan de pijpen. Want je moet niet vergeten, de school die staat in Assen — en Assen is een stad! Daarom.

Dat de kogel door de kerk is, blijkt intussen maar goed ook, want nu komt Oldert onverwachts met trouwplannen...!

Ja, dat zit zo: Olle Geert wordt de leste tijd hard minder. Hij kan 't weinige werk dat er nog te doen valt niet meer aan; om de haverklap moet er een van Vedelaars bijspringen en dat wordt Zwaantien op de duur toch te bar. „Dat kunne wij van die mensen niet vergen, zeg nou zelf..."

Zij weet haar vader te bepraten — al valt het afstanddoen hem zwaar. „Laat Oldert dan vanavond maar komen," beslist hij.

Oldert komt. Hij komt vanzelf wel vaker, maar deze keer is het van meer belang. Hij zit, Geert zit en Zwaantien zit op hete kolen, omdat haar vader, nu 't er op aankomt, zwijgt.

Oldert dampt. Geert kijkt diepzinnig naar de vloer, hij kucht, hij steunt — en steekt dan ten lange leste toch van wal. Hij vordert weliswaar als een luis op een teerton en Zwaantien kan haar ongeduld ternauwernood bedwingen — maar na veel vijven en zessen zijn ze toch werkelijk zo ver, dat er een datum bepaald kan worden. De trouwdag komt in 't zicht.

Ziezo, en nou de bruiloftsgasten. Wie zullen ze nodigen? Vedelaars vanzelf en dan de familie. Zo heel veel familie is er niet,

van beide kanten niet. En dan nog meest jongvolk. Daarom wou Geert geern, dat ouwe Vorrelkamp ook kwam, dan had hij die dag nog eens wat aanspraak. En opa van 't andere einde, die moet er dan fatsoenshalve ook bij verzocht worden — en opoe natuurlijk.

En dan heeft Geert nog wat op 't hart. Hij heeft hier nu zoveel jaren het heft in handen gehad, hij hoopt niet, dat ze hem op zijn oude dag overal buiten zullen laten, Oldert en Zwaantien, door de kop in één zak te steken, zeg maar met 't verkopen van een kalf of zo, dat dat niet helendal buiten hem om bekonkeld wordt . . .

Maar Zwaantien valt hem verontwaardigd in de rede. Wat meent haar vader nu wel, dat hij er in 't vervolg voor spek en bonen bijlopen mag? Het is haar beslist te min, dat hij zoiets durft te denken. En dat van dat kalf is ook maar praterij in 't wilde weg. Hier hoeft niks, geen knibbel, verkocht te worden, ze hebben veels te veel verlet om méér. Ze hebben ja omtrent geen koe meer op stal — en 't land, hoe wordt het met 't land? . . .

„Stil maar," sust Geert. „Dat komt wel goed, laat dat maar aan mij over. Indertied is dat allemaal al regeld in 't huurcontract, tenminste wat 't gruunland aangaat. En 't andere volgt vanzelf. Nee, het enige waar ik zelf een betien over inzit is, of Oldert wel weg kan bij Berend. De tied om op te zeggen is verstreken, zie . . ."

Nou, Oldert had zich er eigenlijk al zo half en half op voorbereid, dat hij daar het volgend jaar toch overbodig zou worden — Leris is langzamerhand mans genoeg — hij vermoedt dat het, wat dat betreft, wel los zal lopen.

Hij overlegt diezelfde avond nog met Berend, zo en zo. „Kiek es, ik had zo dacht, van 't zomer hè 'k toch nog zo goed as geen bouwland, as ik hier dan in 't drukste van de tied, met de bouw, nog es een dag of wat kwam helpen . . ."

„Stel je maar gerust, jong," lacht Berend. „Ie moet 't om ons niet overgeven. Dat werk, dat redde wij wel; ik ben al lang bliede, dat 't zo ver is met je beiden."

Toch, achteraf beschouwd, hadden wij Joppie nou best kunnen gebruiken, denkt Berend bij zichzelf. Maar ja, dat is nou eenmaal niet anders.

En dan breekt eindelijk de lang verwachte morgen aan, dat Joppie en zijn vader op de fiets stappen. De overige huisgenoten doen hen tot aan de baander uitgeleide. De zon schijnt, spreeuwen fluiten. — Daar gaan ze.

Bassies Jan, die met de schepemmer in de hand in een staldeur staat, roept vrolijk: „Zal 't wezen?"

Ja, 't is zover!

Ze rijden langs het huis van den meester. Op 't zelfde ogenblik komt die gehaast naar buiten met een witte enveloppe in de hand. Een brief voor een van de leraren, voor meneer Jansen — dat is nog een oude kennis van meester — die wil Joppie zeker wel bezorgen? Mooi. Meester drukt hem de hand en hoopt dat hij flink zijn best zal doen op de ambachtsschool.

Joppie glundert; dat komt voor mekaar!

En nu verder. Een bolle voorjaarswind blaast in hun ruggen. Het gaat er met een vaart op los.

Joppie is geweldig benieuwd naar de school; die zal nog wel een tikje groter wezen dan de dorpsschool, want timmeren leren ze er ook en die met hun lange latten, pas maar op, die kunnen niet met een hokje toe! Maar als ze nog onverwachts bij het gebouw belanden, zwijgt Joppie beduusd. De ramenrijen rijzen boven zijn hoofd tot een overweldigende hoogte en voor dit front bereiden de jongens hem een hartelijke ontvangst.

„Kijk, daar wordt er een door z'n vader gebracht, die kon alleen zeker de weg niet vinden..."

„Wat een gladkoppie."

„En wat 'n fiets!"

„Nou, ie kunt je nou dunkt mij wel redden, is 't niet?" vraagt Berend. Hij maakt meteen rechtsomkeert en Joppie gaat met een gloeiend gezicht zijn fiets opbergen. Die eerste kennismaking viel hem niet mee...

Maar dan ontdekt hij al gauw, dat er meer zijn die, evenals hij, zich een beetje afzijdig houden. Hij voegt zich bij die stille groep. Allemaal nieuwelingen. Allemaal wildvreemde gezichten.

Lang duurt het wachten niet. Daar gaat de bel. In de hal,

in de warwinkel van trappen, gangen en deuren, waarachter reeds fel getink weerklinkt van voorhamers, staan ze dan onthutst bijeen. Totdat de man die de bel luidde een deur openzet; hier maar in!

Joppie's verwachting verandert in teleurstelling, het is een doodgewoon schoollokaal. Wat moeten ze hier?

De man komt binnen, in gezelschap van een meneer.

„Dat is de directeur," fluistert een jongen — een Asser zeker — in Joppie's oor. „En die andere, dat is de concierge."

De concierge — deksel, wat een deftige naam; die staat vast niet ver onder den directeur, vermoedt Joppie.

De directeur houdt een korte toespraak en leest vervolgens de namen af, waardoor de verschillende groepen, timmerlui, smeden en schilders, voor de dag komen.

Allemaal krijgen ze een kiel en een kapstok, waar ze hun jas aanhangen. Joppie frommelt de brief in zijn broekzak.

Weer gaat de bel. De groten komen uit de smederij, de nieuwen mogen er in. Die meneer, is dat meneer Jansen, vraagt Joppie zich af. Nee, hij wordt anders aangesproken.

Terwijl hij de plaatsen verdeelt onder de jongens, loeren ze benieuwd om zich heen. Het is hier donker van roet. Een zwartberookte zolder. Gaas voor de ruiten gespannen en een stenen vloer. Koud. De vuren langs de muur lokken, wat zullen ze daar een gloed uithalen als ze eenmaal zo ver zijn. Als... Want nu krijgen ze gereedschap en daarvan moeten ze de namen leren. De eerste tijd zullen ze zich oefenen in het hanteren er van.

„Dus jongens, we beginnen hier bij 't begin." De leraar lacht een beetje. „Of hadden jullie verwacht, vandaag al iets te zullen maken? Dat was een beetje voorbarig."

Hij zet ze aan het werk, doet hun de eerste handgrepen voor — en die moeten ze nu proberen zich eigen te maken. Dat is een voornaam onderdeel van het vak!

Zijn woorden prikkelen hun ijver.

Joppie heeft de slag het vlugst te pakken. Hij is niet voor niemendal bij oom Lamert geweest.

Zo vliegt die morgen er langs.

Ze kunnen hun brood opeten in het schaftlokaal; dat is hetzelfde naargeestige hok waar ze vanmorgen de kielen kregen. Een erg rustige eterij is het daar niet — maar men moet overal even aan wennen.

Naderhand slenteren ze op straat; aan hun wijze van lopen herkent men de ambachtsschooljongens: sloom en moe, ze hebben gewerkt.

En als ze zich dan tegen schooltijd weer verzamelen op het plein, wordt Joppie plotseling aangesproken door een langen lummel, iemand uit de hoogste klas, die onder het eten ook al het grootste spektakel maakte. Hij wijst naar de witte knoopjes aan Joppie's broekspijpen en ten aanschouwe van de hele kluit brengt hij hem aan 't verstand, dat die dingen er af moeten. Zulks hoort niet voor een jongen van de ambachtsschool, begrepen? Dus morgen moeten ze verdwenen zijn!

Joppie voelt zich warm worden. Zijn moeder heeft er zo'n werk mee gehad en nu zo... Het is sneu. Maar ja, hij is vanaf heden immers een werkman!

Overigens loopt alles deze middag vlot van stapel. Hij komt in de bankwerkerij en dat is compleet een fabriek, zo op 't eerste gezicht. Machines man, riemen en schijven en olie! Een dankbaar gevoel overvalt Joppie. Hier kan hij terecht, naar hartelust. O, niet vandaag al, er zal nog wel een dag en een Zaterdag over verlopen, maar dan, later, zal hij deze wielen mogen bedienen. Hij leeft in een roes van geluk.

Deze leraar is meneer Jansen. „Meneer Jansen," zegt de directeur als die hem even spreken moet. Joppie diept de brief op en brengt hem met een blij gezicht naar den man, die hem dadelijk leest. Dan komt hij bij Joppie staan en vraagt, hoe hij het hier vindt.

„O, zo fijn, meneer!" Daarin ligt zijn hele geluk.

— En hier is ten slotte de tekenzaal. Voor men er binnengaat worden handen en gezicht gewassen, want het is hier wit van al 't papier. Ieder heeft een vel voor zich liggen. Zó wordt het opge-

spannen. — Wacht, eerst zal meneer tekendozen uitdelen. Hebben ze allemaal een tas bij zich? Anders morgen er eentje meenemen.

Teken- en passerdoos zijn nieuw voor Joppie. Wat een spul — tot verf aan toe! Hoe zal dat worden?

Morgen, belooft de leraar, mogen ze verven. Vandaag zullen ze, ter verkrijging van meerdere vaardigheid, een eenvoudige oefening beginnen.

Het is, dunkt Joppie, niks anders dan streepjestrekken langs de lat, de haak noemen ze die. Intussen valt het nog lang niet mee om dat precies gelijkmatig te doen, het komt aardig krek.

De jongen die naast hem staat, is dik aan de knoeierij. Het papier is zwart op wit, zo smerig heeft die vent zijn vingers.

„Jij moet je handen in 't vervolg beter wassen, vriendje," zegt de leraar. „Kijk nou es naar je buurman, die heeft z'n vel zo helderwit."

De jongen gluurt naar Joppie's gezicht, naar diens handen... Ja, dat vel is goed schoon.

Nu lacht de leraar. Hij bedoelde het tekenvel. 't Papier!

's Avonds bindt Joppie zijn doos op de bagagedrager en peddelt plezierig naar huis. Met schitterende ogen vertelt hij alle wederwaardigheden. Het is een heel relaas. De anderen staan er verwonderd omheen. Dus hij heeft het er goed afgebracht?

„Best."

„Tjonge — en niet benauwd weest?"

Benauwd, waarvoor? — Maar waar komt Kobes daar mee aansjouwen, heeft hij dat van de lastdrager gehaald? Dat mag anders volstrekt niet, want 't is heel lijdzaam goedje; 't kan niks hebben of 't is kapot. Zie eens, passer, trekpen en een hele zooi tekengerak. Allemaal om te houden. En nu moeten ze ook nog een tas hebben, heeft de leraar gezegd; daar moeten ze zelf voor zorgen.

„Een tas," Berend ziet rond. „Wat dachten ie, vrouw, zou 't niet het beste wezen dat wij Joppie morgen centen meedoen? Dan kan hij d'r zelf ene halen. Natuurlijk niet zo'n allerhande ding,

nee een sterke tas, een die jaren meegaat. Ja, die zal nog al wat gelden, denk ik — leerrommel is meestal duurabel spul — maar dan is Joppie ook voor al die tied onder de kap."

Zo wordt besloten.

Maar nu wat anders. Moeder zou graag eens willen weten, hoe die andere jongens er bijliepen, hoe of wat. Waren ze een beetje knap? „Joppie, ik vraag of ze er allemaal aardig netties liepen, hoorden ie dat niet? Toe, zeg eens wat!"

„Ach mens, die jong zit nog met zien gedachten in de schole. Ie moet niet rekenen dat ze om mekaars goed denkt, d'r is veels te veel ander nieuws."

Joppie bereidt zijn moeder voor, met op te merken dat je daar ook geen mooie kleren bij aanhebben kunt... „Wij kregen allemaal een kiel, en de broek, ja die zal wel niet schoon blieven op de duur, want o, die smeden bent zulke negers. 't Is ook geen gekheid; roest en roet, blief daar maar eens schoon bij"...

„Nee, dan bent ze geen mooi goed nut," bevestigt moeder.

„Zoals die knopies ook," vervolgt Joppie, „ie zult zien, met een dag bent ze net zo smoezelig as wat. Ik schuur d'r even mee langs de werkbank en mis is 't. Er is geen oppassen an. En 't is ook zo griezelijk lastig â j' er de hele dag om denken moet"...

„Nee, dat kan niet," valt vader haastig in. „Dan heeft zo'n jonge ook geen leven; doe ze d'r maar gauw af, vrouw."

„Beter raad niet," besluit moeder.

Dat is een pak van Joppie's hart. Hij ademt verlicht; gelukkig voor moeder, dat zij 't zo opneemt.

JOPPIE treft het op de ambachtsschool: na een paar weken heeft hij reeds een kameraad gevonden. Een Asser nog wel. Koppe heet hij, Kees Koppe. Hij woont heel alleen met zijn moeder in een stille straat, en vandaar dat hij Joppie de laatste tijd 's middags geregeld meeneemt naar huis, dan kan die daar zijn brood opeten. Dat is van beide kanten gezelliger.

Een keer, als ze na het eten teruglopen, vertelt Joppie, dat hij de volgende dag niet op school komt. Hij moet naar de bruiloft.

„Naar de bruiloft?" herhaalt Kees verrast. „Kerel, dat is niet gek, zeg! — Maar heb je dan al vrijgevraagd?"

„Nee, dat wou 'k net doen," zegt Joppie. Hij stapt meteen naar binnen. Een ogenblikje later staat hij voor den directeur en doet zijn verzoek. Of hij morgen vrij mag, voor de bruiloft van Oldert en Zwaantien...

„Oldert?" onderbreekt de directeur. „Wie is dat?"

„De knecht, meneer."

„En Zwaantien?"

„Daar trouwt hij mee, meneer."

„Ja ja, goed, maar wie dat is, vraag ik!"

„O, die woont naast ons... meneer, de buurvrouw"...

„En moet jij om die bruiloft een dag verlof hebben?" De directeur fronst zijn voorhoofd.

Joppie zwijgt bedremmeld. Het is hem niet recht duidelijk, waarom de directeur talmt met het geven van zijn toestemming. Zitten er zoveel haken en ogen aan vast?... Dan bedenkt hij, dat er nog een antwoord van hem wordt verwacht. Snel laat hij volgen: „Ja meneer, maar Oldert is geen gewone knecht, hij is al elf jaar bij ons..."

„Dus niet de eerste de beste, wou je zeggen." Er zweeft een glimlach over het zoeven nog ernstige gezicht... „Het is goed, Vedelaar, morgen mag je thuisblijven."

Hij krabbelt wat in zijn notitieboekje, terwijl Joppie met een zucht van verlichting de deur uitgaat. Hè hè, dat was een dubbeltje op z'n kant. Wie had dat nou kunnen denken... Dat zal hij morgen toch eens voor de aardigheid aan opa Vorrelkamp

vertellen, hoe laag die Asser heren een knecht aanslaan. En dan Oldert nog wel, die al zoveel jaren bij hen is. Hij is haast zo'n half familielid geworden!

Het is wonderzacht weer op de bruiloft van Oldert en Zwaantien. De gasten raken er door in de rechte feeststemming, een fleurige toon speelt tussen het gesprek en Geert zelf is gladweg mal. Een woord dat mij dat mannetje doet!

Joppie zit tijdens het middagmaal naast opa Vorrelkamp, die hem uithoort over de school. Hoe, bevalt Joppie 't er goed? Laat hij eens wat vertellen, opa is vanzelf nieuwsgierig en de anderen evenzowel.

„Nou," steekt Joppie van wal, „de Vrijdag dat is een zure dag, want dan moet wij de hele dag smeden; kerel wat een kabaal! Geloof maar, dat er dan 'zweet wordt. — Maar op die schole ben ik geen Joppie, nee jong, het is Vedelaar voor en Vedelaar na..."

Een bulderend gelach barst los, op 't zelfde ogenblik onderdrukt door bezwerend sussen van opa van 't andere einde. „Stil toch mensen, laat Vedelaar verder vertellen."

Joppie kauwt zwijgzaam, met beschaamde kaken, om de bok die hij geschoten heeft... Pas wanneer het rondom van lieverlede weer wat rumoeriger wordt, waagt hij het, om op gedempte toon aan opa Vorrelkamp uit te leggen, hoe lastig het was om een dag vrij te krijgen van den directeur. Die kende Oldert natuurlijk niet, daar zat 't op vast...

„Maar 't is toch loslopen!" lacht opa. „Ja jong, andere heren, andere wetten. Ie moet maar flink leren op de ambachtsschool, dan kun ie later je ome Lamert mooi helpen..."

Wacht, dat is waar ook: „Zeg maar tegen oom Lamert, opa, dat ik in de vacantie bij hem kom, om een stang in de fiets te zetten. Kiek, dan wordt 't haast net een herenfiets"... Begrijpt opa wel?

Ja, opa snapt best dat de jongens Joppie wat plagen met zijn merrie, maar dat laat hij niet merken. Het kan geen kwaad voor hem, daar in Assen, vindt hij.

In die mening wordt hij 's avonds nog versterkt; dan draagt Joppie voor van Columbus — en zo vrij ! . . .

„Die man die moet nog weer aan 't woord !" heft het jongvolk aan.

Een dag of wat later is het groot Asser markt, kermis zeg maar. Mallemolens, tenten en vertier. Maar daar is het Berend en een bende boeren niet om begonnen. Met een koe aan een touw bezoeken ze de jaarmarkt. Daar worden rake klappen uitgedeeld in beestekopershanden, maar naderhand in klinkende munt terugbetaald ! En wie dan naar zijn mening te veel centen beurde, wie zich geen raad weet met zijn geld, kan terecht op de kermis bij 't boerenbedrog van de goochelaars, die kloppen je de duiten vanzelf weer uit de zak.

Joppie vindt zijn huisgenoten op de veemarkt. Juist werden vader en een handelaar het eens over de prijs van de bonte. Daar drinken ze een borrel op, hier in 't café, maar Leris gaat liever met Joppie op de kermis kijken; met een half uur is hij wel terug.

Nu is Leris niet zo erg bekend in de stad en daarvan maakt Joppie gebruik, door hem langs een omweg voorbij de school te leiden. „Kiek, dat is nou de ambachtsschool. Een heel ding ! . . ."

Leris staat paf van het gebouw. De wijsheid puilt de ramen uit, komt 't hem voor. Achteruit lopend, om 't beter op te kunnen nemen, volgt hij zijn broertje en staat dan nog onverwachts onder de oliebollenwalm tussen de bonte kramen. Geschreeuw, gezang, muziek van draaiorgels. En dan de stoomcaroussel ! Mensen nog toe, wat een pracht. Jammer dat men zoiets maar één keer in 't jaar kan bewonderen, want 't is gewoonweg een paleis, vol goud en verguldsel, schilderijen met blauwe bergen, juffrouwen en mooi weer d'r op. Tjonge jong !

Leris heeft nog nooit de andere zijde gezien, hij heeft zich alle jaren weer verzadigd aan het front. Nu troont Joppie hem mee en laat hem achter de schermen kijken. De achterkant . . . die steekt er nou niet bepaald voordelig bij af. Wat een schorem boel-

tje, het hele spul rust op grauwe tonnetjes... De ontnuchtering staat te lezen op Leris' gezicht.

„Hier moet de machine achter zitten," onthult Joppie. „Achter dat zeil." Hij zou er graag eventjes bij willen, eens zien hoe dat loopt. Maar Leris trekt hem met de ene hand aan de mouw, terwijl hij met de andere naar de torenklok wijst; hij moet weerom en Joppie mag wel maken dat hij bij school komt.

Onderweg vertelt Leris dat William hier ook wel ergens zal huizen, want vanmorgen trok hij door het dorp; Henri kwam in de gauwigheid nog een emmer melk halen.

Zo, denkt Joppie, als hij zich op een holletje voortspoedt, William?...

Met Kees zwerft Joppie de volgende middag tussen de woonwagens. Ineens klimt hij een trapje op, doet een deur los en stapt naar binnen. Hartelijke uitroepen worden gehoord. Dan staat hij weer voor de opening en nodigt Kees uit om er in te komen. Die volgt schoorvoetend...

„Dit is Kees Koppe, mien kameraad," verduidelijkt Joppie. Hij neemt geen notitie van diens verwezen gezicht.

Henri lacht verheugd en zijn moeder plant een zetel tussen de rommel op de vloer voor het kleine raam. Kees laat zich voorzichtig zinken in het kreunende mormel. Joppie neemt plaats op een leuning. Hij legt zijn oude kennissen uit, hoe de vork in de steel zit. Hij gaat hier op de ambachtsschool, zie je.

Maar ook Henri heeft nieuws. Met een tinteling van trots in de ogen vertelt hij, dat ze een andere hit hebben gekocht. Een stevig beest — en sterk!

„Een nieuw peerd?" roept Joppie geestdriftig. „Mensen ie boert mooi vooruut. Eerst zelf d'r voor te trekken, toen die magere kidde, dat grieze scharminkel, en nou zo'n best peerd!" Hij toont zich innig blij met die voorspoed van de zwervers. Zo heeft hij met hun wel en wee gedurig meegeleefd.

Kees stoot hem aan en wijst naar buiten. Daar komt een groepje klasgenoten aanslenteren.

Joppie klopt op de ruit. Hij lacht vriendelijk.

Zie ze nu verbouwereerd staan gapen, ze vertrouwen hun ogen niet . . .

Joppie grinnikt, Kees grijnst en het duurt een hele zet, eer de troep aanstalten maakt om verder te sjokken — wild gesticulerend . . .

Joppie keert zich om. „Waar is 't draaiorgel?" vraagt hij.

„O, daar zijn de baas en de jongens mee op stap, zegt de vrouw.

Henri verklaart zijn aanwezigheid in de wagen, door te zeggen dat ze om beurten meegaan. Morgen is 't zijn beurt.

„Fijn!" zegt Joppie. Hij klapt Kees op de knie. „Dan gaan wij morgenmiddag ook een eintien mee."

„Kees en ik draaien aan 't wiel en dan moet ie langs de ambachtsschool mennen. Ik zal je wel uitduiden waar die staat," commandeert Joppie.

Kees huivert van opwinding.

William loopt met een lacherig gezicht te collecteren.

Henri houdt de teugels.

Ze slaan de hoek om. Joppie heeft berekend dat omstreeks deze tijd de hele schare voor de school zal staan, over vijf minuten gaat de bel.

Ze naderen met stille trom. Nu!

Er klotst een serie tokkeltonen en dan begint het tingelend en allengs met bonzende slagen vermengde spel. Moeder onze kraai is dood. Klagelijk klinken de galmende tonen, fluiten tuiten huiveringwekkend en hel, het ijle fijne trillen van triangels boven de ketsende bekkens en donker grommende ondertonen dragen het koor . . .

De leerlingen lopen te hoop, staren verbijsterd, wijzen naar de draaiers . . . Joppie neemt beleefd de pet af voor meneer Jansen, die in een rare slappe houding het geval staat aan te zien. Hij kan zich maar moeilijk goedhouden, merkt Joppie.

In een pauze valt de schoolbel in. Gehoorzaam dalen ze af,

drukken William & zonen de hand en hollen naar de deur. —
Ze zijn een stuk gestegen in de algemene achting.

Enkele maanden later breekt een oorlog uit. — De oude wereldoorlog. — Die komt zo onverwachts voor menigeen, het is een radicale overrompeling. Midden in de oogstdagen storten de tijdingen hun rampspoedige inhoud uit. Mobilisatie!

Maar wie niet hoefde op te komen, gaat na een korte onderbreking weer aan zijn werk; het schijnt mee te zullen vallen. Het leven herneemt zijn gewone gang.

's Avonds, als Joppie zijn huiswerk gemaakt heeft en Oldert de krant komt brengen, gaan ze, aan de hand van de laatste berichten, in een oude atlas de vorderingen aan de verschillende fronten na, waarbij Joppie telkens weer de oude lust voelt opkomen, om al die vreemde streken eens te zien. Nu op 't ogenblik vanzelf niet, maar later! — Wie weet, wat er nog eens gebeurt.

Op de morgen van November-dankdag maakt Berend zich met Leris en Luchien klaar om naar de kerk te gaan.

Joppie eet haastig en zegt dan met een blij gezicht, dat hij er mooi bij langs rolt. Hij heeft geen vrij van school.

Berend wist dat, maar dat Joppie er zo over redeneert is hem lang niet naar de zin. Hij zal hem er vanavond over onderhouden.

Dat gebeurt. Hopende dat hij zich 's morgens wat vergist heeft, brengt Berend den jongen zijn verkeerde houding onder het oog.

Het resultaat is echter net als vroeger bij zulke gelegenheden, Joppie toont weinig spijt.

Berend wordt driftig en begint tegen hem uit te varen: Wat mankeert hem toch, gaat hij naar de kerk omdat hij moet? Dankdag, weet hij wel wat dat inhoudt? Dat wij dankbaar zijn, dat wij den Heere danken voor 't gewas dat Hij weer groeien liet in de afgelopen zomer. De dominee, die beziet het nog veel breder, daar valt alle arbeid er onder. Het werk — het brood! 't Was beter geweest als Joppie vanmorgen naar de kerk inplaats van naar school gegaan was, dan had hij 't kunnen horen!

Met een onbewogen gezicht laat Joppie dit rapplement over zich heen gaan. Nu vader zich zo nijdig maakt om niks, is hij niet van plan om bij te draaien. Stijfkoppig en stuurs blijft hij zitten.

Wemeltien ziet het met angst.

Berend wil geen woord meer aan Joppie verspillen en laat hem voor wat hij is. 't Zullen wel nukken zijn, kwajongenskuren — die slijten vanzelf.

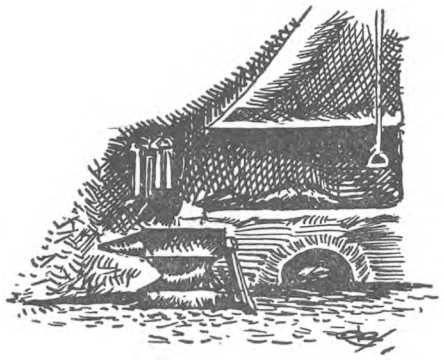

EN de jaren zinken in de jammerzee; er komt geen eind aan de oorlog. De boel wordt schaarser en verschrikkelijk duur en daarom gaf Joppie voor een week of wat terug aan Kees een paar jonge konijnen, om die vet te mesten tegen de winter. Dat was dan altijd nog een buitenkansje, nietwaar? — Maar nu is het eigenaardig, ofschoon de dieren in het begin groeiden als kool, de laatste tijd schijnen ze eer magerder dan dikker te worden. Waar het aan liggen kan is Kees een raadsel. Hij voert ze genoeg, allerlei afval en groenvoer van de wegberm, maar niettegenstaande dat worden ze zienderogen minder. Ze kwijnen, dat stemt Joppie onmiddellijk toe als Kees hem op een middag, ten einde raad, meeneemt naar het schuurtje. Gehurkt voor het hok beschouwt hij de lusteloos voor zich uitstarende dieren, deskundig tasten zijn vingers in de witte pels...

„Hé, dat moet toch ergens van komen?" zegt hij verbaasd tegen Kees, die hem vragend aanziet. — Ja, natuurlijk moet het ergens van komen...

Dof gerommel onder de turfhoop in de hoek. Kees let daar niet op, maar Joppie des te meer. Die trekt even een rimpel boven zijn ogen.

„Kees, vraag je moeder eens om een kouwe aardappel."

Kees schiet in een lach. „Nee zeg, doe nou niet zo lollig, vertel mij liever waar 't aan ligt!"

„Dat zal ik je laten zien, maar dan moe'k eerst wat piepers hebben en een bordje — nee, 't is geen gekheid, hoor."

Kees bezwijkt voor zijn ernst, gaat en komt even later terug met het gewenste.

Joppie strooit de aardappelbrokken in de ruif, tikkert met z'n mes tegen het schoteltje en trekt Kees dan mee naar de deur, die hij met een smak dichtslaat, alsof ze de schuur verlaten. „Niks zeggen," fluistert hij schier onhoorbaar en legt bezwerend een vinger op de mond.

In ademloze spanning wachten ze af.

Kees kijkt naar de konijnen, die reeds aan het voedsel knagen, maar Joppie loert in de richting van de turf. — Trilde daar

wat? . . . Een spits kopje priemt tussen de turven uit, snuffelt even — dan waggelt een zware rat over de vloer.

Roerloos staan ze 't aan te zien, hoe het vale, lillend vette beest zonder vrees in de ruif kruipt. Met een halve aardappel in de bek duikt het weer op om haastig de buit te bergen . . .

Het valt Joppie op, dat Kees' gezicht een en al afgrijzen uitdrukt; hij hangt als verlamd tegen de kozijnstijl en daar, onder en boven in de zwarte berg, lééft het. Vier, vijf grijze beesten schuiven snel langs de muur, over een balk, mijdend de lichte plaatsen — en roven uit de ruif.

De konijnen zien rustig toe, gewend als ze zijn aan dit bedrijf.

In Joppie's rechterhand rust een schop. Maar hij brengt het niet tot een slag op die kwabbige dieren, want juist verneemt hij naast zich een diepe zucht. Kees is zo wit als een laken en wendt zich af naar de deur. Op dit gerucht vluchten de ratten.

„Weet ie nou, waar 't van komt?" lacht Joppie, wanneer ze weer buiten staan. Hij is er even kalm onder gebleven. Zulk ongedierte komt in elk oud boerenhuis veelvuldig voor.

Maar Kees heeft vergiften ingeademd . . . Hij spuwt, alvorens een woord te kunnen uitbrengen: „Bah !" Hartgrondig zegt hij dat.

Als ze naar de school teruggaan, overleggen ze om een val te maken. Vanavond, thuis, zal Joppie die schetsen en dan beginnen ze er morgenmiddag dadelijk aan.

„Ik zou ze zolang maar geen aardappels meer voeren," grinnikt hij, in 't midden latend wie hij met „ze" bedoelt.

En de val komt klaar. Een vernuftige constructie, voorzien van kleppen en valdeurtjes. het ding voldoet uitstekend. De eerste morgen roetsen er twee, de dag daarop weer twee griezelige dieren, elk apart in een vakje. Daarna nog een en nadien verneemt men niets meer van roverij. De konijnen gedijen en tegen de Kerstdagen heeft vrouw Koppe een flinke kluif in de pot.

Ja, het zijn gezworen kameraden, Joppie en Kees, maar toch, als ze naast elkaar aan de werkbank staan, weerhoudt die vriendschap hen niet om er naar te streven, ieder voor zich de beste

prestatie te leveren en dat het beiden ernst is met die kamp, daarvan getuigen hun onberispelijk uitgevoerde werkstukken.

Doen ze dus in de praktijk voor elkaar niet onder, bij de theorielessen is dat anders, daar is Joppie Kees ver de baas. Die kan onmogelijk zijn aandacht bepalen bij al die onzin over algebra en meetkunde. Nee, dat is niet wat voor hem. Hoe Joppie met zoveel belangstelling luisteren kan, wanneer de leraar een ingewikkelde som uitwerkt op het bord, is Kees een raadsel. Hij houdt het nooit vol; tegen het einde van de les wordt hij steevast baldadig. Eén keer maakt hij het zo bont, dat de leraar zijn geduld verliest en hem buiten de deur stuurt, dan kan hij wat bekomen. Een poosje later mag Joppie hem weer binnenroepen, maar die kan zich onmogelijk goedhouden, als hij Kees voor het smalle eindraam van de gang bezig ziet, vol actie sjansend met een der malse meisjes uit het pettenfabriekje naast de school...

Och ja, zo is Kees nu eenmaal. Hij kan niet stilzitten, daar is hij veel te ongedurig voor. Maar hij verspeelt er met alle gekheid zijn goeie cijfers door; hoger dan een zeven op theorie kan hij 't niet brengen. En Joppie is ten slotte de onbestreden heerser van de klas. Die snapt best dat er wel degelijk verband bestaat tussen het een en het ander. Daarom zit hij thuis met plezier te studeren in het moeilijke werktuigkundeboekje dat de leraar hem meegaf. Hij haalt er immers heel wat uit dat hem later van pas zal komen?

Leris is deze winter avond aan avond op de rittel; met een adembenemende ijver reist hij heel Drente af en overal waar hij verschijnt zit hij achter de wichter. Dat zal men nou altijd zien van zulke naturen, als die eenmaal warm lopen dan vliegen de vonken er onmiddellijk af. Dan is er geen houden meer aan. Ja, zo gehaast is Leris, dat hij zich in zijn keus vergist, telkens weer, hij gunt zich niet eens de tijd om rustig uit te zoeken. Bevalt het niet? Geen nood, dan maar een ander. En hij vliegt pal de tegenovergestelde richting uit. Zo in één ruk van de Smilde naar Emmercompas, maar daar snijden ze hem de jas kapot, die schobbejakken. Hij naar 't Zuiden. Hij jaagt zonder acte over vaarten en vonders,

tot in 't Overijselse toe, overal wordt hij gezien. Maar daar in 't Overijselse vindt hij dan eindelijk een wicht, dat is hem naar de zin. Wel is het een ellendig eind uit de koers, maar men moet er ook wat voor over hebben, beweert hij tegenover Joppie. Die is het daar niet mee eens, maar laat dat niet merken, want Leris heeft hem zo vaak onomwonden bewonderd, dat hij wel verplicht is om tegen deze draverij hoog op te zien.

Maar een dag of wat later, in de Kerstvacantie, wordt hij 's morgens wakker en naast hem is een lege plaats. Leris er nog niet weer? Waar kan die jong toch zitten... Ja nèt! Allemaal ongerust vanzelf. Maar eindelijk, tegen 't koffiedrinken, daar komt hij in de verte aan. Met een sip gezicht staat hij even later in de keuken...

„Nou, hoe was dat nou zo?"

En ja, dan moet het hoge woord er wel uit: „Ik was verdwaald."

„Wel kerel," zegt Berend. Ja, wat moet je anders zeggen als er iemand verdwaalt? Maar de anderen weten zich geen raad van 't lachen.

Na deze ongelukkige tocht heeft Leris er schoon genoeg van. Hij blijft voortaan 's avonds maar weer thuis. Hij leest de krant, rookt een pijp, of gaat een spelletje dammen met Kobes. Over een paar maanden moet hij onder dienst.

Want de oorlog duurt nog al maar door. Het wordt weer voorjaar, Leris is soldaat. Berend zou nu lelijk zonder hulp zijn komen te zitten, als Joppie niet juist van de school af kon. Hij komt thuis met het beste rapport van de klas. De hoogste punten. En dit is zijn diploma! Kijk.

Berend is mirakel vereerd met dat mooie getuigschrift. En anders Wemeltien wel.

Joppie straalt.

Het is alleen maar jammer, dat hij nu wel op slag aan 't werk kan komen, maar dan op de boerderij. Het gaat op het ogenblik niet best, vindt Berend, om hem naar Lamert te laten gaan, zoals ze destijds hadden afgesproken...

Joppie knikt. Het spijt hem — maar 't was te voorzien immers?

In de hoop, dat het van korte duur mag zijn, tijgt hij aan 't werk. Hij heeft althans de voldoening dat hij een knecht uitspaart. En het gaat hem niet onhandig af; het is niet voor de eerste keer in zijn leven, dat hij achter het paard loopt. Hij ploegt met vrijwel rechte voren.

„Kerel, wat deden ie toch naar Assen te gaan," lacht vader Berend, een tikje trots, een tikje spijtig . . .

Joppie bijt op zijn tong.

„Vort toch, broene!"

Op een heldere middag, achter in de herfst, is Joppie doende met de aardappelbulten. De lucht staat naar vorst, vandaar dat hij uit voorzorg nog wat zand over de hopen gooit. Het zal dadelijk wel niet zo'n vaart lopen, maar men weet vooraf toch nooit wat het worden wil. Hij is trouwens niet de enige die er zo over denkt, verder op de es zijn meer boeren bezig.

Ziezo, nu kan 't vooreerst wel; zo geweldig zal het er nog niet inbakken. Joppie legt de schop over de schouder en gaat op huis aan. Maar half weg komt Kobes hem hollend tegemoet. Als hij bij Joppie is, kan hij geen woord uitbrengen, hij hapt naar adem, maar zijn angstige ogen zeggen genoeg . . .

„Wie is 't?" vraagt Joppie hees.

„Opa van 't andere einde, o Joppie hij is zo ziek en opoe ligt ook al op bedde . . ." Hij hapert, hij trekt zenuwachtig met zijn mond en in zijn ogen is alleen de grote ontzetting over dit onbegrijpelijke: de griep! . . .

Joppie slikt. Hij vindt geen woorden. Na deze middag op het vrije veld komt de beklemming in nog heviger mate weer op hem aan . . . Hij staart naar de zon, die gloeiend ondergaat achter het dorp — over hem heen, door de puurblauwe lucht, trekken ganzen. Het is niet te geloven, dat in deze reine atmosfeer de dood gelegenheid kan vinden om zijn slag te slaan. Maar als ze langs het huis van den timmerman komen, horen ze de doffe hamerslagen op het kistenhout . . . Vannacht is olle Geert Stobbe

gestorven, vanmorgen de jongste jongen van Bassies Jan... De dood sluipt, voor wie zal hij een uitzondering maken? Joppie huivert. Naast hem gaat het rappe klompgeklapper van Kobes over de stille straat. Het dorp schijnt ademloos een vonnis af te wachten. De dood sluipt, maar schielijk bespringt hij zijn prooi. Zie, bij Bruntings volk spannen ze doeken voor de ramen... Willem? 't Zal Willem wel wezen, vanmiddag was hij al zo min... De kleine hand van Kobes tast angstig naar Joppie's arm. Stom gaan ze naast elkaar voort door de schemering.

De dood sluipt. Twee dagen na opa wordt opoe begraven. Maar zij is niet de laatste; overal vallen nieuwe slachtoffers. En dat thans de vrede getekend wordt, het geeft geen verademing zolang de ziekte voortwoedt. Dit nakwaad is zelfs benauwender dan alles wat er aan vooraf ging...

Ook Luchien krijgt de griep — in lichte graad gelukkig. Spoedig is zij weer de oude. En het lijkt wel of hiermee een algemene kentering is ingetreden. De ziekte neemt af, om ten slotte geheel te verdwijnen.

Alles herademt.

Leris is thuisgekomen met groot verlof en nu staat de smederij van oom Lamert dan toch eindelijk voor Joppie open.

Alle dagen fietst hij naar Oostenesch; hij knutselt, hij herstelt en weet voor alle problemen een oplossing.

In de winter volgt hij trouw de lessen aan de avondambachtsschool. Hij staat weer als voorheen achter het tekenbord, temidden van de oude kameraden. Een van hen legt de afstand tussen huis en school af op een oude motorfiets. Daar loopt Joppie het water van om de tanden... Sjonge, zoiets was nou ook net wat voor hem, een stuk gemakkelijker dan dat lamme getrap. En heel wat vlugger! Hij oefent zich alvast in het berijden, door op het pleintje kalmpjes aan wat rond te tuffen. Hij onderwerpt de aftandse Harley aan een diepgaand onderzoek, hij vorst en speurt en is niet gerust voor hij de werking doorheeft. Ah juist, precies!

En nu gaat hij ook ogenblikkelijk aan 't sparen voor een eigen. Om echter al gauw tot de ontdekking te komen dat er geen schot in zit. Onbegonnen werk. Wanneer het niet harder opschiet, zal hij misschien eenmaal als een stijve grijsaard op het zadel zitten, tenminste als zulk spul dan al niet lang weer uit de mode is. Nee, er moet wat anders op gevonden worden.

Thuis hoeft hij er niet mee aan te komen — hij een motor? Wat zou vader hem de kast uitvegen... Maar oom Lamert, als hij 't daar nu eens mee overleggen kon. Het zou voor hem toch ook heel wat geriefelijker zijn dan altijd, weer of geen weer, de karweitjes bij zijn klanten af te moeten trappen... Dat is bovendien immers allemaal verloren tijd? Scha. Daarom, Joppie kan 't hem simpel vragen.

Maar nee, oom Lamert heeft er toch geen oren naar. „Ik zal niet zeggen," zegt hij, „'t is handig goed — maar alleen voor lange einden. Die paar kilometer hier in de buurt, die kan ik nog wel op de fiets af, Joppie. Dat kost mij ja geen cent aan benzine. En daar komt nog bij, dat aantrappen van zo'n stoomfiets liekt mij ook lang geen happien. Ik heb ze d'r al zo vaak mee zien staan martelen an de weg; dat is in mien ogen ook tiedverlies, ook scha en daarom, ik begin d'r niet an."

Antje is er toevallig bij, als haar vader dit zegt.

„Jammer, Joppie, anders had ik er zo mooi es achterop 'kund."

„Op de duo? Durf ie dat dan wel?!" roept Joppie verbaasd.

Zij wipt heftig met haar hoofd, de kastanjebruine haren dansen.

Nou dan; die moed van Antje vergoedt veel! Wel sapperloot, moet oom Lamert daar om lachen?

HET is een mistige morgen in het laatst van April. Vanuit de smederij zijn de hoge populieren, die in de weide aan de overkant van de weg staan, slechts vaag te onderscheiden.

„Gek, wat 'n dikke mist, hè?" merkt oom Lamert op, terwijl hij zijn pijp staat te stoppen.

„Ja," zegt Joppie, „maar dàn vanmorgen, toen ik hier naar toe fietste. Ik kon geen tien meter voor mij uut kieken. En koud dat 't was, bar!"

Hij rilt nog. 't Is vreemd, hij kan beslist niet warm worden en nu staat hij nog wel vlak bij het vuur. Hij is zo koud als een steen...

„Koffie drinken!" roept Antje.

Met lome passen volgt Joppie zijn oom naar de keuken.

De koffie valt er niet lekker in en als hij het lege kopje weer op tafel zet, huivert hij hevig.

Oom en tante merken dat niet, maar Antje ziet het dadelijk. Zij kijkt hem een ogenblik doordringend aan.

„Ben ie niet goed, Joppie? Ie hebt zo'n witte kleur..."

Haast springen Joppie de tranen in de ogen van die hartelijke deelneming van zijn nichtje. Hij knikt verlegen... Zo'n wonderlijke gewaarwording gaf hem haar vraag; zo moederlijk vroeg zij hem, wat er aan scheelde... Een zonderling gevoel kropt in zijn keel. Hij zweet een beetje, zijn handen zijn klam...

Heeft hij nu niets verstaan van wat oom Lamert tegen hem zei? Die herhaalt tenminste: „Ik zeg, ie konden wel kou 'vat hebben, jong. Mist is zo ongezond en ie klaagden vanmorgen dadelijk al dâ j' 't zo koud vonden..."

Joppie knikt.

„'t Was misschien beter, dâ j' maar naar huus toe gingen, dunkt je ook niet? Ie kunt hier zo toch ook al niet veel uutrichten..."

„Ja," valt tante goedig bij, „een dag onder de wol en dan flink zweten..."

„Hmm..." Joppie staat op. Antje is ook opgestaan. Zij houdt een das in haar handen, die moet hij omdoen.

O. — Hij windt het warme ding gewillig om zijn hals. — Zo. Het wordt toch wat lichter buiten.

Hij groet: „Nou, dan tot morgen."

„Of overmorgen; ie moet maar es zien!" roept oom.

Joppie is al op de pompstraat. Hè, wat is hij nou ineens weer heet. Eerst nog wat water drinken.

Antje langt hem het bolletje.

Zijn tanden klepperen raar tegen de rand. Zou Antje dat ook kunnen horen? Wat, of zit die das haar nu nog niet naar de zin? Zij frutselt er tenminste aan, driftige duwtjes bij zijn kin, haren kriebelen. Verschrikt springt hij achteruit. Gaf zij hem een kus? Zijn hart hamert... Zij lacht. Een mager zonnestraaltje valt naar binnen. „Het wordt mooi weer," hakkelt hij en hij voelt hoe een vuurrooie kleur over zijn wangen trekt. In een flits ziet hij Antjes haren gloeien — dan keert hij zich snel om, slaat de deur achter zich dicht en trapt...

Een gek gesuis is er in zijn hoofd en zijn ogen tranen. Zo snipverkouden is hij; zo heeft hij het vanmorgen te pakken gekregen... Het is ook net of zijn gedachten voor hem op de vlucht slaan. Hij kan ze met geen mogelijkheid vasthouden...

Hij krijgt een feestelijk vacantie-idee en als hij klappertandend thuiskomt en aan moeder uitlegt dat hij lang niet lekker is, vraagt zij hem ongelovig, of hij dat dan zo fijn vindt; wie lacht nou, als hij er halfziek aan komt zetten... „Bevalt 't je niet bij oom Lamert, dâ j' daarom zo geern vrij wilden wezen?"

„Natuurlijk wel!" roept hij gekwetst. „Maar oom Lamert zee zelf, dâ 'k beter een dag onder de wol kon blieven."

En ja, nu schijnt moeder toch ook te merken dat hij huivert.

„Ik ben zeker aardig wit?" vraagt hij.

„Nou, wit..."

Dus daar legt hij ook al niet veel eer mee in. Hij kruipt maar gauw onder de dekens en nadat moeder hem nog een hete kruik heeft gebracht, probeert hij in slaap te komen. Maar dat gaat maar niet zo in een rikketik. Want nu keren alle gebeurtenissen van deze morgen terug — en die het kortst geduurd heeft was de

allermooiste. Dat kan hij niet langer ontkennen, al weet hij achteraf krapaan hoe het geval zich toegedragen heeft. Het ging zo rad en hij was nergens op verdacht; hoe kun je ook vooraf weten dat er zoiets op handen is? Hoe je zoiets weten kunt? Wel, heel eenvoudig door niet met je ogen in de zak te lopen, zoals hij tot nu toe altijd heeft gedaan. Hij zag alleen de smederij met wat daarbij behoorde, maar dat daarnaast zo'n prachtige goudsbloem stond te bloeien, dat ontging hem... Die keek hij gewoonweg over 't hoofd. Is het geen schande? En dat hij zich schaamde voor die kus, is dat goed beschouwd nog niet veel groter schande?... Verdorie, dan heeft Leris toch al heel wat anders achter de rug!... Die kus... hoe ging het toch eigenlijk? Zij zat aan die das te morrelen en haar mond was daarbij ongeveer op deze hoogte... Ja, volgens zijn berekening moet het kloppen...

En aan dat zoete ogenblik ligt hij nu maar te denken en slechts dit ene zit hem nog aldoor een beetje dwars, dat van haar kant die eerste kus moest komen. Zij kon niet volstaan met zo'n beetje door te laten schemeren dat hij haar niet onverschillig was, nee, zo'n grote slaapkop was hij, dat eerst een paardemiddel moest worden aangewend om hem de ogen te openen. Die gedachte bezorgd hem een gloeiend hoofd, want hoe je het ook draait of keert, het blijft een feit, dat hij nergens bij stilgestaan heeft en zich mettertijd misschien zonder verweer de kaas van het brood had laten eten, als... Antje zelf niet beter bij de pinken was geweest...

Maar nu is 't ook uit met zijn gesuf. Vanaf heden is hij in het offensief. Zodra de gelegenheid zich voordoet, zal hij daartoe overgaan.

Dat belooft hij zichzelf als een soort wraak op zijn lamlendig gedrag...

Aanstonds zal hij... Hij soest er over door...

Hij zal haar...

Hij wordt wakker van een luid gesprek in de keuken, waar hij eerst niets uit opmaken kan.

„Sst," waarschuwt moeder. „Joppie slaapt."

Hij lacht. Hij klopt op het beschot. — Stil is 't. „Ete wij gauw?" roept hij.

Lachen! O, wat een lawaai daarbinnen. Waarom?

Moeder steekt haar hoofd om de deur. „Wij hadden je maar mooi laten liggen, het is al" — haar stem is even weg, als zij op de klok kijkt — „al half vier! Wij bent net an 't koffiedrinken."

Hoe is 't mogelijk, verbaast hij zich. Dwars door alles heen geslapen. En een honger dat hij heeft!

„Ik kom d'r af, hoor."

„Ben ie dan weer beter?"

„Ja."

En dan zit hij even later tussen de anderen in aan tafel te koffiedrinken en hij eet en luistert, want er is belangrijk nieuws, daar is vader juist mee thuisgekomen. Die hangt een heel verhaal op over die ontginningsbeweging; achter de es, daar zal een hele lap heide worden gescheurd, voor heren uit Holland vandaan en Bassies Jan zit er mee in en Bruntings jongens met een dikke twintig bunder. Al maanden was dat in de maak, maar het zal nu met een dag beginnen. Berend heeft vandaag — toen hij op de fietse zat — gezien wat de bedoeling is, want een eindje achter Peppelte stonden twee monsterachtige dingen in 't veld, net zulke locomotieven; de naam was ook op die manier: locomobielen, zeden ze er tegen. Maar goed, bij die dingen hoorde dan ook nog een ploeg, de stoomploeg, omdat hij getrokken wordt door die beide stoomketels, en die was zo griezelachtig groot, daar is een boerenploeg maar kinderspeelgoed bij. Gruwelijk!

Ja en hoe dat nu allemaal in zijn werk zal gaan, kan Berend niet verklaren, maar hij weet wel: dat zware gerak was met de trein in Peppelte aangekomen en daar gelost en nou moeten ze maar zien hoe ze 't hier naar toe krijgen. Vanzelf, dat wordt een hele toer, want ze mogen er niet mee over de straat heen krossen. Nergens! Er blijft geen kruimel over van de straat, dat hebben ze op andere steeën al ondervonden en daarom: dwars door 't veld er mee. Morgen trekken ze hier op aan, is de bedoeling, maar

geloof maar gerust, dat wil nog een plof afgeven!

Ja, dat gelooft Joppie grif. Hij moet er meer van weten. „Hoe laat bent ze hier morgen dan?"

„Hoe laat? Ja, dat kan 'k je niet vertellen, dat moe' w' afwachten. Maar 't zal wel avond worden, as ik 't zo bekiek. Ie moet niet rekenen dat ze zo vlot door dat grote veld heenkomt, pas op, dat zal hun nog raar opbreken!"

Kerel, Joppie zit er wel zo vol van... Hij hunkert naar de dag van morgen. — Of zal hij er nu nog even naar toe fietsen?

„Geen sprake van," verbiedt moeder. „Wat denk ie nou wel, zo uut bedde in die frisse wind? 't Is ja om kapotmaken begonnen. Heb maar geduld, hoor."

Ja, moeder heeft goed praten, maar stel je voor dat ze er morgen mee aankomen wanneer hij bij oom Lamert is... Dan ziet hij niks van die trekkerij. Dan staat 's avonds misschien alles al op z'n plaats en kan hij er achteraan fluiten...

Was hij nu maar niet weer klaar, dan zou hij morgen mooi een oogje in 't zeil kunnen houden... Hij kan het nòg altijd proberen, morgenvroeg.

Maar als hij de volgende morgen geen aanstalten maakt om op te stappen, vraagt moeder hem al gauw, of hij niet haast weg moet.

„Vandaag hoefde ik niet te komen, heeft oom Lamert zegd," verklaart hij.

„Ja, as ie nog niet al te goed waren, maar ie bent ja weer beter?"

„'k Weet niet..."

„Nou, ik weet 't wel! Ie gaat naar onz' Lamert toe — Berend, moet Joppie ook naar Lamert?"

„Ja vanzelf, wat anders!"

En nu kan hij wel hoog springen of laag, hij weet best dat hij niets te koop heeft. Venijnig kijkt hij naar de kast. Dat ze nou niks begrijpen... Of heeft moeder toch geraden wat zijn bedoeling was?

„Het is wel avond, voordat die rommel hier is," zegt zij zachtjes.

En dan waagt hij het maar, want al valt op moeders woorden geen staat te maken, omdat zij evenmin weet hoe hard of dat goed er overgaat, dat sluit nog niet uit dat zij gelijk zal krijgen. Het blijft per slot een hele onderneming, die reis door de wildernis; de dag gaat er allicht mee heen.

Toch is hij lang niet rustig, als hij weer voor het aambeeld staat. Daar komt nog bij het vreemde gedrag van Antje. Net of ze elkaar niet en tegelijk veel beter kennen. O, 't is zo gek.

Oom Lamert zal ook niet weten wat hij er aan heeft. Daarom vertelt Joppie het hem maar van de stoomploeg, dan kan hij tenminste denken dat het daar aan ligt — en eigenlijk zit dat er ook wel mee onder...

Oom Lamert luistert vol aandacht naar het grote nieuws. „Ik had er lest al eens wat van hoord, maar ik wist niet, dat ze daar ook bij je in de buurt kwamen."

En een paar minuten later: „Nou, Joppie, moe' ĳ' dat niet zien?"

„Vanavond, is mien plan." Joppie heeft vanmorgen al door de zure appel heen gebeten, hij houdt zich nu taai door niet te laten merken dat hij zichzelf hier op 't moment maar moeilijk dulden kan...

Maar later op de dag krijgt hij toch danig spijt van zijn voorgewende kalmte, wanneer blijkt dat oom Lamert die voor onverschilligheid versleet; als die om vier uur zegt: „Laat dit eerst maar liggen, jong, ik moet je nog meehebben voor een karwei achter Oostenesch," slaat Joppie de schrik om het hart. Ook dat nog. Wanneer zal hij dan pas thuiskomen...

„Ja, zie je, ik wou zelf die machinerij ook wel es zien"... Zo langs zijn neus weg laat oom Lamert die woorden ontglippen. Die man, daar krijg je nooit geen hoogte van... Joppie is met stomheid geslagen. Hij weet niet hoe vlug hij de boel neersmijten zal en onderweg relt hij als een wekker, maar dan zonder ophouden. En zo hard jakkert hij, dat oom Lamert de tong haast uit de mond hangt als ze het dorp binnenstuiven.

Het is er uitgestorven stil. Geen sterveling te zien... Maar

ginder, achter op de schapedrift, daar staat het zwart van volk. Ze wijzen naar de verte, waar een stofwolk opstijgt — of is het rook?

Joppie laat oom Lamert achter en worstelt verder door het mulle zand — knap! Een trapper d'r af. Hindert niet, dan maar lopen. En hij sjouwt door naar een heuveltje, vanwaar hij eindelijk hijgend en trillend van opwinding aanschouwt hoe de reusachtige locomobielen een wagentros meetrekken over het hobbelige veld, door laagten heen en tegen hoogten op. Een angstwekkend gezicht...

Het volk zwijgt, zichtbaar onder de indruk van dit gebeuren. En dan, midden in het dorp, helpt er geen lieve moederen aan, dan mòet de straat worden overgestoken. Hoe zal die 't er afbrengen? Joppie staat met de neus vooraan. De brede wielen wentelen van de berm op de straatstenen, wat stoten en gebonk — ze zijn er over en waar is nu de weg? Weg! Geen steen meer te bekennen. Totaal vermorzeld.

Joppie's geestdrift kent geen grenzen; dat is nog eens spul! De hele avond brengt hij door bij het wagenkamp. Hij helpt de werklui een handje met het opstellen van de machines. De eerste machinist heeft de leiding. Hij geeft aanwijzingen, waar de locomobielen moeten staan en waar de wagens. Tegen dat het donker wordt is alles gereed.

Dan stapt Joppie ook maar eens op; morgenvroeg zal hij er wel meer van zien. Maar als hij de keuken binnenkomt, ziet hij daar tot zijn verbazing oom Lamert nog op zijn zeven gemakken achter de koffie zitten... „Het viel je zeker geweldig af, is 't niet?" vraagt hij met zijn droogste gezicht.

En dan trekt Joppie de stoute schoenen aan. Dan weet hij, niettegenstaande moeders veelbetekenende gebarentaal, oom Lamert te bewegen dat hij hem voor morgen vrij geeft. Want morgen begint het lieve leven pas!

„Ja, maar dat is toch geen werk, om daar de hele ganse dag bij om te hangen," stribbelt moeder tegen. Het is haar lang niet naar de muts.

Maar zij moet het tegen oom Lamert onherroepelijk afleggen, want die antwoordt op terechtwijzende toon: „Ie bekiekt 'et verkeerd, Wemeltien; het is geen omlopen wat Joppie daar doet, integendeel, hij kan d'r dunkt mij heel wat van opsteken."

Asjeblieft, dat was de klap op de vuurpijl. Oom Lamert is geen slechte advocaat.

Als dan ook de andere morgen, ten aanschouwe van een talrijk publiek, het bedrijf in werking wordt gesteld, staat Joppie met een glunder gezicht in de voorste gelederen en zucht van verering voor die krachtpatserij. Want het is ongelooflijk als je 't ziet. Ver van elkaar staan de beide locomobielen, verbonden door een sterke staalkabel waaraan de ploeg bevestigd is. En die wordt nu maar heen en weer getrokken, dwars door bosjes en bulten, alles gaat er onder. Dikke veldkeien vormen geen beletsel, ze worden opzij gelegd als een veertje. En zo'n kanjer van een ploeg is dat, daar kan gemakkelijk een man of wat op staan. Ook Joppie klautert er bij op en dan vaart hij mee door het veld. Dat is dan zo'n soort heidereis.

Zo wordt hier nieuwe akkergrond gemaakt van de heide die men vroeger jaren van de hand deed voor een pond tabak, voor een appel en een ei. Wie had dat kunnen denken?

Maar voor Joppie is dat bijzaak. Het gaat hem om de beweging op zichzelf. De werktuigen. Hij staat te kijken bij de eerste machinist, die hem een paar bijzonderheden uitlegt. Joppie ontdekt al spoedig dezelfde grondbeginselen als die uit de oude stoommachine in de ambachtsschool. Het kost hem weinig moeite om die overeenkomst in het mechanisme aan te tonen met een schematische krabbel in het zand.

De machinist knikt verrast en klopt hem goedkeurend op de schouder. Het is geen spraakzame man. Uit het weinige dat hij loslaat maakt Joppie op, dat hij jaren lang op een machinefabriek werkte. Later werd hij aangesteld bij dit bedrijf. — Hij doet een trek aan zijn pijpje en zwijgt weer. Het is wat een stille.

Nee, dan de tweede machinist. Dat is een rare schuinsmarcheer-

der. Die loopt op een avond bij de weg, met aan zijn arm de jongste dochter van lange Leffert. — O, 't is zo wel te horen aan het giebelen dat zij doet. Het klinkt den dorpsjongens als een uitdaging in de oren. 't Maakt hen rebels. Ze scholen dreigend tezaam voor het brandspuitenhuisje en als het paar daar even later weer passeert, komt het tot een treffen. Er blikkert een mes. De machinist valt over een voet, het wicht meetrekkend. Zij vliegt gillend op en weg. De man blijft liggen. Roerloos. Bloed vloeit over de stoffige stenen.

Ze staan er allemaal verslagen bij; zo was het niet bedoeld. Wie heeft gestoken? Wie stond daar, zonder eerst wat te vragen of uit te leggen, klaar met het mes?!

Joppie komt aanhollen, breekt zich door de ring, bukt zich — en dan horen ze hem opeens zacht praten met dien man. Dat is al dadelijk een hele geruststelling. Hij zal geschrokken zijn en toen van die val buiten westen. Behoedzaam dragen ze hem naar de wagen, waar bij lamplicht de wond wordt onderzocht. Het blijkt erg mee te vallen: een ondiepe steek in de dij. Met een week is hij wel weer de oude.

Ja, alles goed en wel, als ze 't maar een week zonder hem konden stellen, maar dat is het juist, er is geen werkkracht over; niemand kan gemist worden. En het bedrijf zolang stopzetten, dat gaat al evenmin.

Dan krijgt de hoofdmachinist een inval. Hij wendt zich tot Joppie en vraagt hem, of hij misschien genegen zou zijn om gedurende die tijd de andere machine te bedienen.

Het is zo'n onverhoedse vraag, Joppie weet een moment niet wat hem overkomt... Of hij machinist wil wezen?... Dat aanbod is te mooi om waar te zijn. Natuurlijk wil hij dat! — Maar gelijktijdig is daar de gedachte aan zijn werk bij oom Lamert... Als hij maar kàn...

Met een paar woorden maakt hij den ander duidelijk, dat hij onmogelijk op slag beslissen kan en vliegt dan als een razende op de fiets naar Oostenesch. Dit moet hij gedaan zien te krijgen, koste wat kost.

En hij krijgt het gedaan. Zijn late komst is voor oom Lamert het beste bewijs van zijn machineliefde. Het is goed. 't Mag!

Terug bij de wagen heeft hij dan nog een kort onderhoud met den baas. De man is meer dan dankbaar dat Joppie hem voor-eerst uit de brand heeft geholpen. Als hij hier morgenvroeg om zeven uur kan zijn... Prachtig!

En eerst nu stelt Joppie de huisgenoten met zijn besluit in kennis. Ze moeten goed begrijpen, 't is maar tijdelijk en oom Lamert vond het best.

„Best?"

„Best!"

Zo. Ja dan zal 't wel zo wezen, alhoewel moeder de bestigheid er niet van inziet. Laat hij maar wat oppassen...

Maar wonder boven wonder is vader het dit maal niet met moeder eens. Zelfs valt hij Joppie bij met te zeggen dat die er zich best doorheen zal slaan...

En vader krijgt gelijk. Joppie doet voor den echten machinist niet onder; het tempo heeft hij al dra onder de knie en stagnatie, veroorzaakt door een of andere fout van hem, is tot nog toe niet voorgekomen. Ze kwamen dan ook overeen, dat hij tot het eind van de week in dienst zal blijven, dan is Hans, die al mooi weer opknapt, tegen aanstaande Maandag wel zo ver hersteld, dat hij zijn werk hervatten kan.

Maar de week snort er langs. Veel te vlug naar Joppie's zin. Nu is het al Vrijdag; morgen nog en het is afgelopen. Jammer man! Aldus mijmerend over het afscheid, de volgende dag, begeeft hij zich door de mooie voorjaarsmorgen naar het karwei en zozeer neemt het zijn gedachten in beslag, dat hij het werk al dicht genaderd is, als zijn opmerkzaamheid getrokken wordt door een ongewone rumoerigheid bij de wagens. Het hele kamp schijnt in opschudding te zijn. Geroep en gedraaf. Wat is er aan de hand? Windeman, de eerste machinist, staat in een kring en maakt heftige gebaren. Hij verklaart en weerlegt en keert zich dan naar Joppie, die, niet begrijpend wat dit te beduiden heeft, hem aan de mouw van zijn jas had getrokken en nu een stort-

vloed van snelle woorden te verwerken krijgt. Langzaam dringt het tot hem door: Hans is weg; vanmorgen was hij verdwenen. Volgens den baas moet het heimwee zijn; eergisteravond had Hans tegen hem gezegd dat hij naar huis verlangde. — Hij woonde helemaal in Zeeland. — Hij was er in lang niet geweest. Hij had het er trouwens nooit eerder over gehad, maar misschien is het verlangen hem te sterk geworden, toen hij ziek in de wagen lag. Hoe het zij, vannacht of vanmorgen in de vroegte is hij vertrokken. In een kort briefje aan Windeman deelde hij mee, dat hij naar huis ging, maar wel van plan was om terug te komen... De machinist haalt vragend zijn schouders op, terwijl hij de kring van zwijgende omstanders rondziet; het is een duistere geschiedenis... Hij trekt zijn horloge te voorschijn. Komaan, 't is tijd. Ze kunnen toch moeilijk zolang wachten tot Hans er weer is — àls hij weerkomt. Ze gaan beginnen!

Het snerpende fluitsein snijdt ruw door de lentelucht. Joppie werpt kolen op de vuurhaard. De ploeg scheurt de stugge heide los en legt die onderstboven.

De volgende middag beklimt Joppie zijn machine en gaat die van alle smeer en smook ontdoen. Dat is geen overbodige weelde. Het monster heeft in lange tijd geen beurt gehad. Het ziet er ontoonbaar uit. En alsof het door die langdurige verwaarlozing zelf onverschillig is geworden op zijn uiterlijk, zo gelaten ondergaat het al Joppie's ijverige bemoeiïngen. Maar eindelijk, na urenlang gepoets, komt er toch een matte glimlach op de verweerde onderdelen; het koper vonkt ten slotte in de zon.

Als het wrijven is gedaan dient Joppie olie toe en wanneer hij dan met trots het resultaat van zijn gezwoeg bewondert, komt de eerste machinist naast hem staan. Hij knikt goedkeurend en terwijl hij op de als nieuw glinsterende manometer toeloopt, vraagt hij zo zonder inleiding of Joppie dit werk liever doet dan smeden...

„Natuurlijk!" roept Joppie bijna verontwaardigd. Hoe kan Windeman dat nog vragen. Wat is nu een dood stuk ijzer ver-

geleken bij deze prachtige locomobiel? Hier voelt hij zich immers pas recht in z'n element! Moet hij dat nog duidelijk maken ook?

Nee, het is niet nodig. Windeman snapt het wel. Hij knikt lachend en laat er als terloops op volgen, dat Joppie hier dan natuurlijk ook zolang blijft tot ze klaar zijn. Een paar weken duurt dat nog, vermoedelijk.

Joppie heeft deksels best in de gaten dat zich achter die vanzelfsprekendheid een vraag verstopt, maar die werd zo geraffineerd gesteld op het juiste tijdstip... Hij staart weemoedig naar de glanzende en sparkelende lobbes, gewillig en sterk, die nog nooit zo mooi was als juist nu, bij het afscheidnemen... In deze ene week is hij met al zijn nukken en hebbelijkheden zo goed vertrouwd geraakt...

„Ja?" weifelt hij. „Ik weet niet, of mijn oom mij wel langer missen kan..."

Windeman gaat op die woorden niet in — informeert alleen of hij daar misschien meer verdient...

„Nee, dat niet... Maar ik zal nog eens vragen!" belooft Joppie, ook aan zichzelf. „Ik ga d'r vanavond nog achteraan."

En dat doet hij.

Oom Lamert heeft de smederij opgeruimd tegen de Zondag en Antje harkte het erf. Nu zitten ze uit te rusten op de bank naast het huis en schikken een eindje op voor Joppie, die zich neerzet. Ze wisselen enkele woorden over het weer; dat is zo wonderzacht, daar is elk mens tevreden mee. Waren wij 't over dat andere ook maar es eens met mekaar, denkt Joppie. Hij durft niet al te best met zijn verzoek voor de dag te komen. Hoe moet hij het inkleden? Hij treuzelt nog maar steeds. En dan vraagt oom Lamert: „Ie kwamen zeker vertellen, dâ j' klaar waren tegen de nieuwe week?"

Kijk, daar heb je het al. Nu wordt hem het vuur al dadelijk aan de schenen gelegd. Haastig vertelt hij wat de kwestie is; dat hij anders wel kon terugkomen, maar dat nu die machinist er net vandoor is gegaan. Dat was natuurlijk niet te voorzien geweest...

„Nee," zegt oom.

Het is zo rustig hier aan het eind van 't dorp; verder weg roezemoest het lachen en gepraat van het jongvolk, dat deze avond de straat weer vult met de bekende scharrelerijtjes. Soms klinkt een wichtergil. Antje knippert even met haar ogen; zij zit zwijgend tussen Joppie en haar vader in.

„En hoe lang zullen ze daar nog werk hebben, dacht ie?"

„Nou, een veertien dagen?" antwoordt Joppie hoopvol.

„Een veertien dagen, dat wordt — 't is vandaag de vierden — dus dat wordt al gauw half Mei. Ja jong, ik weet niet... ie weet zelf wel hoe onverwachts of 't werk kan komen opzetten. Vandaag an de dag is 't er nog niet druk, maar dat kan ieder ogenblik veranderen."

„Och va," bemiddelt Antje, „probeer 't dan eerst es een wéék, dan kan Joppie ja nòg altied weerkomen?"

Zij krijgt een dankbaar aaitje over haar nek, want nu, weet Joppie, komt het goed. Antje heeft het pleit gewonnen.

„Ja... nou het moet dan maar," zegt oom. „'t Is anders zeker lang geen grappien, dat werk, is 't wel?" Hij kijkt zo olijk uit zijn ogen.

Zielsgelukkig springt Joppie op de fiets. Hij zwaait nog een paar keer achterom; die laatste was bestemd voor Antje. Of zij 't ook in de gaten had!

Een volle week gaat voorbij, zonder dat Joppie een sein van de smederij bereikt, maar dan, die Maandag daarop, schrikt hij hevig: De boel loopt lustig en de waterwagens ratelen af en aan — en daar voelt hij plotseling een stevige klap op zijn schouder. Hij keert zich om: Antje en oom Lamert... Nu wil hij 't vonnis ook maar liefst meteen vernemen. „Wanneer moe'k weerkomen?"

„Nou, as ie hier klaar bent, eerder niet!" Oom Lamert heeft schik om zijn ontdaan gezicht, maar dat neemt Joppie hem niet kwalijk, veel te blij als hij is met dit rooskleurig bericht.

„Nee, wij wilden je fabriekien wel es bekieken, tenminste as

dat mag . . ."

Nou en of! En nu krijgt oom Lamert een hele uiteenzetting aan te horen, dit loopt zus en dat gaat zo en als hij in 't laatst eerlijk bekennen moet dat het hem boven de pet gaat, ziet Joppie zichzelf in Antjes ogen groeien . . . Zo trots als zij nu opziet naar hem, naar Joppie, die er immers zoveel sjoegel van heeft dat hij zich om geen geraas of geroep meer bekommert en achteloos onder het praten door een handel overhaalt met zijn besmeurde vingers . . .

Ze blijven niet lang. Oom Lamert heeft weinig tijd. „Ja, dat gaat zo, as je knecht naar een andere baas toe loopt," schertst hij.

Joppie kijkt ze na, den forsen smid en het mooie ranke meisje, tot ze achter de eswal verdwenen zijn. En als hij zich dan omkeert naar het plompe monster, dat sist en siddert van ingehouden kracht, dan moet hij onwillekeurig even denken aan de tijd toen hij nog zo klein was, dat hij zich een uurlang bezig kon houden met de vraag wat wel het mooiste was, de taaipop of de mondharmonica, die hij allebei van Sinterklaas had gekregen. Dan vond hij maar zelden de moed om zijn voorkeur te bekennen, ook al besefte hij best dat de mondharp er mee doorging, wijl die niet eetbaar was. Maar moest hij dan van de taaipop, juist met het oog op diens kortstondig bestaan, niet zoveel te meer profiteren? Ja, met zulke diepzinnigheden hield hij zich in zijn kinderjaren op en dat was niet zo erg, maar dat hij nou, nu hij al zo verstandig is geworden, het nog niet laten kan, dat is belachelijk, dat is flauw, bespottelijk, aartskleingeestig en onnoemelijk kinderachtig, — goed, maar wat doe je er aan?

Antje is de harmonica; die blijft. Maar dit hier is een langzaam versmeltende, zienderogen slinkende heerlijkheid. Dat gaat zo onophoudelijk en wis — de laatste dagen melden zich aan voor je er erg in hebt . . .

De week is weg.

Morgen, dan gaat de zaak naar Noord-Brabant.

Piekerend loopt Joppie deze allerlaatste morgen naar zijn werk.

Piekerend over het voorstel van Windeman, die hem mee wou hebben. Hij verdiende er immers een smak geld mee? Jawel, maar dat hoge loon is toch de hoofdzaak niet voor Joppie; zulk werk als dit verricht je ten slotte louter voor je plezier. Nee, dat andere, Brabant! Dat woord heeft een magische klank voor hem gekregen. Daar vangt de wereld aan van Henri Williams. Hij ziet diens melancholieke en toch levendige ogen voor zich. Daar wenkt en lokt het avontuur en spelen de verhalen van Opa Vedelaar...

Afgetrokken doet hij deze morgen zijn werk. De machine bromt tevreden als een goedaardige, trouwe hond. En als aan een hond, zo gehecht is Joppie aan de zware kolos. Ze hebben zo'n tijd met elkaar omgegaan, het valt zwaar om te scheiden.

Brabant... Hij heeft het er thuis al meermalen over gehad. Maar vader was er niet voor en moeder vierkant tegen. En toen hij er vanmorgen weer over begon zweeg vader stroef, terwijl moeder als vanouds haar dreigende waarschuwing liet horen: „Ik zeg er niks meer van, ie moet 't nou zelf maar weten"...

Zelf maar weten...

In het schaft komt Windeman naar hem toe. Het is meer om wat te zeggen, als Joppie zonder hem aan te zien vraagt, waar het nieuwe karwei zo ongeveer ligt, daar in Brabant.

Waar het ligt? Ja, dat is moeilijk te zeggen, want een plaats van betekenis ligt er niet in de buurt. Het is helemaal in 't Zuiden, een reusachtig complex, het strekt zich uit tot over de Belgische grens.

Dat is alles. Maar voor Joppie is dit nieuws zo overweldigend, België! — dat maakt met één slag aan zijn geweifel een eind. Hij gaat mee! Dit is een kans uit duizend. Daar heeft hij altijd naar verlangd. Daar heeft hij jarenlang op gewacht. Die mag hij wel nodig met beide handen aangrijpen. Hij gaat mee, hoor!

Die boodschap brengt hij ook in de smederij: dat hij morgen, Dinsdag, meegaat met de stoomploeg naar Brabant.

„Brabant?" Oom Lamert is onthutst. Hij kan een moment geen woorden vinden. Het valt hem zo rauw op het lijf... „Moe'

j' meer verdienen, Joppie?" vraagt hij, terwijl hij hem onderzoekend aanziet. „Wij kunt er wel es over praten." Maar Joppie heeft nog geen tijd gehad om te antwoorden, als hij sneller en argwanend vervolgt: „Maar thuus dan, Joppie, dat vinden ze bij je thuus toch niet goed, dat ie naar Brabant gaat . . ."

Joppie knikt. Hij is verlegen met zijn houding. Hij keert zich om en gaat.

Thuis maskeert hij zijn onrust, de andere morgen, met te zeggen dat hij nooit zo heel lang wegblijft . . .

Moeder knikt gelaten.

Hij krijgt een miserabel gevoel. Hij ziet Luchien kwaad weglopen, gevolgd door Kobes. Vader is naar het land gegaan. Alleen in Leris' ogen leest Joppie ontzag voor zijn durf. En die ontdekking geeft de doorslag. Stil gaat hij heen.

ZE staan naast elkaar op de zandweg, Windeman en Joppie. Windeman rookt en zwijgt. Joppie speurt het weggetje af, voorzover dat gaat in de vallende avond. Ginds staat de grenspaal, een vijftig meter van het kamp vandaan; die paal is nog duidelijk te onderscheiden. Maar verderop wordt alles grijs en doezelig. De bosrand op de achtergrond is zwart.

Een dag of wat zitten ze hier nu, midden in de eenzame woestenij van heide, vliegdennen en moerasjes, en in wijde omtrek is geen huis te zien. Daarom zijn een paar van de mannen gisteravond eens op onderzoek uitgegaan, België in, kijken waar nu eigenlijk de bewoonde wereld weer begon. Joppie en de anderen legden toen een vuur aan, waar ze zich omheen schaarden, dat was gezellig en de twee verspieders hadden dan meteen een baken, voor 't geval ze de weg kwijt raakten.

Zo zaten ze dan in een kring om het vuur heen te roken en te praten. Wat later speelde Sander op zijn mondharmonica en wie het wijsje kende die zong mee. Dat klonk prachtig in de stille avond.

Maar om een uur of elf waren de beide ontdekkingsreizigers weer boven water gekomen en die hadden de avond nog prettiger doorgebracht.

Waar hadden ze dan gezeten?

Wel, ergens in het bos, hier meer dan een half uur vandaan. En een lol dat ze daar gehad hadden!...

Meer vertelden ze toen niet, maar later schijnen ze toch wat losgelaten te hebben, want vanavond is het hele stel meegegaan, de wildernis in. Allemaal, behalve Windeman, die de wacht hield bij de wagens, en Joppie. Ja, Joppie was wel van plan geweest om te gaan, zo'n avontuurlijke tocht moest hij toch meemaken? Maar juist toen het wezen zou, was Windeman op hem afgekomen en had gevraagd of hij hem vanavond gezelschap hield. En voor Joppie het goed wist, was hij al meegetroond naar de wagen, terwijl de anderen monter aftrokken.

Hij zat er nog geen half uur te koekeloeren, toen had hij al

geducht spijt van zijn toegeeflijkheid. Stom om in zo'n dooie wagen te kruipen, met niemand bij je dan een zwijgzame man. Je zou er warempel door van streek raken . . .

Brusk is hij toen zoeven opgestaan en heeft gezegd dat hij ook maar eens een eindje ging wandelen. Windeman is meegekuierd tot aan de weg, maar verder gaat hij niet, weet Joppie.

Nou, 't zal hem een zorg zijn, hij vindt het alleen ook wel. Na een korte groet stapt hij vastberaden weg. Het werd ook tijd, wil hij nog wat aan zijn avond hebben.

Ferm zet hij de pas er in. Vooruit, het is een hele tippel, daar naar toe.

Fluitend bereikt hij de eerste bossen. Jonge dennen, pas geplant. Verderop begint het pad te slingeren tussen zwaarder geboomte door. Hier wordt het al mooier. Achter hoge kaarsrechte stammen glanst het water van een ven.

Maar even later schrikt hij hevig van een spookachtig tumult bezijden de weg. Met bonzend hart ziet hij een grote vogel opvliegen, over de bomen scheren en daarna weer dalen op dezelfde plek . . . Hè, wat een held is hij, om zich door zo'n onnozel geval van de wijs te laten brengen. Afijn, hij weet nu tenminste wat hem op de terugweg overkomen kan. Het dier zal daar een nest hebben — ja, natuurlijk. Langzaam trekt de schrik uit zijn benen.

Mensenkinderen, wat een rare wereld hier, bochten en nog eens bochten, waar hij nog terecht komt mag Joost weten. Er kronkelen meer paden naast het zijne, ze kruisen elkaar, hij raakt de kluts nog kwijt, als het zo doorgaat . . . Maar dan staat hij onverwachts op een brede verharde weg. Dat lijkt al beter. Nu eens even zien welke kant hij uit moet.

Midden op de grintweg gaat hij staan en tuurt in beide richtingen. Nergens een licht, of wat dan ook. Dan maar op goed geluk een richting kiezen, er zit niets anders op.

Hij versnelt zijn pas. Het wordt zo donker als de nacht, onder de hoge bomen . . . Hoe laat zou het al zijn? Gek, dat hij geen mens tegenkomt.

De laan maakt een bocht, Joppie begint nu toch zijn benen te

voelen. Heeft hij de goeie weg wel te pakken? Hij vraagt het zich weifelend af.

Zacht geritsel in het dichte kreupelhout. Daar sluipt wat... Hoor ... Of komt het van de wind? Telkens ruist er een vleugje door de toppen.

Dan, opeens, — hij houdt zijn pas in — luistert... Muziek? Ja, daar klinkt het zachte zeuren van een harmonica. Sander? — Dan is het toch niet ver meer!

De wind voert de klanken aan — en dan, na nog een bocht, schemert er een geel schijnsel tussen de stammen. Daar zal het zijn!

Een paar minuten later staat Joppie voor een groot huis, met een gele lantaarn aan de gevel. Het lijkt wel een café, binnen klinkt gerinkel van glazen, gepraat en gelach — dan overstemt het mondorgel alle andere geluiden. Sander speelt dat het zo'n aard heeft. Na afloop davert het applaus.

Daar zitten ze dus; duidelijk herkent Joppie van een hunner de gulle baslach. Zelfverzekerd doet hij de deur los en stapt naar binnen. Zijn komst veroorzaakt een korte stilte — dan wordt het redekavelen weer voortgezet.

Terwijl Joppie nog onwennig met zijn ogen knippert tegen het schelle licht, voelt hij zich aan de mouw getrokken. Hij ziet om; een der mannen van de ploeg voert hem mee naar een hoek, waar de anderen al ruimte maken. Met hartelijke uitroepen wordt hij begroet: Ha, de machinist! Hij heeft zich dan gelukkig toch maar bedacht! — Ze tonen hun ingenomenheid met zijn besluit, door te tracteren op bier. Vroeger was Joppie daar geen erge liefhebber van, hij dronk het zelden, maar de laatste tijd, bij de ploeg, had het werkvolk nog al eens een partijtje aan laten rukken en dan went de smaak vanzelf. En dit bier is beslist goed!

Vergenoegd ziet Joppie het lage lokaal rond. Het gedrag van een groepje mannen om een tafeltje geschaard, trekt zijn aandacht. Als je niet beter wist, zou je denken dat je met een stel bandieten te doen had, die het een of ander in hun schild voerden. Ze beraadslagen op gedempte toon, spieden van tijd tot tijd heimelijk om zich heen en als buiten een portier toeklapt breekt het

gesprek meteen af, waarna ze schijnbaar onverschillig naar de ingang loensen. De deur met de gele panelen gaat op een kier, een onguur gezicht gluurt naar binnen, dan volgt de eigenaar van die tronie: een grote robuuste kerel, gekleed in leren jekker. Een pet bedekt zijn hoofd tot aan de ogen. Bliksemsnel monstert hij de aanwezigen en keert zich dan tot het gezelschap om de kleine tafel. Blijkbaar werd er op hem gewacht, want zodra hij plaats genomen heeft, schuiven de schouders aaneen en fluisterend overleggen ze nu verder. Koppen knikken instemmend.

Met stijgende belangstelling heeft Joppie hun handelwijs gevolgd. Wat zijn dat voor kerels? Hij vraagt het zijn buurman en die brengt hem dadelijk op de hoogte: smokkelaars.

Goeiemorgen! Smokkelaars! Dat woord ontketent in Joppie's binnenste een golf van romantiek. Jonges nog toe, hier valt wat te beleven! Maar goed, dat hij gegaan is. Hij knikt geestdriftig tegen zijn tafelgenoten. Die delen in zijn vreugde en bestellen voor de zoveelste keer bier.

Joppie wordt uitbundig. Hij zet het lege glas met een klap op tafel. — Nee stil, dit keer geeft hij een rondje voor de lol. Luidruchtig wenkt hij een bediende. Twee donkere meisjes voorzien de gasten. Twee? Eén ziet Joppie er nu maar meer. O wacht, de oudste staat in een duister hoekje te smoezen met een smokkelaar. Wat die twee daar te verhakstukken hebben? Het meisje stoot een hoog hel lachje uit en toont haar blanke tanden. De man grinnikt, hij wil zich verwijderen maar keert terug. Hij buigt zich over en fluistert haar wat in het oor. Gierend van het lachen verdwijnt zij door een achterdeur. Laat zij haar zuster nou overal alleen voor opdraaien? denkt Joppie. Dat is toch geen manier. Het arme kind, zij komt handen te kort, zij moet overal tegelijk wezen. Nee, dat is geen manier van doen. Joppie wendt zich vragend naar Sander, maar Sander meent zeker, het is om muziek te doen. Hij grijpt de mondharp en speelt, speelt! Ze zingen. Ze drinken bier. Ze zingen. Ze drinken bier. Het is hier een gezellige beweging. Het vogeltje in de kooi tiereliert mee en hipt van puur plezier over de stokjes. Maar als er een pauze valt van twee

tellen, dan hoort Joppie achter zich een vervaarlijk gesnork. Verbaasd keert hij zich om, daar zit die luie Christiaan naast hem warempel al weer te slapen, zijn hoofd op de vensterbank geleund. Heb je nou ooit, gisteravond was 't ook al zo, toen lag hij languit bij het vuur te ronken. Joppie zal hem wel eens eventjes aan het verstand brengen dat dat allesbehalve fatsoenlijk is. Allesbehalve! Hij brult den slaapkop wat in het oor. Christiaan vliegt wild omhoog van zijn stoel en stoot zijn hoofd. Bom. Woedend ziet hij Joppie aan, maar die lacht vriendelijk terug en dan draait Christiaan meteen ook weer bij. Hij gaat het weer goedmaken, hij bestelt wat bij het buffet en dan hebben ze even later allebei een glaasje voor zich staan. Dat is beter spul dan bier! Joppie smakt nog na, hij slingert zijn tong buiten boord en dweilt zijn lippen af. Maar Christiaan is niet karig, het is toch een doodgoeie vent die Christiaan. Hij wenkt het meisje en bestelt opnieuw. Het is zo'n fleurig ding, dat wicht, zij schijnt van geen vermoeidheid te weten, zo hups, zo dartel beweegt zij zich tussen de tafeltjes door. Zij lacht aanhalig tegen een groven vent in de hoek, die haar telkens wat naroept, maar zij neemt er geen ogenblikje af om uit te blazen. Zij dribbelt bedrijvig met een aardige wiegende gang, daar kan men het kijken niet naar laten, naar dat grappige gangetje. Maar Joppie maakt zich weer woest op haar zuster, die er zo stiekum tussenuit geknepen is. Straks is dit arme kind bekaf, want dat is immers nooit vol te houden, overal moet zij wezen. Een lange slungel roept met een rare bulkerige stem om bier en zijn kameraad naast hem, die kan zich niet goedhouden, die knakt dubbel van de lach. Sander speelt, een onbekende wijs, maar dat doet er niet toe, daar kun je evengoed om zingen. Als het uit is, ziet Joppie het gevulde glaasje voor zich staan en het meisje dat het bracht zit naast hem op de knie van Fransen. Fransen met zijn zwarte baard, het lijkt warempel wel een roverhoofdman met zijn vrouw. Ja, dat zit daar goed, maar nou moet zij zometeen nog dubbel zo hard draven om de scha weer in te halen. „Niet doen," zegt Joppie tegen Fransen, „laat haar toch lopen, zij heeft het druk; zie je d'r nou niks van dat zij 't druk

heeft?" Hij kijkt dien zwarten Fransen dreigend aan. „Ja," zegt Fransen, „maar zij is moe!" En meer zegt hij niet, hij draait Joppie de rug toe en Joppie schaamt zich ontzettend voor zijn wreedheid, dat hij dat arme kind, dat de hele avond pootaan moet, nog geen ogenblikje gunt om op adem te komen. Hij kiept het glaasje leeg in zijn mond, kerel wat lekker goedje, wat gruwelijk lekker goedje is dat toch! Hij vertelt dat ook aan Fransen. Ja, Fransen knikt, het is waar. Hij knippert met zijn ogen, hij geeuwt en laat het meisje zomaar weer van zijn knie afwippen. Zij strijkt in 't voorbijgaan snel met haar weke hand langs Joppie's wang, ai! wat een raar gevoel, die kleine kietelende vingers langs je broeiende wang! Joppie grijpt naar dat plagende handje, hij werkt zich wat omhoog uit zijn ingezakte houding en grijpt naar die radde katachtige klauwtjes. Zij giegelt, omdat hij zo onhandig doet en aldoor misgrijpt. Hij blikt op — ziet in haar koolzwarte ogen een diepe weerzinwekkende gloed... Een raadselachtige schrik bespringt hem. Hij wil opstaan, grijpt zich vast aan de stoel, struikelt over een paar benen, zijn hand raakt een drinkglas, dat tolt, keilt over de tafel en spat in gruizelementen op de vloer. De vloer golft. Hij beweegt zich met slingerende passen, stort tegen de gele deur, rukt, duwt en tuimelt onverhoeds naar buiten. Hij wankelt duizelig, maar houdt zich op de been. Dan zwaait hij met een vaart de weg op.

Hij hikt en gaat. Het gonst en klotst in zijn oren. Hij strompelt maar voort; af en toe staat hij even stil, om terstond zijn weg te vervolgen. De wind zoeft in de hoogte. Dan wordt het weer bladstil, maar in zijn oren suist het nog na.

Hoe lang loopt hij nu al? Waar blijft de wagen? Een hand aan de ogen, suft hij er moeilijk over door. Hij wijkt nijdig uit voor een auto, die hem rakelings voorbij raast. Grintsteentjes kletteren op de weg, tikken tegen zijn verhitte hoofd. Maar de zuigende koude luchtstroom doet weldadig aan. Het geluid van de voortijlende auto sterft weg in de verte. Even denkt hij aan de smokkelaars. Dan worden zijn gedachten weer warrelig. Hij struikelt een keer; hij is ook zo ontzettend moe...

Hij zou wel willen slapen . . .

Hij slaat zijn ogen op en staart in de eerste rode zonnestralen. Verward wil hij opstaan, wat is hier . . . hij is . . . Hij blijft zitten waar hij zit en neemt verdwaasd de omgeving op . . . een laan . . . met aan het eind de stijgende zon . . .

Hij stut zijn lome hoofd met de handpalmen en tast moeizaam en traag naar een herinnering . . . Hoe zit het toch . . . Hij prakkizeert . . . En dan, geleidelijk aan, gelukt het hem, zich het hele verloop weer voor de geest te halen . . . Van het bier . . . Veel bier heeft hij gedronken . . . en dat andere, wat was dat? . . . Beschaamd moet hij vaststellen, dat hij dronken geweest is. Of dronken . . . In elk geval, hij was er niet ver meer van af . . .

Hij voelt zich rood worden. Dat hem dàt hier nou overkomen moest . . . Wat zullen de anderen straks gnuiven . . . Hij ziet die gezichten al . . .

Bah ! Hij spuwt driftig op de grond. Wat doet hij hier eigenlijk nog langer? . . . Als hij nu weerom gaat, heeft hij misschien nog kans dat hij bij oom Lamert terug kan komen . . . !

Hij springt op zijn onvaste benen; al zijn ledematen zijn stijf. Hij klemt de tanden op elkaar en zet zich in beweging. Op hetzelfde ogenblik komt er, een twintig meter verder, iemand haastig het bos uit . . . Windeman . . . !

Een moment staren ze elkaar verbluft aan . . .

„Ja, ik ben 't, hoor !" roept Joppie dan spottend.

Windeman komt lachend op hem toe. Hij praat druk. Hij heeft, naar hij beweert, vannacht niet best geslapen, hij was allesbehalve rustig geweest en toen Joppie vanmorgen nog al maar uitbleef was hij in 't laatst gaan zoeken . . .

Zo, nou dat valt Joppie dan toch mee van den kerel. Jammer dat hij hem nu al dadelijk teleurstellen moet . . .

Maar hij doet het toch. Hij vertelt den verbaasd toeluisterenden Windeman, dat hij terug wil, dat hij bij zijn oom onmogelijk langer gemist kan worden . . . Morgen, zou dat gaan? Hij kijkt vragend opzij.

Windeman blijft zwijgen. Maar niet lang, want ginds komen Sander en Fransen aan, ze lopen vlug en daarom praat hij haastig, zonder Joppie aan te zien. Het is goed, het spijt hem natuurlijk, maar ja, als hij dan toch beslist niet langer weg kan ... Hij zal vanavond nog een nieuwen machinist proberen op te duikelen en dan kan Joppie morgen gaan! ...

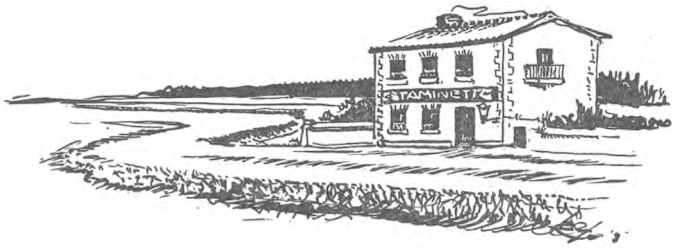

JOPPIE opent de baanderdeur en stapt naar binnen. Er is niemand op de deel, maar voor de deur naar de keuken staan een stuk of wat klompen. Ze zitten daarbinnen dus net achter de middagkoffie...

Een ogenblik staat hij in beraad. Ja, nu is hij wel terug, maar het slimste komt nog. Hoe zal de ontvangst zijn? Gedurende de lange reis heeft hij duchtig in de rats gezeten. Hij zag de wolk al hangen. En nu hij hier voor die deur staat te talmen, voelt hij nog beter hoe drukkend daarachter de atmosfeer is. Er wordt weinig gepraat; alleen de hoge stem van Kobes, die er zeker al weer is uit school, verbreekt zo nu en dan de dreigende stilte. Leris maakt een opmerking over het weer, maar het antwoord van vader is een onverstaanbaar grommen. En dan zwijgen ze maar weer...

Dat lijkt niet best. Och en nu is dit het ergste nog niet. Maar oom Lamert, zie je? Het is haast wel zeker, dat die hier geweest is om te vernemen hoe de zaak nou eigenlijk zat. En die zal niet best te spreken geweest zijn, toen hij het hoorde. Best mogelijk dat hij meteen een nieuwen knecht genomen heeft... En als dat zo is... Joppie moet er niet aan denken.

Binnen worden stoelen verschoven, ze staan op. Gauw, ze mogen hem hier niet aantreffen — hij maakt een paar harde stappen op de deel, fluit een wijsje en opent dan lawaaierig de keukendeur.

„Goeiemiddag! Deksel, net an de koffie? Dat tref ik ja!"

Hij snuit langdurig zijn neus en doet daarna alsof hij al de verbaasde en verraste uitroepen maar half verstaan heeft. „Hè? Nou d'r al weer? Ja, maar dat had ik toch ook wel 'zegd, dâ 'k niet lang wegbleef. 't Was maar om een dag of wat begonnen. Ze kunt zich daar nou wel redden; de boel draait weer en Windeman heeft een nieuwe machinist opscharreld... hm? — Ja, natuurlijk, daarom, ik zeg tegen hem, dan blief ik ook geen dag langer... Wat vroegen ie daarnet, Kobes? Of 't er mooi was? Nou, pas op, jong, een mooie wereld! Maar ja, dan moe' j' d'r eigenlijk niet as machinist naar toe gaan, want dan hè j' wel

wat anders te doen as kieken naar de mooiïgheid." Hij trekt gedachteloos een stoel bij de tafel en gaat breeduit zitten. „Maar ja, voor ene die nou es wat zien wil in de vacantie, zoas meesters en zulk volk, voor zulken is d'r wel wat te kieken; die kunt daar terecht." Hij knikt Leris veelbetekenend toe en gluurt onderwijl steelsgewijs naar moeder. Zij is een beetje bleek en opvallend stil, maar dat zij blij is blijkt overduidelijk uit haar ogen. Zij zal er vast niet veel woorden meer over vuil maken, maar naast haar zit Luchien en die heeft nog niks gezegd. Met een stuurs gezicht schenkt zij hem een kop koffie in en schuift die met een wilde beweging over de tafel naar hem toe. Dat akelige wicht, moet zij de boel weer in 't honderd jagen? Want nu draait vader natuurlijk evenmin bij. Hij doet driftige halen aan zijn pijp, hij houdt zijn mond nog, maar ieder ogenblik kan hij loskomen en dan . . . Joppie praat maar, hij laat vader liever niet aan 't woord komen. Hij moet hem voor zijn. Daarom staat hij even later op en zegt, zich rekkend, dat hij maar eens bij oom Lamert zal gaan kijken. „Tegen 't eten ben ik er wel weer," voegt hij er in moeders richting aan toe en wil dan de deur uit.

Maar vader is hem te vlug af. „Ho es, wat wou ie daar dan doen?" vraagt hij hard.

„Nou, even zeggen vanzelf dâ 'k er weer ben . . ."

„Ja, dat ku' j' hem gerust vertellen," valt vader schamper uit, „maar geloof maar niet, dat hij je weernemen wil. Hij is hier weest . . . Ja, toe maar, ga d'r maar heen, dan zu' j' d'r wel meer van horen".

Joppie knikt als een schooljongen. Hij weet niet, wat hij zeggen zal, want het is maar al te waar, hij heeft oom Lamert lelijk in de steek gelaten . . . Maar hij kan hier toch ook niet best blijven staan. Hij zal er wel heen moeten, te meer, daar er blijkbaar nog niet over een nieuwen knecht gesproken is . . . Kom, hij zal het beste maar hopen, oom Lamert is de kwaadste niet en bovendien kon hij, Joppie, altijd een potje bij hem breken.

Ja, oom Lamert is wel goed; maar niet gek ! Als Joppie binnenkomt staat hij net met de voorhamer te beuken en hij onderbreekt

die arbeid niet voor hem. Pas wanneer hij gereed is, beantwoordt hij op koele toon zijn groet en wendt zich daarna meteen weer om naar het vuur. Hij heeft het druk.

Joppie voelt al zijn bijeengeraapte moed in de schoenen zinken. Het is mis... En tòch begint hij nog — hij wil zich groot houden —: „Ie hebt dunkt mij nog geen knecht weer..." Maar het komt er zo onhandig, zo hakkelend uit, hij voelt hoe hij een kleur als bloed heeft en hoe langer die treiterende stilte duurt, hoe meer zijn hoofd begint te gloeien. Oom Lamert trekt zwijgend aan de blaasbalg, maar dan wendt hij zich plotseling met een ruk naar hem om en zegt bits: „Nee, nog niet, maar ik ben met ene bezig!" Even nog zien zijn strenge ogen Joppie aan, dan keert hij hem de rug toe, trekt de gloeiende staaf uit het vuur en mokert weer als tevoren. En Joppie weet nu, dat het verkeken is. Hij heeft te veel gewaagd; oom Lamert laat niet met zich sollen!

Bedrukt slentert hij naar buiten. Nu zal er wat waaien thuis. Nu moet hij met hangende pootjes komen vertellen, dat hij het bij oom Lamert verbruid heeft...

Zuchtend neemt hij zijn fiets. De achterband stootte op de heenreis een beetje aan, hij had hem hier op willen pompen, maar nu is het hem allemaal om 't even. Hij slingert een been over het zadel — op hetzelfde ogenblik gaat de zijdeur. Hij ziet om. Antje. Zij roept hem.

Besluiteloos zet hij zijn ene voet op een gerepareerde eg. Als het Antje niet was...

Met een blos van vreugde op haar gezichtje, komt zij naar hem toe. „Ben ie d'r weer, Joppie? Hoe was 't daar?" Haar ogen schitteren.

„Goed," antwoordt Joppie kort. Hij is met het geval verlegen. Hij weet, dat oom Lamert hen zien kan, vanuit de smederij... Maar Antje heeft een hand op het stuur gelegd en belet hem daardoor het wegrijden.

„Ah, rare," lacht zij. „Ie doet ja net, of ie naar de familie weest bent. Ik bedoelde, of 't er ook móói was."

Hij knikt somber.

Maar Antje in haar blijdschap springt van de hak op de tak. „Kom ie morgen terug?" vraagt zij. Het is eigenlijk geen vraag, het spreekt immers vanzelf. Zij kijkt dan ook onthutst, als hij schudt van nee.

„Niet?" gilt zij verbaasd.

„Nee," zegt hij strak. „Je va heeft al een ander op 't oog." Dat laatste brengt hij er met moeite uit. Het lijkt hem opeens zo verschrikkelijk toe, dat hier aanstonds een andere vent zal komen... En dat heeft hij zichzelf nu aangedaan. Hij wou het onderste uit de kan hebben en nu ontgaan ze hem alletwee: zijn werk en Antje...

Maar in Antje heeft hij zich toch vergist. Die staat even in twijfel, maar als zij ziet dat het ernst is, vliegt zij zo een twee drie de werkplaats binnen. De deur staat los. Hij hoort haar ontstelde stem: „Va, wat voor knecht komt hier?"

Oom Lamert hamert door.

„Va, komt Joppie hier niet weer?"

„Dat weet ik niet, wicht; wil hij dan weerkomen?"

„Ja, natuurlijk! Doe toch niet zo raar laks. Joppie staat ja buten te wachten." Haar stem is hoog van verontwaardiging.

„Nou, hij heeft anders niet vraagd, of hij komen kon. Dan moet hij dat eerst maar es doen."

Begint het nu tot Antje door te dringen? Zij komt wat minder zeker naar Joppie toe.

„Mien va is geloof ik een betien vervelend, omdat ie zo weggaan bent, maar hij wil je wel weer terugnemen, hoor. Loop er maar gerust heen," spoort zij aan.

Dat is een bittere pil voor Joppie. Zou oom Lamert hem dan toch... Ongelovig en vernederd loopt hij achter Antje aan naar binnen. En dan ziet hij ineens de kleine spotlach die uit oom Lamerts ogen spat. Hij gaat door de grond van schaamte.

„En?"

Stamelend, met een rood hoofd, doet hij zijn verzoek.

„Nou, omdat ie 't zo vriendelijk vraagt, en omdat Antje zo'n goed woortien voor je daan heeft. Daar mag ie haar eigenlijk

wel eens voor bedanken."

Maar Joppie krijgt daarvoor geen kans, want die woorden zijn nog niet gezegd, of Antje stormt hevig kleurend de deur uit...

Vreselijk, wat heeft hij het land.

„Dus," herhaalt oom Lamert, „ie zorgt, dat ie morgenvroeg present bent." En op vastberaden toon laat hij volgen: „Maar ik moet niet weer merken, dat ie mij wat op de mouw spelt, want dan..."

Joppie knikt onderdanig. Hij weet nu, dat zijn oom zich niet alles laat welgevallen en is al lang blij dat hij er nog zo genadig afkomt.

Met een verlicht hart rijdt hij weg.

Als het oom Lamert toch eens menens geweest was... Die gekke droogkomiek...

Nee, dan Antje! Die is opener. Die slooft zich altijd voor hem uit. Oom Lamert had wel gelijk, hij mòet haar ook nodig bedanken...

Hij denkt aan zijn breed opgezette plannen — onlangs in bed. Al die goeie voornemens, wat is er van terecht gekomen? Toen de stoomploeg tussen beide kwam was Antje nummer twee. Die kon wel wachten. Welzeker! Maar nu is 't uit. Absoluut! Het is toch al te belachelijk, dat zo'n vuurvreter als hij nog geen meisje durft te vragen... Aanstonds vist hij achter 't net. Als hìj niet happiger is — Antje zit niet om hem verlegen. Die weet best, hoe de dorpsjongens likkebaarden als ze haar zien. Zo'n meid is goud waard! Die zal niet overschieten.

En daarom is hij op zijn hoede. Hij laat zich niet langer nodigen. Zodra hij kan, neemt hij de kans waar! Als hij haar maar eenmaal ingepalmd heeft...! Dit besluit geeft hem meer bravour. En als hij door het dorp fietst en merkt dat de mensen met ontzag naar hem omzien, vindt hij zijn oude zelfverzekerdheid helemaal terug. Dat Brabantse reisje is nog lang niet weggegooid; hij heeft van zich doen spreken.

Hij komt bij huis. Vader staat in gespannen houding in de hof, een mestvork in de hand geklemd, loerend op een mol. Juist als

Joppie afstapt schiet hij toe. Een snelle stoot, daar ligt het diertje, stuiptrekkend. Dan komt hij met de vork in de hand op Joppie af. „Nou, hoe is 't aflopen?" Het klinkt als een snauw.

„O best ! Morgenvroeg begin ik weer, hebbe wij overlegd." Joppie ziet, hoe hij met dit bericht zijn vader ontwapent. Hij volgt hem naar de baanderdeur.

Maar voor ze binnengaan, houdt vader hem staande.

„Wij zult er dan maar een streep doorhalen, 't is nou toch al gebeurd. Maar dit wil ik je wel zeggen: ie haalt niet weer zulke kunsten uut, begrepen? !"

Dat is dus nog boven verwachting afgelopen. — Maar nu Antje ! Daar mag Joppie wel heel langzaam en omzichtig mee te werk gaan, wil hij het niet aan de stok krijgen met de jongens van haar dorp. Want er zijn er meer, die een oogje op haar hebben ! En al leeft hij hier met alle boerenzonen op goeie voet, doordat hij dikwijls hun paarden beslaat, dat wil nog niet zeggen dat ze alles wat hij doet oogluikend toe zullen laten. Hij is, als 't er op aankomt, een vreemde eend in de bijt. Hij zou aan Antje licht zijn vingers kunnen branden.

En nu is hij weliswaar de laatste tijd flink uit de kluiten gewassen en lang geen Joppie meer, zodat hij het tegen een mededinger wel zou durven opnemen, maar daarmee is hij niet klaar. Er staan meer achter. De overmacht is te groot. Er rest hem slechts deze mogelijkheid: hij moet Antje in het openbaar zien te verschalken; zij moet zelf tonen, wie haar het naaste is.

Maar voor dit plan schrikt hij toch even terug. Het is geen kleinigheid !

Nog wel veertien dagen loopt hij te prakkizeren over het voor en tegen van die methode. Hij ziet wel in, dat hem niets anders overblijft, maar toch moet er eerst nog een grove boerenvent in de smidse verschijnen, die door een kleine toespeling in Antjes richting kenbaar maakt dat hij haar eveneens vereert, voor Joppie er toe komt om door te pakken. Maar dan is het ook uit met zijn geweifel. Morgen is het Zaterdag, dan loopt al het jongvolk

's avonds bij de weg. En dan zal hij zijn plan uitvoeren!

Hij fietst die avond terug naar Oostenesch; de straten zijn er bevolkt met slingers giebelende wichter en opgeschoten jongens volgen haar op de voet. Later op de avond ontaardt dat gekuier vanzelf in een kitteljacht.

Van verschillende kanten wordt Joppie gegroet. Dan roept hij een kwinkslag terug, maar speurt onderdehand nauwlettend naar alle hoeken en gaten.

In een zijstraatje meent hij wat te zien. Hij trapt een eindje door, en keert dan terug om doelbewust het straatje in te sturen.

Zie je wel, ginds staat een clubje. Antje met een paar vriendinnen, de armen angstvallig om elkaar gestrengeld, schertsend met de jongens die voor haar staan...

Alle onzekerheid is nu uit hem verdwenen. Hij stapt af en groet. Hij moet zich er op zetten om het opgewekt te doen.

Antje heeft hem wel zien aankomen, maar de jongens niet.

„Ah, Joppie!"

Hij maakt een praatje en is gul met sigaren. Onderwijl houdt hij Antje ongemerkt in het oog. Zij heeft háár ogen neergeslagen en trekt met haar ene voet doelloos figuurtjes in de berm. Zou zij vermoeden wat zijn bedoeling is? Keek zij nu maar eens op. Met dat hij dat denkt, ontmoeten hun ogen elkaar. Hij knipoogt met een tikje verstandhouding.

Dan vermant hij zich; nu of nooit. Hij kucht een keer en vraagt dan driest: „Wil ie mee, Antje?"

In de ademloze spanning die zijn woorden veroorzaken, komt haar antwoord: „Jawel."

Het klinkt zo eenvoudig; een beetje bleu, maar niet verwonderd... Dat moet de jongens opvallen. Want als zij hem volgen wil, begint er een te mompelen: „Gaat dat maar zo?"

Daar ligt een dreigement in opgesloten. Joppie voelt dat best. Even staat hij in tweestrijd. Zal hij op die woorden ingaan, ja of nee. Als hij er zo stiekum met Antje tussenuit knijpt, heeft het veel van een smadelijke aftocht... Hij houdt zijn pas in. Die knul kan dat grauwen laten!

Maar dan hoort hij onverwachts een der anderen zeggen: „Ik zou er maar afblieven, Jan. Die vent heeft de hele wereld al afreisd. Tot in België an toe, is mij verteld!"

Daar valt een eigenaardig zwijgen op.

Dan brult Jan Doesies woest: „En nergens kon hij zo'n mooie meid vinden? Die zal hij hier laten!" En er ontstaat een woedend gestrompel met klompen.

Joppie wordt nijdig. Hij voelt hoe Antje beeft tegen zijn arm. Hij stelt zich in postuur en bijt den ander toe: „Zo'n lummel as ie, heb ik anders ook nergens op de wereld ontdekt!"

't Is stil.

Dan barst het gelach los.

„Daar kreeg ie je vet, Jannegien."

„Wereldreizigers moe' j' niks in de weg leggen, jong. Die lui staan nergens voor!"

Als ze aan het eind van het straatje zijn gekomen, kijkt Joppie jolig achterom. Hij heeft geen arm vrij — aan de ene houdt hij Antje, met de andere leidt hij zijn fiets — maar Antje steekt haar hand omhoog en dan laten de anderen zich niet onbetuigd. Ze gunnen Joppie z'n meid, dat blijkt uit hun eendrachtig zwaaien. Uitgezonderd dan die Jan, die staat er zo houtenklaasachtig bij, alsof hij niet tot tien kan tellen... Joppie heeft gezegevierd.

Ze wandelen het dorp uit, de weg op naar de es. Ze hebben nog geen woord gewisseld; ze voelden nieuwsgierige blikken in hun rug. Maar hier, buiten de huizen, ademen ze vrijer.

Nu bergt Joppie eerst zijn fiets op een veilige plek, achter een bosje, en dan gaan ze verder.

Maar wel verdraaid, ze spelen toch geen stommetje? Dat loopt en zwijgt maar. Dat kunnen ze elk apart ook wel doen. — Ja goed, maar wat moet je zeggen, als je met je meisje uit bent...

„Die Jan," begint Joppie, „is dat die Jan Doesies niet, daar achter de dennen vandaan?"

Het kan hem eigenlijk niet schelen waar die gofferd woont, het is alleen om aan de praat te komen.

Maar Antje vat het zo niet op. Want zij zegt op geruststellende

toon: „Ja, die is 't — maar hij had toch lauw kans bij mij, hoor."

Joppie voelt zich gestreeld. Hier, over de stille kronkelweg tussen de akkers, voert hij Antje mee als een buit. Het is zo groots en zo onwerkelijk, dat hij de wereld met andere ogen bekijkt.

De lucht is blauw als spreeuweneierdoppen. De wind zit met een heftige, hartstochtelijke stem te fluisteren tegen een huiverende populier. De blozende zon kietelt een dakrand. En door die feestelijke avond gaan zij, arm in arm. Een vurig licht valt over de jonge halmen en over Antjes haar. Het gloeit. Hoe heeft hij altijd al die lokken bewonderd; mooier kleur kende hij niet. Maar nu, in dit licht! Hij laat haar los en gaat opgetogen voor haar staan. „O Antje, wat heb ie toch prachtig haar!"

Daar lacht zij om. „Malle."

Ze slaan een graspad in. En dan tuurt Joppie ineens strak opzij, in de korenwand, waar al blauwe bloemen bloeien. Zoekt hij daar wat?

„Wat zoek ie toch," vraagt zij.

Hij springt naar de kant, plukt iets. Dan houdt hij het omhoog — de zon is op de grond gezakt en spuit over het akkerland een wijnrode gloed — de donkerrose roggebloem verdiept zich tot oud goud in Joppie's handen.

„Kiek, Antje, die heb ik plukt!" juicht hij triomfantelijk. „Snap ie?"

Zij knikt en lacht guitig als hij vervolgt: „Gewone blauwen, die bent er bij bossies, maar zulke gouden... die bent zuiver zeldzaam. Dacht ie van niet?"

„Ja, misschien wel — er bent meer blauwen as rosen, maar toch... bij zo'n mooie rose ku' j' ook nog wel een blauwtje lopen"...

Hij vat haar bij de schouders. Grinnikend tuurt hij in haar ogen — heel diep. „Dacht ie, dat ik daar bang voor was? Hè? Zeg es, dacht ie dat van mij?" — Haar schaterlach wordt gesmoord...

Zij laat hem maar geworden...

EEN dag of wat later krijgt Joppie een brief van Windeman . . .

Even staat hij er mee in zijn handen. Hij ziet Windeman zitten, avond aan avond misschien moederziel alleen in de wagen. Niemand waar hij mee praten kan. En toen heeft hij in zijn eenzaamheid aan Joppie gedacht, zich afgevraagd hoe die het zou maken . . .

Het is ook schandalig genoeg, dat hij nog nooit eens weer wat van zich heeft laten horen; vanavond dadelijk maar doen!

Hij gaat de lompe krabbels ontcijferen. Het is slechts een kort epistel, waarin Windeman in zakelijke stijl verschillende gebeurtenissen aanstipt. Over het werk, waar ze al mooi mee opschieten. Over den nieuwen machinist die, naar hij het enigszins voorzichtig uitdrukt, niet geheel voor zijn taak berekend blijkt te zijn. Het is een jong ventje nog, een beetje achteloos. Hij verricht het werk niet met zo'n ambitie als Joppie. En zo komt Windeman ongemerkt aan het punt, waar het hem vermoedelijk om te doen was. Hij begint hier tenminste wat persoonlijker te worden.

Het gaat hierom: Joppie vertelde hem destijds, dat hij daags bij zijn oom in de smederij werkte. Maar nu heeft Windeman gemerkt, dat er veel méér in hem zit dan een gewone dorpssmid. Techniek! Dat is z'n een en al. Dat was hem al opgevallen, direct de eerste dag, toen Joppie zo snel de werking van de locomobiel doorhad. En nu wou hij hem, in zijn eigen belang, aanraden om het ook met zijn beroep meer in die richting te zoeken. Bij een garagebedrijf zien te komen, bijvoorbeeld. Of, nog beter, op een machinefabriek. Daar kunnen ze zulke krachten gebruiken! Afijn, het is maar een gedachte, hij, Windeman, weet vanzelf ook niet welke mogelijkheden er daar in de buurt zoal zijn, maar hij had toch gemeend, Joppie op een en ander te moeten wijzen.

Joppie glimlacht. Hij moet toegeven, dat Windeman het nog niet zo dom bekeken heeft; zelf zou hij voor zo'n verandering ook wel voelen, als . . . bij oom Lamerts smederij geen Antje hoorde . . . Antje, het mooiste meisje van Oostenesch! Maar hoe zou Windeman dat kunnen weten?

Diezelfde avond nog schrijft Joppie hem een brief terug, waarin hij hem bedankt voor die tip en tevens belooft, dat hij er over zal denken.

Dat laatste is maar voor de vorm. Hij weet immers wel vooruit, dat hij toch niet bij oom Lamert weggaat?

Ja — en toch . . .

Dorpssmid, dat ene woord blijft aldoor in zijn hersens hangen. Niet dat het op zichzelf iets minderwaardigs is, maar Windeman acht hem er te goed voor. Met andere woorden, daar is hij niet voor in de wieg gelegd.

Windeman heeft gelijk, weet Joppie. Hij bezit immers het diploma machinebankwerken. Daar zou hij overal mee terecht kunnen. Maar hij blijft ondertussen hangen in een smederijtje waar hoegenaamd geen andere opdrachten binnenkomen dan het herstellen van een fiets, van een pomp op een afgelegen boerderij, een kachel, of het een of ander doodeenvoudig landbouwwerktuig. Heeft hij daarvoor zo'n degelijke vooropleiding genoten en al die theorie geslikt? Hier, bij oom Lamert, ontbreekt hem ten enenmale de gelegenheid om het geleerde in praktijk te brengen, laat staan zich verder te bekwamen. Is het dan, op de keper beschouwd, niet wat kortzichtig, terwille van Antjes nabijheid zijn kans voorbij te laten gaan? Want dat wordt er van. — Onlangs in Assen sprak hij Kees Koppe nog. Die had een baan gekregen bij de zuivelfabriek; zoveel als ondermachinist. Daarbij vergeleken kan Joppie niet bogen op veel vooruitgang van positie. Hij blijft op het dooie punt.

En was oom Lamert nu maar wat vooruitstrevender van aard, dan zou er met een beetje moeite wel wat van deze smederij zijn te maken, maar daarvoor heeft hij nu eenmaal te weinig energie. — Ja, dat is goed beschouwd toch een wonderlijk geval, want als jongen wou hij immers met alle geweld smid worden. En nu zo . . . Hij schijnt op een zekere hoogte te zijn blijven staan; hij was te gauw tevreden; hij mist de brede blik van andere smeden uit de omtrek.

Op een morgen, als Joppie naar zijn werk fietst, krijgt hij even voorbij Peppelte een hoefnagel in de achterband. Hij loopt terug naar den Peppelter smid, om die band te lappen.

Het is daar een flinke, florissante zaak, met twee knechten en een aankomende jongen.

Juist als Joppie binnenstapt stopt er een auto bij de benzinepomp. Daar loopt de baas zelf wel even naar toe. Maar het is niet om benzine begonnen, ziet Joppie, want de motorkap wordt opgeslagen. De smid buigt zich over het inwendige en onderzoekt wat er aan hapert.

„Krieg ie wel vaker zulke klanten?" vraagt Joppie aan den knecht die hem de bandafnemers geeft.

„Kapotte auto's? Nou, ik zou zeggen, d'r gaat geen dag voorbij, of daar houdt wel ene stil die wat heeft. Ze weten dat ze hier terecht kunnen, door die benzinepomp, begriep ie? En dan mótors, niet te vergeten. Die dingen bent om de haverklap van streek."

Joppie knikt. Hij voelt best, dat zijn collega hier schromelijk overdrijft, maar dat er wel iets van waar is, dat ziet hij toch zelf aan de wagen die daar staat. Het ligt ook voor de hand, dat die autolui zo'n pomp als een soort baken beschouwen. — En nu is dit Peppelte nog maar. Hier is niet half zoveel verkeer als door Oostenesch, bij oom Lamert langs. Maar ja, daar staat geen benzinepomp en dat Joppie in Assen een cursus gevolgd heeft in autotechniek, dat kunnen die mensen niet ruiken...

Als hij even later de gerepareerde band staat op te pompen, valt zijn oog op een kleine draaibank, een nieuwe.

„Heb ie daar ook werk voor?" vraagt hij verbaasd aan den knecht.

„Nou, niet geregeld. Maar as ie tegenwoordig mee wilt doen, dan moe' j' wel zo'n machine hebben, hè?"

Ja ja, zo'n ding kost nog al geen duiten! Joppie kent dien vent wel al met zijn gesnoef; die gaat niet voor niets voor een opsnijder door. Maar toch, die baas van hem moet iemand zijn met ondernemingsgeest. Het is hier alles zo tiptop in orde. Zo'n in 't oog lopend verschil met oom Lamerts bedrijf, dat jaar in jaar uit op

dezelfde voet wordt voortgezet... Joppie heeft zijn plannen al klaar!

Die middag probeert hij zijn oom warm te maken voor een benzinepomp.

„Een benzinepomp?" Oom Lamert kijkt alsof hij het in Keulen hoort donderen.

„Ja," herhaalt Joppie, „een benzinepomp. Dat is tegenwoordig beslist een vereiste!"

„Zo," knikt oom. „Een vereiste..."

„Ja," vervolgt Joppie, „men kan er toch gemakkelijk ene aanvragen? Ik zou 't adres wel gewaar kunnen worden."

„Ja, dat zal wel. Dat wil ik wel geloven, maar daar moe'k toch eerst nog es een nacht over slapen, jong."

Och ja, natuurlijk, 't is weer het oude liedje met oom Lamert. Afwachten; eerst de kat uit de boom kijken. Altijd even besluiteloos — waar moet dat op uitdraaien... Het is een wonder, dat hij het nog tot een eigen zaakje gebracht heeft. O ja, als vakman is hij goed bij, en hij kan van tijd tot tijd ook heel geestig uit de hoek komen, maar het was beter, als hij inplaats van die lolligheid wat meer ondernemingsgeest bezat. Daar kwam hij verder mee. Want als hij zo doorgaat en maar steeds halsstarrig blijft vasthouden aan zijn ouderwetse opvattingen, dan loopt het onherroepelijk spaak, dat kàn op de duur niet anders. — Stel je voor dat zich hier nog eens een nieuwe smid gaat vestigen, dan is het prutszaakje van oom Lamert toch zeker zó naar de maan?

In een landerige stemming doet Joppie die dag zijn werk. En onder het koffiedrinken is Antje niet in staat om hem wat op te monteren. — Natuurlijk, Antje kan het niet helpen, maar wat schiet je daar mee op? Het is en blijft een feit, dat hier geen toekomst in zit.

Wanneer hij 's avonds met een donker gezicht op huis aantrapt, komen hem zijn fantastische toekomstdromen van vroeger weer voor de geest. Als hij eerst maar eens op de ambachtsschool was, dan lag daarna de wereld voor hem open! Ja — maar na de ambachtsschool kwam hij bij oom Lamert. Dat sprak vanzelf — en

eerlijk gezegd beviel het hem daar in het begin ook wel. Hij was toen al lang blij, dat hij geen boer hoefde te worden. Maar wanneer hem nu, nu hij er al een jaar of wat geweest is, de raad gegeven wordt om het wat hogerop te zoeken, dan is hij toch aan niemand, aan oom Lamert evenmin, verplicht om dat niet te doen? Nee, allemaal goed en wel, maar Antje dan? Hij ziet haar nu alle dagen...

Hij denkt er niet verder op door. Ginds, bij die nieuwe weg, staat een stoomwals te tuffen. Tjonge, wat een zware! Hij stapt af en blijft er een paar minuten bij staan kijken. Het is toch mooi goedje, die walsen. — „Ja en zo'n machinist ziet ook meer van de wereld dan jij!" Hij zegt het zichzelf hatelijk in het gezicht... Hij zit alweer op het zadel en worstelt verder tegen de gure herfstwind in.

Als hij bij huis komt, ziet hij op de Bedeldiek een witte woonwagen staan. William? Hij kan het in de schemer niet duidelijk meer onderscheiden. Het is trouwens niet de tijd van 't jaar voor een bezoek van William, maar hij heeft al een paar zomers verzuimd...

Onder het eten vraagt Joppie zo terloops, of William daar staat met de wagen; hij zag een woonwagen op de Bedeldiek.

„William?" lacht Leris. „Die komt altied met de kermis, jong, maar nooit tegen Sinterklaas."

Joppie is er echter niet gerust op. Hij gaat een half uur later toch stiekum even zien.

Hij loopt wat om die wagen heen te spionneren. Het paard schuilt kleums tegen de achterwand. Ja, het is bepaald William z'n stelletje. Maar het draaiorgel ontbreekt en het is zo stil daarbinnen, alsof er geen levend wezen woont.

Joppie klopt zacht op de deur.

Nog eens, luider.

„Ja," antwoordt een schorre mannenstem.

Iemand staat op en stommelt naar de deur. Die gaat open. Het flauwe lamplicht flakkert in de tocht.

„Goeie avond, William."

De man tuurt ... „O ... Joppie, als ik 'et wel heb? ... Kom er in, kerel!"

Hij sluit de deur achter hem, schuift de grote zetel bij. Hij is alleen, merkt Joppie tot zijn verwondering.

„Ga zitten."

„Och ja, hoe later op de avond ... hè?" Joppie strekt zijn handen uit naar het potkacheltje.

William draait de lamp wat hoger. Dan zet hij zich zwijgend aan de andere kant van de kachel. Zijn handen hangen slap tussen de knieën neer.

Joppie neemt hem verwonderd op. William is oud geworden in die paar jaren dat hij hier niet verscheen. Er lopen verse groeven langs zijn mond, diepe zorgelijke groeven, en zijn haar is sterk vergrijsd. Hij ziet er vervallen uit, zoals hij daar ver voorover naar het gloeiende pookgat zit te staren.

„Je bent alleen, zie ik ..." zegt Joppie.

William knikt. Hij kijkt niet op.

Joppie oogt om zich heen; er is in de wagen niets veranderd; hij heeft het altijd al zo gekend. En toch is er een verschil bij vroeger. Alles is even stoffig en haveloos, spinrag glinstert zilverig in een hoek tegen de zolder.

Er rijst een vermoeden bij hem ...

Hij beschouwt opnieuw den man, die zo geknakt in zijn stoel zit te peinzen. Ondanks alle beslommeringen kwam William gewoonlijk kwiek voor de dag. Hij kon een plezierig deuntje fluiten. En nu ...

„Hoe zit dat zo," vervolgt Joppie voorzichtig.

William kijkt hem zwaarmoedig aan ... „Hoe dat zo komt?" hapert hij ... Dan, snel, alsof hij de woorden tussen zijn lippen vandaan sleurt: „Mijn vrouw is dood, Joppie, en de jongens ... de jongens zijn uitgevlogen, zo komt het, dat ik hier op m'n eentje zit, begrijp je?" Alle terughoudendheid is nu uit hem gevaren. Na een aarzelend begin komt hij er toe, om zijn hart uit te storten voor dezen vriend van zijn zoon.

Joppie voelt een rilling over zijn rug trekken. De vrouw dood ...

Hij had al haast zoiets verwacht... Hij ziet, hoe de oude zwerver zich naar hem overbuigt, even wacht op een windstoot die de wagen doet schudden, en dan op sombere toon vervolgt: „Het was een paar kilometer ten Zuiden van de Moerdijk; in een voorjaarsnacht is zij gestorven. Zomaar! Onverwachts. Nooit eerder ziek geweest..." Hij zwijgt weer. Hij kan het nog steeds niet bevatten. Hij schudt zijn hoofd en gaat dan verder: „Toen kon ik de jongens ook niet langer bij me houden. De grootsten waren trouwens al eerder de deur uitgegaan. Een er van was getrouwd met de dochter van een kermisexploitant; een flink renderend zaakje! — Maar de beide jongsten, Melis vooral, begonnen toen ook te jengelen over weggaan. Ik was er tegen. 'k Wou ze bij me houden — mòest ze ook houden voor 't orgel. Maar in Antwerpen smeerde Melis 'em. Foetsie. Spoorloos verdwenen!... Toen zat ik nog alleen met Henri. Ik wist, dat die desnoods bij me blijven wou; Henri was wat aanhankelijker — je weet zelf hoe hij was —. Maar ik wist ook, dat-ie evengoed z'n verlangen had als de anderen. Een kennis van hem was naar Argentinië getrokken en die schreef dat het hem daar best beviel. Hij ried Henri aan om ook over te komen. Hij zou er een goed bestaan hebben op een groot veebedrijf. Toen heb ik gezegd: je moet het om mij niet langer laten, jong. Twee man bij een pirament is niks gedaan en daarom, probeer daarginds te komen. Als je nog maar es een keertje schrijft... Nou, toen is-ie dan gegaan. Kijk." William grabbelt een groezelige foto uit de tafella en reikt die Joppie over.

Ja, dat is Henri, de oude kameraad. Zijn benen gaan schuil in een paar zevenmijlslaarzen, een puntige hoed op het hoofd, een riem om de middel, een rijzweep in de hand en twinkelende lichtjes in de ogen. Zo vief, zo zelfbewust staat hij daar, dat het Joppie begint te schemeren... Hoe kan het, vraagt hij zich af. Dit is nu toch een jongen, die zo goed als niets heeft geleerd. Hij liep met een marmotje, later met een straatorgel — een bedelend bestaan. Maar in weerwil van dit alles zit hij nu helemaal overzee, in Argentinië. Het moet ergens in Zuid-Amerika liggen...

Hij staart maar naar die overmoedige ogen; Henri was nooit

op zijn mondje gevallen. Hij durfde alles aan...

„Wat laarzen, hè?" lacht William, met iets van de oude monterheid in zijn stem.

Joppie knikt, als hij het kiekje teruggeeft. „Hij heeft het getroffen," voegt hij er aan toe, meer om wat te zeggen.

„Reken maar! Die verdient z'n kostje wel." William staat op om koffie te zetten. „Ik zou bijna vergeten dat ik visite had," grinnikt hij. Hij stommelt naar de kast, rammelt met een trommeltje. „Och ja," verzucht hij, „zo is het leven nou eenmaal, je hebt de wereld niet aan een touwtje. Als de jongen volwassen zijn, dan willen ze er uit. Zelf was ik vroeger net zo. Maar ik deed het op de manier van Melis; mijn vader heeft nooit weer taal of teken van mij gehad... Je zult die geschiedenis wel es gehoord hebben."

Joppie knikt. Ja, hij heeft die historie van de ouwe Oostganger meer dan eens gehoord. Hij denkt aan al die keren dat William met zijn gezin hier geweest is. Aan die ene keer vooral, toen Leris en hij de zaak lieten wippen; het was toch een smerige streek... Hoe kwamen ze er eigenlijk toe?... O ja, omdat Williams jongens hen voor boeren hadden uitgescholden. „Máár boeren." Die belediging had toen kwaad bloed gezet. Zij waren toch zeker in alle opzichten de meerderen van die woonwagenjongens? Ja ja. De tijd wijst het nu wel anders uit!...

William zet hardhandig een paar kopjes op tafel. Alleen kopjes. Schoteltjes schijnt hij niet te bezitten.

„Ja," praat hij, „ik red me wel; een man alleen, die heeft niet veel nodig. Het orgel heb ik van de hand gedaan en nou ben ik maar weer stoelematter geworden. Dat is toch van ouds mijn beroep."

Joppie zwijgt. Hij slikt het drabbige vocht dat William koffie noemde. Maar niettegenstaande dat, voelt hij zich hier wondergoed op zijn gemak... Hij luistert naar de verhalen die William opdist over allerlei geheimzinnigheden. Hij heeft heel wat beleefd, die grijze zwerver. Hij vertelt maar, hij raakt meer en meer in vuur. Telkens flitst het in zijn fletse ogen.

Joppie zit te griezelen op zijn stoel. Hij hoort de storm te keer gaan als een uitzinnige. De wagen dreunt. Daarna wordt het even benauwend stil... dan komt al weer een nieuwe windvlaag de wanden beuken. En in de hoogte vaart een lange weeklagende toon door de eiken van de Bedeldiek.

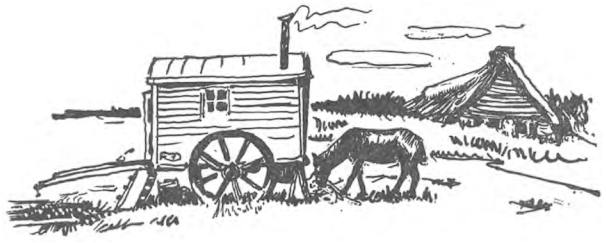

ALS Joppie de volgende morgen de deur van de smederij opent, botst hij bijna tegen oom Lamert op, die met een arm vol gereedschap jachtig naar buiten komt lopen.

„Morgen! Ja, ik moet naar 't fabriek, d'r is haast bij, maar ie kunt je wel redden, hè? O ja, voordat ik 't vergeet, die fietse daar, die heeft Gerrit van de meester zoeven bracht, de voorband is lek — as ie die eerst even maakt — hij moet er nog op naar de schole in Assen."

En weg is oom Lamert. Hij heeft het druk, hij moet naar de boterfabriek en Joppie, de knecht, mag banden lappen! Wàt er precies te doen is op de fabriek hoeft hij niet te weten, daar heeft alleen zijn oom maar mee te maken. Hij lapt deze band en verder moet hij maar eens zien wat hij doen kan. Die benzinepomp van gister, daar wordt niet meer over gekikt. Die is al lang weer in 't vergeetboek. Natuurlijk!

Met een verbeten gezicht werkt Joppie door. Hij pompt de gerepareerde band keihard op en jaagt de fiets dan rammelend naar buiten, waar hij het ding tegen de kastanjeboom smakt. Ginds nadert meesters Gerrit al, hij zal zijn kar wel vinden!

Een poosje later, als Joppie juist een stuk plaatijzer in de hoek klettert, komt Antje de smederij in.

„Goeiemorgen. Ben ie maar alleen? 't Was hier zo'n kabaal, er kon wel een man of wat aan 't werk wezen. Waar is mien va?"

„Op 't fabriek!" gromt Joppie.

Maar Antje schijnt dat niet eens te horen. „Ik was gisteravond bij oom Jan," vervolgt zij, „en toen vroeg opa mij, wanneer of ie toch eens kwamen. Hij had je in zo'n tied niet zien . . ."

„Ja, maar ik kom daar nooit, in die hoek," moppert Joppie.

„Nou goed, maar daarom ku' j' d'r toch wel es heengaan; ie moet niet vergeten, opa wordt oud, hij gaat zelf niet zo vaak meer uut gasten, maar daarom wil hij nog wel graag eens wat van de familie zien!" zegt Antje heftig.

„Hm."

„Nou, en toen hebbe wij dan overlegd, as ie nou morgenmiddag uut de kerk daar naar toe gaat, dan kom ik er na 't eten ook

en dan kun ie mij 's avonds weer thuusbrengen . . ."

Het blijft stil.

„Nou?"

„Ja, dat weet ik zo nog niet, wicht," zegt Joppie tartend langzaam, op dezelfde toon als oom Lamert gister. „Daar moe'k eerst nog es een nacht over slapen. Ie kunt wel meer overleggen zonder mij . . ."

„Ach vent, doe toch niet zo misselijk!" snauwt Antje. Zij draait zich geraakt om en voor Joppie nog wat zeggen kan is zij verdwenen.

„Vent," zei zij . . .

Die Zondagmiddag brengt Joppie dan toch maar het beloofde bezoek aan opa Vorrelkamp. En zodra hij het verheugde gezicht van den ouden man ziet, heeft hij al spijt dat hij niet eerder is gekomen. Opa praat maar, over het weer, over het werk — hij vergeet in zijn blijdschap bijna dat hij geen boer tegenover zich heeft, zo opgetogen voert hij Joppie langs de volle varkenshokken — en als ze na het koffiedrinken een poosje samen zitten in zijn eigen kamertje, begint hij over de familie. Hoe gaat het thuis? Allemaal goed gezond? Kobes is hier een maand of wat geleden nog eens geweest, maar wat wordt dat een lange, die jong. Slim slim! Net zo'n langbeender als Luchien. Luchien heeft verkering? had opa gehoord. Ja, Luchien heeft verkering met een jong uit Achterveld. Ja, met ene van Rieks Ottens Jan, hè? Opa lacht een beetje, hij heeft die ouwe Rieks nog goed gekend. Dat was zo'n rare, o wat was dat een rare. Als die 's Zondags naar de kerk wou en hij was wat aan de late kant, dan placht hij zijn horloge zó te zetten, dat hij nog alle tijd had. Ja, wat een uitvinding! Waar is Jòppie vanmiddag naar de kerk geweest, hier of in Peppelte? O hier, zo! Opa krijgt het over de preek. Wat was de tekst?

De tekst . . . Joppie moet zich er even op bezinnen. Wat is het toch wonderlijk met ouwe mensen, denkt hij. Ze zijn onmiddellijk uitverkocht. Ze leven altijd in hetzelfde enge kringetje: familie,

't weer, 't werk en de kerk. En dan de kerk liefst in de eerste plaats... De tekst... de tekst... Nee, daar kan hij met geen mogelijkheid opkomen... Nee. Och dat komt zo, toen de diakenen rondgingen te collecteren, was hem als vanzelf zijn oude uitvinding weer te binnen geschoten. Nou ja, een uitvinding... 't Was meer een zot idee, uit zijn kinderjaren afkomstig. Hij had dat gehengel met zo'n lange stok toen al erg onhandig gevonden en er daarom in gedachten iets doelmatigers voor in de plaats gebracht. Op deze manier: Een eind boven de zitplaatsen moest een net van staaldraden worden gespannen; boven elke bank een draad. Daarover liepen dan katrolletjes met een touw waaraan de zakjes hingen. En die schoven dan, zo licht als een veertje, telkens een rukje op. Kijk, dat was het grondbeginsel geweest. Later, nadat hij eens een electrische tram had bewonderd, bracht hij er nog een verbetering in aan. Als dat net daarboven onder stroom stond, dan zouden de zakjes zich vanzèlf kunnen bewegen. Dat was nog practischer dan dat doorschuiven. Kerel, hij zag ze al zweven, in een gestadig gangetje, steeds de rijen volgend... Zie, daar had hij nu vanmiddag weer over zitten prakkizeren, zo voor de lol natuurlijk. En van het een kwam hij op het ander. Hij deed nieuwe vindingen aan bestaande machines en zo voort. Toen werd de tussenzang gezongen. Het eerste gedeelte van de preek was hem finaal ontgaan. En toen hij toch het verband kwijt was, had hij er verder ook maar geen aandacht meer aan besteed. Maar dat spijt hem achteraf genoeg, want nu zit hij tegenover opa met de mond vol tanden. Die wacht nog maar geduldig op zijn tekst. En Joppie kan hem toch ook niet best gaan uitleggen wat hij tijdens de dienst zo allemaal bekokstoofd heeft...

„Nee," antwoordt hij, alsof opa hem een raadsel opgaf, „ik kan 't zo beslist niet zeggen."

„Nee? Och ja, dat wil wel eens gebeuren, dâ j' de tekst zo niet meer weet; dat kan de beste overkomen. Maar de preek op zichzelf dan, waar ging 't over? De strekking, zâ 'k maar zeggen..."

Joppie voelt een vreemde kriebeling door zich heen gaan. Komt er nu nooit een eind aan die vragerij? Ouwe mensen... Wat

was de tekst? O, was dat de tekst! Maar als je het toevallig niet meer weet, dan ben je er niet af. Nee. Wat was dan de strekking? — Bah, dat idiote gezanik! „Nee, ik weet 't niet, 't is mij d'r doorgaan," zegt hij scherp, scherper dan zijn bedoeling was, maar laat opa dan ook een keer uitscheiden met dat gezeur. Hij schuift met een ongeduldig gebaar zijn stoel wat achteruit en trommelt verveeld op de vensterbank.

Maar opa maakt nog maar steeds geen aanstalten om van dit onderwerp af te stappen. Integendeel. Hij neemt zijn pijp bedachtzaam uit de mond, aarzelt even en begint dan op voorzichtige toon: „Ik weet niet, Joppie," — hij ziet hem een ogenblik doordringend aan — „ie moet mij goed begriepen, het is nou niet alleen om die ene preek — nee, dit geval staat niet op zichzelf; as ik mien gedachten er zo es over laat gaan en alles bij mekaar neem, dan zeg ik, d'r zit meer achter... Ja, hoe moe'k dat uutdrukken... Ie hebt er de leste tied wel es vaker wat onverschillig over 'praat — ie weet zelf wel, wat ik bedoel... Maar dat gaat niet goed zo, jong... Zo kom ie d'r niet..."

Hij hapert weer, hij weet zeker niet hoe hij verdergaan zal. Maar Joppie wil er ook liever niet meer over horen, want het kost hem plotseling grote moeite om zich nog langer te beheersen. Hij zit te trillen op zijn stoel. Dat moet er nou nog bijkomen. Nu zal opa hem er eens even de baard afgeven, omdat hij de preek niet onthouden heeft. Want anders komt men er niet... Nee, welzeker niet! Zet nou die twee eens naast mekaar, oom Lamert en de smid van Peppelte. Oom Lamert weet allicht nog wel wat de tekst was, en de Peppelter smid weet het in geen geval, want daar zit geen greintje godsdienst in, maar — zoveel te meer fut! En wie komt nu het verst? Het is toch te dwaas om een vergelijking te maken? Zo'n schitterend voorbeeld is oom Lamert heus niet; Kees Koppe en Windeman en die Karel, die hier voor jaren terug de machines in de boterfabriek monteerde, stuk voor stuk brengen ze het verder dan hij. En dan Henri Williams niet te vergeten! Nee, laat opa zich nou asjeblieft gauw koest houden, want anders draait het op herrie uit. Na alles wat Joppie de

laatste tijd heeft geslikt, kan hij geen gepreek meer verdragen! Hij staat op en verlaat het vertrek.

Die hele verdere avond is hij nors en prikkelbaar. Hij neemt geen deel aan het algemeen gesprek. Hij ziet wel, dat Antje hem telkens ongeduldig zit aan te kijken en hij voelt ook wel het veelzeggende duwtje van haar voet, maar hij heeft geen zin om te praten. Gepraat wordt er al meer dan genoeg op de wereld. Maar dòen!...

Welnu, hij hakt de knoop door. Hij laat zich niet langer door oom Lamert als een kwajongen behandelen. Zo gauw hij kan, zoekt hij een nieuwe baas. Afgelopen!

Het is nog vroeg, wanneer ze de baander van oom Jan uitgaan.

„'t Is nog niet laat, hè?" merkt Joppie op, terwijl hij naar zijn fiets loopt te zoeken, die hier ergens tegen de muur moet staan.

„Nee," zegt Antje kort. „Maar 't heeft mij al lang genoeg duurd. Daar was ja niks geen aardigheid an, om de hele tied naar dat vervelende gezicht van je te kieken. Ie hebt de hele avond geen woord zegd!"

Joppie gaat er maar niet op in. Hij heeft zijn fiets gevonden en zoekt nu naar een plek waar hij gelegenheid heeft om Antje met zijn besluit op de hoogte te brengen.

„Zulle wij hier langs gaan?" vraagt hij en wijst naar het achterweggetje langs de es. Zonder antwoord af te wachten, trekt hij haar al mee.

Het is een kille, winderige avond. De sterren flikkeren onrustig. De schrille kreet van een nachtvogel klinkt boven het verlaten veld. Het zandweggetje dat Joppie koos is bijna onbegaanbaar, de diepe wagensporen staan vol water en telkens raken de raden van zijn fiets daarin.

„Hè, wat is 't hier duuster," moppert Antje. Zij heeft zijn arm losgelaten en vondert achter hem aan. Maar als zij onverhoeds met haar ene voet in een diepe plas stapt en Joppie afwezig vraagt of zij nat is, dan verliest zij haar laatste restje zelfbeheersing. „Nat?" vaart zij vinnig uit. „Vraag ie dat nog? Wat man-

keert je toch, tegenwoordig. As ie niet snauwt en grauwt dan ben ie stiekum, vanavond heb ie nog geen tien woorden zegd en nou j' mij hier over dat stikdonkere modderpad naar huus brengt, nou vraag ie zo onnozel mogelijk, of ik soms nat ben. Zeg es op, waarom moesten wij hier langs? Schaam ie je misschien voor mij, dâ j' dáárom liever niet met mij over de straat wilt?" Haar stem wordt steeds heftiger. Hij ziet geen kans om die woordenvloed te stuiten, en wacht daarom maar even af, tot zij bedaard zal zijn. Straks zal hij de zaak wel ophelderen. Hij denkt er aan, dat dit de eerste keer is sinds die mooie zomeravond, dat ze samen een wandeling maken. Het was immers niet nodig, ze zagen elkaar alle dagen... Maar ja, als hij nu bij oom Lamert weggaat, dan wordt het anders, dan wordt het waarschijnlijk maar eens in de week. Dat is toch de gewoonte. Maar is dat zo erg? Wat moeten anderen dan wel niet? Die jong uit Achterveld komt toch ook maar eenmaal in de week bij Luchien?

Ze zijn nog onverwachts op de straatweg gekomen. Het water sopt in Antjes schoen, maar zij zwijgt. Onder de laatste straatlantaarn, dicht bij de smederij, blijft Joppie staan.

„Luster es, Antje. Ie vroegen mij, waarom of ik zowat niks zee, maar dat zâ 'k je vertellen; ik zal je net vertellen waar 't op staat! Ik ben 't zat hier, bij je va! Ik word as 'n kwajonge behandeld, alle snertkarweitjes die bent voor mij en as ik hem es wat nieuws voorsla, dan is dat niet de moeite weerd om over te denken. Het hangt mij zo langzamerhand de keel uut!"

„Zo, hangt het je de keel uut," herhaalt Antje op ijzige toon. „Ik zou anders wel es willen weten, wie 't meeste geduld had heeft, ie of mien va. Denk maar es even terug an van 't zomer, an die stoomploeg. Mien va heeft zich net zo lang beholpen tot ie klaar waren; maar toen hadden ie d'r nog niet genoeg van, ie moesten mee naar Brabant. En toen ie weerom kwamen, nam mien va je zonder veel verwieten terug. Hij kon 't zich wel zo'n betien indenken, zee hij later tegen mien moe en mij. Goed, maar as ie dan nou roept, dat 't je de keel uuthangt, dan roep ik op mien beurt, 't is een schandaal dâ j' 't zegt. Een groot schan-

daal! Ja, stil maar, ik weet nou wel, waarom ie alle dagen met een zwart gezicht rondloopt, maar voor mien part hoef ie hier niet weer te komen. As ie d'r niet meer voor over hebt..." Zij houdt zich in; heeft zij zich nu versproken? Zij ziet Joppie strak aan. En Joppie? Hij is totaal verbluft, hij staat te stotteren, zwijgt ook weer. „Wat bedoel ie toch," brengt hij er dan eindelijk met moeite uit.

Antjes gezicht is wit en effen. Haar blauwe ogen zijn hard. En koud is haar stem, als zij zegt: „Wat ik bedoel? Dat heb ik toch al 'zegd, dat ie voor mien part hier niet weer hoeft te komen." Zo afgemeten komen die woorden er uit — Joppie vindt in zijn verwarring niets, waarmee hij zich verweren kan. Hij ziet, hoe Antje zich hooghartig afwendt en in het duister verdwijnt.

Pas wanneer hij het hekje voor haar huis hoort piepen, komt hij met een schok tot bezinning. Hij gooit de fiets op de berm en loopt haar haastig na. „Antje, wacht es!"... Maar als hij bevend op haar antwoord wacht, wordt de deur met een slag dichtgetrokken.

Verwezen slentert hij terug. En onder de lantaarn, geleund op zijn fiets, probeert hij zich voor te stellen wat er nu eigenlijk gebeurd is. Heeft zij het uitgemaakt? Ja, feitelijk heeft zij het uitgemaakt. Zij voelde zich beledigd. Maar waarom... Omdat hij bij haar vader weg wou? Zij heeft toch iets gezegd, dat daar niet mee klopte... En hoe langer hij er over nadenkt, hoe duidelijker het hem wordt: zij voelde zich gegriefd, nu haar bleek, dat hij er niet alles voor over had, om haar alle dagen te zien. Ja, dat is het geweest!...

Hij vindt plotseling een schampere, bijtende lach. Mooi! Het is goed dat hij het weet, dat de juffrouw zo gauw op haar teentjes getrapt is! Want als zij meent, dat zij hem op die manier kan dwingen, dan heeft zij het mis; deze week nog gaat hij er bij oom Lamert een punt achter zetten!

EEN nieuwe baas is gauw gevonden. De smid van Peppelte zit tot aan de oren toe in het werk, die kan er nog wel een flinken knecht bij gebruiken. En zo komt Joppie dus bij hem in dienst.

Thuis vallen daar de eerste dagen harde woorden over. Vader is spinnijdig en van moeders kant ontvangt Joppie ditmaal ook geen steun; zij voelt zich in zekere zin op het hart getrapt, nu hij er bij haar broer de brui aan heeft gegeven... Nee, het spookt er wel eventjes! Maar dat was immers te voorzien geweest. Joppie laat die storm dan ook maar geduldig over zich heen gaan; het zal vanzelf wel weer luwen. Wat zullen ze er ook nog aan veranderen? Het is toch al gebeurd. Bovendien — en daar kunnen ze weinig tegen inbrengen — hij heeft tegen de winter het werk vrij wat dichter aan de deur. Ja en wàt voor werk! Doordat hij het diploma bezit van die cursus in autotechniek, komen alle defecte auto's en motoren voortaan voor zijn rekening. Hij heeft nu dus een prachtige gelegenheid, om zijn theoretische kennis aan de praktijk te toetsen. Zo zoetjesaan krijgt hij al een fijne neus op dit gebied. — Maar dat moet ook. Want het is zijn bedoeling niet om hier te blijven. Hij wil hogerop. Bij een garage proberen te komen. Zijn plaats hier in Peppelte is niet meer dan een tussenstation, waar hij wacht op een volgende gelegenheid. Maar wanneer die gelegenheid zich voordoet, moet hij ook kant en klaar wezen en daarom zorgt hij, dat hij vóór alles in het bezit komt van een rijbewijs.

Hij heeft geluk; in het vroege voorjaar weet hij als monteur geplaatst te worden bij een autogarage in Assen. Ziezo, dat is een flinke stap vooruit; daar kunnen ze thuis ook al weinig op hebben aan te merken!

Op een middag, het loopt al tegen de avond, komt een bejaard heertje de garage binnen stappen. Een grote hijgende hond volgt hem op de voet.

„Goeden middag, heren!"

„Meneer!"

„Meneer!"

Joppie komt vragend op het vrolijke heertje toe. Hij kent hem wel, het is de kunstschilder, die in Achterveld woont en die alle dorpen in de omtrek afloopt, om ouwe boerenhuizen vast te leggen op het doek; verleden jaar heeft hij het bouwvallige spul van Bruntings jongens nog geschilderd.

„Ik wou eens vragen, of u misschien kans ziet, om mij en mijn brave hond weer thuis te brengen," begint hij, terwijl hij zich op de treeplank van een auto neerzet. „Ik zal u vertellen hoe de zaak zit. Wij waren vanmorgen uit wandelen gegaan, en verlokt en verleid door het prachtige lenteweer hebben we onze tocht te ver uitgestrekt. Nu is het avond en inplaats van thuis, zitten we in Drentes hoofdstad. Ik zelf ben amechtig en Pluto is zo moe als een hond — derhalve vraag ik u vriendelijk, om ons weer terug te bezorgen bij moeder de vrouw." Hij zucht zwaarmoedig, maar in zijn ogen tintelt een lachje.

„Zeker, dat kan gebeuren, meneer," zegt Joppie. Hij opent het portier. „Ik zou zeggen, stapt u maar in."

„Prachtig, maar dan moet ik toch eerst nog even wat vragen. Waar wou je met me langs? Over Peppelte en Oostenesch zeker?"

„Ja, dat is de kortste weg èn de beste."

„Jawel, maar niet de móóiste. We hadden vandaag deze rondreis gemaakt," — hij haalt een wandelkaart te voorschijn — „kijk, en toen heb ik hier . . . ja, hier zal het ongeveer geweest zijn, een buitengewoon mooie boerderij ontdekt. En die zou ik nu op de terugweg nog wel eens opnieuw willen zien. Kan dat?"

„Natuurlijk, meneer. Alleen zal u zich dan moeten voorbereiden op een flinke portie stoten en stompen, want die weg daar is ontzettend slecht."

„Nou ja, dat is 't ergste niet. Men moet er ook wat voor over hebben, nietwaar? En we hoeven geen trein te halen, dus wat dat betreft . . ."

„We zullen kalmpjes aan doen, meneer," verzekert Joppie.

Even later rijden ze weg.

Het schildertje praat maar, beurtelings tegen Joppie en de hond. Hij wijst naar de wolken, naar een wal met eikebomen, waarvan

er juist een paar zijn geveld. „Ja, dat is de tweede en minder mooie ontdekking, die ik vanmiddag deed," foetert hij. „Is 't niet om uit je vel te springen? Ik wed, dat de hele rij met een paar dagen tegen de vlakte ligt. Je zal het zien. Ja en plantten ze er nu nog maar wat nieuws voor in de plaats, maar die gedachte schijnt in de regel zelfs niet eens bij hen op te komen. Een van tweeën, òf de hele wal wordt opgeruimd en vervangen door de een of andere miserabele afrastering, òf ze laten alles in dezelfde ontredderde staat, zonder er ooit weer naar om te kijken. Maar ik kan me woest maken, bij de aanblik van zo'n berooid stukje natuur!"

Joppie knikt zo nu en dan instemmend met zijn hoofd. Hij moet zijn aandacht bij het stuur hebben. Spelende kinderen en boeren met wagens... Maar zijn passagier laat zich niet afleiden; naarmate de ruiten harder rammelen, ratelt hij met meer verheffing van stem over ouwe wallen, ouwe bomen, heidevelden en veentjes. „Stop, chauffeur!" commandeert hij op het alleronverwachtst. Hij wijst in vervoering naar het vervallen boerenhuis, een eindje bezijden de weg. „Dat was mijn bedoeling! Dat had ik vanmiddag ontdekt. Wat zeg je er wel van?"

Joppie neemt het wonder een beetje geringschattend op. Het is maar een haveloos boeltje; voor een schilder toch in elk geval ook mooier om naar te kijken, dan om in te wonen! Zou zulk volk daar nu helemaal niet bij stil staan?

Hij moet er in zichzelf om lachen, als ze een poosje later met een uiterst langzaam gangetje voor het oude spul langs rijden; de lui die daar wonen, zullen ook niet weten wat dat betekenen moet. Een hele rij hoofden schemert achter de ruiten.

De schilder loert nog lang door het achterraampje. „Dat was de moeite van een omweg wel waard, hè?" glundert hij.

„Nou en of!" beaamt Joppie. Hij geeft meer gas. Ze komen door een paar kleine plaatsjes. Ver weg, onder het avondrood, ligt Achterveld. Het is al bijna donker, als ze er binnenrijden.

De schilder blijkt zelf in een tamelijk nieuw huis te wonen, een huis zonder deuken in het dak... En weer moet Joppie even lachen.

Ze rekenen af, Pluto geeft een poot en dan loodst Joppie de wagen al toeterend om huizen en schuren heen, tot hij het open veld weer bereikt heeft. Zo; en nu zien, dat hij in Assen komt. Het wordt niet vroeg vanavond.

Hij neemt natuurlijk niet weer dat rotstraatje van zoeven. Hij stuurt de nieuwe brede weg op naar Oostenesch. Dat gaat heel wat vlugger... De koplampen zetten de naaste omtrek in een fel licht. De stammetjes van de pasgeplante berken steken onwezenlijk wit af tegen de zwarte achtergrond. Hier en daar langs de weg staat een eenzaam huisje.

Hij is Oostenesch reeds dicht genaderd, als hij een fietser achterop rijdt. Een meisje. Zij wijkt angstvallig uit tot op de berm... Een vlammende haarvracht boven twee fiere schouders — Antje! Hij is haar al voorbij. Maar zij was 't, zij was 't! Met een ruk brengt hij de wagen tot staan, toetert vervaarlijk. Hij wacht — hij is natuurlijk een heel eind doorgeschoten... Maar er komt niets. Hij steekt zijn hoofd naar buiten... luistert... Geen geluid. En nergens een lichtje...

Dan schiet hij opeens in een lach. Goochemerd die hij is, welk meisje waagt zich nu op zo'n stille weg alleen langs een auto met wie weet welke sjappies er in. Hij zou haar met zijn geheimzinnig getoeter de stuipen op 't lijf jagen... Hij schudt het hoofd over zijn snuggerheid en rijdt met een kalm gangetje verder. Hij vraagt zich af, wat zij daar doen moest... Zij heeft toch geen familie in Achterveld... Maar wacht eens — die huisjes, die hij even geleden passeerde, woont daar niet ergens een vriendin van haar? Ja, daar ging zij vaak naar toe, herinnert hij zich... Maar zij is niet bang, anders fietste zij niet zo op haar eentje in het donker terug!... Hij denkt aan zijn zonderling gedrag van zoeven. Veronderstel eens, dat zij toch gekomen was, wat had hij dan moeten zeggen? Hij haalt zijn schouders op. Het was zo'n vreemde onberedeneerde drang...

Oostenesch. Een paar hoge bomen aan de ingang. Dan de molen. Wat kreupelhout. Nu komt het huis van oom Lamert, met de smederij. Hij is hier sedert zijn vertrek naar Peppelte niet weer

geweest. Hij had er immers niks te maken? ... Langzaam rijdt hij het huis voorbij. Dan ... wat is dat nou? Hij schokt recht. Daar schimt op het verlaten erf een benzinepomp ... Nu nog mooier. Dus toch ! — Het ding staat daar zo sarrend te glimmen ... — Hij geeft vol gas, schiet in woeste vaart de hoek om, waar hij het groepje jongens, dat daar rustig onder de straatlantaarn staat te praten, bijna over de klompen rijdt. Toe maar, vooruit ! Weg uit dit ongelukkige gat. Voor zijn part kunnen ze hier allemaal opbakken. Is het niet om te stikken van ergernis? Wie heeft ooit van zoiets gehoord. Eerst heel betweterig je welgemeende raad in de wind slaan, om dan, zodra je de hielen gelicht hebt, toch dat advies maar op te volgen. Het loopt toch de spuigaten uit !

Wrevelig, de tanden op elkaar geklemd, jaagt hij voort. Oom Lamert heeft zeker weer een knecht gevraagd met kennis van auto's, want zelf heeft hij er geen sylabe verstand van. — Maar och, dat redt zich ook wel, er zijn ten slotte ook nog studieboeken over dat onderwerp ... Bah, wat is het toch altijd een gemieter op de wereld ! ...

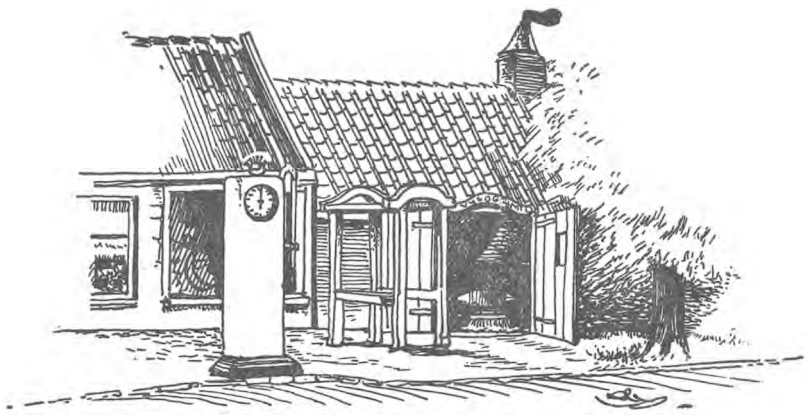

ALS Joppie op een middag met een lege auto door de stad rijdt, komt hij Kees Koppe tegen. Die is nog altijd aan de zuivelfabriek. Kees steekt een hand omhoog en Joppie stopt.

„Wat ik zeggen wou," begint Kees haastig, want hij moet naar zijn werk, „wist je, dat er deze winter in Groningen een cursus gegeven wordt in motoren en electrotechniek?"

Joppie schudt ontkennend zijn hoofd. „Mij niks van bekend, man. Heb jij je daar dan voor opgegeven?"

„Nee, nog niet, maar ik denk er sterk over. Weet je wat het is? Elke monteur kan natuurlijk wel uitleggen hoe een motor loopt, maar het fijne van de zaak en vooral het in tekening brengen, dat is iets, daar kom je anders niet toe. En jij was altijd nog al een liefhebber van tekenen..."

„Je wou me meehebben... Nou, ik was anders graag van de partij, als het maar niet zo'n eind uit de rook was. Hoe wil je er komen. Met de trein?"

„Nee," zegt Kees op geheimzinnige toon. — Hij werpt een snelle blik op zijn horloge. — „Er is hier in de buurt een motor te koop. Een Indian scout. En nu had ik gedacht, als we die samen eens op de kop konden tikken... Het is een ouwe; voor een krats zijn we eigenaar."

Joppie geeft niet dadelijk antwoord. Het vooruitzicht, een motor te zullen berijden, is zo overweldigend...

„Nou, hoe denk je er over?" dringt Kees aan. „Ik moet weg."

„Kerel, het lijkt mij reusachtig toe, maar de prijs, zie je. Als ze er maar niet te veel voor vragen. Ik zit nou eenmaal krap bij de centen."

„Zullen we vanavond eens gaan zien?" stelt Kees voor. „Ja? Afgesproken dan. Half zeven bij de grote kerk."

Die avond gaan ze er dus op af. Ze komen bij den man, die het vehikel van de hand wil doen. Het is niet veel soeps meer, totaal verwaarloosd. De banden zijn vergaan. Joppie doet niets dan afkammen... Er komen zoveel onkosten overheen...

De man ziet dat ten slotte zelf ook in. Hij durft niet meer dan

twintig gulden te vragen.

Joppie knipoogt tegen Kees. Die knikt terug. — Accoord, hij is verkocht !

Als ze betaald hebben, duwen ze de koop in triomf naar het schuurtje van vrouw Koppe.

„'t Is te geef, man !" juicht Joppie. De motor is nog best, wacht maar eens." Hij blijft er aan werken tot het donker wordt. Dan is er al veel veranderd.

Een week lang zijn ze alle avonden in de weer, om de machine nieuw leven in te blazen. En het gelukt. Op een avond in September, daar komt Joppie het dorp binnen razen. Alles stormt de straat op. Maar thuis krijgt hij de wind van voren en niet zuinig ook ! Berend is woedend. Als de motor op de deel staat, leest hij Joppie duchtig de les. „Het is ja net, of ie stapel bent ! Jagen ons daar de doodsschrik op 't lief, met je gejakker. Ik wil je d'r niet weer op zien ! Stoomfietsen, dat is ja wel zulk levensgevaarlijk goed, daar komen zoveel ongelukken van . . ."

Moeder is het er roerend mee eens. Hà, zij moet er niet inkomen.

Och nee, natuurlijk, 't is weer 't zelfde deuntje van altijd ! Joppie smakt de deur achter zich dicht en slentert het veld in. „Ik wil je d'r niet weer op zien." Best. Vader zal zijn zin hebben. Ze hebben de motor aangeschaft voor Groningen en daarvoor gebruiken ze hem ook ! Dan doet hij dat eindje naar en van Assen wel op de fiets af.

En zo gebeurt.

De ene avond zit Kees op de duo, de andere avond Joppie. Kees is een woeste rijder; hij vergt veel van het oude beestje. Maar het is taai, het houdt zich uitstekend. Net één keer hebben ze malheur, vlak bij De Punt. Dan staan ze een half uur onder een straatlantaarn te blauwbekken, maar men krijgt het in de wereld nooit volmaakt. En dat je na die snelle rit genoodzaakt bent om het laatste eind te trappen, dat is nog veel vervelender. Dan kom je daar, door die poppekast van vader, in het holst van de nacht pas thuis. En daar snappen ze maar niet, dat zo'n cursus niet wat vroeger op de avond kan eindigen. Ze menen natuurlijk, dat die in

Assen gehouden wordt en hij laat ze op dat punt ook maar even wijs. Tja, wat zul je er aan veranderen. Het wordt nu eenmaal een latertje...

Het is zo'n nacht in het laatst van November, als Joppie weer in een slechte luim naar huis fietst. Het lijkt toch precies, of je kruipende over de weg gaat, wanneer je eerst zo gezwind van Groningen bent gekomen.

Zo zit hij zich daar op te winden over dat lamme getrap en dan krijgt hij plotseling het verontrustende gevoel, dat hem iemand bezig is te bespieden. Hij wordt beloerd...

Het is volle maan; de hele omtrek is zilverig verlicht, maar hij heeft tot nog toe, diep over het stuur gebogen, star voor zich uit gezien. Nu richt hij zich even op uit die houding, werpt een snelle blik naar rechts, naar links — en voelt zich verstijven van schrik: daar, naast hem, op een akker, staat de zwarte gestalte van een man met een blinkend mes in de vuist... Een moment weigeren zijn benen de dienst. Hij kan niet meer wegkomen. Hij wordt koud tot op zijn gebeente, een siddering trekt door hem heen. Hij staart als versteend naar dat roerloze silhouet, scherp en dreigend uitgebeiteld tegen het blanke maanlicht...

Dan komt er beweging in den kerel. „Heui, Joppie jong, ik ben de duvel niet!" — Het is een bekende stem, maar Joppie is zo door alles heen, dat hij op het punt staat te vluchten, als de ander in een daverende lach uitbarst. Dan weet hij ineens wie het is: Harm van den stroper!...

„Wat mankeert je toch, man. Ie bent toch niet benauwd voor spoken?"

Het gestolde bloed in Joppie's aderen begint weer te stromen. Hij herademt. Ja, hij kan zich wel als een dwaas gedragen hebben, maar welk vreedzaam sterveling zou bij zo'n aanblik niet van zijn stokje gaan?

Hij zet zijn fiets tegen een boompje, springt over de sloot en loopt op Harm toe, die intussen begonnen is zijn knol te schillen. „Dachten ie, dat ik je vermoorden wou met dat mes?" grinnikt hij.

Joppie weet niet veel te zeggen. Hij plukt ook een knol en dan

staan ze daar heel broederlijk naast elkaar te kauwen . . . „Een stroper moet toch ook al met een betien nachtrust toe kunnen," merkt hij op.

„Ja jong, weet ie wat 't is? Anders knapt mien va dit werk wel op, maar die is laatst tegen de lamp lopen. Die zit weer es een week of wat in de bak. En nou moet ik zolang zien zaken wel waarnemen, anders komt er niks van terecht, begriep ie?"

Joppie knikt en plukt een tweede knol.

Harm ook. „Ik had nog niks eten," vertelt hij. „Overdag zit ik in de buurt van de Pekel. Opperman bij een nieuw karwei. Een schole. — Ja, ik help er liever an bouwen, dan dat ik er in zitten moet," lacht hij. „Maar zodoende was ik op de terugreis dadelijk de strikken bij langs gaan en toen kreeg ik in 't lest verduld last van de geeuwhonger."

„En toen zag ie hier die knollen," vult Joppie aan.

„Hm . . . en toen zag ìe hier een spook," grinnikt Harm. „Wat doe j' tegenwoordig eigenlijk voor de kost. Ie komt alle avonden zo laat van Assen; ik zie je wel vaker, as ik hier of daar achter een wallegien lig."

Joppie vertelt van de garage. Onderwijl kan hij niet nalaten, zijn positie met die van Harm te vergelijken. Harm, die op school zo dom was als geen ander, hij slaat zich er nu toch maar wàt goed doorheen! Hij is handlanger ergens in de buurt van Oude of Nieuwe Pekela. Zijn baas zal niet over hem te klagen hebben. Harm is een potige vent, hij is niet schrikkerig voor een stapeltje stenen op zijn schouder. Hij draagt ze met gemak de steiger op. Hij is geknipt voor zulk werk. En als hij dan 's avonds na een urenlange rit bij huis komt, gaat hij eerst nog op zijn dooie gemak de strikken van zijn vader inspecteren. Geen moeite is hem te veel. En het gaat hem allemaal ook even handig af. Dat was vroeger al zo, toen ze als jongens met elkaar speelden. Mocht Harm dan op school niet zo'n baas zijn, in andere opzichten was hij vaak veel gehaaider dan hij, dan Joppie. Hoe ging het met die eierdoppen? Hij kon je toch met een stalen gezicht wat vertellen . . .

„Kom," zegt Harm, „ik zal es zien, hoe 't er achter de strubben

bijstaat. Men mag anders met zulk weer wel voorzichtig wezen; men is d'r bij, eer men d'r op verdacht is. Gegroet hoor."

Hij verdwijnt geruisloos in het eikenhakhout.

Dan stapt Joppie ook op. En terwijl hij traag op huis aan trapt, denkt hij er nog over door, hoe het mogelijk is dat zulke jongens het nog zo ver schoppen in de wereld. Als Harm er de kans voor kreeg, zou hij Henri Williams doodgemoedereerd achterna reizen naar Argentinië. En hij zou er komen ook. Niettegenstaande hun gebrekkige kennis, slaan ze zich met gemak door alle moeilijkheden heen. Die bestaan eenvoudig niet voor hen. Ze zien geen leeuwen en beren op de weg, zoals anderen. Nee, ze gaan rustig hun gang. Ze zijn nooit gewend geweest om te vragen, of hetgeen ze van plan waren te doen, ook mocht. Er was toch niemand die zich met hen bemoeide. Ze groeiden in 't wild op, ze moesten zich dikwijls zelf zien te redden. Maar daardoor juist kunnen ze nu gemakkelijk op eigen benen staan! — Dat is het grote verschil. Hij, Joppie, hij mist die zelfstandigheid voor een deel, doordat hij veel te lang aan de leiband heeft gelopen...

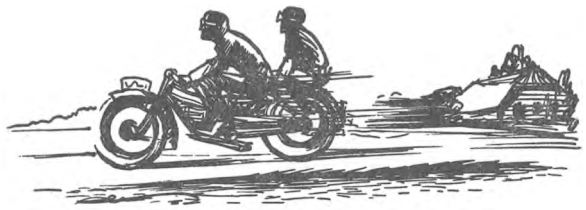

„WE kunnen hem verkopen!" Met die uitroep wordt Joppie begroet, als hij op een Zaterdagmiddag het schuurtje van vrouw Koppe binnenkomt, waar Kees op zijn hurken bij de Indian zit, die hij bezig is te poetsen. „Een stucadoor, hier een paar huizen vandaan, heeft er zestig gulden voor geboden."

„Zestig gulden?! Dat is geen kleinigheid, zeg!" Joppie hurkt naast Kees en beschouwt aandachtig diens verrichtingen. „Maar hij ziet er ook nog best uit; voor zo'n degelijke motor is zestig gulden eigenlijk niks te veel. Wij hadden er indertijd een koopje aan; daar kun je toch niet naar rekenen."

„Nee, dat kunnen we ook niet," stemt Kees toe. „Dus jij wou hem er niet voor missen?"

„Ik voor mij niet, nee — ik ben er eerlijk gezegd een beetje aan gehecht... Hij heeft zich altijd zo dapper gedragen. — Ja, dat vind je nu misschien gek, maar ik krijg altijd het idee, dat zo'n motor, dat daar leven in zit... Ik weet niet, 't is heel anders dan bij een auto. Daar zie je niks bewegen, het mechaniek is zoveel mogelijk weggestopt. Je zit feitelijk in een saaie levenloze glazenkast met een paar raden er onder..."

„Nou, nou, jij bent ook niet meer zo'n auto-enthousiast als vroeger, zeg!"

„Ben ik ook niet, het verveelt me al lang bij die garage. Als ik een betere plaats krijgen kon..."

„Je kunt met mij ruilen!" zegt Kees prompt. „Ik voel er ook niet veel voor, om mijn leven in een fabriek te slijten."

„Nee, dat kan 'k me voorstellen; ik evenmin... Maar als je nog es wat geschikts voor me weet, dan mag jij met alle plezier mijn baantje overnemen."

„Hoe... wat „geschikts" bedoel je..."

„Nou, als monteur bij een motorzaak, of zo. Jij bent hier beter bekend als ik, je hoort misschien nog wel es wat..."

„Hm..." Kees knikt. „Ik zal er om denken."

En hij houdt woord. Nog geen drie weken later komt hij op een middag met een glunder gezicht de garage infietsen. Hij heeft

wat: Dat zaakje in die en die straat, daar vragen ze iemand die verstand heeft van motoren.

„Daar?" vraagt Joppie teleurgesteld. „'k Weet niet... is dat wel wat, dacht je?"

„Het toont niet veel, wou je zeggen. Da's waar. Maar dan moet je er es inkomen. Er gaat heel wat meer om dan je denkt. Ze slopen er ook ouwe machines en die onderdelen worden dan weer verhandeld. Afijn, je kunt toch altijd wel eens even gaan kijken, is 't niet?"

Ja, dat is zo, kijken kost niks. Die avond gaat Joppie dan maar eens poolshoogte nemen. En inderdaad, net zoals Kees zei, het valt niet tegen. Er staan een stuk of wat nieuwe en een paar tweedehands motoren, een half gesloopte tractor, een vrachtauto en verder een chaos van onderdelen. Als Joppie dan ook nog verneemt dat hij hier meer verdienen kan dan bij de garage, is zijn besluit gauw genomen. — De week daarop treedt hij in dienst.

Maar als hij het thuis vertelt, is zijn vader razend. Hij scheldt Joppie de huid vol en noemt het een schandaal dat die telkens zomaar, op z'n eigen houtje, een beslissing neemt. Het wordt met hem twaalf ambachten en dertien ongelukken. Veel te wispelturig! Ja en die nieuwe baas van hem, wàs dat nou nog maar wat — maar het is niks! Berend kent dien kerel veel te goed; die is lang niet zuiver achter 't vestje. Een oplichter. En een grote oplichter ook! Vroeger jaren deed hij in fietsen, daar reisde hij dan de boeren mee bij langs. Splinternieuwe fietsen en spotgoedkoop. Oldert was toen aan een nieuwe toe... Niet doen, zei Berend nog. Maar Oldert had zich al zo'n ding laten aansmeren. 't Was ja geen geld! — Nee, maar 't was ook geen fiets: hij had er misschien twintig meter op gereden, toen zat hij al op de straat; de stangen knapten maar zo middendoor... En zoals die fietsen waren, zo is die kerel ook. Men kan er absoluut geen peil op trekken!

Joppie laat zijn vader praten. Wat zijn baas verkwanselen wil, wel, dat moet die toch zeker zelf weten? Hij doet zijn werk en dat bevalt hem best! Afgedankte motoren demonteren, defecte

herstellen en nieuwe afleveren. Zo nu en dan met de vrachtauto een lading onderdelen naar Groningen brengen. Geen bedrijf, dat meer afwisseling biedt. — Hij gaat met den baas naar de jaarbeurs in Utrecht, waar ze een hele dag zoek brengen tussen .het hels gestamp en geratel van de geëxposeerde machines. En dan zijn ze 's avonds zo gaar van dat urenlange kijken, dat de baas voorstelt om die nacht maar in de stad te blijven. Nou, daar heeft Joppie niks op tegen, en zo slapen ze dan die nacht in een hotel. Maar de volgende morgen, als Joppie wakker wordt, dan is zijn baas verdwenen. Verdwenen? Wel nee. Om negen uur, daar is hij al terug. Hij was nog even de stad in geweest voor een paar zaken. Kom, dan gaan ze nu maar vertrekken, hij moet ook nog in Amersfoort aan.

's Avonds komt Joppie in de beste stemming thuis. Maar daar wacht hem een spektakel! Dan krijgt hij daar te horen, dat ze zich doodongerust hebben gemaakt. Moeder zit in zak en as, Luchien doet bokkig en vader is wit van drift. „En as ie dat nou nog es één keer lapt, om 's nachts zonder vooraf wat te zeggen uut te blieven, dan hoef ie hier ook niet weer te komen, dan zie j' maar dâ j' je redt!" dreigt hij nog. Maar Joppie keert hem lachend de rug toe. Och, och, dat enkele mensen zich zo dik kunnen maken om niks. 't Is toch al te bespottelijk . . .

Het valt Joppie op, dat zijn baas het na die reis naar Utrecht veel drukker begint te krijgen. Niet zozeer met de machinerij, nee het is wat anders. Het gebeurt de laatste tijd nog al eens, dat hij 's middags met de lege vrachtauto wegrijdt en eerst de andere dag weer boven water komt. Het eigenaardige van de zaak is echter, dat de wagen dan meestal nòg leeg is . . .

En het wordt nog raadselachtiger, als de baas op een keer jachtig binnen komt met de woorden: „Jaap jong, nou moet je es kijken, ik heb een andere wagen aangeschaft!"

Voor de garage staat een nieuwe truck . . .

„Nou, da's wat anders, hè? De ouwe heb ik overgedaan aan een collega; die zal hem vandaag of morgen wel komen halen."

Joppie bekijkt de nieuwe aanwinst van alle kanten. Ja, het is inderdaad heel wat anders dan de ouwe; maar die was toch nog lang niet af? Wat bezielt dien man, om zijn geld in zo'n dure wagen te steken? . . .

Als dan ook in de komende weken de nachtelijke tochten naar het Zuiden nog veelvuldiger worden, krijgt Joppie sterk het vermoeden dat het geen zuivere koffie is . . . Waarvoor dient anders al die geheimzinnigheid? Daar moet wat achter steken . . .

Op een marktdag rijdt hij met de nieuwe wagen door de stad en dan ziet hij daar op een hoek zijn vader staan, in druk gesprek met een veekoper. Joppie steekt in 't voorbijgaan een hand omhoog. Zijn vader groet stug en bijna onmerkbaar terug. Maar de koopman heeft het blijkbaar toch nog gezien, want die draait zich met een ruk om en wijst de wagen na. Dan zetten ze plotseling in de grootste opwinding hun gesprek voort, ziet Joppie in het spiegeltje.

Als hij die avond thuis komt, staat zijn vader met een donker gezicht hem op te wachten in de baanderdeur. „Grote griezel," denkt hij, „wat zal mij nou weer overkomen."

„Ik moet jè eens even spreken!"

Joppie loopt zwijgend mee naar de keuken, waar moeder voor het raam zit. Anders is er niemand. Hij sleurt een stoel naar zich toe en laat zich er op ploffen. Zo, hij is klaar! Hij wacht.

Het blijft stil. Alleen het zachte zuchten van moeder is hoorbaar. En het tikken van de klok, bars en nadrukkelijk.

Joppie verschikt wat op zijn stoel. Meteen komt Berends stem: „Ik heb daar vandaag in Assen niet veel moois van je hoord."

„Van mij?"

„Ja . . . tenminste, van je báás . . ."

„O, natuurlijk weer olle koeien uut de sloot halen," valt Joppie driftig uit.

„Stil! Ik was an 't woord!" Het is aan het trillen van Berends handen te zien, dat hij zich nauwelijks beheersen kan. „Ik heb je al eerder voor dien kerel waarschuwd. Ik heb vaker dan eens zegd, dat die niet deugde. Maar ie wisten 't ja altied beter? —

Maar dan zal ik je nou dan toch eens eventies vertellen, hoe zo'n kerel of dat is, die baas waar ie zo merakel goed met accorderen kunt . . . Het is een smokkelaar !"

Hij wacht even op de uitwerking van zijn woorden. En in die luttele seconden flitst een reeks van wilde beelden door Joppie's hoofd. Smokkelen . . . ! Dat is het dus ! Hij had er al een enkele maal aan gedacht, maar die gedachte ook weer verworpen. En nu blijkt het toch het geval te zijn . . . Dat zijn baas dàt durft. Plots is hij in Joppie's ogen niet meer de voorzichtige sjacheraar — hij is een van de stoere avonturiers geworden, die hij ontmoette in het Belgische café. De prachtkerels, die voor geen enkel gevaar uit de weg gaan . . . die elk kronkelpaadje in de bossen kennen . . .

„Nou, dat hâ j' niet dacht, hè?" glorieert Berend.

„Nee, maar nou 'k alles naga, komt 't mij toch niet zo ongelooflijk voor . . ."

„Hè? !" Berend schiet met een ruk vooruit. Zijn stem trilt, als hij langzaam en sarcastisch zegt: „Ie schient het nog niet eens zo heel slim te vinden . . ."

„Nee," valt Joppie snel in. „Ik kan mij d'r met de beste wil van de wereld niet om van streek maken. Ik heb met dien man nooit wat had. Zelfs verdien ik er meer, dan bij één van mien vroegere bazen. En wat hij uutvoeren wil, dat moet hij toch zeker zelf weten. Wat kan mij dat bommen."

„Zo, hou ie d'r zo'n mening op na. Ik merk wel, 't is hoog tied dat ik ingriep. Het is een kerel van niks, een mìnne kerel ! — Ja, bleef 't alleen nog maar bij dat smokkelen, maar d'r is méér van hem bekend, ik zal 't je allemaal maar niet vertellen . . . maar wat ik je wel vertellen wil is dit: ie zoekt morgen an de dag een andere stee ! Ik wil je daar niet langer hebben, begrepen?"

Joppie is even stil . . . een andere stee . . . Welja, hij zal zich zeker nog langer op de kop laten zitten ! Hij is zo zachtjesaan oud en wijs genoeg om te weten wat hij doen of laten moet . . . ! Met een van onderdrukte woede hese stem stoot hij er uit: „En dat vertik ik ! Ik laat mij door een ander niet eeuwig en altied de

wetten stellen. En tenminste niet, as daar geen enkele reden voor bestaat . . ."

Berend springt op. „Noem ie dat geen reden, dat ik je weg hebben wil bij een baas die smokkelt en die allerlei andere smerige dingen uuthaalt, noem ie dat geen reden? !"

„Nee !" snauwt Joppie en hij voelt, dat hij nu alles op alles gaat zetten.

„Dus ie bent niet van plan, om bij hem weg te gaan?"

Joppie hoort het zware hijgen van zijn vader, hij hoort ook, dat moeder op angstige toon wat zegt, maar hij luistert er niet naar. Hij staat vastberaden op van zijn stoel.

„Nee," zegt hij hard. „Dat ben 'k niet van plan !"

„Niet? . . ."

„Nee !"

„Dan ku' j' onmiddellijk ophoepelen !" buldert Berend. Hij wijst gebiedend naar de deur.

„Berend !" gilt Wemeltien. Zij vliegt overeind. Joppie loopt bedaard de keuken uit naar de deel. Hij hoort de haastige stappen van zijn moeder achter zich. „Joppie !" — Maar zonder om te zien pakt hij zijn fiets, springt er op en rijdt door de openstaande baanderdeur naar buiten.

Hij gaat de weg op naar Assen. Eerst zien, of hij bij zijn baas terecht kan, allicht heeft die nog wel een slaapgelegenheid over. En anders gaat hij bij vrouw Koppe in de kost !

Maar dat laatste blijkt niet nodig te zijn. De baas kijkt wel even vreemd, als hij zijn knecht op zo'n ongewoon uur ziet binnenkomen, maar als die zijn verhaal begint, is hij dadelijk vol belangstelling. Hij steekt zijn pijp op, dampt en luistert. Maar zodra het woord smokkelen genoemd wordt, trekt hij met een ruk de pijp uit de mond. „Smokkelen?" herhaalt hij heftig.

Joppie knikt. „Ja, ik vertel alles maar eerlijk, net zoals 't is . . ."

„Ja ja, natuurlijk, dat is goed, dat waardeer ik. Ik hou van mensen die er geen doekjes om winden. Ik had er anders ook al lang eens met je over gepraat, maar men weet tegenwoordig niet

meer, wie men vertrouwen kan. — Dus, omdat ìk smokkelde, heeft je vader jouw de deur uit gestuurd?"

„Ja . . . tenminste . . ."

„Hmm, ja . . . ik begrijp wel wat je bedoelt. Je vader verfoeide dat werk, hè? En jij kon er niet zoveel kwaad in zien . . ." Hij wacht even en trekt nadenkend aan zijn pijp. Dan staat hij op, klopt Joppie op de schouder en zegt warm: „Jaap, jong, ik ben aan de ene kant blij dat dit gebeurd is, want nu weet ik meteen wat ik aan je heb. Jij bent iemand waar pit in zit. En zulke mensen kan ik gebruiken. Zie es, ik moet binnenkort weer die kant uit . . . als je dan mee wil . . . Dan zal ik zorgen, dat je tegen die tijd de nodige papieren hebt . . . Nou, hoe vind je dat plan?"

„Reusachtig!" zegt Joppie. Hij heeft het gevoel, dat er van beide kanten wat goed te maken is. Bovendien lokt zo'n avontuurlijke tocht hem geweldig aan!

Hij kan zijn opwinding dan ook amper verbergen, als ze die bewuste Vrijdagmiddag wegrijden. De baas voelt dat zeker wel; hij lacht tenminste fijntjes als hij opmerkt: „'t Is geloof ik maar beter, dat ik de hele weg chauffeur" . . .

Het schemert reeds, als ze in Amersfoort stoppen voor een huis dat Joppie onmiddellijk herkent. Hier zijn ze ook geweest, die dag toen ze van de jaarbeurs kwamen. De baas gaat naar binnen en komt een half uur later terug in gezelschap van een langen man. Ze stappen in en rijden de hele stad door, om ten slotte voor een pakhuis in een stikdonker steegje te stoppen. Hier wordt de wagen door hen geladen met kisten en balen, een dekkleed met stevige touwen er omheen gesjord en dan zijn ze klaar. De lange haalt een fiets uit het pakhuis, stapt op en verdwijnt na een korte groet in de duisternis.

„Komaan," zegt de baas, „dan zullen we nu maar es zien dâ we d'r komen" . . .

Hij start. Hij kent de stad op zijn duimpje, merkt Joppie. Langs achterstraatjes loodst hij de logge wagen behendig naar de grote weg en dan gaat het in snelle vaart verder.

Het is een zwoele Meinacht. De lucht is bedekt met een wolkenfloersje, waar het maanlicht mat doorheen dringt. Vanavond viel er een beetje regen, maar nu is het droog. Boven het water zweven nevels. Het jonge groen langs de weg licht sprookjesachtig hel op in de stralenbundels van de koplampen.

Ze naderen de Belgische grens.

„Nu wordt het oppassen," mompelt de baas. Hij draait de lichten uit — zwenkt dan onverhoeds een zijweggetje in. Takken zwiepen tegen de voorruit. Links ziet Joppie lichtjes flikkeren. De baas manoeuvreert koortsachtig en vloekt, als een der wielen in een ondiepe greppel raakt. Met een schok schiet de wagen los — hobbelt hevig over het ongelijkmatige terrein, stort vooruit tussen twee hagen van kreupelhout... Een scherpe bocht — dwars de grote weg over — een ander pad... De motor loeit, steunt. Joppie wordt heen en weer gesmeten, hij stoot zijn hoofd, roept wat — maar de brullende motor en het bonken van de lading overstemt alles. In het struikgewas flitst licht. Een dreunende slag — de wagen slingert, steigert, kraakt... Een heftige ruk aan het stuur... dan glijden ze ineens weer voort over een effen verkeersweg... De motor ronkt rustig, de lampen gaan aan...

„Hè, hè..." zucht de baas tevreden. Hij stopt.

„Zeg Jaap, as jij nou es even kijken wou, of er niks losgeraakt is door dat hotsen en springen..."

Joppie staat al op de weg, blij dat hij eindelijk ook eens wat doen kan. Hij loopt om de lading heen, onderwijl de prikkelende nachtlucht gretig opsnuivend. Hè, 't is hier vrij wat beter dan in die benauwde cabine... Dan, hij deinst terug — daar schiet de wagen plotseling vooruit. Een schot knalt — nog juist ziet Joppie in het schijnsel twee gestalten snel opzij springen. Dan is alles donker. Weer daveren de schoten — maar als de echo's verstorven zijn, komt vanuit de verte nog slechts vaag het gerucht van de voortrazende smokkelwagen... Dan waaiert onverwachts het felwitte licht van een schijnwerper breed over de weg — met een sprong is Joppie in het kreupelhout. Commando's klinken. Een plof, iemand wringt zich woest door het struikgewas... Joppie

rent over een smal bochtig paadje... Als hij een moment met bonzend hart stil staat om te luisteren, verneemt hij een eind achter zich in de struiken wild geritsel en het woedend gemompel van een man... Hij vlucht verder, dwars door een wei, over hekken en sloten... Als hij een tijdje later langs een grote omweg de straat weer bereikt, klinkt ver weg een fluitje. De achtervolging is gestaakt.

Joppie haalt verruimd adem. Nog hijgend zet hij zich neer aan de slootkant, in het natte geurende gras en wacht tot de baas weer langs komt, om hem op te pikken.

Maar het duurt lang... Het enige geluid in de stilte is het verre snerpen van een seinfluitje en het loeien van een koe...

Joppie trekt zijn benen wat omhoog en legt de kin op de knieën. De tijd verstrijkt... Het duurt zó lang, de baas kan best eens menen dat hij de kommiezen in handen gevallen is, en nu voorzichtigheidshalve langs een andere weg teruggaan... Als dat zo is, dan zal hij straks op eigen gelegenheid moeten zien weerom te komen...

In een boompje, aan de overkant van de weg, piept een vogel. De lucht wordt zowaar al een beetje grauw... Joppie geeuwt, hij knippert met zijn ogen...

Hij schrikt op, doordat een windzuchtje hem met druppels van een tak, die boven zijn hoofd hangt, besproeit. Tegelijkertijd dringt het luiden van een torenklok tot hem door. Hij richt zich op en luistert...

Er kleppen meer klokken in het Belgische land, ver weg, dichterbij...

Hij moet opeens denken aan die vorige maal, toen hij met de stoomploeg meegegaan was... en toen hij zo hals over kop terugvloog... Hij lacht schamper. Hij heeft later wel begrepen, dat het de grootste fout geweest is die hij maken kon. Als hij toen doorgezet had, gebleven was tot ze met het werk klaar waren, dan had vader ook meteen geweten waar hij aan toe was, dan had die niet langer zo halsstarrig geprobeerd om hem onder de duim te houden...

Er slaat ergens een hond aan. Joppie rijst overeind, rekt zich en probeert de weg af te turen; hij verbeeldt zich, dat hij in de verte stemmen hoort... Hij krijgt ineens grote lust om verder te lopen, om te onderzoeken wat daarachter ligt...

Hij denkt weer aan die vorige keer, aan Windeman, die hem toen de raad gaf om het hogerop te zoeken: bij een garage of, nog beter, op een machinefabriek... Het eerste heeft hij gedaan, van het tweede is nooit wat gekomen... Machinefabrieken, die waren er immers niet in de buurt, dan zou hij verderop moeten, Twente of Holland in en daar was vader toch niet voor te vinden, dat wist hij wel vooruit...

Maar nu staan de zaken anders!... Vader heeft hem feitelijk de deur gewezen; hij is nu dus zijn eigen baas! Wat verhindert hem dan eigenlijk nog, om het hier in België eens te proberen?... Hier zijn machinefabrieken bij de vleet; hij kan er zo wel een stuk of wat opnoemen... Daar komt nog bij, de omstandigheden zijn gunstig; hij heeft pas zijn geld gebeurd, dus hij zou het, wat dat betreft, wel een poosje kunnen uithouden en hij kan, zodra hij wat gevonden heeft, Kees Koppe immers schrijven of die zijn andere spullen even overstuurt...!

Hij staat niet lang meer in beraad. Zou Henri Williams het wel eens de moeite waard gevonden hebben, om er over te prakkizeren?... Daarom, geen gezeur meer! Hij steekt een sigaret op en stapt dan vastbesloten verder. Voor hem uit, achter de bocht, ratelt een vroege wagen. Een haan kraait in de schemering...

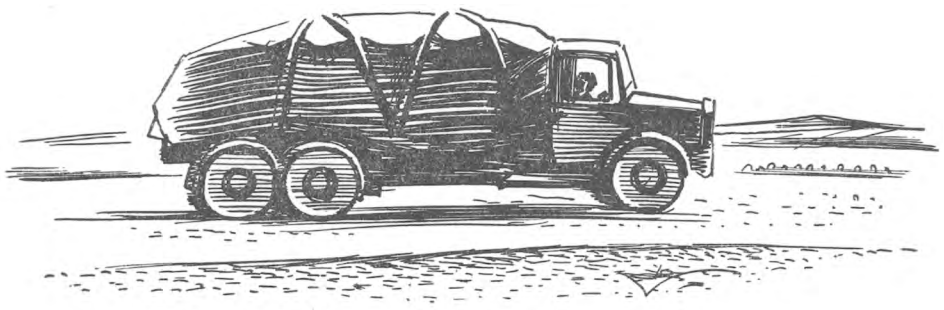

HET heeft de hele dag geregend, maar nu, tegen de avond, wordt het droog. De zon breekt zegevierend door de wolken.

Jaap Vedelaar opent het raam en kijkt, de ellebogen op de vensterbank geleund, naar beneden in de stille straat. De kinderen van zijn hospita zijn, zodra het droog werd, naar buiten gestormd en vermaken zich nu met notedoppen, die ze laten drijven in een plas. Het varen zit er al vroeg in; hun vader is kapitein op een sleepbootje op de Maas, waarvan Jaap tussen twee huizen door nog juist een glinsterend stukje zien kan. Meer naar rechts, op een open terrein, blikkeren de natte daken van de Kanga-motorrijwielenfabriek, waar hij enkele jaren geleden op een morgen vol moed naar binnen is gestapt...

Ja, die eerste tijd... Hij had een kort briefje naar huis gestuurd, waarin hij meedeelde, dat hij geplaatst was op een motorenfabriek en dat hij hier voorlopig bleef ook!

Toen de brief gepost was, had hij echter al spijt van die laatste regel... Het was allemaal zo ongewoon, dat leven hier; het werk ging wel, maar de taal, het volk — hij had natuurlijk dadelijk geen kennissen, niemand waarmee hij eens wat overleggen kon...

Maar toen schreef vader een brief weerom — zo mogelijk nog korter dan die van hem — met de eis: ogenblikkelijk terug komen!! en onderaan het tartende regeltje, dat hij het, als hij zó wou, zeker niet ver zou brengen... Ja, tartend! Die laatste woorden deden de deur dicht. Die hebben hem voorgoed over zijn weifeling heengezet. Hij wist toen plotseling dat hij, wilde hij tonen dat hij een kerel was, nu moest doorzetten! En met ijzeren volharding heeft hij zich van toen af een weg gebaand, heeft hij zich omhooggewerkt, met het beeld van Henri Williams voor ogen.

Van thuis hoorde hij weinig meer. In 't begin dat hij hier was, trof hij in een technisch tijdschrift eens een artikel aan over een motorcircuit in Drente... Hij had het gevoel dat hij droomde, toen hij daar de naam las van zijn geboorteplaats, een foto zag van een „gedeelte van het nieuwe circuit" — een recht stuk van de weg, die hij honderden keren te voet had afgelegd achter de

koeien; kijk, daar rechts, dat was het hek voor de weide van Bassies Jan! ... En over die weg zouden nu de motoren razen, ze zouden door het dorp schieten, langs hun huis ... dan de bocht nemen en verder, verder ... Hij las de bekende namen van de dorpjes langs de baan, plaatsjes vroeger onbekend, maar die nu opeens in alle bladen genoemd werden ... Ja, dat is wel het grootste, het belangrijkste nieuws geweest in al die jaren! ...

Maar er was meer. Een paar dagen nadat de eerste wedstrijd op het nieuwe circuit verreden was, werd hem de uitslag toegestuurd, in de vorm van een krantenknipsel, en de afzender er van was Kobes ... En in de volgende jaren, telkens na afloop van de race, herhaalde zich dat zonderlinge verschijnsel; Kobes stuurde stipt het volledige persverslag ... Wat hij er mee op het oog had, was Jaap een raadsel; misschien sproot het voort uit zijn aanhankelijkheidsgevoel — ze konden het vroeger altijd nog al goed met elkaar vinden — hoe het zij, het deed hem meer goed dan de, eveneens sporadische, brieven van moeder, die handelden over koetjes en kalfjes, over het feit dat opa nog zo kras bleef, dat Leris met 't peerd op de loop was geweest, dat Luchien trouwplannen had, later dat zij getrouwd was en in Achterveld woonde, nog later dat ze een kleine hadden — en die steevast eindigden met het een of ander stichtelijk stukje, dat hij maar oversloeg — waarna hij het papier snel in snippers scheurde en zich weer verwoed op zijn boeken wierp. Hij studeerde, hij werkte hard. Het Drentse circuit had hem niet meer losgelaten; toen hij de beide fabrieksrijders van de Kanga, René en Den Drijver, met hun monteurs voor de eerste maal zag vertrekken naar die nieuwe baan, toen wist hij plotseling wat hij bereiken wilde. Wat die monteurs konden, kon hij toch zeker ook!

Niet lang daarna wist hij overgeplaatst te worden naar de afdeling renmotoren, waar hij werd ingewijd in al de geheimen, die de ogenschijnlijk zo eenvoudige racemachine in zich bergt. Maar met die kennis was hij niet tevreden; in zijn vrije tijd maakte hij studie van andere merken, vergeleek, vorste ... Het was geweldig interessant en zoals steeds, wanneer hij het werk van anderen

bekeek, voelde hij ook nu de lust opkomen, om het zelf ook eens te proberen. Een fantastisch idee, dat eigenlijk al dateerde van de „Indian-tijd", maar daarna jaren had gesluimerd, speelde hem ineens weer door het hoofd en uit pure liefhebberij begon hij zijn gedachten op papier uit te werken. Zo'n machine, als hij zich voorstelde, moest, dat stond bij hem vast, een buitengewoon grote snelheid kunnen ontwikkelen. Maar er kwam van zijn experiment niet veel terecht... Hij stuitte al gauw op onvoorziene moeilijkheden en menend dat die tevens onoverkomelijk waren, rolde hij de schetsen op en nam zich voor, om dat wonderplan maar te laten rusten; het was te hoog gegrepen. Ja, en toch, het lukte hem niet om het uit zijn hoofd te zetten; 's avonds, in bed, als in het donker zijn gedachten door niets werden afgeleid, dan begon het zich weer af te tekenen, dan stond het voor hem als een tastbaar iets. En dan hield hij het in bed niet langer uit! Hij moest het vastleggen! Maar zodra hij het licht aanknipte, was het grotendeels vervluchtigd... Het bleef een spookontwerp. Wekenlang hield het hem avond aan avond uit de slaap... Hij vorderde weinig, totdat hij eensklaps — hij herinnert het zich nog als de dag van gisteren — een inval kreeg, waardoor hij een flink eind in de goeie richting schoot. Maar toen hij daarna vol geestdrift verder wilde, begon het geploeter opnieuw... Van welke kant hij het ook bekeek, hij zag geen gat, hij liep vast, onherroepelijk! Dat was het eind. In een moedeloze bui smeet hij alles in de kast. Afgelopen! Hij keek er niet weer naar om!

Evenwel, al had hij dan zijn idee niet kunnen verwezenlijken, helemaal vergeefs was zijn geworstel toch ook weer niet geweest. Hij had dingen geleerd, die hem later in de praktijk te pas bleken te komen; de ingenieur, die aan het hoofd van de wedstrijdafdeling stond, gaf hem meer dan eens een pluimpje voor zijn heldere kijk op de zaak. „Ik zou je eigenlijk op mijn bureau moeten hebben", zei hij een keer.

En nu, vandaag, liet hij hem bij zich komen. Hij gaf hem tekenwerk op. „Proefwerk", zei hij. Hij was altijd kort aangebonden.

Een paar uur later kwam hij naast hem staan, keek . . . „In orde, je kunt hier blijven — als je tenminste zin hebt . . ."

Jaap blikte op in de zwarte ogen van ingenieur Jacquet. Hij zag onmiddellijk het kleine lachje en besloot uit die stemming goeie munt te slaan.

„Ik kom hier heel graag, meneer," antwoordde hij, terwijl hij hem open aankeek. „En toch, één ding vind ik eerlijk gezegd een beetje jammer . . . ik hoop dat u 't mij niet kwalijk neemt, dat ik het zo zeg — ik had altijd nog zo graag eens als monteur mee gewild op tournée langs de buitenlandse banen . . ."

Het bleef even stil . . .

„Goed," hoorde hij toen. „Je gaat deze zomer mee als . . . nu, laten we zeggen als hoofdmonteur. Ik kan er nog wel een flinke assistent bij gebruiken" . . . !

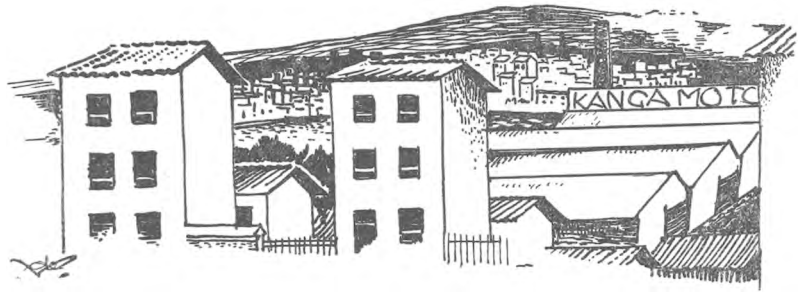

ZO vaak als Jaap de beide renners René en Den Drijver bij elkaar ziet, verwondert hij zich over het grote verschil tussen die twee. René, altijd even bezadigd en kalm — Den Drijver, één en al beweeglijkheid, de hartstochtelijke snelheidsmaniak, die zich nooit aan de instructies houdt en herhaaldelijk halverwege de wedstrijd met een kapotgedraaide motor aan de kant staat, om te zien hoe René, tactisch rijdend, als een der eersten de finish passeert...

Zo was het de vorige jaren, zo is het ook nu, bij de eerste wedstrijd die Jaap als monteur meemaakt: René de tweede prijs, Den Drijver door zijn woeste rijden ontijdig buiten gevecht gesteld.

Maar de volgende race heeft een ander verloop... Dan zijn een aantal rijders van de Strin-fabriek, die met inmiddels gereedgekomen machines op het strijdtoneel verschijnen, sterk aan de winnende hand. Tegen dit materiaal is ook René, met al zijn rijkunst niet opgewassen. Hij weet nog net op het nippertje de vierde plaats te bezetten.

In de derde wedstrijd van het seizoen echter wordt hij nogmaals teruggedrongen; dan eindigt hij als nummer vijf, terwijl Den Drijver, bij een poging om de achterstand in te halen door zo laat mogelijk af te remmen, in een bocht doorschiet, waarbij hij een sleutelbeen breekt.

Dan is het welletjes.

„Ik stel voor, om althans dit seizoen van verdere deelname af te zien," zegt de directeur de volgende dag op het kantoor tegen ingenieur Jacquet. „Het is nu duidelijk genoeg gebleken, dat ook René het niet bolwerken kan; onze machines zijn onvoldoende snel."

Jaap is geschrokken. Niet weer deelnemen deze zomer? Dan komt er van de reis naar Drente dus ook niets... Hij kijkt tersluiks naar Jacquet, die blijft zwijgen...

De directeur trommelt ongeduldig op het tekenbord.

„Maar wat wou u dan eigenlijk?" vraagt Jacquet na een paar minuten. „We kunnen er van verzekerd zijn, dat de snelheid een

volgend jaar wéér opgevoerd zal worden. Ik ken de constructeur van Strin; die zal niet op zijn lauweren gaan rusten . . ."

„Wel, de machines opnieuw herzien," zegt de directeur. Het komt er ietwat weifelend uit . . .

Jacquet haalt met een mismoedig gebaar zijn schouders op. „We hebben alle jaren nog verbeteringen aangebracht en ik wil ook nu nog niet zeggen, dat er niets meer uit te halen zal zijn, maar — en hiervan ben ik bij voorbaat overtuigd — het blijft onvoldoende. Dat hebben mij de wedstrijden van de laatste tijd wel geleerd . . ."

De directeur loopt met grote passen op en neer, kijkt verstrooid het raam uit, blijft dan even naast Jaap staan en werpt een snelle blik op het werk, dat die onder handen heeft.

„Je tekent goed," prijst hij. „U had wel slechter hulp kunnen uitzoeken, Jacquet."

De ingenieur kijkt somber voor zich uit. Hij zwijgt.

De directeur schudt het hoofd over zoveel pessimisme. „Kerel man," spot hij, „wat zit je toch dadelijk in de put. Dacht je soms, dat het voor mij als fabrikant, niet beroerd is? Maar daarom ben ik nog niet van plan, om bij de pakken neer te gaan zitten ! . . ."

Hij vervolgt zijn wandeling door het vertrek.

„Als je toch eens nagaat, we hebben een vol jaar voor de borst, dan kàn er immers ook heel wat gebeuren, zou ik denken . . . — Toe Vedelaar, doe jij ons eens een oplossing aan de hand."

De woorden zijn op schertsende toon uitgesproken en Jaap staat dan ook reeds op het punt om een dito antwoord te geven, als hij opeens een inval krijgt . . . Zijn studieontwerp . . . Hij zit er zelf weliswaar hopeloos mee vast, maar toch . . . wat de een niet weet . . . Zonder er eigenlijk goed bij stil te staan, flapt hij het verhaal er uit . . .

Jacquet luistert er nauwelijks naar, maar de directeur zegt direct: „Wel, ik zou zeggen, haal die schetsen dan eens eventjes. Ik ben heus nieuwsgierig . . ."

En ja, dan zit er al niets anders meer op . . . Met loden schoenen loopt Jaap over de straat . . . Hoe kon hij toch zo onbezonnen handelen, door dien man blij te maken met een dood vogeltje . . .

Hij weet zelf immers veel te goed, dat, wat hij beoogt, toch niet uit te voeren is... Waarom gaf hij daarnet dan toe aan die dwaze bevlieging... Als hij even later de tekeningen aarzelend op tafel legt, is de directeur vol belangstelling. Hij buigt zich over de vellen en luistert knikkend naar de toelichting, die Jaap geeft. Zie, eerst heeft hij het zo aangepakt en dat plan daarna telkens gewijzigd... totdat hij ten slotte tòch vast kwam te zitten... Hij wijst met het potlood bij...

„Hé," zegt de directeur een paar maal. Dan ineens: „Jacquet, kijk eens."

De ingenieur komt langzaam, onwillig naderbij, buigt zich ook over de schetsen...

„Warempel..." mompelt hij... „Warempel..."

„Hier ben ik vastgelopen," waagt Jaap op te merken... Hij wijst naar het bewuste probleem...

„Nu?" vraagt de directeur. „Ik zou denken dat er, afgezien dan van dat laatste, toch wel degelijk iets in zit..."

Met een ruk richt Jacquet zich op uit zijn gebogen houding. „Ièts in zit?" herhaalt hij ernstig. „Iets? Er zit véél in, meneer. Heel veel zelfs!"

„Maar die puzzle..."

„Die puzzle?" gaat Jacquet op dezelfde nadrukkelijke toon voort. „Die lossen we geloof ik wel op..."

„Dus u zou dit ontwerp willen uitwerken?" roept de directeur...

„Absoluut. Het mòet uitgewerkt worden. De opzet is tè origineel. — Inderdaad, er is sprake van een probleem, maar ik heb zo het idee dat we, als we het eens nader onder de ogen hebben gezien, dat we dáár wel wat op vinden." Jacquet ziet Jaap enthousiast aan.

En Jaap? Hij kan geen woord uitbrengen... Hij verstaat maar half het drukke opgewonden praten van den directeur... Pas als die nog eens ten overvloede vraagt of het plan dus werkelijk uitgevoerd kan worden, hoort hij ineens met bonzend hart het antwoord van Jacquet: „Meneer, ik geef u de verzekering, wij bòuwen deze machine!"

EINDELIJK, na een tijd van hard werken, zijn de plannen dan toch klaargekomen. Aan de avond van diezelfde dag nog, begeeft Jaap zich met de rol tekeningen onder de arm naar de woning van den directeur, die al sinds enige dagen niet buiten de deur is geweest, wegens griep.

Het blijkt intussen nog al wat mee te vallen. „Ja, ik heb huisarrest," lacht hij, terwijl hij de papieren voor zich uitspreidt op tafel. „Maar niet lang meer!"

Hij bekijkt alles nog eens nauwkeurig en knikt tevreden als hij ten slotte zegt: „Het ging toch nog niet helemaal zo vlot, als Jacquet in zijn enthousiasme aanvankelijk dacht, hè? Jullie hebben er zo af en toe nog wel eens eventjes op moeten broeden . . . Maar," gaat hij opgewekt verder, „het resultaat loont in dit geval ruimschoots de moeite; en nu alles om zo te zeggen in kannen en kruiken is, geloof ik ook niet, dat we nog langer hoeven te aarzelen met de zaak ruchtbaar te maken."

„U wou dus een en ander maar alvast publiceren?"

„Ja, wat dacht u daarvan?"

„Het heeft mijns inziens z'n voor en z'n tegen, meneer. U loopt natuurlijk kans, dat de nog voorradige machines dan niet meer zo vlot verkocht worden, daar ze bij het publiek voor verouderd zullen dóorgaan . . ."

„Hmm . . . dat is waar. Maar daar staat tegenover, dat zo'n bericht ook velen, die van plan waren een nieuwe motor aan te schaffen, er van weerhouden zal om op slag een ander merk te nemen. Liever wachten ze eerst de resultaten met onze machines af. En dan geloof ik toch, dat dit laatste argument doorslaggevend is. Vindt u ook niet?"

Jaap knikt. „Inderdaad, daar heeft u gelijk aan. Van die kant bezien zou ik zeggen, u kan gerust tot publicatie overgaan . . ."

„Ja, me dunkt, we zijn heus niet voorbarig geweest," lacht de directeur, terwijl hij opstaat en naar het raam loopt om een vliegmachine na te kijken. „We hebben 't lang genoeg geheim gehouden."

Hij staat, met de rug naar Jaap toegekeerd, de lucht af te speuren.

Jaap werpt een blik door de tuindeuren; tussen de heesters, achter het grote gazon, staan een paar meisjes, ongeveer van zijn leeftijd, met elkaar te praten. De een, die met die dahlia's in de hand, is de zuster van den directeur; zij komt wel eens op het kantoor en bij die gelegenheid heeft hij haar een paar keer gesproken. De andere kent hij niet. Zeker een vriendin van haar.

De directeur heeft weer plaats genomen en praat door over het bewuste bericht, hoe ze het zullen inkleden . . .

Dan komen ineens de meisjes binnendwarrelen, Louise begroet Jaap luidruchtig, de vriendin doet het op wat bescheidener manier.

„Bloemen voor den patiënt !" spot Louise, de dahlia's op tafel leggend.

„Kind, maak asjeblieft niet zo'n herrie," bromt haar broer. „Daar zou een gezond mens nog door van streek raken."

Jaap blaast geamuseerd een rookwolk uit.

De sportbladen publiceren het bericht. Weldra volgen er uitvoeriger van journalisten, die bij Jaap en Jacquet een kijkje kwamen nemen en nu op deze wijze uiting geven aan hun geestdrift.

„Wel, laat ze een beetje overdrijven," lacht de directeur. „Het kan geen kwaad . . ."

Maar enkele dagen later krijgt Jaap een brief van de directie der Strin-fabriek, waarin die hem voorstelt om als constructeur bij haar in dienst te treden, tegen een fabelachtig hoog honorarium . . .

Met een verachtelijk gebaar legt hij het schrijven opzij. Concurrenten . . . Hij zou wel eens willen weten, wat de directeur nu van dit uitvloeisel van zijn publicatie zegt . . .

Die middag toont Jaap hem de brief. Het gezicht van den directeur wordt onder het lezen een tintje bleker . . .

„Maar daar gaat u toch niet op in ? !" roept hij uit . . .

Jaaps lachje stelt hem enigszins gerust. „Ik denk er niet aan,

meneer. — Ik wou u alleen maar eens laten zien, welke merkwaardige gevolgen het plaatsen van zo'n simpel berichtje hebben kan . . ."

„Natuurlijk . . . Hm . . . trouwens, wat dat laatste betreft, u weet dat u hier hetzelfde verdient . . ."

Hij blijft nog even dralen en verdwijnt dan, minder zelfverzekerd dan gewoonlijk . . .

Een half uur later, als Jaap juist een telefoongesprek met iemand heeft, ziet hij de kleine wagen van Louise het fabrieksterrein opzwenken en met een ruk stoppen voor de stalen buitentrap van het kantoor. Even hoort hij naast de verre stem haar rappe stappen op de treden — dan opent zij de deur . . . „Gunst, ik dacht stellig dat m'n broer hier was . . ." Jaap hangt de hoorn aan de haak . . . wijst naar een stoel . . .

„Stoorde ik u?" vraagt zij schuldbewust.

„Mij niet," lacht hij, „maar die man in Brussel, waar ik mee aan 't woord was, die hield van schrik z'n mond" . . .

„Brussel? . . . Leuke stad, hè? Is u daar vaak geweest?" gaat zij in één adem verder.

„Nou, vaak . . . ik kom er natuurlijk wel eens; ik had zoeven nog juist een afspraak gemaakt met die firma, dat ik daar overmorgen komen zou voor 'n . . ."

„Mag ik mee?" onderbreekt zij plotseling. „Ik vind Brussel zo enig! . . ."

„Maar natuurlijk! Dan heb ik meteen gezelschap," lacht Jaap. Verbeeldt hij zich nu, dat zij een kleur krijgt? Zij begint ineens over de motoren. Ze zijn er al mee bezig, had zij gehoord . . .

„Ja, ze zijn er mee begonnen. Er is natuurlijk nog niet veel gebeurd, maar als u ze zien wil . . ."

„Graag, zeg."

Hij gaat haar voor naar de afdeling, waar Jacquet toezicht houdt op de bouw van de machines. Zij laat zich verschillende bijzonderheden uitleggen . . .

„Ik kom gauw es weer kijken," belooft zij bij het weggaan aan Jaap. „Dus dan tot overmorgen . . . hoe laat? Acht uur, is

dat vroeg genoeg? Goed, dan kom ik u dan wel halen!" Vrolijk rijdt zij weg.

En zo, vrolijk trommelend op de claxon, haalt zij hem die Woensdagmorgen af.

„'t Is geloof ik maar goed, dat ik niet bij de fabriek ingestapt ben; het personeel zou denken dat we uit toeren gingen," kan Jaap niet nalaten te zeggen.

„Maar dat gáán we toch ook," lacht zij en babbelt zonder overgang door over vroegere uitstapjes, over betrouwbaarheidsritten en al de prijzen die zij daarmee reeds in de wacht sleepte... Haar kleine mond ratelt als de kleppen van een racemachine. Met een vaart schiet het lichte wagentje over de wegen.

Of ze niet eens verwisselen zullen, vraagt hij.

Zij lacht overmoedig. Nee, zij brengt hem in Brussel!

Maar op de terugweg staat zij toch haar plaatsje aan hem af. „Het werd tijd ook," plaagt hij. „Ik zou me zowaar helemaal overbodig gaan voelen."

Bij een uitspanning in een dorpje halverwege, brengt hij het wagentje tot staan.

„Nu al moe?" spot zij.

„Doodop!"

Ze strijken neer aan een tafeltje, onder de brede veranda. In de tegenovergestelde hoek zitten een paar jonge mannen; toeristen, stelt Jaap vast. Hij strekt zijn benen en leunt behaaglijk achterover in de rieten stoel. Hè, zo moest hij nu eens een hele dag kunnen doorbrengen... Hij beseft ineens, dat hij daar straks, zonder er bij stil te staan, de waarheid heeft gezegd: hij is doodop! — Eigenlijk ook geen wonder; wat heeft hij een stuk werk verzet de laatste tijd. En dan bovendien nog altijd die spanning, of de machines straks wel aan de verwachting zullen voldoen... of alles klopt... Hij luistert half soezend naar het gemompel van de toeristen. Hij krijgt een vreemd gevoel, een behoefte om uit te rusten, zoals hij in al die jaren niet heeft gekend... Hij gluurt van tussen zijn half gesloten oogleden naar Louise, die stil in haar thee zit te roeren... Dan doezelt hij weer weg...

„Dat is nog eens spul!"

Hij schrikt op.

Louise wijst opgetogen naar de motor van de toeristen, die zeker naast het huis heeft gestaan en die nu door een van hen aangetrapt wordt. Even later zijn ze uit het gezicht verdwenen.

„Wat 'n prachtkar, niet? Dat vind ik nu toch tien keer zo sportief als met een auto!" roept Louise uitbundig.

Jaap haalt onverschillig zijn schouders op. Het is net of hij gedroomd heeft, een zoete droom — en of iemand hem toen ruw wakker schudde...

De bouw van de vier machines vordert goed; er bestaat alle hoop, dat ze nog tegen het nieuwe raceseizoen klaar zullen komen.

Het ligt in de bedoeling om met drie machines deel te nemen; de vierde blijft dan voor reserve. Het oude fabrieksspan René—Den Drijver, zal versterkt worden met Kallan, een der meest bekende rijders van de laatste jaren.

De proeven brengen tot Jaaps grote geruststelling geen enkele onregelmatigheid aan het licht; René, wien het gelukt de beloofde snelheid inderdaad te bereiken, roemt de rustige ligging op de weg; de machine is volkomen uitgebalanceerd.

De eerste wedstrijd waarvoor is ingeschreven, namelijk die om de grand prix van België, is tamelijk dicht aan de deur. Maar midden in de koortsachtige drukte van de laatste voorbereidselen wordt ingenieur Jacquet plotseling ziek. Overspannen. De dokter schrijft absolute rust voor.

„Als je wist, hoe me dat spijt," zegt Jacquet somber.

Jaap knikt begrijpend. Ja, het is eèn ontzettende teleurstelling, als je zo lang onafgebroken in touw geweest bent, je uitgesloofd hebt om de zaak te doen slagen en je kunt dan niet mee om de resultaten te zien... „Maar de wedstrijd wordt uitgezonden," troost hij.

Jacquet glimlacht. „Dat is althans een kleine vergoeding. En wat het overige betreft, ik vertrouw de leiding met een gerust hart aan je toe; je slaat je er wel door!"

„Ik hoop het," zegt Jaap. Hij mag Jacquet niet nodeloos ongerust maken. Maar toch . . . het is een verantwoordelijke positie, leider te zijn van een expeditie als deze . . .

Hij ziet dan ook met argusogen toe, als enkele dagen later de kostbare machines worden ingeladen. De zon fonkelt in de donkere tanks; de lange uitlaatpijpen blinken als zilver. De drie die voor de wedstrijd zijn bestemd, komen in de ene vrachtauto, de reservemotor met alle eventuele benodigdheden, onderdelen en gereedschap, in de volgende.

De directeur is er ook bij komen staan. „U speelt het wel klaar," verzekert hij. „En mocht er toch nog wat bijzonders komen, dan belt u me maar even op. Trouwens, op de dag van de wedstrijd hoop ik er zelf ook te zijn."

„Die nieuwe, die Kallan, weet die hoe laat hij daarginds moet wezen?" vraagt Jaap.

„Ja, ik heb hem geschreven. Hij weet er alles van."

„Prachtig. We zullen ons best doen, meneer."

Even later vertrekken de wagens.

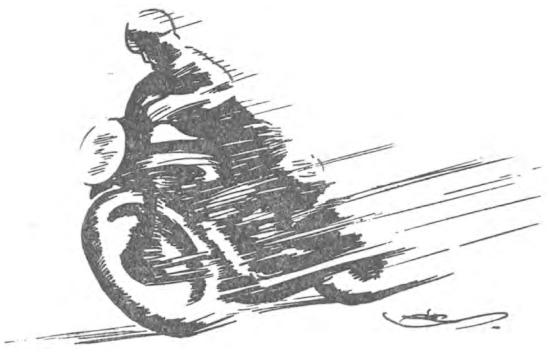

IN Francorchamps gearriveerd, vindt Jaap een telegram van den rijder Kallan: „Ben verhinderd te komen."

Daar, dat is omkoperij! Absoluut! Geen reden noemen; alleen: verhinderd... Daar zitten concurrenten achter!

Maar als ze menen, dat ze de Kanga op die wijze in de wielen kunnen rijden...! Jaap loopt niet lang te ijsberen: één blik op het gezicht van René zegt meer dan voldoende; hij kookt.

„Al zouden ze me op die manier ook millionnair willen maken," gromt Den Drijver grimmig, „ik bedankte er stichtelijk voor."

Tien minuten later knettert hij weg naar het circuit.

René volgt.

Er wordt reeds intensief getraind. Ook Weker en Bun, een tweetal rijders van Strin, zijn op het appèl verschenen.

Jaap heeft nu geen tijd meer, om nog langer over die ene machine te piekeren; hij komt tijd te kort. Hij rijdt mee op de reservemotor, controleert, geeft wenken... De knetterende Kanga's trekken sterk de aandacht. De garage, waar de ploeg werd ondergebracht, is hèt aantrekkingspunt voor persfotografen, belangstellenden en nieuwsgierigen; journalisten klampen Jaap aan voor een interview, maken hun compliment, wagen zich soms zelfs aan een bescheiden adviesje, maar zijn ook onmiddellijk bereid, de onjuistheid van hun opmerking te erkennen, wanneer het tot hen doordringt, dat die niet op prijs wordt gesteld...

De tweede avond loopt Jaap, meer dan beu van al dat gebeuzel, voor verstrooiing een straatje om, onderwijl de kansen voor de Kanga in de komende race berekenend. Ineens wordt zijn aandacht getrokken door een blonden man, die aan de overkant van de straat voor hem uit wandelt, blijkbaar diep in gedachten. Er is iets in zijn houding, dat Jaap bekend voorkomt, maar dat hij niet thuis kan brengen... Totdat de onbekende plotseling stil staat, naar links en rechts kijkt en dan kalm de straat oversteekt...

Met een sprong is Jaap bij hem, grijpt hem bij de schouder. „Kees! Kees, kerel, wat doe jij hier!"

Dan heeft Kees Koppe hem herkend. „Verroest," grijnst hij. „Hij is 't! Ik dacht al, hij zal hier wel ergens zitten..."

Sprakeloos van verbazing staart Jaap hem aan . . . „Ik . . . dat ik hier was? ! . . . Wist je dat dan? . . . Hoe kon je dat weten . . ."

„Nou, nog al logisch. Dat staat toch zeker in de krant," grinnikt Kees. „Komaan, ik zal je vertellen hoe 't zit — maar eerst gaan we tanken . . . vooruit !" Hij duwt Jaap een café binnen.

Het zit er al vol sportlui, een internationaal stel.

„En nu, vertel op !" commandeert Jaap, als ze een tafeltje hebben bemachtigd en bier besteld.

„Ja," aarzelt Kees geheimzinnig. „Om te beginnen, wist jij, dat ik verleden jaar meegereden heb in de Nederlandse T.T.?"

Jaap valt van de ene verbazing in de andere . . .

„Als je goed nadenkt, zul je je misschien herinneren, dat ik vroeger altijd al een liefhebber was van racen . . ."

Jaap knikt. Ja, dat is een feit, Kees had ten tijde van de Indian al coureursbloed in de aderen . . .

„En zo had ik dan een motor van een Hollandsen renner overgenomen. Een W. N. Wel niet voor een bagatel, zoals indertijd de Indian, maar dit was dan ook een, weliswaar oude, maar toch echte kopklepper, een raspaardje, en daarom ging mij het neertellen van al dat zuurverdiende geld niet erg aan 't hart. Iets mooiers was er immers tòch niet voor te koop . . . Ja, daar lach jij nou om, natuurlijk, jij verdient geld als water, maar ik ben nu eenmaal niet zo'n geluksvogel . . . Afijn, om kort te gaan, ik reed mee en, al zeg ik het zelf, in de eerste ronden sloeg ik geen slecht figuur, al bleek de machine helaas niet zo snel te zijn als ik had gehoopt. Maar ik had de wedstrijd toch stellig wel uitgereden, als ik geen pech gekregen had . . . bandenpech nog wel . . . Nou, je begrijpt, toen was de kans wel verkeken . . ." Hij tast in zijn binnenzak naar zijn portefeuille . . . reikt Jaap een kiekje over . . . „Zie, dat is 'm: Kees Koppe . . . as je 't geloven wilt . . ."

Jaap bekijkt de foto aandachtig: Kees in volle vaart een flauwe bocht nemend . . . „Dat lijkt niet raar, zeg. Dat zou René je niet verbeteren . . ."

Kees gaat er niet op in. „Nu komt het einde van het drama,"

kondigt hij licht spottend aan. „Ik had, na de ervaring die ik met mijn kar had opgedaan, er de hele winter aan gewerkt. Hij verkeerde nu dus in de beste conditie ... méénde ik ... Ik dacht, komaan, ik wil die ouwe kameraad van mij, die zo fortuinlijk is geweest, nog wel es weerzien ..."

„Wist je dan zo zeker, dat ìk dat was?" valt Jaap hem haastig in de rede.

„Natuurlijk, daar heb ik geen ogenblik aan getwijfeld — 't heeft mij, tussen twee haakjes, ook nooit verwonderd; jij was op de ambachtsschool al zo'n halve uitvinder! — Maar goed, ik schreef dan in voor de Belgische T.T."

„Hè?"

„Ja, voor de Belgische T.T. Maar omdat ik nagenoeg al mijn centen in de machine gestoken had, bleef mij feitelijk geen ander middel van vervoer over dan de W. N. zelvers. Nou, dat gebeurt wel vaker ... Zo zijn er bij ons ook wel es van die arme jongens komen aantuffen, helemaal vanuit het buitenland ... Wel, dacht ik, wat een ander kan, kan jij ook. En ik begaf mij dus vol moed op weg. 't Ging best, totdat ik hier nog een dikke dertig kilometer vandaan was. Geeft het mirakel mij daar niet ineens de geest? Uit was 't! Ja, en wat er nou allemaal aan mankeert mag Joost weten, maar leven zit er niet meer in. Niks! Dat kun je van die oertypen verwachten. Ze gaan lang mee, maar als ze af zijn, dan zijn ze dat ook met glans ... Och, ik snap nu achteraf wel, dat die kerel me er toch nog mee beetgenomen heeft. Het ding deugde toen al niet meer ... Maar kort en goed, de motor staat nu daarginds te treuren en zelf ben ik met een vrachtauto verder gereisd. Het komt zo 't komt, maar die wonderdingen van jou wil ik in ieder geval zien rijden! ..."

Jaap blijft zwijgen. Hij kent Kees wel zo'n beetje ... Hij voelt wel degelijk, dat diens luchtig gedoe niet helemaal echt is ... Het moet hem ontzettend aan het hart gaan ...

Ze komen aan de praat over hun werk. Kees is nu bij een motorzaak in Groningen. Zijn moeder leeft niet meer.

Jaap vertelt van zijn lotgevallen ...

„Ja," lacht Kees, „je hebt het verder gebracht dan ik; van smokkelaar tot manager . . ."

Jaap staat op. „Ik zal je de zaak eens laten zien."

Een minuut later staat Kees in de garage, waar ondanks het late uur nog druk aan de motoren wordt gewerkt. Die van Den Drijver draait proef. René zit met een dot poetskatoen te wrijven. Monteurs lopen af en aan . . . Het is een vertrouwde sfeer; daarbij de lucht van leren kleren en benzine . . . Maar als Kees zich met schitterende ogen omwendt naar Jaap, is die verdwenen.

Jaap heeft een langdurig telefoongesprek met den directeur. Als hij terugkomt, vertelt hij den stomverbaasden Kees dat die, als hij zin heeft, toch meerijden kan . . . „Op deze machine." Hij wijst hem die van Kallan . . .

Kees kan een moment geen woord uitbrengen . . . Het overrompelt hem . . . Hij heeft een kleur van verrassing en verrukking . . . Zoals een kind een nieuw stuk speelgoed streelt, zo voorzichtig streelt zijn hand de fonkelnieuwe Kanga . . .

„Dat overkomt een Hollandse renner niet vaak, is 't wel?" lacht Jaap.

Dan komt Kees los. „Niet vaak? Nooit, kerel! Altijd zijn 't buitenlandse merken met buitenlandse rijders! Altijd zijn die eerst aan bod! Al kunnen wij 't net zo goed, wij moeten ons meest behelpen met oud roest!"

„Ho ho," remt Jaap.

„In elk geval, een speciale fabrieksmachine zal een Hollander niet gauw krijgen."

„Als die Hollander nu dan ook maar voor zijn taak berekend is . . ." zegt Jaap.

„Berekend? Ik hoop, dat ik dat tonen kan!"

Een zielsgelukkige Kees verlaat die avond de garage.

De volgende morgen wordt Jaap om vijf uur gewekt, door het geknerp van de garagedeuren. Geschrokken springt hij het bed uit, vliegt naar het raam . . . De deuren staan wagenwijd open . . . Op hetzelfde ogenblik komen ze te voorschijn: René en Kees,

elk met zijn machine... René geeft aanwijzingen. Kees knikt. Dan duwen ze... gelijktijdig slaan de machines aan. De echo's daveren door de straat, in een oogwenk is het tweetal verdwenen naar het circuit, dat op dit tijdstip natuurlijk nog helemaal verlaten ligt...

Jaap knikt goedkeurend; Kees is er een van het echte ras!

Trouwens, in de volgende trainingsdagen kan hij zich er herhaaldelijk van overtuigen, dat Kees over voortreffelijke rijcapaciteiten beschikt!

Het is derhalve een kranig drietal, dat de Kanga-kleuren zal verdedigen.

De dag van de wedstrijd breekt aan.

Op de startplaats geeft Jaap zijn laatste instructies. René zal de leiding hebben. Mocht hem iets overkomen, dan neemt Den Drijver zijn taak over. De waarschuwing aan Den Drijver, om zich wat in te tomen, wordt goedmoedig geïncasseerd.

„En jij," wendt Jaap zich met een lachje tot Kees, „als jij maar zorgt dat je niet achterblijft..."

Kees grinnikt. „'t Zal aan mij niet mankeren!"

De rijders stellen zich op. Jaap drukt zijn drie vrienden de hand, wenst hen veel succes en treedt terug.

De valhelmen worden opgezet, stofbrillen neergeschoven.

Zes en twintig mannen staan te wachten...

Het publiek zwijgt...

De startvlag valt. Geluidloos worden de machines aangeduwd — dan kraken ze los... In het zware motorengedonder schiet René weg, direct fel achtervolgd door de anderen...

Een zware damp drijft boven de startplaats.

In de verte dreunt het als een onweer.

Jaap en de directeur praten opgewonden over de prachtige start van René, 't ontzettend snelle optrekken van de machine...

Ze naderen al weer... geluid zwelt aan... zwarte stippen worden zienderogen groter — vallen voorbij in een flits. René, twee Strins: Weker en Bun, de laatste nek aan nek met Koppe —

Verdwenen...

Dan komt het gros van de groep, in de eerste ronde reeds zo ver achtergeraakt... Brullend en huilend vliegen ze door.

„Waar blijft Den Drijver!" roept de directeur — meteen: „Daar is ie!" Hij zoeft als een kogel voorbij. Het publiek zwijgt verbijsterd...

„Wat kan die kerel gehad hebben," vraagt Jaap zich af.

De directeur kijkt ontstemd. „Zeker al ergens tegenop gezeten. Hij leek wel dol."

De omroeper maakt de tijden bekend. Records gebroken: nummer vier, René op Kanga, aan de kop, onmiddellijk gevolgd door Weker en Bun op Strin, en Koppe op Kanga... De stem wordt onverstaanbaar — daar zijn ze weer: René, uitgelopen, Weker en Koppe, die Bun is gepasseerd.

De toeschouwers noteren. De omroeper praat.

De overige rijders raken reeds verspreid. Vlak voor de tribunes schiet Den Drijver drie voorbij...

De directeur schudt bezorgd het hoofd.

De Strin van Weker blijkt niet bestand te zijn tegen het moordend tempo van deze race. In de derde ronde geeft hij op, wegens een gebroken klep. René ligt nu vrijwel onbedreigd aan de kop. Maar achter zijn rug duelleren Bun en Koppe.

Den Drijver draait de snelste ronden. Het publiek is stil, als hij zijn staaltjes vertoont. Langzaam maar zeker loopt hij in...

René stopt bij de pit. Tanken. Kostbare seconden, waarvan Bun gebruikt maakt om de kop te nemen. Maar Koppe laat hem niet los!

René duwt alweer... de machine slaat aan, hij springt er op, geeft een teken aan Jaap en wordt weggezogen...

In de volgende ronde ligt Bun dus voor, met aan zijn achterwiel Koppe.

Maar dan wordt het ook voor hen hoog tijd om te tanken. Ze stoppen tegelijk aan de pits. De toeschouwers houden de adem in... Zal het aan René gelukken om in die seconden de kop te heroveren?... Er nadert iets... Koppe en Bun duwen al...

René zit hen op de hielen ... passeert !

Den Drijver, die aan geen tanken schijnt te denken dendert hen na ... Als bezeten door het tempo, breekt hij ronde op ronde zijn eigen record.

Aan de overige deelnemers wordt nauwelijks aandacht besteed. Aller belangstelling concentreert zich op de kopgroep.

Twee ronden later aanschouwt de menigte het meest imposante moment: In schitterende stijl vliegen de drie Kanga's voorbij: René, Den Drijver, Koppe — Bun vijftig meter achterlatend.

Een geestdriftig gejuich gaat op; de duizenden lijken één deinende zee. De directeur redeneert opgetogen, gesticuleert ...

Er nadert een man van de telefoon. Hij neemt Jaap apart. De directeur komt haastig aanlopen ... Jaap wordt asgrauw: Zojuist is Koppe in een bocht geslipt; zijn machine vloog in brand en hij zelf werd dood opgenomen ...

Weer komen ze voorbij, in hetzelfde tempo. Maar Jaap ziet het niet. Iemand zegt wat tegen hem, maar hij verstaat het niet. Er is een mist voor zijn ogen gekomen en zijn tanden klapperen, als men hem water geeft ...

René wordt winnaar van de grote prijs van België. Den Drijver maakte de snelste ronde en eindigt op de tweede plaats. Het dringt niet tot Jaap door ...

Vóór hem, op een brancard, ligt Kees. Roerloos ... Naast hem staan de winnaars: René, Den Drijver, Bun ... Ze zwijgen ...

Dan, spontaan, met een eerbiedig gebaar, leggen zij hun lauwerkransen op den dode ...

JAAP is gevlucht . . .

's Avonds, na de race, heeft hij René gevraagd hem met de wagen weg te brengen. Niemand, zelfs niet de directeur, had overwicht op hem. Het enige wat hij zei was: „Ik ben moe; ik moet wat uitrusten" . . . Toen lieten ze hem dan maar gaan. Hij reikte hun zijn trillende hand: „Dag meneer, dag jongens. — René, jij brengt me weg?" Toen ze vijf minuten reden, sliep hij. „Kees!" riep hij schril, zodat René opveerde. Jaap schreide. Daarna gaf hij zijn volle doos sigaren aan René. „Je weet waar het is?" De ander knikte. — Het einddoel was een dorpje in de Ardennen; Jaap had daar vroeger eens een paar vacantiedagen doorgebracht. De hotelhouder, door den directeur telefonisch verwittigd, wachtte hem bij aankomst op en bracht hem naar zijn kamer. René volgde met koffers. „René, ik dank je wel. Als ik bel kom je me halen?" — „Ja, meneer."

Dat is nu twee dagen geleden. Maar van uitrusten kwam tot op heden weinig. 's Nachts slaapt hij slecht. Overdag slentert hij wat door het dorp of ligt lusteloos in een stoel te staren. Hij eet bijna niet.

Na de derde slapeloze nacht besluit hij om een lange wandeling door de bossen te maken. Dat zal zijn gedachten verzetten. Hij voorziet zich van proviand, steekt een kaart bij zich en begeeft zich op weg.

Tegen de middag komt hij aan een klein meer. Bij een eenzame woning huurt hij visgerei. Urenlang tuurt hij naar onderduikende dobbers. Hij braadt de vangst boven een houtvuur, eet en vervolgt dan zijn tocht.

's Avonds bereikt hij een bosweide. Er graast geen vee. Hij legt zich neer onder een paar struiken en dommelt weldra in . . . Door een grijze schemer schiet Kees Koppe voorbij; een racemachine reutelt . . . Hij springt op, de vuisten gebald: Strin! 't Is alles de schuld van Strin! Als zij Kallan niet omgekocht hadden — er zou niets gebeurd zijn. Strin draagt de schuld!

Het wordt nacht. Nergens is een huis te ontdekken, maar aan

de rand van de weide staat een bouwvallige schuur. Hij gaat er binnen, strekt zich uit op een hoop stro en valt in een loodzware slaap.

Hij vliegt overeind, stormt met bonzend hart naar buiten... De maan daalt bloedrood achter de bossen — in het Oosten wordt de hemel bleek. Het is windstil.

Door een grote, raadselachtige onrust gedreven, loopt hij snel de weg van gisteren terug. Zijn hoofd gloeit, hij zweet alsof hij koorts heeft. Twee maal overvalt hem een duizeling.

De zon komt op — hij versnelt zijn pas. Hij gunt zich geen minuut om op adem te komen. Hijgend bereikt hij in de namiddag het hotel.

Hij zet zich neer in de verlaten zaal en kijkt zonder belangstelling in de kranten, die op een tafeltje liggen... Dan... het is of zijn hart stil staat van schrik, de wanden wankelen, alles draait... Een moment sluit hij de ogen. Het dreunt door zijn hoofd: Nieuwe ramp voor Kanga! Nieuwe ramp... Sidderend neemt hij het gevallen blad weer op en leest: Terugkomende van de races te Francorchamps, brak hedenmorgen brand uit in de vrachtauto waarin zich de twee kostbare motoren van René en Den Drijver bevonden. Het vuur greep zo snel om zich heen, dat aan blussen niet viel te denken. De wagen brandde totaal uit. Niets werd gered. Op de plaats van de ramp vindt men de geheel vernielde snelheidsmonsters, verwrongen en absoluut waardeloos. De politie stelt een nader onderzoek in, daar men het niet uitgesloten acht, dat hier sprake is van sabotage. Zoals men zich zal herinneren, waren de Kanga's bij de bovengenoemde wedstrijd sterk aan de winnende hand. Het feit, dat bij die race de rijder Koppe om het leven kwam, schijnt, naar wij eerst thans vernemen, op den constructeur der machines, den bekenden Vedelaar, een dusdanige indruk te hebben gemaakt, dat hij zich genoodzaakt zag om een rustkuur te ondergaan. In verband met deze noodlottige samenloop van omstandigheden, zal het de Kanga-fabriek derhalve on-

mogelijk zijn, aan de binnenkort te houden Nederlandse T.T. op het circuit van Drente, waarvoor zij enige tijd geleden reeds met een drietal rijders ingeschreven had, deel te nemen.

Jaap springt op, ziedend van woede. „De schurken!" sist hij. „De ellendelingen!" In de grootste opwinding loopt hij op en neer, tandenknarsend, de vuisten krampachtig gebald. Hoe kan het, hoe is het mogelijk dat hij het niet eerder gewaar werd: de krant is al een paar dagen oud . . . ! Of . . . zouden ze hem er met opzet buiten gelaten hebben . . . Een rustkuur staat er immers? . . . Hoger laait zijn woede op. Een rustkuur . . . Het klinkt zo stakkerig, het is een schande, een vernedering! Dat lezen ze thuis, dat leest natuurlijk het hele dorp en allen die hem kennen zullen gnuiven . . . Hij stampt op de vloer. Hij weet plotseling wat hem te doen staat! Rusten? Hij lacht schamper. Hij zal het tegenovergestelde laten zien, tonen dat hij fit is en allesbehalve verslagen. Hij zal ze overdonderen!

Hij loopt vastberaden naar de telefoon en belt René op. „Kom je me halen?" Maar dan hoort hij tot zijn ontsteltenis dat René niet komen kan. Hij heeft zijn handen verbrand bij een poging om de machines nog uit de vlammenzee te redden . . . Maar hij zal Den Drijver vragen, belooft hij, dan kan die meteen vertellen hoe alles zich heeft afgespeeld . . .

Trillend van woede pakt Jaap zijn koffers en wacht.

Den Drijver treedt binnen. De grote, altijd opgewekte renner is bleek. En zijn stem is onvast als hij vraagt: „Dus u weet het al? Hebt u 't gelezen?"

Jaap knikt.

„Alles is weg!" barst Den Drijver uit. „Alles! Die prachtige machines . . . we hebben nog geprobeerd . . . René loopt met de handen in 't verband . . . en de directeur is ziek . . ."

„Maar de reservemotor?"

„Die is gespaard gebleven. Die stond in de tweede wagen . . ."

„Juist! Die is gespaard gebleven. Daar hebben ze niet om gedacht . . . Maar die stommiteit zal hun duur te staan komen. Heel

duur ! Ik wens een persoonlijk gevecht met de rijders van Strin en daarom start ik volgende week op die laatste machine in Drente !" . . .

Een moment is Den Drijver sprakeloos . . . „U rijden?" gilt hij dan in grenzenloze verbazing . . .

„Ja, waarom niet? Hoe vaak heb ik niet gereden als monteur — en dit jaar, hoe vaak niet . . ."

„Maar het . . . het circuit . . ." stottert Den Drijver, „een onbekend circuit dat . . ." Hij zwijgt geschrokken . . .

Er flikkert een wild licht in Jaaps ogen, als hij hartstochtelijk uitroept: „Een ònbekend circuit? ! Zou ik het circuit van Drente niet kennen, waar ik als jongen altijd op heb gespeeld, waar ik op knikkerde, op hoepelde . . . Lang voordat er renners rondronkten, woonde ik al aan dat circuit . . . Mijn ouders wonen er nog . . ."

Het gezicht van Den Drijver verandert snel. Hij begint ongelovig te lachen . . .

Jaap ergert zich onbeschrijfelijk. Had hij zich maar niet zo laten gaan; wat moet die kerel wel denken . . .

Hij kijkt hem vast in de ogen. „We praten er niet weer over," zegt hij kort. „Zullen we gaan?"

Dan is Den Drijver werkelijk overbluft. Hij durft er niet weer op terug te komen . . .

Zwijgend vertrekken ze.

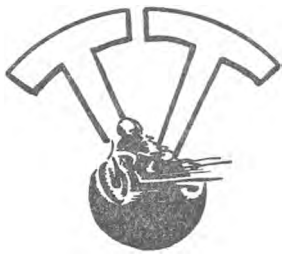

DINSDAG.

Leris Vedelaar rijdt met drie voer hooi over het circuit van Drente. Drie voer aan elkaar gekoppeld; ja, er is haast bij. Vandaag kan het nog, maar morgen is de baan gesloten voor het verkeer; morgen begint de officiële training. Wel schiet hem ook nu reeds zo af en toe een renner voorbij, maar vandaag hebben ze toch nog geen knibbel meer recht op de weg dan de boeren.

Ja, wie had dat vroeger jaren kunnen denken, dat die lange kale weg tussen de hooilanden en het dorp, nog eens een stuk van een motorrenbaan zou worden. Vroeger, toen de boeren al zo te keer gingen over die ene autodag — nù kunnen ze, elke zomer, vier dagen lang geen hooi vervoeren. Maar zoals ze zich er toen bij neerleggen moesten, leggen ze zich er ook nu bij neer. De meesten zelfs nog gewilliger. Want die T.T. is, als 't er op aankomt, nog zo schadelijk niet... De boeren die aan de baan wonen, beuren immers hun geld van de lui die op hun erf staan te kijken naar dat gevlieg, en van de renners die wegens de weinige kosten en het grote gerief een dag of wat bij hen logeren. Ze verhuren immers hun hof, waarin de grote tribunes worden opgetrokken, of die dienst doet als auto- en motorparkeerterrein... Ja, wie had dat vroeger kunnen denken, toen het paard van Knelies op hol sloeg voor een automobiel — nù staan de paarden van het dorp overal bekend als extra kalme dieren...

Zo verandert alles met de tijd — alles, behalve Joppie...

Ja, Leris weet er alles van! Op een keer, toen hij een van de paarden liet beslaan, had de smid hem ineens aan de mouw getrokken: „Kiek es..." Hij drukte hem een motorblad onder de neus — de smid las van die bladen. — „Ken ie die misschien ook?" Hij wees naar een foto...

„Grote griezel!" Leris wist een moment niet of hij waakte of droomde, toen hij daar het bekende gezicht van Joppie voor zich zag... Jachtig las hij het lange stuk dat er naast stond... Hij schudde het hoofd van verbazing... Dus dat gladde Joppie had een nieuwe rennersmotor uitgevonden?... Hoe was 't in de wereld

mogelijk . . .

„Nou?" vroeg de smid grinnikend . . .

„Ja," knikte Leris. „Hij is 't . . . Maar," voegde hij er snel op zachter toon aan toe, „ik wou geern dâ j' 't niet verder vertelden . . . om mien moe vooral, begriep ie? Ze zou er misschien helemaal door van streek raken."

De smid knikte . . . Maar och, het bleef niet stil . . . Het werd wèl verder verteld . . . Moeder was glad overstuur toen ze het hoorde en vader was zo kwaad, dat hij haar verbood om nog langer aan dien vlegel te schrijven; dagenlang zei hij zo goed als geen woord . . .

En nu, nog geen veertien dagen geleden, stond het in alle kranten — Joppie's nieuwe motoren hadden het gewonnen in de Belgische T.T., maar . . . Kees Koppe was er bij omgekomen . . . En daarna het bericht, dat die dure machines met auto en al waren verbrand en dat Joppie zelf helemaal overspannen was . . . tenminste, dat moest men er wel uit opmaken . . . Hu ! . . . Leris huivert. Hij kan zich niet herinneren, ooit zo'n akelige zomer te hebben meegemaakt . . .

Wanneer hij met de drie voer hooi het erf op draait, staat Kobes hem met een krant in de hand op te wachten. Hij is zo wit als een laken en zegt geen woord, als hij Leris de lijst aanwijst van de deelnemers aan de Nederlandse T.T. . . .

Vrijdagavond. „Wij staan thans aan de vooravond van een uiterst belangrijke gebeurtenis op motorgebied; morgen wordt n.l. de Nederlandse T.T. verreden, met als hoogtepunt in de 500 cm^3-klasse de grote strijd Kanga-Strin . . ." Dat is de eerste regel van het krantenbericht van vandaag. En een eindje verder: „Het spreekt dan ook vanzelf, dat heel Motor-Holland getuige zal willen zijn van dit zeer bijzondere evenement op het circuit van Drente."

Ja, allemaal willen ze getuige zijn . . . Nu reeds trekken lange rijen auto's en motoren het dorp binnen. Allemaal mensen die van plan zijn, om de nacht in een boerderij of tent door te brengen.

Kobes staat met een stuk of wat kameraden aan de weg.

„'t Is weer net as alle jaren . . ." merkt een van hen op. „Volk, volk en nog eens volk."

Kobes gaat er maar niet op in. O ja, zo op 't oog is er geen verschil bij andere jaren. Maar ondertussen . . . Hij moet niet aan morgen denken . . . Joppie . . . hij heeft hem in de afgelopen dagen meer dan eens gezien . . . een renner met een donkerblauwe valhelm, op een fel knetterende motor . . . Dat moest hem zijn — maar in al die keren dat hij langs kwam, heeft Kobes hem nooit opzij zien kijken . . .

Och nee, natuurlijk, de kameraden hier, ze praten er met hem niet over; ze proberen hem wat op te monteren door te zeggen dat het weer net zo is als de vorige keer . . . Ze bedoelen het goed, ze maken een grap over een zooi verwaande blagen, die in een grote open wagen zitten te zingen van wonder en geweld.

„Geert, die ene is net je neef."

„Wie . . ."

„Nou, die daar links, met die dubbele nek ! . . ."

„Ach vent, barst !"

De anderen lachen — Kobes kijkt strak naar een paar jongens die programma's verkopen, programma's waar Joppie's naam in staat . . .

Maar wat weet het publiek van Joppie af? „J. Vedelaar," leest het en het vlast op de strijd tussen Kanga en Strin. Het publiek is opgewekt als alle jaren. Het lacht, het praat — of vraagt een beetje bezorgd: „Zeg George, waar vinden we onderdak?" — „Stil maar lieve, er zijn hier een massa boerenhofsteden en men heeft mij verzekerd . . ."

Nee, er is geen verschil, het is weer net als alle jaren, dat zegt Albert Brunting ook; hij staat naast Kobes, met de rug tegen het hek van zijn hof geleund. Maar op hetzelfde ogenblik keert hij zich met een ruk om — in de hof, achter een vlierstruik, kweelt een gramafoon, daar zijn verdraaid al een paar van die vrijpostige lui bezig om een tent te maken . . . Nou nog mooier ! Hij wenkt ze driftig naderbij: „Zeg es, wat moet dat d . . ."

„Ja meneer," valt de een hem vlug in de rede, „wij hadden het

plan opgevat, om hier vannacht te kamperen."

„Zo, nou dat treft dan mooi; ik had 't plan opvat, om van elke kampeerder een daalder te vragen."

Als de twee, na zuchtend hun daalders te hebben geofferd, weer bezig zijn met hun tent, komt Alberts vrouw uit de baander.

„Hà Albert, sta ie daar nou de hele avond an de straat; ons Jansie moet 't haar ja nog af hebben tegen morgen; wanneer wou ie hem dat nou afknippen; zometeen is 't duuster . . ."

„Heden, mens, vertel ie mij dan eerst es waar die jong zit, ik heb hem de hele avond nog niet zien . . ."

„Niet zien? Daarginder loopt hij ja wel!"

„Heui, mamme! Ik heb een rennersmotor poetst voor 'n kwartie; o, wat blinkt die knalpiep fijn!"

Kobes kan het niet langer aanhoren. Hij draait zich om en gaat naar huis.

Moeder en Leris liggen al in bed; moeder is ziek van ellende . . . Vader zit stil bij de tafel en staart somber voor zich uit . . .

En dan loopt Kobes ineens resoluut terug naar de deel, springt op de fiets en rijdt als een razende naar Assen, naar het hotel waar Joppie logeert. Hij mòet hem spreken!

Maar hij is te laat . . . In het hotel wordt hem verteld, dat meneer Vedelaar slaapt . . . En onverrichter zake keert Kobes terug door de drukkend hete avond . . .

Maar Jaap slaapt niet! . . . Hij legt zich rusteloos om en om, heeft last van muggen, van het tikken van zijn horloge. Hij luistert jaloers naar de zware regelmatige ademhaling van Den Drijver. Zijn branderige ogen zwerven door het schemerdonker van de kamer. Tussen de beide ledikanten in staat de Kanga; de deur is op slot . . . geen sabotage kan de deelname verhinderen. Morgen komt de wraak, wraak op de dubbele smaad, op de dubbele vernedering . . . Opgezweept door woede en haat heeft hij getraind, alle dagen. Den Drijver verzette zich hardnekkig. „Bedenk toch, het is onze laatste kans!" riep hij. — De laatste kans, dat zei hij ook tegen den directeur, toen ze hier naar toe gingen. Maar de

directeur reageerde bijna niet op die woorden. Hij had enkele dagen in bed gelegen en was pas weer op. Hij zag er echter nog slecht uit en onder het gesprek was hij erg afgetrokken. „Ik voel me nog niks goed weer . . .” zei hij ineens.

„Dus u komt ons niet na?” vroeg Jaap voor alle zekerheid . . .

De directeur schudde het hoofd en bleef zwijgen. Alleen toen ze afscheid namen, zei hij met een bezorgde toon in zijn stem: „Wees voorzichtig, Den Drijver” . . .

Den Drijver knikte. Hij deed, alsof het al vanzelf sprak dat hij reed en Jaap liet hem maar rustig in die waan . . .

Toen ze hier waren en hij zei, dat hij trainen wilde, keek Den Drijver even verbaasd, maar gaf toch toe. „Als u dan zo graag een keertje rond wil . . .” mopperde hij. Hij begreep blijkbaar nog niet, dat het ernst was . . .

Maar toen dat dan ook tot hem doordrong . . . toen hij vernam dat Jaap zich definitief had opgegeven . . . „Het gebeurt niet!” zei hij kort. „'t Is onze laatste, onze allerlaatste kans . . .”

„Precies. En die zal ik goed benutten!” antwoordde Jaap grimmig. — Hij had meer te verdedigen dan Den Drijver. Die vocht ten slotte uitsluitend voor de eer van het merk, maar hij . . .

Den Drijver was wit van drift. „Ik snap niet, wat u bezielt!” riep hij schor. „Het tempo . . .”

„. . . Heb ik onder de knie,” verzekerde Jaap rustig.

Den Drijver, de chronometer in de hand, controleerde de tijden, vergeleek ze met die van Weker en Bun . . . De Kanga bleek sneller te zijn . . . !

„Nou?” triomfeerde Jaap.

„Alles goed en wel, maar ik laat het er niet bij zitten!” dreigde Den Drijver . . .

Tegen de morgen valt Jaap in slaap. Als hij verschrikt ontwaakt, dreunt en gromt het in de verte . . . Het nadert snel . . . Verward ziet hij om zich heen — Den Drijver en de machine zijn verdwenen . . . Hij grijpt zijn horloge . . . gelukkig, de morgenrace! . . . Het is aan het gehuil immers ook wel te horen, dat er

lichte dingen bij zijn; duidelijk onderkent hij verschillende merken . . .

Hij springt uit bed, kleedt zich haastig aan, eet en begeeft zich vervolgens naar de startplaats, waar hij Den Drijver aantreft, in druk gesprek met een paar persmensen.

Het gezicht van Den Drijver staat onheilspellend. „U had gerust in bed kunnen blijven," zegt hij, zodra ze alleen zijn. „Ik heb den directeur opgebeld."

„De directeur is ziek," snauwt Jaap.

„Ja, maar niet te ziek om u te verbieden dat u rijdt!" sart Den Drijver.

„Zo . . ."

„Dat had u niet verwacht, hè?"

„Nee — maar dan lijkt het me toch beter, dat we de machine maar opbergen. Iemand die zich zo slecht beheersen kan, dat hij in de eerste ronde al uit een bocht vliegt, zodat hij al dadelijk een flinke achterstand heeft, zo iemand is ten slotte evenmin geschikt om te rijden . . ." troeft Jaap.

Den Drijver wordt vuurrood. „Stik!" stoot hij er uit. „Rij dan voor mijn part, als . . ." hij staat een moment naar woorden te happen, draait zich dan eensklaps woedend om en loopt weg.

Jaap haalt zijn schouders op; hij zal heus wel zorgen, dat de directeur straks geen reden tot klagen heeft . . . ! Hij slentert verder over het terrein, werpt een blik op de rondenborden, die de stand in de 250 en 350 cm^3 klassen aangeven. Het is aan alles te merken, dat er weinig spanning in de wedstrijd zit; het publiek kijkt verveeld voor zich uit, sommigen liggen op hun rug in de hei te slapen. Ze wachten op het aangekondigde hete gevecht. Vanmiddag . . .

Enkele minuten voor half drie. De deelnemers stellen zich op. De tijdwaarnemers betrekken hun post. De omroeper geeft beschouwingen ten beste en wijdt daarbij abnormaal veel woorden aan Kanga en Strin. Nerveuze spanning heerst overal.

Jaap staat met de machine klaar tussen de krijtlijnen. Als hij

even opzij kijkt, blikt hij in het strakke gezicht van Den Drijver . . .

Nog tien seconden . . .

De man voor de microfoon zwijgt . . .

De vlag valt — starten !

Jaap rijdt . . . hij baant zich behendig een weg langs anderen . . . razend snel trekt de machine op . . .

Voor hem uit blikkeren twee witte helmen in de zon: Bun en Weker. Ze glippen door de bocht . . .

Remmen —

Overschakelen . . .

Lange rechte einden . . .

Hij loopt in, schiet in een zucht het dorp door . . .

Remmen —

Bochten . . .

Vol gas !

Tribunes, zwaaiende armen — de tweede ronde gaat in.

Sneller !

Rechte weg . . .

Remmen — Bun en Weker hellen . . . dan brult hij zelf door de lange bocht . . . Als kogels schieten ze weg . . . Plat liggen ze op de voortijlende machines . . .

Bochten met een donker oliespoor.

Tribunes.

Dorpen.

Derde ronde . . .

Sneller !

Hij is ze genaderd . . .

Vierde ronde . . .

Nek aan nek; ze liggen naast elkaar. De machines loeien en langzaam schuift hij de twee voorbij . . . geluidloos glijden ze door S-bochten . . . dan trekt de Kanga zo snel op dat hij voorblijft . . .

Sneller !

Uitlopen ! . . .

Vijfde ronde.

Bochten — strozakken tegen bomen — leden van E.H.B.O. —

een motor staat in brand.

Overschakelen...

De machine loopt ongekend soepel.

De weg is een lint...

Sneller!

Sneller!

Hij tempert amper voor een flauwe bocht... en dan, ineens — een trilling, een schok — ontzettende schrik golft door hem heen — de weg deint — in doodsangst omklemt hij de krukken. Voor zijn wijdgesperde ogen dwarrelen floersen, vlammen, vonken vliegen razend snel rond... hij slingert... — Rijdt hij nog? Rijdt hij tòch nog? Is hij niet te pletter geslagen?... „Een slipper! Een slipper!" het hamert dreunend door zijn hersens... Hij is als verlamd... „Bijna..." — Instinctmatig heeft hij afgeremd... Weker en Bun flitsen voorbij — hij merkt het nauwelijks... „Bijna... bijna..." bonst het in zijn hoofd... Hij siddert... In dat ene verschrikkelijke moment zijn hem de ogen opengegaan...

Langzaam rijdt hij het dorp binnen... Hij zet de motor af... er wordt geroepen... het dringt niet tot hem door... Hij steunt...

De bekende baander staat open. Hij draait het erf op en stopt. Hij stapt af, legt de helm op het zadel en duwt met trillende benen de machine op de deel...

En dan dringt zich daar de zoete bedwelmende geur van vers hooi in overstelpende mate aan hem op... Hij ademt diep en voelt een brok in zijn keel komen.

Buiten donderen de zware motoren in een wolk van benzinedamp — maar hier, onder de schimmige balken van de oude schuur, hier heerst de goeie vertrouwde geur van het hooi; het overvleugelt alles...

Haastige stappen...

Hij keert zich om — iemand van de telefoon komt op hem toe lopen, informeert...

Hij legt hem een en ander uit... De man verdwijnt even vlug als hij gekomen is.

Voorzichtig opent Jaap de keukendeur en kijkt door de kier naar binnen . . . Daar, met de rug naar hem toe, zit zij: moeder . . . Maar er zijn meer, hij hoort ineens een mannenstem: „Een uiterst sensationeel bericht; dames en heren, een uiterst sensationeel bericht! Het blijkt, dat Vedelaar, na een gevaarlijke slipper gemaakt te hebben, in kalme gang is doorgereden naar een boerderij . . ." — razen — „hier passeren juist Weker en Bun, Weker ligt thans aan de kop . . . een ogenblikje, dames en heren, ik zal trachten nadere inlichtingen te verkr . . ."

„O moeder . . ." kreunt Jaap. Hij wankelt naar binnen . . .

Moeder heeft de knop omgedraaid — de stem mag zwijgen; haar jongen is terug!

Jaap schokt.

Moeder streelt zijn hoofd, zijn handen . . .

Naast haar staat Kobes, één grote vraag in zijn ogen . . . Vanmorgen waren vader en Leris zwijgend naar de turf gegaan; het veen was ver weg en de wind zou het geluid een andere kant uit drijven . . . Maar hij, Kobes, was thuis gebleven; hij durfde moeder niet alleen te laten. Maar hij kon het in de keuken toch ook niet uithouden; terwijl moeder sidderend voor de radio zat te luisteren naar het ooggetuigeverslag, stond hij huiverend in de hof te kijken . . . En toen had hij Joppie plotseling gemist . . . Dodelijk ongerust was hij naar huis gesneld, maar toen hij in de keuken kwam — zie, daar zat Joppie rustig bij de tafel . . . Als dàt geen wonder is . . .

Ja, het is een wonder; maar . . . moeder heeft niet alleen geluisterd, zij heeft meer, veel meer gedaan . . . !

Weker en Bun maken hun laatste ronde.

Wat later stromen de toeschouwers terug naar de uitgang, mopperend . . .

Dan komen Oldert en Den Drijver de keuken in . . .

„Deze meneer vroeg mij, waar of Vedelaar woonde," verklaart Oldert. Hij schudt Jaap hartelijk de hand.

Den Drijver niet. Hij kijkt donker. „Ik begrijp het niet," moppert hij even later, als ze samen op de deel staan. Hij wijst naar de machine. „Er mankeert niks aan, en u lag zo prachtig aan de kop! 't Is mij een raadsel..."

Het mag Wemeltien niet heugen, dat zij ooit zo'n wonder-rare eterij heeft meegemaakt... Daar zit Berend, je kent hem niet meer... Hij schuift Joppie en dien Belgischen renner telkens weer plakken brood en schink op de schotel: „Eten jongens!" — Maar zelf is hij al zat na één sneetje... En naast hem zit Leris, die maar kauwt en luistert en zowat geen woord zegt — hij weet nooit wat hij zeggen moet, Leris... Kobes wel, die is veel vrijer... En daar komen onverwachts Luchien en de man binnenvallen. — Ja, het was al overal bekend. — Luchien lust ook nog wel een stukje; och ja, vanzelf, zij was zo met de lege maag weggereden... „Vrouwlu, jong," knipoogt haar man tegen Albert Brunting. „Die hebt nooit geduld..." Maar Albert heeft evenmin geduld gehad; hij zag wel, het liep toch al maar aan... Bassies Jan en alle buren, Oldert en Zwaantien met hun kroost... Berend krijgt het huis vol volk en dat nog wel net onder 't eten... — Het hindert niet, ieder is welkom op dit uur!

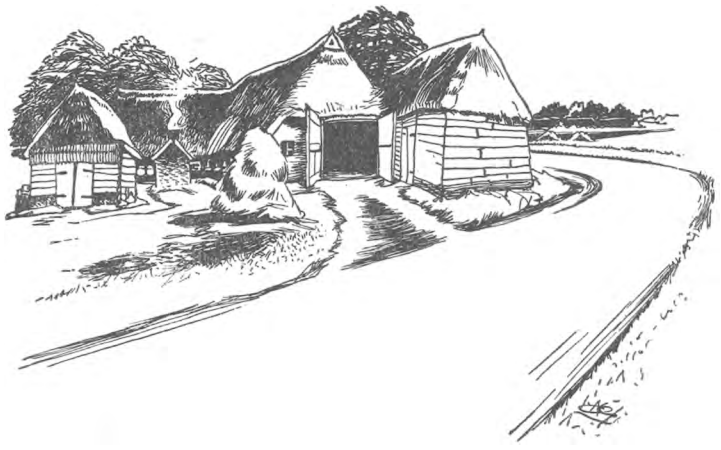

JAAP heeft bijna zes en dertig uur achtereen geslapen... Als hij die Maandagmorgen, nog geeuwend, uit het opkamertje komt, vindt hij moeder alleen in de keuken. Vader is natuurlijk naar de markt en de jongens zullen wel aan het hooien wezen.

„Uutslapen?" vraagt moeder met een matte glimlach.

Hij knikt. Ja, wel uitgeslapen — maar niet uitgerust... Hij loopt met lome slappe benen naar de leunstoel voor het raam en staart lusteloos naar buiten. Hij heeft een gevoel, alsof hij maanden lang ziek is geweest... of hij door de een of andere slag verdoofd is... Zijn hersens werken traag.

Als hij zich omwendt, ontmoeten zijn ogen die van moeder. Zij moet al een poosje naar hem gekeken hebben. En alsof zij in die tijd een plan bedacht heeft, zo opgewekt zegt zij: „As ie mij nou es wat brandhout kapot maakten... ie waren vroeger altied zo vinnig op pannekoeken; kiek, dan wou 'k die bakken..."

„Ja?" zegt hij onbeholpen.

Hij staat op en loopt langzaam naar de schuur. Hij licht de oude spanzaag van de spijker. Dicht bij de baander herinnert een kleine donkere olievlek op de gele deel aan de machine, die door Den Drijver Zaterdagavond weer meegenomen is...

„Achter 't stookhok ligt wel 'n bult olle draadpalen!" roept moeder vanuit de keuken.

Hij gaat zonder antwoord te geven de zijdeur uit — die knoerst nog net als vroeger...

Hij wringt de wrakke zaag door de palen. Hij klooft het hout, splinters springen in de lucht...

„Ho maar, ik heb genoeg." Moeder is er bij gekomen en neemt een armvol op. „Wij kunt eerst wel koffie drinken," zegt zij en loopt voor hem uit naar de keuken.

Wat is moeder toch grijs geworden, denkt hij, als hij tegenover haar aan tafel zit. Zorgelijke trekken... om haar mond trilt het telkens zenuwachtig...

Hij kucht eens. „Hoe gaat 't tegenwoordig in Oostenesch?" vraagt hij dan, om de drukkende stilte te verbreken.

„In Oostenesch?" Het is duidelijk, dat moeder met haar gedachten ergens anders was . . . „Bij oom Jan? Och, opa wordt de leste tied hard minder; hij komt haast niet meer uut de stoel . . ."

„En bij oom Lamert, hoe is 't daar? Heeft die 't nog druk?" vervolgt hij op dezelfde achteloze toon . . .

Moeder ziet hem ineens scherp aan . . . „Ja, die heeft 't slim druk. Hij heeft zien smederij verbouwd; hij verkocht nou ook landbouwmachines en van 't voorjaar had-e 't er zelfs over, om deze zomer een dorsmachine an te schaffen."

„Een dorsmachine?" vraagt hij verbaasd.

„Ja, hij dachte d'r sterk over." — Dan, ernstiger opeens: „En Antje . . ." zij aarzelt . . . „Weet ie wel, Joppie, dat Antje nog altied op je wacht?" . . .

Hij wordt krijtwit op die woorden . . . Dit is te veel voor hem . . . Hij staat trillend op en loopt met knikkende knieën de deur uit, naar de schuur . . . een waas trekt voor zijn ogen, hij strompelt over de deel . . . wankelt de schemerige hooischuur binnen . . . „Nog altied op je wacht . . ." Al die vergooide jaren, ze trekken in een flits aan hem voorbij . . . Een roes . . . een waanzinnig drijven . . . Hij moet verblind geweest zijn . . . Wat heeft hem al die jaren bezield, wat heeft hij bereikt? . . . Bereikt? Onherstelbare schade heeft hij aangericht! Kees Koppe dood, moeder grijs van zorgen . . . en nu Antje . . . Is zij wel ooit uit zijn gedachten geweest? . . . Heeft hij haar ooit kunnen vergeten? Wat betekende Louise voor hem — ja, hij vond haar sportief, maar meer nog? Nee, meer niet! . . . En dan, als een bliksemschicht schiet plotseling een gedachte door zijn brein — een moment deinst hij er voor terug, maar het denkbeeld laat zich niet meer verdrijven . . . Die dag, toen hij die brief kreeg met dat aanbod van Strin, om bij hen in dienst te treden, toen de directeur zo ontdaan de deur was uitgegaan, waarom kwam toen kort daarop Louise binnen? . . . Was zij gestuurd? Moest zij dienen als lokaas? . . . Hij slaat de handen voor de ogen . . . Dit — en daarnaast Antjes onbaatzuchtige liefde . . . Zij moet wanhopig geweest zijn, hij heeft haar gefolterd . . . Hoe kon hij er toe komen, om mee te doen aan die

dodenrit; was één dode dan niet genoeg? Eén dode — de schuld van Strin? . . . Steeds heeft hij de schuld op anderen geschoven . . . Hij had het altijd bij het rechte eind . . . Hij hield halsstarrig vol, hij zette door, verbeten; was het alleen uit wraakzucht dat hij zich zo blindelings in de afgrond stortte? . . . Neen immers, het was meer, het was een laatste vertwijfelde poging om te tonen dat zijn jarenlang geworstel niet vergeefs was geweest . . . Zijn geworstel, waarbij hij alles op het spel heeft gezet . . . Was één dode nog niet genoeg? . . . Ach, ginds liggen zijn ontwerpen; als Jacquet weer beter is, zullen ze nieuwe machines gaan bouwen . . . naar zijn ontwerp . . . Het volgend jaar zullen René en Den Drijver hier weer langs donderen, opnieuw een strijd aanbinden op leven en dood . . . ! Een ontzaglijke benauwing dringt in zijn borst, radeloos bonkt hij het hoofd tegen het schot en snikt, snikt krampachtig . . .

Zo vindt Wemeltien hem . . . Maar zij kan hem niet troosten . . . zij voelt zich onmachtig daartoe . . . Zij streelt zijn hoofd, strijkt een hooisprietje van zijn kleren . . .

Hij kijkt niet op. Moedeloos staart hij voor zich uit; zijn lichaam schokt nog zenuwachtig.

„Joppie, ik dachte zo, as ie vanmiddag eens naar opa toe gingen; hij wil je zo geern es zien" . . .

Het duurt even, voordat de woorden tot hem doordringen . . . „Naar opa? . . ."

„Ja . . ."

Hij knikt . . .

Opa Vorrelkamp is oud geworden. Zijn haar is sneeuwwit en zijn handen beven hevig . . .

„Ja, Joppie," zegt hij, terwijl hij hem met vochtige ogen aanziet, „ik ben oud worden — ik heb vaak 't gevoel had, dat ik een pozien langer opblieven mocht; zoas kinder wel es wat later naar bed gaan, as er de een of ander van de familie verwacht wordt, die pas dan en dan kan komen, zo mocht ìk opblieven om te

wachten op jè. Alleen, ik wist niet hoe laat of 't worden zou — maar dat ik 't nog beleven zou, wist ik zeker. Dat had mij Ene verteld . . ."

Hij wacht even, eer hij verder gaat: „Antje is hier vaak weest. In 't begin heeft zij zegd: Opa, 't is allemaal mien schuld. Ik heb hem wegjaagd. Hij wou, dat mien va een benzinepomp nam . . . O opa, jammerde zij, het heeft mij zo speten. Ik heb nog daan wat ik kon; ik heb mien va overhaald, dat er toch een benzinepomp kwam . . . Maar Joppie is niet terugkomen . . .

Ja, Joppie, zo heeft zij hier zitten schreien . . .

Maar altied heb ik zegd: moed houden, Antje. Hij komt wel terug — as wij d'r maar om vraagt" . . .

Hij kijkt hem met zijn blauwe trouwhartige ogen veelbetekenend aan.

„Maar toen verleden week . . . zij was helemaal overstuur . . . zij liet mij de liest zien van de renners, dat ie daar bij op stonden . . . Ja, toen schrok ik ook . . . En toch . . . Wij moet afwachten, Antje, zee ik. Zo as 't hier staat liekt 't niet best; dat rennen is duvelswark — maar daarom juust moge wij niet denken dat 't helendal verkeken is. Er is nòg Een die Joppie's naam op de liest heeft staan; hij is doopt, dat moet wij niet vergeten . . . Toen zij naar huus ging, schreide zij niet meer.

Wie zou 't winnen, vroegen de kranten. Dat vroeg ik mij in 't eerst ook af. — Later niet meer. Ik wist 't wel al. Het was immers niet de eerste keer, dat 't op een rare plaats uutvochten moest worden . . . Toen ik dan ook hoorde dat ie niet verder gaan waren, was ik gerust. Helemaal! Toen heb ik zegd: nou kan d'r nog wel heel wat moeten gebeuren — maar het kòmt voor mekaar!

Vertel mij es, Joppie," vraagt opa ineens op den man af, „waarom ben ie niet doorreden? Ie waren immers niet onderteboven gaan?"

„Ik durfde niet meer," zegt hij zacht . . .

„Juust," knikt opa. „Ie durfden niet meer, ie waren schrokken; ie hadden heel even de dood in de ogen zien . . . ! — En dat

dùrfden ie niet."

Het blijft een paar tellen stil. Dan gaat hij met zachtere stem verder: „Dat durf ìk gelukkig wel, Joppie; ik durf de dood gerust in de ogen te zien. Maar ik doe ook an een andere wedstrijd mee, dan die waar ie in meereden... Weet ie wel wat of d'r in de Biebel staat?: Ik heb de gòeie strijd gestreden, ik heb de loop geëindigd, ik heb het geloof behouden — voorts is mij weggelegd de kroon der rechtvaardigheid...! Kiek, dat is ook zoveel as een krans, Joppie. Een andere as die van 't motorrennen; hij gaat ook langer mee, mien jonge!

Zie eens," opa schuift zijn stoel wat vooruit, „wij moet dat goed bekieken: Op zichzelf beschouwd was dat, wat ie wilden, niet verkeerd; het is zelfs de plicht van een mens, dat hij probeert om vooruut te komen in de wereld! Daarom was je geploeter om hogerop te komen op zichzelf dan ook heel goed — maar de manier, waarop ie 't aanlegden, die deugde niet! — O, ik weet best, onz' Lamert heeft 't ook niet goed daan; hij wàs wat stiefzinnig en heeft dat later ook wel erkend; het is dan ook helemaal mien bedoeling niet, om zien gedrag goed te praten. Maar evenzowel, ìe dreven 't veel te veel op de spits. Ie hadden geen geduld; ie hielden de kop er tegen. Ie lagen in 't lest met je va en Jan en alle man overhoop. En toen ie daarginder, in België, kans zagen om hogerop te komen, toen was 't hek voorgoed van de dam. Toen waren ie d'r alleen maar meer op uut, om te laten zien dâ j' d'r kwamen — hòe, dat deed er niet toe, ie hadden er alles voor over — ie waren door alles heen..." Opa knikt nadrukkelijk bij die woorden. Telkens heeft hij zijn rechterhand met een klein schokje verschoven; nu maakt hij plotseling een breed gebaar, alsof hij met één haal alles onderstrepen wil...

Jaap huivert...

„Ie waren zo door alles heen," herhaalt opa, „dâ j' d'r alles an waagden... En nou is die kameraad van je, die Kees Koppe, die is dood. Dat is voor een deel an jè te wieten. — Ja, dat klinkt hard, maar van de zonde kome wij geen een van allen schoon af. Daar blieven grif vlekken van achter — bij de een meer as

bij de ander, maar allemaal hebbe wij wel wat. Dit van Kees Koppe, dat is niet weer ongedaan te maken, dat zal je kruus blieven, levenslang... Maar het kan je ook wat leren!: Kees is dood — ie niet. Het was met jè op 't kantien af... en toch: nee. Begriep ie nou, dat de Heere je nog bewaard heeft? Ie waren niet beter as Kees... ik zelf ben 't evenmin. Wij hadden 't heel niet verdiend, dat wij bewaard bleven, dat weet ie wel; — moete wij dan niet slim bliede wezen, dat ons al dat kwaad al lang vergeven is? Want dat is waar! As wij spiet hebt, zoas ie nou, en wij vraagt dan om vergeving, dan komt het voor mekaar! Ie weet ja wel... Jezus die heeft alles al voor ons in orde maakt... Wil ie daar om vragen, Joppie, of ie dat geloven magt?... Wacht, ik weet beter raad," lost opa op. „Antje is hier zo vaak weest, wij zult 't ook samen doen"...

„As ie hier nou Zondagavond eens kwamen," zegt opa, als ze naar de baander lopen.

„Zondagavond?"

„Ja, dan bent de anderen ook thuus, ze bent nou vanzelf allemaal in 't hooiland..."

„Ja," zegt tante Willempien, gebukt over de wastobbe, „â j' dan tegen 't eten komt..."

„Dan ku' j' hier meeëten," voltooit opa glimlachend. „Nou, wat dunkt je, Joppie, kan dat?..."

Hij knikt. „Jawel..." Hij weet niet meer te zeggen en fietst daarom meteen weg. Over de straat ratelen lege hooiwagens. Even nog denkt hij er over, om het dorp door te rijden, naar de smederij... Hij doet het niet, hij heeft er geen moed voor...

Maar die Zondagavond... De anderen zijn nog aan het melken, tante maakt in de keuken de tafel klaar en opa en hij staan op de deel te praten — daar gaat opeens de baander los... in de opening staat Antje...! Een moment branden haar gouden haren tegen de zonnige achtergrond, dan... — Opa heeft hen alleen gelaten...

Wat hebben ze gezegd? Jaap kan het zich onder het eten al niet meer herinneren... Het was te groot, te onbegrijpelijk. Zijn er wel woorden voor? Hij voelt een vreemde schuchterheid, die hij geen naam kan geven... Maar als hij dan naar opa kijkt, dan verdwijnt dat gevoel ook meteen weer...

Opa zit in de binnenvallende zonnebaan... Hij praat weinig, maar zijn blijde ogen zeggen meer dan genoeg. Volkomen gelukkig beziet hij de twee tegenover hem...

Het is zijn gewoonte, om 's Zondagsavonds na het eten de avondzang op te geven. Ook nu wachten ze daar op. Ze zien hem aan, als hij even aarzelt...

„Ja," zegt hij, „wij zult zingen, maar deze keer een ander vers... omdat 't feest is. Ik bedoel psalm zeven en twintig vers zeven."

Meteen zet hij in: „Zo ik niet had geloofd dat in dit leven..."

De anderen zijn ingevallen, maar hun stemmen steunen hem niet. Verwonderd en beschaamd beluisteren ze opa's belijdenis, die hij uitzingt in dit lied; hij zingt als in vervoering, terwijl zijn ogen, zijn oude goede ogen, blij en vol vertrouwen naar de verte zien...

Hooghalen, Voorjaar 1941.

DRUKKERIJ J. H. KOK N.V. KAMPEN